

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

ÁTIKTATVA: B/46

~~J/13214. számú~~

jelentés

az agrárgazdaság 2012. évi helyzetéről

I-II. kötet

I. kötet

**Előadó:
Dr. Fazekas Sándor
vidékfejlesztési miniszter**

Budapest, 2013. november

Tartalom

Bevezetés.....	11
1. Az agrárgazdaság nemzetgazdasági szerepe.....	15
1.1. A makrogazdasági környezet és az agrárgazdaság kölcsönhatása, makrogazdasági mutatók 2012-ben.....	15
1.2. Agrobiznisz.....	17
1.3. Árak alakulása.....	19
1.4. Vertikális és horizontális szervezettség.....	21
2. A pénzügyi és vagyoni helyzet alakulása a mező- és erdőgazdasági vállalkozásokban..	25
2.1. A pénzügyi és vagyoni helyzet elemzése a NAV gyorsjelentésének adatai alapján.....	25
2.2. A mezőgazdasági vállalkozások 2012. évi eredményei a tesztüzemi rendszer alapján	28
2.2.1. Az egyéni gazdaságok jövedelemhelyzete.....	29
2.2.2. A társas vállalkozások jövedelemhelyzete.....	31
2.2.3. A támogatások üzemtípusonkénti megoszlása és a jövedelmezőség.....	31
2.3. Mezőgazdasági vállalkozások hitelgazdálkodása.....	33
2.3.1. A társas vállalkozások hitelállománya.....	33
2.3.2. Kedvezményes finanszírozási programok.....	37
3. A mezőgazdasági termelés*.....	43
3.1. Szántóföldi növénytermesztés.....	44
3.2. Vetőmag-termesztés.....	46
3.3. Kertészet (zöldség-, gyümölcs-, és szőlőtermesztés).....	46
3.3.1. Zöldségtermesztés.....	46
3.3.2. Gyümölcstermesztés.....	47
3.3.3. Szőlőtermesztés.....	48
3.4. Dísznövénytermesztés, gyógynövény-felvásárlás.....	48
3.5. Állattenyésztés.....	48
3.6. Ökológiai gazdálkodás.....	51
4. Ágazati erőforrások.....	55
4.1. A termőföld.....	55
4.1.1. Földhasználat, birtokszerkezet.....	55
4.1.2. Földpiac, haszonbérlet.....	56
4.1.3. Ingatlan-nyilvántartás, haszonbérlet, részarány-földtulajdon, NFA.....	61
4.2. Területi vízgazdálkodás.....	63
4.3. Agrárfoglalkoztatás és kereseti viszonyok.....	64
4.4. Termelőeszköz-felhasználás.....	66
4.5. Beruházások a mezőgazdaságban.....	69
5. Erdő- és vadgazdálkodás, halászat.....	71
5.1. Erdőgazdálkodás.....	71
5.2. Vadgazdálkodás és halászat.....	72
5.3. Halászat*.....	74
6. Az élelmiszeripar helyzete.....	77
6.1. Termelés és értékesítés.....	77
6.2. Beruházások.....	79
6.3. Foglalkoztatás és keresetek.....	80
6.4. Az élelmiszeripar jövedelmi és vagyoni helyzete.....	83
6.4.1. Az élelmiszeripar eredményessége.....	83
6.4.2. Szerkezet, hatékonyság, jövedelmezőség.....	83
6.4.3. Az élelmiszeripari vállalkozások méret szerinti elemzése.....	84

6.4.4. Az élelmiszeripari vállalkozások elemzése tulajdonosi forma szerint.....	86
6.4.5. Export árbevétel alakulása tulajdonosi forma szerint	87
6.4.6. Az élelmiszeripari vállalkozások gazdálkodási forma szerint	88
6.4.7. Az élelmiszeripari vállalkozások hiteleinek alakulása.....	89
6.5. Az élelmiszerláncon belüli jövedelem eloszlás	91
7. Az agrárkereskedelem alakulása	95
7.1. A hazai élelmiszerfogyasztás és kereskedelem	95
7.2. Az agrár-külkereskedelem helyzete.....	97
7.3. A helyi értékesítés és piac szerepe a hazai élelmiszer-kereskedelemben.....	100
7.3.1. A termelői értékesítés oldaláról	101
7.3.2. A kiskereskedelmi csatornák oldaláról	103
7.3.3. Az általános élelmiszerkereskedelem helyzete	104
7.4. Közösségi agrármarketing	106
7.5. Feketegazdaság.....	106
8. Takarmányipar és kereskedelem	109
9. Bioenergia-termelés (biodízel, biogáz, biomassza).....	111
10. Magyarország környezeti állapota.....	115
10.1. Víz-, levegő- és talajszennyezettség, talajvédelem, földvédelem.....	115
10.1.1. Víz.....	115
10.1.2. Levegőminőség és zajállapot	116
11. Nemzeti parkok, természetvédelmi területek	119
11.1. Nemzeti parkok.....	121
11.2. Natura 2000	122
12. Európai uniós és nemzetközi agrárdiplomáciai fejlemények	125
12.1. Áttekintés – a 2012. év eseményei – KAP, KHP és környezetvédelem.....	125
12.1.1. KAP reform.....	125
12.1.2. Közös Halászati Politika reformja	127
12.1.3. Környezetvédelem	127
12.2. Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Szervezetek (FAO, WTO, OECD).....	129
12.2.1. FAO – Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete	129
12.2.2. WTO – Világ Kereskedelmi Világszervezet.....	129
12.2.3. OECD - Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet.....	129
12.3. Kétoldalú agrárkapcsolatok	129
13. Támogatások – a KAP szabályozás hazai végrehajtása – Vidékfejlesztés - LEADER	133
13.1. Az EU által közvetlenül tértített támogatások	135
13.1.1. Területalapú (SAPS) és a kapcsolódó közvetlen támogatások	135
13.1.2. Agrárpiaci támogatások, felvásárlás és intervenció.....	136
13.2. EU társfinanszírozású támogatások – Vidékfejlesztés – LEADER - HOP	137
13.2.1. Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT).....	137
13.2.2. Darányi Ignác Terv - Új Magyarország Vidékfejlesztési Program, Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (ÚMVP).....	138
13.2.3. Halászati Operatív Program	140
13.2.4. Egyéb piaci intézkedések	140
13.3. Nemzeti támogatások	141
13.3.1. Notifikált támogatások.....	142
13.3.2. De minimis támogatások.....	143
13.3.3. Csoportmentességi rendelet alapján működő támogatások	143
13.3.4. Egyéb intézkedések.....	144
13.3.5. A Vidékfejlesztési Minisztérium saját fedezeti forrásaiból nyújtott támogatások	144

13.4. Az agrártámogatások főbb támogatási jogcímeinek vállalkezési típusonkénti megoszlása.....	145
14. Agrárpénzügyek.....	147
14.1. Adó- és járulékrendszer.....	147
14.2. Agrár-kockázatkezelési rendszer.....	149
15. Élelmiszerbiztonság, növény- és állategészségügy.....	155
15.1. Élelmiszerhigiénia, élelmiszerbiztonság.....	155
15.2. Növény- és talajvédelem, növényegészségügy, növényi termék ellenőrzés.....	155
15.3. Állategészségügy, állatvédelem.....	156
16. Kutatás és oktatás.....	159
16.1. Kutatás-fejlesztés.....	159
16.2. Oktatás.....	160
16.3. Génmegőrzés.....	161
16.4. GMO.....	162
17. Agrárjogalkotás.....	163
18. Az Európai Unió mezőgazdasága.....	167
18.1. Általános áttekintés - jövedelem, kibocsátás, árak, kereskedelem.....	167
18.2. A mezőgazdasági piacok áttekintése.....	168
18.2.1. Növényi termékek.....	168
18.2.2. Állati termékek.....	171
19. Magyarország és az EU mezőgazdasági mutatói.....	173

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Az agrárgazdaság aránya a nemzetgazdaságban	16
2. táblázat: Az agrobiznisz nemzetgazdasági jelentősége.....	18
3. táblázat: A mezőgazdasági termékek termelői árának változása az előző évhez viszonyítva (%)	19
4. táblázat: Néhány fontosabb termék termelői ára(forint).....	20
5. táblázat: A mezőgazdasági ráfordítások árának változása az előző évhez viszonyítva(%).....	20
6. táblázat: A mezőgazdasági kettős könyvvitelt vezető vállalkozások mérlegadatai millió forint.....	26
7. táblázat: A mezőgazdasági kettős könyvvitelt vezető vállalkozások eredményadatai millió forint..	27
8. táblázat: Az üzemi bruttó jövedelem és a támogatások aránya 2012-ben	32
9. táblázat: Kamattámogatásban részesülő agrárhitelek, kölcsönök (milliárd forint).....	40
10. táblázat: A mezőgazdasági termékek bruttó kibocsátása	44
11. táblázat: A fontosabb zöldségfélék terméseredményei.....	47
12. táblázat: A fontosabb gyümölcsfélék terméseredményei	47
13. táblázat: A szőlő terméseredményei	48
14. táblázat: Vágóállat- és állatiermék-termelés alakulása.....	50
15. táblázat: A fajlagos mutatók alakulása	51
16. táblázat: Az ökológiai művelés alatt álló termőterület fő művelési ágak szerint.....	52
17. táblázat: A mezőgazdasági földhasználat művelési ágak szerinti nagysága (ezer hektár).....	55
18. táblázat: A használt földterület nagyságának változása 2011 és 2012 között művelési ágak és gazdálkodási formák szerint (hektár).....	55
19. táblázat: A gazdasági szervezetek által használt mezőgazdasági terület nagysága	56
20. táblázat: A földárak főbb művelési áganként (Ft/ha).....	56
21. táblázat: A szántóföld átlagos aranykorona értéke meggyenként.....	57
22. táblázat: A földpiaci forgalomba kerülő termőföldek száma (db)	60
23. táblázat: A földpiaci forgalomba kerülő termőföldek területe (ha)	60
24. táblázat: A haszonbérleti pályázat eredményei, 2012	61
25. táblázat: A megkötött haszonbérleti szerződések szektorális összetétele.....	61
26. táblázat: A megkötött haszonbérleti szerződések megoszlása az elnyert földterület nagysága alapján.....	61
27. táblázat: A megkötött szerződések számának %-os megoszlása	61
28. táblázat: Termőföld más célú hasznosítása(ha)	62
29. táblázat: A határszemle-ellenőrzések számszaki adatai.....	62
30. táblázat: Az öntözés kihasználásának alakulása művelési áganként	64
31. táblázat: Foglalkoztatottak száma 2008-2012 (ezer fő).....	65
32. táblázat: Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás 2008-2012.....	66
33. táblázat: Az összes forgalmazó szervezet termelőeszköz-értékesítése*	67
34. táblázat: Műtrágya-felhasználás	67
35. táblázat: Növényvédőszer értékesítés (tonna).....	68
36. táblázat: Az erdőtervezett területek tulajdoni megoszlása.....	71
37. táblázat: Nagyvadfajok teríték adatai (ezer db)	72
38. táblázat: Apróvadfajok teríték adatai.....	72
39. táblázat: A vadhús felvásárlási árak alakulás.....	73
40. táblázat: A halászat fontosabb termelési adatai	74
41. táblázat: Az élelmiszeripar termelése és értékesítése (milliárd forint, változás az előző évhez viszonyítva %)	77
42. táblázat: Az élelmiszeripari szakágazatok részesedése az ágazat foglalkoztatásából (%).....	80
43. táblázat: Az élelmiszeripari szakágazatok foglalkoztatásának alakulása az előző évhez viszonyítva (%)	81
44. táblázat: Az élelmiszeripari szakágazatok hozzájárulása.....	82
45. táblázat: A keresetek alakulása az élelmiszeriparban 2012-ben	82
46. táblázat: Az élelmiszeripar eredménykategóriáinak alakulása 2008-2012 között (millió Ft).....	83
47. táblázat: Az élelmiszeripar eredménykategóriáinak alakulása	84
48. táblázat: Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak	85
49. táblázat: Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak	87
50. táblázat: Az élelmiszeripar export árbevételének tulajdoni forma.....	88

51. táblázat: Az élelmiszeriparhoz kapcsolódó export árbevétel aránya vállalkezési méret szerint	88
52. táblázat: A kettős könyvvitelt vezető élelmiszeripari vállalkozások számának alakulása (db).....	88
53. táblázat: A kenyér és a liszt költség- és ármegoszlása.....	91
54. táblázat: A tej és a sajt költség- és ármegoszlása.....	92
55. táblázat: A karaj és a csirke költség- és ármegoszlása.....	92
56. táblázat: A hazai egy főre jutó élelmiszerfogyasztás (kg/fő).....	96
57. táblázat: Az összegyűjtött piacok száma és típusai (2012.10.08.).....	103
58. táblázat: A kiskereskedelmi forgalom kiigazítatlan volumenindexei (2002–2012) [előző év=100,0]	104
59. táblázat: A vásárlóerő változása 2008-2012	104
60. táblázat: Takarmány-külkereskedelem alakulása Magyarországon.....	110
61. táblázat: A biodízel termelése és felhasználása Magyarországon	111
62. táblázat: Mezőgazdasági eredetű ammónia kibocsátása.....	116
63. táblázat: A SAPS és top-up támogatások évenkénti kifizetései 2005-2012 között	134
64. táblázat: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások forrásai	134
65. táblázat: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások tényleges kifizetései 1.....	135
66. táblázat: Közvetlen támogatások 2012. évi kifizetései.....	135
67. táblázat: Agrárpiaci támogatások, felvásárlás és intervenció megoszlása.....	136
68. táblázat: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások tényleges kifizetései 2.....	137
69. táblázat: A DIT-ÚMVP keretében működő NVT intézkedések 2012. évi kifizetései*	138
70. táblázat: A Darányi Ignác Terv – Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2012. évi kifizetései	139
71. táblázat: Top up kifizetések intézkedési jogcímek szerint 2012-ben.....	142
72. táblázat: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások tényleges kifizetései 3.....	142
73. táblázat: A főbb támogatási jogcímek vállalkezési formánkénti megoszlása.....	146
74. táblázat: Az egyéni gazdálkodók adózása az árbevétel függvényében.....	147
75. táblázat: A Nemzeti Agrárkár-enyhítési Rendszer és a	149
76. táblázat: Díjtámogatásban részesülő biztosítások 2012-ben.....	149
77. táblázat: Agrár- és élelmiszer-tudományi kutatás-fejlesztés adatai, 2012	159
78. táblázat: Az agráriummal kapcsolatos szabadalmi és növényfajta-oltalmi bejelentések (db).....	159
79. táblázat: A szakképzési rendszer 2012-ben az alábbi megoszlás szerinti alap-szakképzéseket kínálta:	160

Ábrajegyzék

1. ábra: Az agrobiznisz	18
2. ábra: A mezőgazdasági, erdőgazdálkodás, halászat kettős könyvvitelt vezető vállalkozások adózás előtti eredménye.....	26
3. ábra: Az egy hektárra jutó nettó hozzáadott érték* változása (2001-2012).....	28
4. ábra: Ezer euró STÉ-re jutó nettó hozzáadott érték, 2011-2012 (egyéni gazdaságok és társas vállalkozások együtt)	29
5. ábra: Az egyéni gazdaságok adózás előtti eredménye 2012-es árakon* (2001-2012).....	30
6. ábra: Az egy hektárra jutó bruttó és nettó beruházás változása	30
7. ábra: A társas vállalkozások szokásos vállalkozási eredménye* 2012-es árakon** (2001-2012)	31
8. ábra: A mezőgazdaság társas vállalkozásainak hitelállománya lejáratú szerint	33
9. ábra: A mezőgazdaság társas vállalkozásainak hitelállománya forrás szerint	34
10. ábra: A mezőgazdasági társas vállalkozások hitelállománya hitelnyújtó szerint	34
11. ábra: Lízingcégek mezőgazdasági tőkekintlévőségeinek alakulása.....	35
12. ábra: A lízingcégek mezőgazdasági szerződésszámának éves alakulása.....	36
13. ábra: A lízingcégek által finanszírozott összeg* éves alakulása a mezőgazdaságban	36
14. ábra: A különféle hitelprogramok megoszlása a meghirdetett keret alapján	37
15. ábra: A hiteligényléssel összefüggő adatok egyes hitelprogramok esetében.....	39
16. ábra: Az Agrár Széchenyi Kártya Program igénylésével kapcsolatos adatok 2011 és 2012-ben	40
17. ábra: A mezőgazdasági termékek bruttó kibocsátása	43
18. ábra: Néhány szántóföldi növény termésének alakulása (2007-2011 évek átlaga = 100,0%).....	45
19. ábra: A 2012. december 1-i állatállomány alakulása	49
20. ábra: Az ellenőrzött területek nagyságának és szervezetek számának alakulása (2004-2012).....	52
21. ábra: Az állatállomány megoszlása fajok szerint, darab (2012)	53
22. ábra: A szántóföld ára és árváltozása megyénként, 2012*	57
23. ábra: A szántóföld bérleti díja és díjváltozása megyénként, 2011	58
24. ábra: A szántóföld bérleti díjának és árának aránya, 2011 (%)	59
25. ábra: Az értékesített területek megoszlása művelési ágak szerint, 2012*	60
26. ábra: Foglalkoztatottak száma 2008-2012 (ezer fő).....	65
27. ábra: A mezőgazdasági beruházások megoszlása anyagi, műszaki összetétel szerint 2012-ben (%)	69
28. ábra: A vadhús felvásárlási árak alakulása (Ft/kg)	73
29. ábra: A belföldi és az exportértékesítés aránya.....	77
30. ábra: A fontosabb élelmiszeripari szakágazatok részesedése a termelési értékéből, (%).....	78
31. ábra: Az élelmiszeripari beruházások anyagi, műszaki	80
32. ábra: Élelmiszeripari vállalkozások vállalkozási formák szerinti megoszlása	89
33. ábra: Az élelmiszeripar társas vállalkozásainak hitelállománya lejáratú szerint.....	89
34. ábra: Az élelmiszeripar társas vállalkozásainak hitelállománya forrás szerint.....	90
35. ábra: Az élelmiszeripar társas vállalkozásainak hitelállománya hitelnyújtó szerint.....	90
36. ábra: A legfontosabb élelmiszeripari ágazatok jövedelem megoszlása	93
37. ábra: A kereskedelmi csatornák részesedése a napi fogyasztási cikkek	95
38. ábra: Az agrár-külkereskedelem alakulása 2008–2012 között	97
39. ábra: A legfontosabb exportcikkek részesedése az agrárimportból 2012-ben	98
40. ábra: A legfontosabb importcikkek részesedése az agrárimportból 2012-ben	99
41. ábra: A piaci értékesítés mennyisége és aránya az összes termésmennyiséghez képest a zöldség, gyümölcs, tej és burgonya esetében (2009-2012).....	101
42. ábra: Fontosabb zöldségfélék piaci értékesítésének aránya (2009-2012).....	102
43. ábra: Fontosabb gyümölcsfélék piaci értékesítésének aránya (2009-2012).....	102
44. ábra: A kereskedelmi csatornák részesedése a napi fogyasztási cikkek forgalmazott értékéből...	104
45. ábra: A 2012. évi kiskereskedelmi top-lista a forgalom alapján, milliárd forint	105
46. ábra: Országos jelentőségű védett természeti területek és az egyes nemzeti park-igazgatóságok működési területe.....	119
47. ábra: Natura 2000 és országos jelentőségű védett természeti területek Magyarországon	123

48. ábra: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások forrásösszetétele	133
49. ábra: Agrár- és vidékfejlesztési támogatások alakulása finanszírozási formánként	134
50. ábra: A DIT- ÚMVP 2012. évi kifizetései az egyes tengelyek szerint	139
51. ábra: A biztosítási díjakhoz kapcsolódó díjtámogatások nagyságrendje kistérségenként	150
52. ábra: A biztosítói kártérítések nagyságrendje kistérségenként	151
53. ábra: A befizetett kárenyhítési hozzájárulások nagyságrendje kistérségenként	152
54. ábra: A kifizetett kárenyhítő juttatások nagyságrendje kistérségenként	152

Bevezetés

A Kormány az idén tizenötödik alkalommal készítette el jelentését az agrárgazdaság helyzetéről. Másfél évtized telt el azóta, hogy 1998-ban elkészült az első agrárgazdasági jelentés az 1997-es mezőgazdasági év eredményeiről és folyamatairól. A beszámoló az elmúlt tizenöt év alatt fontos dokumentuma lett az agrárpolitikának és a szakmai köröknek, egyben elősegíti a szakpolitikák megalapozását is.

Az ágazat szereplői ismerik és igénylik elkészítését, széles társadalmi bázis számít évről-évre a jelentésre. A megváltozott a jogszabályi háttér (a hatályon kívül helyezett 1997. évi agrárfejlesztési törvény helyett a 2013 májusában elfogadott 42/2013. számú Országgyűlési Határozat szabályozza elkészítését) is megfelelőképpen hangsúlyozza a beszámoló jelentőségét, és alátámasztja szakmapolitikai súlyát is.

Elkészítésében a tárca mellett jelentős szerepet vállal az Agrárgazdasági Kutatóintézet (AKI), a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), és segítséget nyújtanak a Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) háttérintézményei, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH), valamint a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) is.

Az eddigi gyakorlatnak megfelelően az agrárjelentés az előző naptári vagy gazdasági év agrárgazdasági, agrártársadalmi folyamataival foglalkozik, és veti össze azokat az azt megelőző év, illetve évek fő számaival, irányvonalával. A jelentés a lehető legfrissebb adatok és információk alapján készül. Az adott évre vonatkozó statisztikai adatok zöme csak a következő év júniusától érhető el, és vannak, amelyek csak az őszi folyamán állnak rendelkezésre. Ezért tényként kezelendő, hogy a 2012. évet bemutató agrárjelentés a KSH 2013. július végéig publikált adatbázisára épül, a 2012-es évről később, az anyag lezárása után publikált adatokat, illetve javított adatokat pedig csak korlátozott mértékben áll módunkban figyelembe venni.

A jubileumi év kiváló alkalmat teremtett arra, hogy a jelentést készítői mind tartalmilag, mind alakilag megújítsák. Az elmúlt évek tapasztalatai, illetve a szakmai szervezetek

kérései alapján eddig is minden évben kerültek bele új szempontok, új témák vagy új fejezetek. Az idő előrehaladtával azonban nem lehetett eltekinteni azoktól a változásoktól és igényektől sem, amelyek a jelentés készítőit arra ösztönözték, hogy az eredeti, statisztikai szemléletű bemutatás helyett egyre inkább a folyamatok mögé néző, rövid helyzetértékelésre és hosszú távú elemzésekre felépített anyag készítésében lássák a jövőt. Ennek legfontosabb következménye, hogy a beszámoló az utóbbi években trendelemzésekkel bővült. Már nem csak az egyes évi változásokat tárgyalja évről-évre, hanem igyekszik a változások mögött meghúzódó folyamatokat is bemutatni, öt éves távlatban.

Mivel továbbra is fontosnak tartjuk, hogy a szakmai körök az agrárjelentést az agrárgazdaság egészére nézve kiforrott, alapvető információs bázisnak tekintsék, tartalmi megújításakor figyelembe vettük, hogy az anyagban szereplő adatok a korábbi évek kiadványaival összevethetőek maradjanak, és az idősorok meghosszabbíthatóak legyenek. Ugyanakkor átalakítottunk, illetve szükség esetén kivettünk belőle minden olyan részletet, ami az agrárium és a vidék jelen állapotát érdemben leírni már nem tudja.

Idén bekerültek az anyagba évek óta élénk érdeklődést kiváltó, új témák is (pld. agrobiznisz, takarmányipar, feketegazdaság), és új keresztmetszet alapján szerkesztettünk át, illetve új tartalommal töltöttünk meg egyes, a teljes magyar élelmiszergazdaság szempontjából rendkívüli jelentőséggel bíró témaköröket. Ez utóbbiak közt több, a szakma és a közérdeklődés középpontjában álló kérdéskör is található, mint például a földhasználat, földpiac, földbérlet helyzete, az élelmiszeripar teljes egészében, az agrárkereskedelem és az értékesítési csatornák változása, az új agrár-kockázatkezelési rendszer működésének első éves tapasztalatai, az agrár-hitelezési rendszer állapota, az európai uniós és nemzetközi agrárdiplomáciai fejlemények, valamint az új piacok szerzése szempontjából nagyon fontos kétoldalú agrárkapcsolatok alakulása.

Annak ellenére, hogy 2012-ben régóta nem tapasztalt, rendkívül kedvezőtlen időjárással

kellett szembenézni a gazdálkodóknak, a Mezőgazdasági Számlarendszer (MSZR) előzetes adatai alapján a mezőgazdaság kibocsátása folyó áron 2229 milliárd forint volt, 2,8 százalékkal több, mint a különösen sikeres 2011-es évben. A termelés volumenének csökkenését az árak emelkedése ellensúlyozta. A gyenge hozamok nemcsak hazánkban, hanem világszerte termelői árnövekedést okoztak, ezért az év második felében kiugróan magas termelői árnövekedés volt tapasztalható.

A mérsékelt belső fogyasztás ellenére ismét jelentős mértékben, mintegy 10,5 százalékkal növekedett az élelmiszeripar kibocsátása is, folyó áron elérte a 2524 milliárd forintot. Kedvező folyamatok zajlottak le az értékesítésben (az összérték 10,6%-kal nőtt), amelynek bővülésében jelentős szerepet játszott a dinamikus növekvő export (17,9%) és a magasabb árak.

Az elmúlt években az állattenyésztési ágazat felkarolására tett erőfeszítéseket igazolják a mezőgazdasági kibocsátás arányszámai. A 2011-es 60,3-32,6 százalékos növénytermesztés-állattenyésztési arány 2012-re jelentősen mértékben elmozdult az állattenyésztés javára (57,8-35,4%).

Az agrár-külkereskedelem 2012-ben is sikeres évet zárt, rendkívül pozitívan járult hozzá a nemzetgazdaság teljesítményéhez. Az agrárkivitel és a külkereskedelmi mérleg egyenleg többlete jóval meghaladta a korábban rekordnak számító 2011-es év értékeit, amivel az agrár-külkereskedelem makrogazdasági jelentősége tovább nőtt. Míg az agrár-külkereskedelmi mérleg többlete 2012-ben 3,6 milliárd euróra bővült (ami 31,8 százalékkal több, mint 2011-ben), addig a nemzetgazdaság egészének kivitele a 2011-es szinten maradt.

Örvendetes, hogy a mezőgazdasági foglalkoztatás bővülése 2012-ben is folytatódott, mégpedig a 2011-es 7,7%-nál nagyobb mértékben, 8,2%-kal, vagyis 2012-ben 15 ezer fővel foglalkoztattak többet a mezőgazdaságban, mint egy évvel korábban. Ezzel a mezőgazdaság részaránya a nemzetgazdasági foglalkoztatásban elérte az 5,2 százalékot. Szerényebb mértékben ugyan, de nőtt az élelmiszeriparban foglalkoztatottak száma is (1,9%-kal), így a mezőgazdaság és az

élelmiszeripar együttes részesedése a foglalkoztatásból 8,5 százalékra emelkedett.

A termelői árszint csakúgy, mint a tárgyévét megelőző két évben, 2012-ben is növekedett, de a növekedés üteme mérséklődött. Míg 2010-ben még 16,8, 2011-ben pedig 19,3 százalékos árszintemelkedést figyelhettünk meg, addig 2012-ben már csak 15,4 százalékkal drágultak az árak. Emelkedett az egyszerű és összetett műtrágyák (+8,5% és +15,5%), a vetőmag, az üzemanyag és a fűtőanyagok ára. Folytatódott viszont az előző két év kedvező irányvonala: a termelői árak növekedése már harmadik éve haladta meg a ráfordításokét (+6,8%), minek következtében az agráröllő 2012-ben is javult, értéke 108,1% volt.

Az ágazat jövedelme a kiemelkedő 2011-es év után 2012-ben is bővült, adózás előtti eredménye 10 százalékkal haladta meg az előző évit. A tesztüzemi rendszer alapján az egyéni gazdaságok adózás előtti eredménye 7, a társas vállalkozásoké 10 százalékkal növekedett 2012-ben. A nettó hozzáadott érték alapján a legnagyobb mértékben a kertészeti gazdaságok növelték a jövedelmüket, de jelentősen (+19%) bővült a sertés és baromfitartó gazdaságok jövedelme is.

A mérlegalkalmazkodásnak és a bankok hitelezési hajlandóságának csökkenése következtében a 2012-es évben jelentős átalakuláson ment keresztül az élelmiszeripari gazdasági vállalkozások hitelállománya is. Az elmúlt években mind a mezőgazdaság, mind az élelmiszeripar hitelállománya jelentősebb mértékben csökkent, mint a nemzetgazdaság egészéé. Örvendetes viszont, hogy a devizahitelek aránya folyamatosan mérséklődik, minek köszönhetően az ágazat kevésbé volt kitéve az árfolyam-ingadozásnak.

A 2011-ben kidolgozott és elfogadott új mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer „vizsgálja” a mezőgazdasági károkkal telített 2012-es év volt, ahol egymást érték az időjárási viszontagságok (tavaszi fagyok, hosszú heteken át tartó nyári aszály). Teljesítménye alapján az új rendszer indulása sikeresnek tekinthető, jelentősen kibővült a kockázatközösség tagjainak száma, nőtt a befizetett biztosítási díj összege. A biztosítói kártérítéseket elemezve megállapítható, hogy az újonnan bevezetett veszélynek (aszály,

fagyok, árvíz, felhőszakadás) esetén valóban a legjobban károsodó ügyfelek részesültek kifizetésekben.

A fentiekből is kitűnik, hogy a mezőgazdaság és az élelmiszeripar tevékenysége számtalan ponton kapcsolódik a nemzetgazdasághoz, beágyazottsága sokkal nagyobb annál, hogy szerepét szigorúan vett bruttó hazai termék (GDP) adatokkal egyszerűen mérni lehetne. Az agrárgazdaság jelentős hatással bír a vele kapcsolatban álló ellátó-, illetve feldolgozó- és forgalmazó iparágakra. Ennek bemutatására használják az agrobiznisz fogalmát, amely magában foglalja az ellátó iparágak, az agrártermelés és -feldolgozás, valamint a felvevő iparágak teljesítményét is.

A szélesen értelmezett agrobiznisz számításához (a foglalkoztatási adatok kivételével) a legfrissebb rendelkezésre álló adatok 2011-esek. Ezek szerint 2011-ben az agrobiznisz nemzetgazdasági részesedése a kibocsátás vonatkozásában 16,0, a GDP-hez való hozzájárulás tekintetében 12,0 százalék volt, míg a foglalkoztatásból való részesedése 2012-ben elérte a 15,5 százalékot.

A Nemzeti Összefogás Kormányának harmadik évét az ágazat közép- és hosszú távú fejlődésének biztos pályára állítása motiválta, melynek célja, hogy biztosítsa a fenntarthatóságot és a jövő generációi számára vonzóvá tegye a vidéki élet értékeit.

1. Az agrárgazdaság nemzetgazdasági szerepe

1.1. A makrogazdasági környezet és az agrárgazdaság kölcsönhatása, makrogazdasági mutatók 2012-ben

Az EU-27 bruttó hazai termékének volumene 2012-ben a nehéz makrogazdasági környezet hatására az előző évhez viszonyítva 0,3%-kal mérséklődött. A legnagyobb csökkenés a gazdasági problémákkal küzdő dél-európai országokban volt, ezzel szemben a legnagyobb mértékben a balti államok gazdasága bővült.

A külső kereslet gyengült, melynek hatása a magyar exportban is érezhető volt. A **bruttó hazai termék (GDP)** volumene 2012-ben 1,7%-kal csökkent. A kedvezőtlen időjárási körülmények miatt bekövetkezett terméseszköcsökkenés, valamint a 2011. évi magas bázis ellenére az ágazat GDP-ből való részesedése az előzetes várakozásokkal ellentétben mérsékeltten növekedett.

2011 nyarának és őszének szárazsága hátráltatta ugyan az őszi vetésű növények fejlődését, a februári és a húsvéti fagyok, valamint a 2012-es nyári aszály pedig további jelentős károkat okozott. Mindezek következtében ugyan a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének volumene 19,9%-kal csökkent, a magas áraknak köszönhetően azonban részaránya a GDP-ben 4,5%-ról 4,7%-ra emelkedett.

A mezőgazdaság nemzetgazdaságban betöltött szerepéhez a GDP-hez való hozzájárulás mellett a környezet jó állapotában és a sokszínű, változatos vidéki táj fenntartásában valamint a biztonságos, egészséges élelmiszertermelésben megnyilvánuló pozitív externáliák előállítása is hozzá tartozik.

Mezőgazdasági Számlarendszer előzetes adatai alapján a **mezőgazdaság kibocsátása** 2012-ben folyó áron 2229 milliárd forint volt, 2,8%-kal több mint az előző évben. A termelés

volumenének 9,2%-os csökkenését a termelői árak 13,3%-os emelkedése ellensúlyozta. A növényi termékek kibocsátása, a volumen 15,8%-os csökkenése és az árak 17,1%-os növekedése eredőjeként, 1,5%-kal mérséklődött. A növényi termékek volumencsökkenésére leginkább a kukorica 41%-os és a repce 24%-os termés kiesése hatott. Ezzel szemben az élő állatok és állati termékek termelésének volumene (+1,2%) és ára (+10,2%) is nőtt, ennek eredményeképpen a kibocsátása 11,5%-kal meghaladta a 2011. évit.

A kibocsátásában az állattenyésztés aránya növekedett a növénytermesztéshez képest. Míg 2011-ben 60,3 - 32,6 százalék jellemezte a megoszlást a növénytermesztés javára, addigra 2012-ben ez az arány 57,8 - 35,4 százalékra változott.

A **folyó termelő felhasználás** (azaz a termelés során felhasznált inputok) mennyisége nagyjából az előző évi szinten alakult, ugyanakkor az árak 8,5%-kal növekedtek. Ennek következtében a folyó termelő felhasználás értéke (+8,4%) nagyobb mértékben nőtt, mint a kibocsátás (+2,8%), és a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értéke 6,4%-kal csökkent. Ez azt mutatja, hogy egységnyi termék előállításához több inputra volt szükség, mint 2011-ben.

A mérsékelt belső fogyasztás ellenére az **élelmiszeripar kibocsátása** 2012-ben 2011 után ismét jelentősen, 10,5%-kal növekedett, folyó áron 2524 milliárd forint volt. Az **élelmiszeripar értékesítésében** 2011-hez hasonlóan kedvező folyamatok zajlottak le 2012-ben is. Az összes értékesítés 10,6%-kal nőtt, amiben jelentős szerepet játszottak az előző évihez képest magasabb árak is, (az értékesítés volumene csak 4,5%-kal emelkedett). Az értékesítés bővülése nagyrészt ismét az exportnak köszönhető, amely 17,9%-kal nőtt 2011-hez képest, míg a belföldi értékesítés 6,8%-kal emelkedett. Ennek következtében nőtt az élelmiszeripar export-orientáltsága.

1. táblázat: Az agrárgazdaság aránya a nemzetgazdaságban

Év	A mezőgazdaság ^a részaránya			Az élelmiszeripar részaránya			Élelmiszer, ital, dohány			Agrártermékek		Fogyasztói árindex előző év = 100,0	
	foglalkoztatás ^b %	bruttó hozzáadott érték (ágazatok összesen = 100) folyó áron, %	beruházásban	foglalkoztatás ^b %	bruttó hozzáadott érték (ágazatok összesen = 100) folyó áron, %	beruházásban	részaránya		külkereskedelmi forgalmának egyenlege, milliárd Ft ^c				
							fogyasztás ^c	export ^d					
2008	4,4	4,0	4,7	3,3	2,2	2,3	24,8	7,9	483,6	110,2	106,1		
2009	4,4	4,0	4,7	3,3	2,2	2,3	24,8	7,9	483,6	110,2	106,1		
2010	4,5	3,5	4,8	2,3	2,4	2,7	24,0	8,2	587,3	103,2	104,9		
2011	4,9	4,5	5,6	3,3	2,4	3,3	24,5*	9,6	770,1	105,6	103,9		
2012	5,2	4,7	5,8*	3,3	2,2	3,3*	25,4*	10,1	1043,5	105,9	105,7		

a) Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágba sorolt gazdasági szervezetek.

b) A munkaerő-felmérés adatai.

c) A háztartások javak rendeltetése (COICOP) szerinti hazai fogyasztási kiadásaiból.

d) A Szabványos Nemzetközi Kereskedelmi Osztályozás (SITC) szerint.

* Előzetes adat

Forrás: KSH, AKI

A nemzetgazdaság beruházásaihoz hasonlóan a **mezőgazdasági beruházások** is mérséklődtek, a visszaesés a mezőgazdaság esetében azonban kisebb volt. A nemzetgazdaság beruházásainak volumene 5,2%-kal, a mezőgazdasági beruházásoké 1,9%-kal esett vissza, melynek következtében a mezőgazdaság részaránya a nemzetgazdaság beruházásaiban 5,6%-ról 5,8%-ra nőtt. A mezőgazdasági beruházásokon belül ellentétes folyamatok voltak megfigyelhetőek, az épület és gép beruházások volumene csökkent, a jármű beruházásoké viszont nőtt.

Az agrár-külkereskedelem 2012-ben is pozitívan járult hozzá a nemzetgazdaság teljesítményéhez. Az agrárkivitel és a külkereskedelmi egyenleg többlete is nagymértékben meghaladta a 2011. évi, korábban rekordnak számító értéket, amivel az **agrár-külkereskedelem makrogazdasági jelentősége tovább nőtt**. Az agrártermékek kivitele 8,1 milliárd eurót, behozatala 4,5 milliárd eurót tett ki. A kivitel értéke 12,3%-kal nőtt, míg a behozatal stagnált (+0,2%). Ennek eredményeképpen az agrár-külkereskedelmi egyenleg többlete 2012-ben 3,6 milliárd euróra bővült, amely 31,8%-kal több mint 2011-ben volt. A nemzetgazdaság egészének kivitele ugyanakkor a 2011-es szinten maradt, míg behozatala 0,5%-kal nőtt. Ezért az agrárgazdaság korábban is számottevő részesedése a teljes

nemzetgazdasági exportból jelentős mértékben emelkedett (10,1%), az agrárimport részesedése a nemzetgazdaság importjából viszont nem változott (6,1%) a tavalyihoz képest.

A mezőgazdasági foglalkoztatás bővülése 2012-ben tovább folytatódott. A 2011. évi 7,7%-nál nagyobb mértékben, 8,2%-kal **(15 ezer fővel) emelkedett 2012-ben a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma**, és a mezőgazdaság részaránya a nemzetgazdasági foglalkoztatásban 5,2%-ra nőtt. Az élelmiszeriparban foglalkoztatottak száma 2012-ben 1,9%-kal nőtt, amellyel a teljes foglalkoztatásból kivett részaránya nem változott. **A mezőgazdaság és az élelmiszeripar együttes részesedése a foglalkoztatásból 8,5 százalékra bővült.**

Az **infláció** 2012-ben felgyorsult, a fogyasztói árak 5,7%-kal nőttek 2011-hez viszonyítva, de az év utolsó három hónapjában a növekedés üteme meredeken kezdett csökkenni. Az **élelmiszer fogyasztói árak** 5,9%-kal nőttek, amelyre jelentős hatással volt a globális aszály okozta terméscsökkenés. Az élelmiszerek fogyasztói ára a kiskereskedelem erős árszorító hatása miatt kisebb mértékben érvényesült.

1.2. Agrobiznisz

A mezőgazdaság nemzetgazdaságban betöltött szerepét nem lehet pusztán az ágazatra jellemző kibocsátási, foglalkoztatási vagy GDP adatokkal mérni, mivel az agrárgazdaság működéséhez, ezen belül a lakosság élelmiszertermékekkel való ellátáshoz sok más, a mezőgazdaságtól elkülönült ágazat hozzájárulására is szükség van.

Napjainkra az agrárgazdaság átfogó módon integrálódott hálózattá vált, amelybe a mezőgazdasági üzem termelőtevékenységén kívül a mezőgazdaság inputokkal történő ellátására irányuló valamennyi tevékenység, valamint a termékek feldolgozása és forgalmazása is beletartozik. Ezért az agrárgazdaság jelentős hatással bír a vele kapcsolatban álló ellátó, illetve feldolgozó, forgalmazó iparágakra. Ennek bemutatására vezették be az agrobiznisz fogalmát.

A szélesen értelmezett agrobizniszhez tartozik:

- az agrárgazdaság (mezőgazdaság, erdészet, halászat, vadgazdálkodás, élelmiszeripar, dohánytermékek gyártása),
- az agrárgazdaság számára inputokat biztosító ellátó tevékenységek (a teljesség igénye nélkül: vegyi anyag gyártása, fémfeldolgozás, gép, berendezés gyártása, gumi, műanyag termékek gyártása, építőipar, villamos energia, járműkereskedelem, nagykereskedelem, pénzügyi tevékenység, oktatás, állategészségügy, egyéb gazdasági szolgáltatás stb.),
- az agrárgazdaság termékeit feldolgozó és forgalmazó tevékenységek (textilgyártás, fafeldolgozás, élelmiszer kis- és nagykereskedelem, vendéglátás, szállítás, ideértve a non-food termékek másodlagos feldolgozását is, mint például a bútorgyártás)

A szélesen értelmezett agrobiznisz 2011¹-ben 9570,7 milliárd forint kibocsátás mellett 2849,2 milliárd forint hozzáadott értéket állított elő. Az agrobiznisz nemzetgazdasági részesedése a kibocsátás vonatkozásában volt a legnagyobb, 16,0 százalék. Ezt követi a foglalkoztatás 15,5 százalékkal, majd a GDP-hez történő hozzájárulás 12,0 százalékkal.² Az

érintett szektorokban 2012-ben 601,9 ezer fő dolgozott.

A 2008-as évhez viszonyítva az agrobiznisz teljes részaránya mindhárom mutató esetében nőtt, a kibocsátásnál 0,5 százalékponttal, a bruttó hozzáadott értéknél 0,4 százalékponttal, a foglalkoztatottaknál pedig 0,5 százalékponttal emelkedett. A növekedésben az agrárgazdaság (az élelmiszeripar és a mezőgazdaság) játszotta a főszerepet, annak részaránya mindhárom mutató esetén meghaladta a korábbi.

Az agrobizniszt tovább bontva az agrárgazdaság megelőző szakaszának részaránya a vizsgált időszakban a kibocsátáson belül 0,2 (1,9%-ról 2,1%-ra), a bruttó hozzáadott értéken belül 0,1 százalékponttal (0,9%-ról 1,0%-ra) emelkedett, miközben a foglalkoztatásban nem változott. Az agrárgazdaságot követő tevékenységek részaránya mindhárom tényezőnél mérséklődött, a kibocsátás 5,0%-ról 4,9%-ra, vagyis 0,1 százalékponttal, a bruttó hozzáadott érték és a foglalkoztatás esetében pedig 0,2-0,2 százalékponttal (4,4%-ról 4,2%-ra, illetve 6,0%-ról 5,8%-ra).

Az agrobizniszen belül az egyes szakaszok (az agrárgazdaság, illetve az azt megelőző és az azt követő tevékenységek) súlyát tekintve az első, azaz a megelőző szakasz aránya alacsony mindhárom mutató alapján (mindössze 1,0-2,1 százalék). Ennek oka, hogy a megelőző tevékenységek (pld. gépgyártás, növényvédőszer gyártás stb.) kevésbé jellemzőek hazánkban.

A fentiek is alátámasztják, hogy az agrárgazdaság a nemzetgazdaság stratégiai jelentőségű szektora. E stratégiai jelentőség nemcsak a makrogazdasági teljesítményhez közvetlenül és közvetve való hozzájárulásban nyilvánul meg, hanem a lakosság egészséges élelmiszerrel történő ellátásában is óriási szerepet játszik.

¹ Az agrobiznisszel kapcsolatban rendelkezésre álló legfrissebb adatok 2011-re vonatkoznak, kivéve a foglalkoztatási adatokat.

² A számításnál a rendelkezésre álló legfrissebb adatokra (2008-as ÁKM, 2011. évi kibocsátás és bruttó hozzáadott érték, 2012.

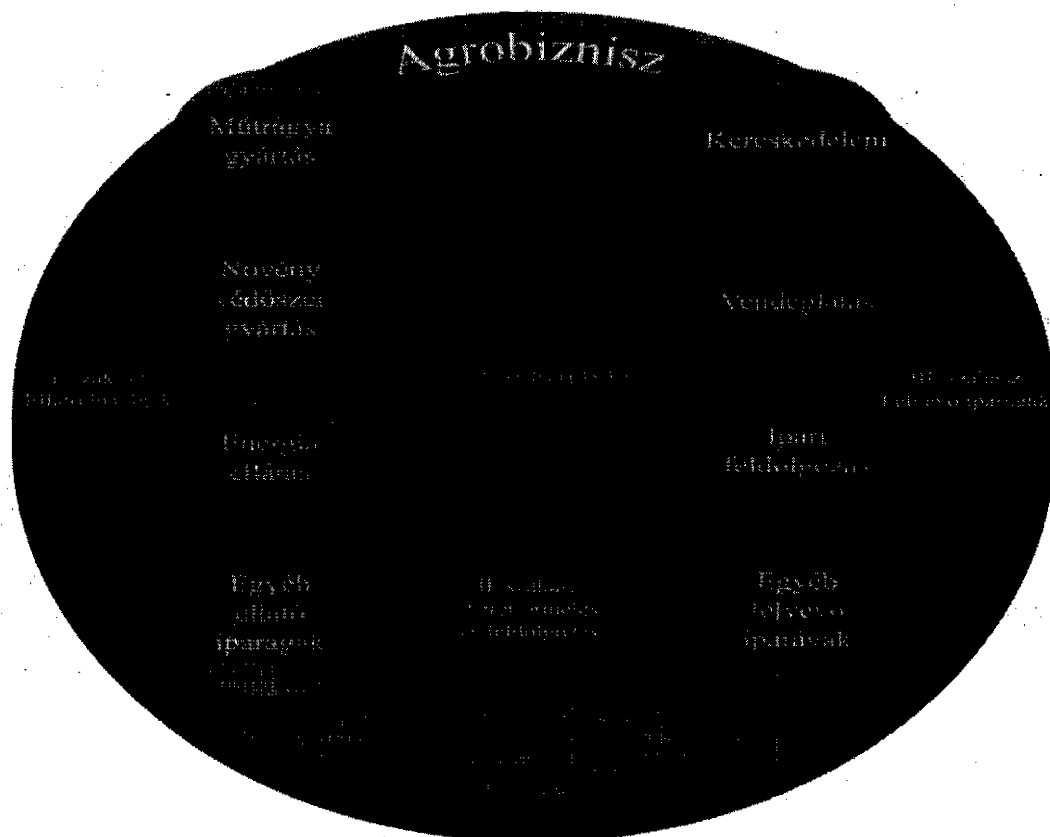
évi foglalkoztatási adatok) támaszkodtunk, bázisevként a 2008-as év adatait alkalmaztuk.

2. táblázat: Az agrobiznisz nemzetgazdasági jelentősége

Megnevezés	Kibocsátás				Bruttó hozzáadott érték				Foglalkoztatottak			
	millió forint		százalék		millió forint		százalék		fő		százalék	
	2008	2011	2008	2011	2008	2011	2008	2011	2008	2012	2008	2012
Alapanyagok és termelőeszközök gyártása	1 045 423	1 259 769	1,9	2,1	219 873	248 130	0,9	1,0	51 502	50 329	1,3	1,3
Alapanyagok és termelőeszközök kereskedelme	2 000 000	1 045 321	1,2	1,7	102 664	149 316	0,2	0,2	20 410	23 780	0,7	0,7
Mezőgazdaság (bent az erdőgazdálkodás, halászat)	195 385	213 647	0,3	0,4	51 210	58 612	0,2	0,2	25 092	24 569	0,6	0,6
Élelmiszeripar	2 329 565	2 570 028	4,2	4,3	912 029	1 067 004	4,0	4,5	169 200	200 331	4,4	5,2
Feldolgozóipar (kivéve élelmiszeripar)	2 223 000	2 792 174	4,2	4,7	507 113	539 436	2,2	2,3	120 000	126 312	3,3	3,3
Élelmiszerkereskedelem	2 804 823	2 945 737	5,8	4,9	986 974	994 694	4,4	4,2	233 328	224 960	6,8	5,8
Vendéglátás	29 697	30 287	0,1	0,1	643	849	0,0	0,0	5 842	5 530	0,2	0,1
Egyéb tevékenységek	3 000 000	3 070 707	15,2	16,0	2 619 990	2 649 174	11,6	12,0	592 610	601 902	15,8	15,5
Összesen	56 129 155	59 793 583	100,0	100,0	22 646 111	23 678 903	100,0	100,0	3 879 274	3 877 886	100,0	100,0

Forrás: KSH adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

1. ábra: Az agrobiznisz

Forrás: VM, Agrárközgazdasági Főosztály alapján, szerkesztette az AKI

1.3. Árak alakulása

Az agrártermékek termelőiár-szintje csakúgy, mint a tárgyévét megelőző két évben 2012-ben is növekedett, a növekedés üteme azonban mérséklődött. A 2010. évi 16,8%-os, és a 2011. évi 19,3%-os árszintemelkedés után 2012-ben 15,4%-kal nőttek a mezőgazdasági termelői árak. A drágulás hajtómotorja továbbra is a növénytermesztés volt, hiszen a növényi termékek termelői árszínvonala 17,8%-kal, az élő állatok és állati termékek pedig 11,0%-kal nőtt 2012-ben.

Az előző két év pozitív tendenciája folytatódott, a termelői árak növekedése az előző évinél magasabban, 6,8%-kal haladta meg a ráfordításokét. Mivel a ráfordítási árak kevésbé emelkedtek, mint a termelői árak, az agrárrollo³, 2010 és 2011 után 2012-ben is jelentősen javult.

3. táblázat: A mezőgazdasági termékek termelői árának változása az előző évhez viszonyítva (%)

Megnevezés	2010	2011	2012
Mintösszesen	16,8	19,3	15,4
Növények összesen	27,6	21,6	17,8
Gabonafélék	32,5	30,1	19,4
Ipari növények	11,1	33,2	14,9
ezen belül olajos növények	22,1	27,7	19,2
Burgonya	4,7	12,7	8,1
Élelmiszerzöldségek	21,9	11,8	21,0
Gyümölcsfélék (szőlővel)	31,3	17,1	9,6
Élő állatok és állati termékek	1,3	15,3	11,0
Élő állatok	2,4	5,8	5,9
Vágómarha	6,8	42,3	3,1
Vágósertés	6,0	9,3	10,9
Vágóbaromfi	1,0	13,5	9,1
Állati termékek	0,5	10,0	0,1
Tej	13,6	19,8	0,8
Feldolgozás, élekezési	-0,2	1,3	31,3

Forrás: KSH

A növényi termékek ára a 2011-es jó termés hatására 2012 első felében visszafogottan alakult, majd a globálisan jelentkező nyári aszály következtében jelentős emelkedésnek indult. A 2012. január és június közötti időszakban a növényi termékek termelői árindexe először 4,6%-kal csökkent, majd júliustól emelkedni kezdett, melynek mértéke augusztustól már 20% fölötti volt.

A növényi termékek közül a gabona, az olajos növények és a zöldségek áremelkedése volt meghatározó. A gabonafélék ára az év elején visszafogottan alakult, azonban júliustól

nagymértékű emelkedésnek indult. Ennek háttérében elsősorban az aszály miatt bekövetkezett termés kiesés áll, hazánkban csakúgy, mint a világ vezető termelő országaiban. A gabonafélék körében a búza termelői árindexe 19,1%-kal, a kukoricáé 20,0%-kal volt magasabb, mint 2011-ben. Ennek eredményeként 2012-ben a búza tonnánkénti átlagára 60 400 forintra, a kukoricáé pedig tonnánként 55 900 forintra emelkedett. A búza áremelkedésében a kisebb termés mellett az is közrejátszott, hogy a száraz időjárás miatt a termés minősége kiváló volt. A többi gabonaféle –árpa, rozs, zab– esetében 15-20% közötti áremelkedésről beszélhetünk, a rizs ára 8,3%-kal nőtt.

Az olajos növények körében a napraforgó árindexe 118,8%, a repcéé 117,9% volt 2012-ben, amelynek oka szintén a kisebb 2012-es termésmennyiségben keresendő. Ennek eredményeképpen a napraforgó ára 134,1 ezer forint/tonnára, a repce ára 140,5 ezer forint/tonnára emelkedett.

A friss zöldségfélék drágulásának háttérében a bázishatások (a 2011-es alacsonyabb árak) mellett, a paradicsom árának a több mint kétszeresére való emelkedése (202,4%), valamint az uborka 23,6%-os és a zöldbab 16,5%-os áremelkedése áll. A többi friss zöldség ára visszafogottan alakult.

A gyümölcsfélék közül 2012-ben egyedül az alma ára csökkent (9,0%-kal), a jó termésnek köszönhetően. Minden más gyümölcs, beleértve a szőlő árát is jelentősen nőtt, elsősorban a téli és tavaszi fagykarak, valamint a nyári aszály miatt bekövetkező terméseszkkenés miatt. Kiemelkedő mértékű volt az őszibarack (30,9%), a szilva (30,2%), a szamóca (21,2%) és a szőlő (18,9%) drágulása. A szilva esetében érdemes megjegyezni, hogy az ár növekedés a hazai termelés bővülése mellett, a megnövekedett európai uniós kereslet hatására következett be.

A burgonya ára átlagosan 8,1%-kal maradt az előző évi szint alatt, amit nagyrészt az első fél éves, jelentős készletértékesítés okozott. A visszaesett hazai és uniós termésmennyiség miatt az árak 2012 végén nagymértékben emelkedtek (novemberben 87,6%, decemberben 54,7%), de ez sem tudta ellensúlyozni az év eleji árcsökkenés hatását.

³ Agrárrollo: a mezőgazdasági termelői árszint és a ráfordítási árszint hányadosa

4. táblázat: Néhány fontosabb termék termelői ára(forint)

	ezer forint/tonna				forint/kg			forint/liter	forint/db
	búza	kukorica	napraforgó	repece	vágósertés	vágóbaromfi	vágómarha	Nyers tehéntej	Étkezési tyúktojás
Január	51,2	46,0	124,2	134,3	376,0	295,4	413,8	93,5	21,3
Február	53,3	48,5	127,6	124,0	372,1	298,8	474,1	92,8	21,2
Március	53,9	48,2	124,6	126,9	370,6	304,1	544,5	92,7	21,5
Április	55,2	50,8	122,6	n.a.	379,9	311,0	578,2	89,7	26,2
Május	54,9	50,2	132,1	126,4	379,2	317,2	572,0	88,2	27,1
Június	56,0	50,1	130,3	135,5	387,2	321,5	545,0	82,2	22,4
Július	53,3	48,3	133,4	137,2	378,7	318,1	564,0	81,3	22,1
Augusztus	63,4	58,6	126,1	144,6	393,6	328,6	571,9	81,1	20,7
Szeptember	62,5	57,1	131,8	135,1	418,5	330,1	573,4	82,3	20,5
Október	66,4	58,3	130,9	137,9	416,2	339,8	503,3	88,6	20,1
November	65,7	59,4	131,7	138,3	399,4	344,5	569,5	93,1	21,3
December	67,9	63,2	135,1	138,4	387,3	341,8	551,9	93,9	21,1

Forrás: KSH

A vágóállatok körében a vágósertés ára nőtt tavaly a legnagyobb mértékben. A vágósertés havi felvásárlási ára 2012 októberéig 16-25 százalékkal magasabb volt, mint az előző év azonos hónapjában. Az év utolsó két hónapjában lassult az áremelkedés mértéke, amely részben a magas bázisnak, részben pedig az árnak köszönhető. A vágósertés felvásárlási ára a szeptemberi, kilónkénti 419 forintos csúcs után, decemberben mintegy 7,5 százalékkal lett alacsonyabb, ezért éves szinten 388,3 forint körül alakult.

A vágóbaromfi felvásárlási ára 2012-ben július és december kivételével folyamatosan emelkedett. Éves szinten 321,5 forintot kaptak a termelők az élő baromfi kilójáért, amely 9,1 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi értéket.

A tej felvásárlási árának két éve tartó folyamatos emelkedése megtört 2012-ben. Januártól augusztusig a tej ára folyamatosan csökkent, majd szeptembertől növekedésnek indult, és decemberben megközelítette az egy évvel azelőtti szintet. Összességében 2012-ben a felvásárlási ár 0,8%-kal haladta meg a 2011. évit.

A tojás ára egész évben magas volt, 2012-ben 38,3%-kal volt magasabb az egy évvel korábbinál. Ennek oka a tojógyúkok ketreceére vonatkozó EU-s előírás változása, amely nagymértékű beruházás elé állította a termelőket. Azok az európai uniós termelők, akik nem tudták átalakítani a ketreceiket

kénytelenek voltak felhagyni a termeléssel, így a tojás mennyisége is csökkent, melynek következménye az áremelkedés.

A mezőgazdasági termelés ráfordításai árának növekedési üteme jelentősen lassult 2012-ben az előző évhez viszonyítva. A folyó termelő felhasználás árának növekedési üteme a felére mérséklődött, a mezőgazdasági beruházások ára a 2011-es csökkenés után azonban 2012-ben enyhén emelkedett.

A folyó termelő-felhasználáson belül a műtrágya árak nőttek a leginkább 2012-ben, ezen belül is az egyszerű műtrágyák kisebb (8,5%-kal), az összetett műtrágyák nagyobb (15,5%-kal) mértékben. Azonban az év második felében bekövetkezett lassulás eredményeképpen az áremelkedés üteme az előző évnek kevesebb, mint a fele volt. Az árindexet jelentős súllyal meghatározó takarmányok ára viszont a nyári aszály miatt az év második felében nagyobb mértékben emelkedett, összességében azonban a drágulás mértéke a 2011. évnek csupán harmada volt.

5. táblázat: A mezőgazdasági ráfordítások árának változása az előző évhez viszonyítva(%)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
Mezőgazdasági ráfordítások árindexei	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Folyó termelő-felhasználás	116,6	93,0	104,6	114,7	107,3
- Vetőmagok	112,4	86,6	103,1	112,9	103,9
- Energia	115,6	94,8	115,0	112,9	106,5
- Műtrágya	160,9	88,8	89,1	123,6	110,9

- Növényvédő szerek	105,1	104,8	101,7	99,4	108,3
- Takarmány	121,1	82,3	107,1	127,6	109,2
- Gépek fenntartása és javítása	102,8	105,0	103,6	102,3	103,8
- Épületek fenntartása és javítása	103,7	104,2	102,1	101,3	101,9
- Állaggyászati készítmények	105,7	109,3	104,5	102,2	104,7
- Egyéb költségek	104,0	104,2	103,4	102,3	103,3
Mezőgazdasági beruházások	104,8	102,9	103,2	99,2	102,4
- Gépek	103,9	103,0	100,2	97,3	102,9
- Épületek	105,8	102,9	100,8	102,1	101,8
Agrárrolló	104,4	96,1	111,9	105,7	106,1

Forrás: KSH

A vetőmagok áremelkedésére főként az őszi kalászos vetőmagok árának emelkedése volt hatással, míg a tavaszi vetésüknél inkább stagnálás volt megfigyelhető. A mezőgazdasági felhasználású energia tételei közül, az üzemanyagok ára nőtt leginkább (+8,5%), míg a fűtőanyagoké visszafogottan alakult (+4,1%). A mezőgazdasági beruházások árindexét elsősorban a gépberuházások ára emelte, amely a 2011. évi visszaesés után ismét növekedésnek indult.

Az agrárrolló az elmúlt két év pozitív tendenciáját követte, értéke 2012-ben 108,1% volt – azaz 2011-hez viszonyítva a mezőgazdasági termelők árak nagyobb mértékben emelkedtek, mint a ráfordítási árak. Ez azt jelenti, hogy a termelők árváltozásból következő jövedelemhelyzete javult. Az agrárrolló viszont nem tükrözi teljes körűen a mezőgazdaság jövedelmezőségének változását, mivel azt az árhatások mellett számos egyéb fontos tényező is befolyásolja, ilyen tényező például a termésmennyiség, a mezőgazdasági termelő által kapott támogatások, vagy a ráfordítási árak között nem szereplő, de a termeléshez kapcsolódó kiadások (hitelkamat, földbérleti).

1.4. Vertikális és horizontális szervezettség

A mezőgazdasági és az élelmiszeripari vállalkozások gazdaságban elfoglalt szerepét nagymértékben befolyásolja, hogy milyen erős az érdekérvényesítő képességük. A nemzetgazdaságból kivett részesedésük aránya nem csak a termelési volumenüktől, hanem attól is függ, hogy termékeiket el tudják-e juttatni a nagy kereskedelmi láncokhoz,

azokon keresztül pedig a fogyasztókhoz. Ennek tudatában a gazdálkodás számos területén alakíthatnak ki előnyös együttműködéseket a kisebb hazai vállalkozások, ami termelékenységüket, jövedelmezőségüket is javítja. Cél, hogy a termelői szerveződések minél nagyobb mértékben vállalják át a piac szervezését, a kereslet és a kínálat, valamint a termelők érdekeinek megfelelő képviselését, ezáltal is tovább javítva piaci alkupozíciójukat.

Magyarországon 2012-ben 327 termelői szerveződés működött, amelyből

- zöldség-gyümölcs termelői szervezet⁴ (véglegesen elismert TЭСZ): 42;
- zöldség-gyümölcs termelői csoport⁵ (előzetesen elismert TЭСZ): 37;
- zöldség-gyümölcs termelői szervezetek társulása⁶ (másodszintű TЭСZ): 11;
- egyéb (gabona, tej, stb.) termelői csoport⁷: 237.

Zöldség-gyümölcs termelői csoportok és -szervezetek tevékenysége

A zöldség-gyümölcs termelői csoportok és a szervezettség magasabb fokán álló termelői szervezetek (TЭСZ) feladata a hazai agrárgazdaság strukturális hiányosságainak pótlása. A csoportokat megalakító termelők termékeiket közösen viszik piacra, így versenyképesekké válnak a piacon, csökken a

⁴ Zöldség-gyümölcs termelői szervezet: az 1234/2007/ EK tanácsi rendelet 122 cikkében foglaltak szerint a zöldség-gyümölcs ágazatba tartozó mezőgazdasági termelők által, melyek egy, vagy több terméket termesztnek és/vagy a kizárólag feldolgozásra szánt ilyen termékeket termesztnek, termelői kezdeményezéssel létrejött szervezet, mely a tanácsi rendelet 122. cikk c. pontjában meghatározott céllal rendelkezik, megfelel a tanácsi rendelet 125b. cikkében foglalt követelményeknek, tekintettel a 203a. cikk (2) bekezdésében foglaltakra, és ezáltal véglegesen elismerték.

⁵ Zöldség-gyümölcs termelői csoport: az 1234/2007/EK tanácsi rendelet 125e. cikkében foglaltak szerint olyan a zöldség-gyümölcs ágazatba tartozó mezőgazdasági termelők által, melyek egy vagy több terméket termesztnek és/vagy a kizárólag feldolgozásra szánt ilyen termékeket termesztnek, termelői kezdeményezéssel létrejött szervezet, mely figyelemmel a 203a. cikk (4) bekezdésében foglaltakra előzetes elismerést nyert, és a zöldség-gyümölcs termelői szervezetként való elismeréshez szükséges 122.cikk-ben meghatározott feltételek teljesítéséhez átmeneti időszakot kapott.

⁶ Zöldség-gyümölcs termelői szervezetek társulása: az 1234/2007/EK tanácsi rendelet 125c. cikke szerint, a zöldség-gyümölcs ágazatban az elismert termelői szervezetek kezdeményezésére létrejött társulás.

⁷ Termelői csoport: a többször módosított 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet szerint elismert, és az e rendeletben foglaltak szerint működő szövetkezet vagy korlátolt felelősségű társaság.

hátrányuk a nagy volumenben termelő és vásárló szereplőkkel szemben.

A *magyar zöldség-gyümölcs ágazat stratégiai céljai között* továbbra is első helyen szerepel a termelői szervezetek megerősítése, hiszen rajtuk keresztül növelhető az ágazat technikai és technológiai színvonala, valamint kialakítható az ágazat-specifikus marketingtevékenység. Megerősítésükkel nemcsak a friss termékeket forgalmazó piacok fejlődését lehet elősegíteni, hanem könnyebben megoldható a feldolgozóipar ellátása is megfelelő minőségű és mennyiségű hazai alapanyaggal.

A zöldség-gyümölcs termelői csoportok és szervezetek összesen 14 162 termelő taggal rendelkeztek. A tagok termőterülete 31 377 hektár volt, amelyből 11 084 hektár zöldségtermő terület és 20 293 hektár gyümölcsstermő terület. A tagok termésének értékesítéséből származó nettó árbevétel (értékesített termék értéke) 32,9 milliárd forint volt. Ebből:

- a zöldség-gyümölcs *termelői csoportok* 4 704 termelő taggal rendelkeztek, és 12 889 hektár termőterületen gazdálkodtak. Ebből: 3 560 hektár zöldségtermő, és 9 329 hektár gyümölcsstermő terület. A tagok által értékesített termékek értéke elérte a 12,7 milliárd forintot.
- a zöldség-gyümölcs *termelői szervezetek*nek 9 458 termelő tagja volt 2012-ben. A tagok termőterülete 18 488 hektár (zöldségtermő terület: 7 524 hektár, gyümölcsstermő terület: 10 964 hektár), nettó árbevételük 20,2 milliárd forint volt.

A *zöldség-gyümölcs termelői szerveződések* által értékesített, a szerveződések tagjai által megtermelt zöldségek és gyümölcsök összesített értéke mintegy 16%-a volt a magyarországi termelésből származó áruk értékének. Piaci részesedésük az elmúlt évek során csak kis mértékben változott, amelynek oka elsősorban az, hogy a feketekereskedelem rövidtávon gyakran vonzóbb a termelők számára, mint a hosszabb távú előnyöket biztosító, ám számlás értékesítést megkövetelő, termelői szervezeti tagság.

A *zöldség-gyümölcs ágazaton kívüli termelői csoportoknak* az értékesített tagi termékből befolyt összes árbevétele 2012-ben

megközelítette a 247,5 milliárd forintot, ami mintegy 17%-os növekedést jelent 2011-hez képest. A csoportokban tevékenykedő tagok száma meghaladta a 18 730 főt, 84%-os természetes személyiségű termelői aránnyal, ami jelzi a termelői csoportok tagságnak a piaci értékesítés területén kifejtett előnyét és az előny felismerését a termelők körében.

A termelői csoportok a mezőgazdaságban *jelentős munkaadónak számítanak*, hiszen 2011-ben 920 főnek adtak közvetlenül munkát. Az alkalmazottak számának viszonylagos stagnálása – figyelembe véve a termelői csoportok nonprofit működését – azt mutatja, hogy a termelői csoportok tisztségviselőinek munkáján túl csak a legszükségesebb helyzetekben alkalmaznak külön munkaerőt. A *csoportok által végrehajtott saját beruházások* összege meghaladta a 2,2 milliárd forintot.

A termelői csoportok működtetésének közel 8 éves időszaka alatt a korábban alakult csoportok kifutó első támogatási periódusa után a 2011. évtől körvonalazódnak a *szövetkezetszerűen működő termelői csoportok* előnyeit jól kihasználó, stabilizálódó és fejlődőképes együttműködései, míg a kevésbé elhivatott szerveződések a gazdasági környezet változásaihoz nehezebben alkalmazkodva felhagytak a termelői csoport forma kötelezettségeivel, mert a nehezebb gazdasági helyzetük megoldását a tagság a piaci lehetőségek eseti, egyéni kihasználásában vélte megtalálni. A bevezetett jogszabályi változtatások több egyszerűsítés és könnyítés mellett a jövőben csak szövetkezeti formában működő csoportok elismerését teszik lehetővé. 2012-ben a gabona, olajos növény, szőlő, baromfi ágazatokban megalakult *termelői csoportok szövetségeinek* aktív tevékenysége segítette a termelői csoportok munkáját.

Szakmaközi szervezetek

Az Európai Unió agrárpiaci rendtartásának intézményrendszerében, az ágazatok piacsabályozásában egyre fontosabb szerepet töltenek be az egyes termékpályákon szerveződő *mezőgazdasági szakmaközi szervezetek*. Az Európai Unió vonatkozó jogszabálya alapján, az adott tagállam által elismert szakmaközi szervezet egy-egy ágazat, adott országban (vagy régióban) működő, különböző vertikális szinten elhelyezkedő szereplőit (termelők, kereskedők, illetve feldolgozók) fogja össze, azzal az elsődleges

céllal, hogy a termékek termelésének (fenntartható termelési módszerek) és forgalmazásának fejlesztését előmozdítsák, valamint elősegítsék a piac szereplői között az információáramlást, és ezzel növeljék a piac átláthatóságát, egyfajta ágazati önszabályozást megvalósítva.

2012. szeptember 1-jén lépett hatályba a szakmaközi szervezetekről és az agrárpiaci szabályozás egyes kérdéseiről szóló 2012. évi CXXVIII. törvény (bővebben lásd: Agrárjogalkotás c. fejezetünket). Hazánkban jelenleg mindössze egyetlen elismert szakmaközi szervezet működik, mégpedig a zöldség-gyümölcs ágazatban (Fruitveb).

2. A pénzügyi és vagyoni helyzet alakulása a mező- és erdőgazdasági vállalkozásokban

2.1. A pénzügyi és vagyoni helyzet elemzése a NAV gyorsjelentésének adatai alapján

A mezőgazdasági, erdészeti, halászati és vadgazdálkodási (a továbbiakban mezőgazdaság) ágazatban működő kettős könyvvitelt vezető vállalkozások száma 2012-ben 11 169-ről 10 989-re csökkent, ami 1,6 százalékos visszaesést jelent 2011-hez képest.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) gyorsjelentésének adatai szerint a mezőgazdaság jövedelme 2012-ben a 2011. évi kiemelkedő év után ismét tovább növekedett. Az ágazat adózás előtti eredménye **150,5 milliárd forintot ért el, amely az előző évi 136,3 milliárd forinthez képest csaknem 10 százalékos bővülést jelent. A 2011-es és a 2012-es érték egyaránt jóval meghaladja a korábbi évek eredményeit.**

Az adózás előtti jövedelem gyarapodása azonban nem a termelő tevékenységből származott – annak eredménye ugyanis romlott – hanem elsősorban a vállalkozások javuló pénzügyi pozíciójából, vagyis az alacsonyabb pénzügyi veszteségből.

Az üzemi tevékenység 171,2 milliárd forintos eredménye 2012-ben 4,0 százalékkal maradt el az egy évvel korábbi 178,4 milliárd forinttól. A negatív előjelű változás hátterében a csapadékszegény időjárás miatti alacsonyabb termésmennyiség áll. E kiesést a termelői árak 15 százalékos emelkedése (a növénytermesztésben 18, az állattenyésztésben 11%) csak részben tudta ellensúlyozni. A magas árak ugyanakkor lehetővé tették a meglévő készletek jó áron történő értékesítését, aminek következtében a nettó árbevétel 10,5 százalékkal emelkedett, valamint a saját termelés aktivált értéke 9,7 százalékkal visszaesett. Összességében tehát az üzemi tevékenység bevételei 8,1 százalékkal bővültek.

Az üzemi ráfordítások a bevételeknél nagyobb mértékben, 9,4 százalékkal emelkedtek. Ezen belül az anyagjellegű ráfordítások 9,6, a személyi jellegű

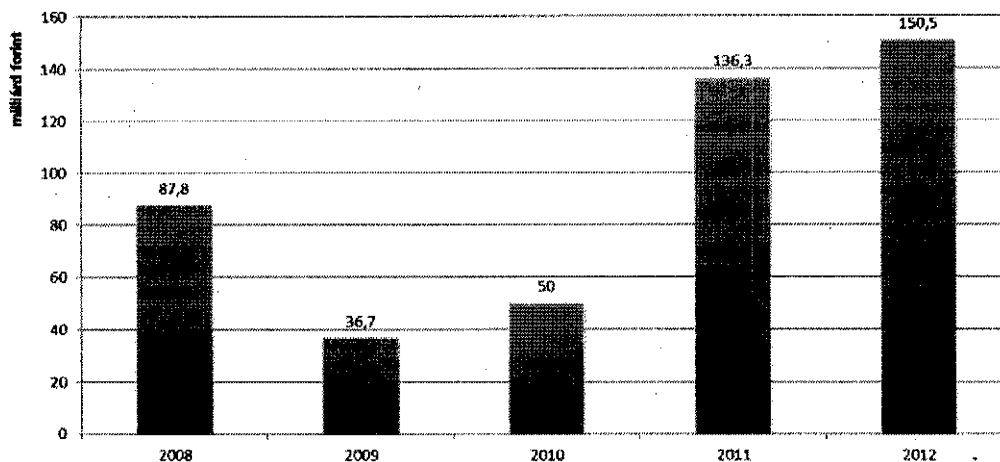
ráfordítások 8,5 százalékkal nőttek. Előbbi elsősorban a ráfordítások árszínvonal-emelkedésével magyarázható. Az eddig rendelkezésre álló KSH adatok alapján a ráfordítások közül a takarmány- és energiaköltségek 15 illetve 7, míg a műtrágyák és talajjavító szerek átlagosan 11 százalékkal drágultak 2012-ben. A takarmány- és energiafelhasználás kissé csökkent, a műtrágya-felhasználás valamelyest meghaladta az egy évvel korábbit, összességében a termelő-felhasználás volumene nem változott.

A pénzügyi műveletek egy évvel korábbi 42,7 milliárd forintos vesztesége 2011-re csaknem megfelelőzdött, 22,9 milliárd forintra csökkent. A kedvező változásban a pénzügyi bevételek 26,4 százalékos növekedése és a ráfordítások 18,1 százalékos mérséklődése egyaránt szerepet játszott.

A mezőgazdaság eszközállománya egy év alatt 7,8 százalékkal (182,0 milliárd forinttal) bővült. Ezen belül a befektetett eszközök állománya mindössze 3,7 százalékkal nőtt, miközben a forgóeszközök záróértéke 10,6 százalékkal haladta meg az előző évit. A forgóeszközök növekedésében egyrészt a készletek értéknövekedése, valamint a követelések és pénzeszközök bővülése játszott szerepet.

Az eszközállomány növekedése nagyrészt saját forrásból valósult meg. A saját tőke állománya 11,8 százalékkal (156,3 milliárd forinttal) bővült, ami a 2011-es év kimagasló jövedelem eredménytartalékba helyezésének, valamint a 2012-es év pozitív mérlegszerinti eredményének köszönhető. Tőkeemelés nem volt az ágazatban. Mindezen folyamatoknak köszönhetően kisebb igény mutatkozott a hitelfelvételre, amit az alig változó (+2,1%) kötelezettségállomány alakulása is visszatükröz. Ezen belül a hosszú lejáratú és a hátrasorolt kötelezettségek csökkentek, a rövid lejáratúak valamelyest (+5,4%) nőttek, elsősorban a szállítóállomány gyarapodása miatt.

2. ábra: A mezőgazdasági, erdőgazdálkodás, halászat kettős könyvvitelt vezető vállalkozások adózás előtti eredménye

6. táblázat: A mezőgazdasági kettős könyvvitelt vezető vállalkozások mérlegadatai millió forint

Megnevezés	2011	2012	2012. évi a 2011. évi százalékában
	millió forint		
Vállalkozások száma			
Eszközállomány, folyó áron			
ebből:			
- immateriális javak	11 460	10 056	87,7
- tárgyi eszközök			
ebből: beruházás, felújítás	127 059	104 359	82,1
- befektetett pénzügyi eszközök			
	1 415 574	1 123 104	110,6
ebből:			
- készletek			
- követelések	421 354	458 776	108,9
- értékpapírok			
- pénzeszközök	150 176	173 961	115,8
	2 248 080	2 322 847	103,3
Az eszközállomány forrásai folyó áron			
Saját tőke	1 320 007	1 476 277	111,8
ebből:			
- jegyzett tőke	33 679	33 679	100,0
- jegyzett tőke, de be nem fizetett	-252	-333	113,4
- tőketartalék	264 527	261 127	98,7
- eredménytartalék	350 811	454 219	129,5
- egyéb tartalékok	281 219	327 058	116,3
- mérlegszerinti eredmény	110 063	120 616	109,6
Céltartalékok			
Hosszú lejáratú kötelezettségek	281 521	271 736	96,5
Hátrasorolt kötelezettségek	1 000	10 000	10,0
Rövidlejáratú kötelezettségek	658 356	693 714	105,4
ebből:			
- szállítók	316 240	313 250	98,8
	958 337	983 557	102,6

Passzív időbeni elhatárolások	55 246	55 186	99,9
	2 340 080	2 522 047	107,8
Kötelezettségek az eszközök %-ban			
Likviditási mutató	154,3	161,9	105,0

Forrás: Forrás: NAV gyorsjelentés, 2013

7. táblázat: A mezőgazdasági kettős könyvvitelt vezető vállalkozások eredményadatai millió forint

Megnevezés	2011	2012	2012. évi a 2011. évi százalékában
	millió forint		
Bevételek			
Nettó árbevétel			
ebből:			
- export árbevétel	195 380	228 893	117,2
Egyéb bevételek			
ebből:			
- visszafizetési kötelezettség nélkül kapott támogatás	155 545	145 739	100,1
Aktivált saját teljesítmény			
	1 976 136	2 137 139	108,1
ebből:			
- kamatbevételek	8 999	12 063	135,9
Kapott osztalékrészesedés			
	8 591	6 588	76,3
Ráfordítások			
Anyagjellegű ráfordítások			
ebből:			
- anyagköltség	698 110	772 318	110,6
Eladott áruk beszerzési értéke			
Személyi jellegű ráfordítások	209 948	227 758	108,5
ebből:			
- bérköltség	141 566	147 580	104,2
Egyéb személyi jellegű kifizetés	26 503	24 463	92,3
Bérfelrakások			
Értékesítési leírás	116 262	133 391	114,7
Egyéb ráfordítások			
ebből:			
- adójellegű ráfordítások	11 795	13 679	116,0
	1 997 736	2 189 706	109,6
ebből:			
- kamat, kamatjellegű ráfordítások	6 566	4 622	70,4
	2 004 302	2 194 328	109,5

Forrás: Forrás: NAV gyorsjelentés, 2013

2.2. A mezőgazdasági vállalkozások 2012. évi eredményei a tesztüzemi rendszer alapján

Az elemzéshez a Tesztüzemi Információs Rendszer 2012. évi adatait használtuk fel. Az adatgyűjtés összesen 1987 mintauzemet fog át. A tesztüzemi minta segítségével reprezentált és vizsgált 106 ezer gazdaság az összes regisztrált gazdaság által használt földterület 93%-át művelte, illetve az összes Standard Termelési Érték (STÉ, lásd. a következő oldal lábjegyzetében) 89%-át állította elő.

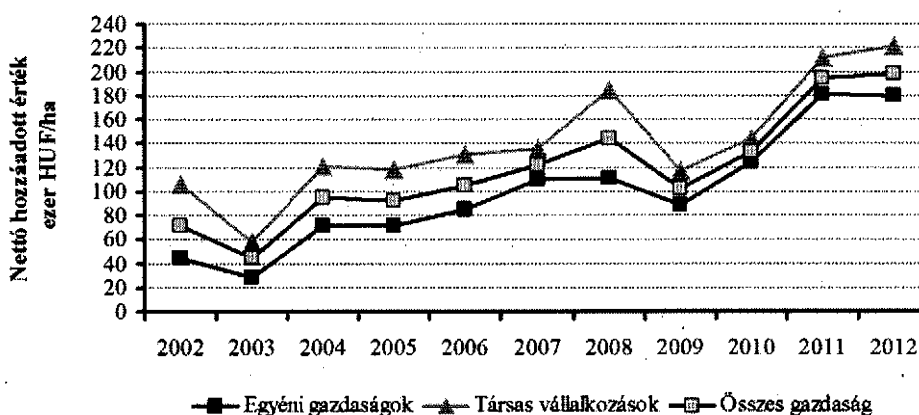
A gazdaságok átlagos hasznosított mezőgazdasági területe 45,3 hektár, egy gazdaság átlagosan 1,6 főt foglalkoztatott (éves

munkaerőegységet alapul véve, ami 2200 munkaórának felel meg).

Országos szinten tekintve az ártermelő egyéni gazdaságok az összes nettó hozzáadott érték 49,41%-át, a társas vállalkozások pedig a 50,6%-át állították elő. Az előző év is hasonló arányú megoszlást mutatott.

A 2009-es pénzügyi válság óta folyamatosan növekszik a mezőgazdaság jövedelmezősége, bár 2012-ben a növekedés üteme jelentősen lassult. Az egyéni gazdaságok adózás előtti eredménye 7%-kal, a társas gazdaságoké 10%-kal növekedett. A nettó hozzáadott érték alapján a növekedés kisebb mértékű, mintegy 2%-os volt, ami a finanszírozási szerkezet változásával van összefüggésben.

3. ábra: Az egy hektárra jutó nettó hozzáadott érték* változása (2001-2012)

*Nettó hozzáadott érték: a termelési érték és a termelés során felhasznált termékek, szolgáltatások értékének a különbsége, tartalmazza a jövedelmet, ebből fedezik a munkabérek, az adókat, a kamatokat és a bérleti díjakat.

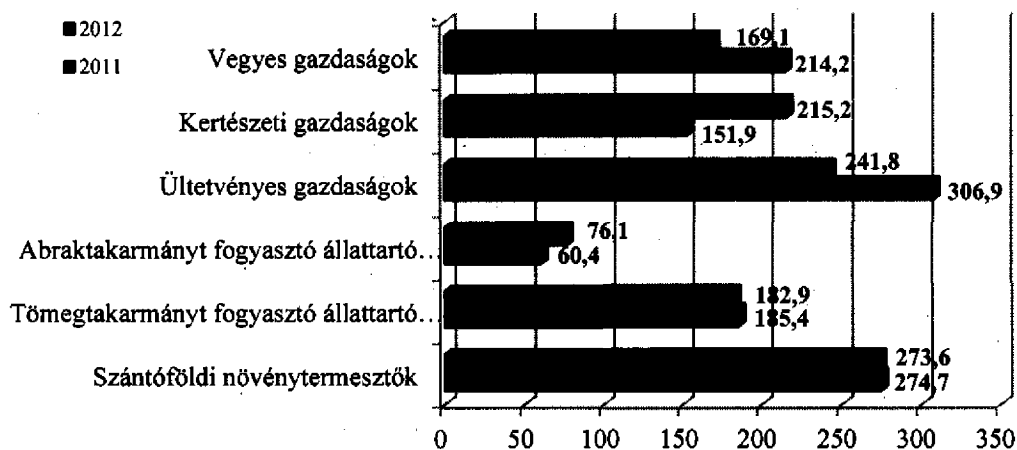
A növénytermesztés sokévi átlag alatti hozamait a kedvező árváltozás kompenzálta, illetve éves szinten az állati termékek árai is meghaladták az előző évit. Az egy hektárra jutó bruttó termelési érték és az ezzel szemben álló üzemi költségek az egyéni és a társas gazdaságoknál is közel azonos mértékben, mintegy 4%-kal emelkedtek, hektáronként 596,6 és 468,7 ezer forinttal. A kedvezően alakult jövedelmezőség fontos eleme, hogy a 2011-ben felhalmozott készleteket 2012-ben magasabb áron tudták értékesíteni.

A nettó hozzáadott érték alapján a legnagyobb mértékben – 50%-kal – a kertészeti gazdaságok növelték a jövedelmüket. Ez a kiemelkedő mértékű

növekedés az EHEC-járvány utáni konszolidációnak köszönhető. Jelentős mértékben, 19%-kal bővült a sertés- és baromfitartó gazdaságok jövedelme. Utóbbi esetben figyelembe kell venni, az alacsony bázis értéket, illetve a szerkezeti átrendeződést: a tesztüzemi mintában szereplő több termelő is felszámolta az állattenyésztési ágazatát.

Az inflációnál kisebb mértékben nőtt az eredmény a szántóföldi növénytermesztőknél (4%) és a tömegtakarmányt fogyasztó állatokat tartó gazdaságoknál (6%). Ugyanakkor a jövedelem jelentősen visszaesett az ültetvényes gazdálkodóknál. Almán kívül a tavaszi fagyok miatt a hozamok jelentősen csökkentek, melyet a kedvező árváltozás nem kompenzált, így esetükben a jövedelem 17%-kal csökkent.

4. ábra: Ezer euró STÉ-re jutó nettó hozzáadott érték, 2011-2012
(egyéni gazdaságok és társas vállalkozások együtt)

Az összes gazdaság vonatkozásában az egy hektárra jutó beruházás átlagos értéke 80 ezer forint, az ehhez közvetlenül kapcsolódó támogatások nagysága 4,5 ezer forint volt hektáronként. **A beruházások értéke 4%-kal, a folyósított beruházási támogatások összege pedig 17%-kal csökkent.** A visszaesés egyértelműen az ingatlan beruházások jelentős visszaesésével (16%) van összefüggésben.

A gépberuházások ezzel szemben 14%-kal bővültek. **A csökkenés ellenére a nettó beruházás (bruttó beruházás-amortizáció) még mindig pozitív értéket mutatott (hektáronként 15,9 ezer forint), azaz a technológiai fejlődés, fejlesztés, megújulás tovább folytatódott.** A beruházási intenzitás a sertés-, baromfitartó gazdaságok esetében növekedett a legnagyobb mértékben, ami a korábban meghirdetett támogatási programokkal van összefüggésben.

A vállalkozások finanszírozási szerkezete 2012-ben is jelentősen változott, a vállalkozások az önfinanszírozás irányába mozdultak el. A korábbi években megtermelt jövedelem jelentős részét a gazdálkodásba forgatták vissza, így a saját tőkéjük 13%-kal növekedett, ezzel szemben kötelezettségeik 6%-kal csökkentek, míg finanszírozási költségeik 24%-kal mérséklődtek. Ez egyben azt is jelenti, hogy jelentős finanszírozási mozgástér van a mezőgazdasági vállalkozásoknál.

2.2.1. Az egyéni gazdaságok jövedelemhelyzete

A felmérésben 1599 egyéni gazdaság⁸ szerepelt. Ez a minta a 2010. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás (ÁMÖ) keretében regisztrált, 4 ezer euró STÉ⁹-nél nagyobb egyéni gazdaságokat reprezentálja, melyek száma 99 ezret tett ki. A vizsgált 99 ezer gazdaság az összes egyéni gazdaság¹⁰ által használt földterület 88%-át művelte, illetve az összes STÉ 80%-át állította elő.

A bruttó termelési érték 2011. évhez képest 4%-kal, hektáronként 442 ezer forintra nőtt. Ezen belül az egy hektárra jutó értékesítés nettó árbevétele 7%-kal bővült. A közvetlen támogatások az előző évi szinten maradtak.

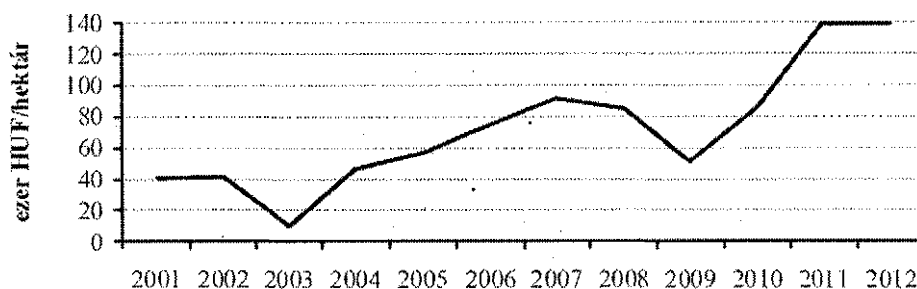
Velük párhuzamosan az üzemi költségek az inflációnál alacsonyabb mértékben, 3%-kal emelkedtek, átlagosan hektáronkénti 301 ezer forintra. Így összességében az egyéni gazdaságok adózás előtti eredménye az előző évhez viszonyítva 7%-kal növekedett, 138,6 ezer forint volt hektáronként. Az inflációt figyelembe véve – 2012-es árakon számolva – a jövedelem a 2011. évi szinten maradt.

⁸ Ide tartoznak az őstermelők, az egyéni vállalkozók, illetve az ún. összevont – adózási, illetve a támogatási rendszerrel összefüggő okok miatt formailag részekre osztott („szétíratott”), de ténylegesen egységes vállalkozásként működő és a tesztüzemi rendszerben is egy egységként kezelt – gazdaságok.

⁹ Standard Termelési Érték (STÉ) a mezőgazdasági termelő tevékenységek egységnyi méretére (1 hektár, 1 állat) meghatározott normatív termelési érték. A termelő tevékenységek (ágazatok) fajlagos STÉ-értékét a tevékenységek adott üzemben található méretével megszorozva, majd a szorzatokat összegezve a gazdaság összes STÉ-értékét kapjuk. Ez az érték a gazdaság ökonomiai méretét határozza meg.

¹⁰ Ezek száma az ÁMÖ 2010 adatai szerint csaknem 567 ezer volt.

5. ábra: Az egyéni gazdaságok adózás előtti eredménye 2012-es árakon*
(2001-2012)

*Fogyasztói árindexszel korigálva (defláva).

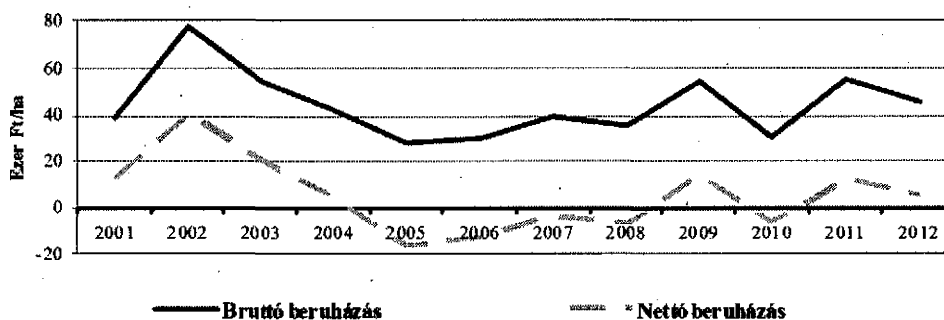
Az eredmények értelmezésénél figyelembe kell venni, hogy az így számított jövedelmeknek kell fedezetet nyújtaniuk az egyéni (családi) gazdaságok személyi jövedelmeire is.

Ha az egyéni gazdaságok eredményét korigáljuk (a nem fizetett munkaerőre jutó, el nem számolt munkabért is figyelembe vesszük) az éves

munkaerőegységre (ÉME) számolt minimálbérrel, akkor az adózás előtti eredményük hektáronként 112,6 ezer forintra csökken. A korigált jövedelem az előző évhez képest 2%-kal emelkedett.

Az egy hektárra jutó beruházások értéke az előző évhez képest 16,7%-kal, 45,67 ezer Ft-ra, a nettó beruházás értéke 56,9%-kal (5,4 ezer Ft/hektár) csökkent.

6. ábra: Az egy hektárra jutó bruttó és nettó beruházás változása az egyéni gazdaságoknál (2000-2012)

Az ingatlan és a gépberuházások értéke 22 ill. 5 százalékkal csökkentek, a beruházások legnagyobb részét (42,6%-át) továbbra is a gépbszerzések tették ki.

A finanszírozás szerkezetében tovább érvényesült az előző két év tendenciája: a beruházásokat növekvő mértékben fedezték saját erőből. Ennek köszönhetően a hosszú lejáratú kötelezettségek 32 százalékkal csökkentek, mellyel összefüggésben a saját erő

az előző évhez hasonló mértékben, idén is 14 százalékkal bővült.

Az egyéni gazdaságoknál az egy hektárra jutó hosszú távú beruházási és fejlesztési hitelek a hektáronkénti 9,5 ezer forintot sem érték el, ami a társas gazdaságok értékének csupán 28,2 százaléka. Ez az arány azt mutatja, hogy a jövőben a fejlesztésekhez szükséges források finanszírozásban a pénzüintézetek nagyobb szerepet játszhatnak.

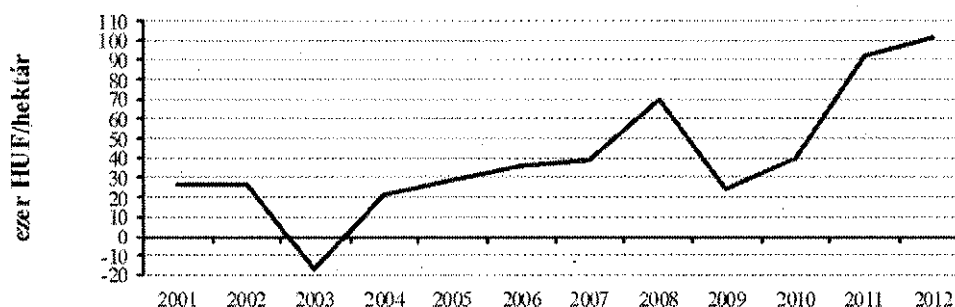
2.2.2. A társas vállalkozások jövedelemhelyzete

A 2012. évi felmérésben 388 társas vállalkozás (jogi személyiség nélküli, illetve jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság, szövetkezet) szolgáltatott adatokat. A minta által reprezentált alapsokaság üzemszáma 6352 üzem volt.

A társas gazdaságok átlagos mezőgazdasági területe 339,5 hektár, egy gazdaság átlagosan 11-12 főt foglalkoztatott.

A társas gazdaságok egy hektárra jutó adózás előtti eredménye (102,4 ezer Ft/hektár), valamint szokásos vállalkozási eredménye (101,2 ezer Ft/hektár) is 11 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi értéket. Ez az eredmény a fogyasztói árindexszel korigálva is rekord méretű.

7. ábra: A társas vállalkozások szokásos vállalkozási eredménye* 2012-es árakon** (2001-2012)

*A pénzügyi műveletek eredményét tartalmazza, viszont a rendkívüli bevételeket és ráfordításokat nem.

**Fogyasztói árindexszel korigálva (defláva).

Az árak és hozamok mellett a közvetlen agrártámogatások is gyarapodtak (6%-kal), így összességében a bruttó termelési érték 2 százalékkal, hektáronként 786,5 ezer forintra nőtt. Ezzel párhuzamosan az anyagköltségek is hasonló arányban, 3 százalékkal emelkedtek, amely minden főbb költségnelemnél hasonló mértékben jelentkezett.

Annak ellenére, hogy a gépberuházások 27 százalékkal bővültek, az összes beruházás átlagos értéke csak 2 százalékkal nőtt.

A finanszírozás szerkezete kedvezőtlenül változott. A beruházási hitelek 22 százalékkal csökkentek, ezzel szemben a rövid lejáratú kötelezettségek 2 százalékkal emelkedtek. Figyelmeztető jel, hogy a szállítói finanszírozás szerepe tovább erősödött, a szállítók állománya 16 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi értéket.

2.2.3. A támogatások üzemtípusonkénti megoszlása és a jövedelmezőség

A különböző típusú gazdaságoknál a támogatás jövedelemhez viszonyított aránya nagymértékben eltér, a legjelentősebb (87%), a tömegetakarmányt fogyasztó állatokat tartó gazdaságok jövedelméhez viszonyított aránya. Ez a magas arány az alacsony jövedelmezőség, valamint a bevételeket jelentősen növelő nemzeti kiegészítő támogatások miatt alakult ki.

Hasonlóképpen magas a támogatás aránya a szántóföldi növénytermesztésnél és a vegyes gazdaságoknál, ami a támogatási rendszer sajátosságából (terület alapú támogatások) következik (56, illetve 62%). A támogatások a kertészeti gazdaságok jövedelmét befolyásolják a legkisebb mértékben (9%). Ezek az arányok a korábbi években is hasonlóképpen alakultak.

8. táblázat: Az üzemi bruttó jövedelem* és a támogatások aránya 2012-ben

	Üzemi bruttó jövedelem (ezer Ft/üzem)	Közvetlen támogatások (ezer Ft/üzem)	Közvetlen támogatások/ üzemi bruttó jövedelem (%)
Szántóföldi növényter-mesztők			
Tömeg-takarmány fogyasztó állattartó gazdaságok	4 528	8 133	17
Abrak-takarmány fogyasztó állattartó gazdaságok			
Ültesvényes gazdaságok	5 207	2 209	41
Kertészeti gazdaságok		801	9
Vegyés gazdaságok	6 538	3 929	62

*Az adózás előtti eredmény és a személyi jellegű ráfordításoknak az összege

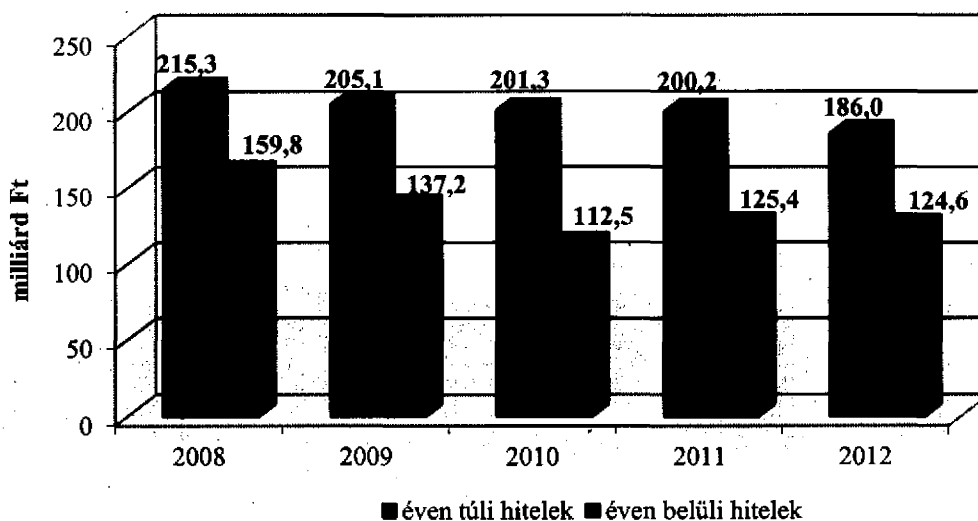
2.3. Mezőgazdasági vállalkozások hitelgazdálkodása

2.3.1. A társas vállalkozások hitelállománya

A mezőgazdaság részesedése 2012-ben a nemzetgazdaság társas vállalkozásainak hitelállományából 4,5 százalék volt. Az elmúlt években a mezőgazdaság hitelállománya nagyobb mértékben csökkent, mint a nemzetgazdaságé, részesedése a teljes hitelállományból 2008-óta 0,16 százalékponttal mérséklődött. A mezőgazdasági társas vállalkozások hitelállománya 2012 decemberében 310,6 milliárd forint volt, ami az előző évhez képest 4,6, 2008-hoz képest

pedig 17,2 százalékos csökkenést jelent (a mezőgazdasági egyéni gazdálkodók hitelállományáról csak becstelt adataink vannak, mintegy 60-80 milliárd forintot tesz ki). Lejárat szerinti bontásban, az előző évekhez hasonlóan, a mezőgazdaságban 2012-ben is az éven túli hitelek aránya volt a legmagasabb. Jól látható, hogy 2008 után folyamatosan csökken a mezőgazdasági hosszú hitelállomány, a rövid hiteleknél is csak 2011-ben volt növekedés megfigyelhető. A hitelezés visszaesésének hátterében elsősorban a bankok hitelezési hajlandóságának csökkenése, a beruházási támogatások pályázati forrásának mérséklődése, és a hitelkereslet mérséklődése állhat.

8. ábra: A mezőgazdaság társas vállalkozásainak hitelállománya lejárat szerinti

Forrás: MNB alapján

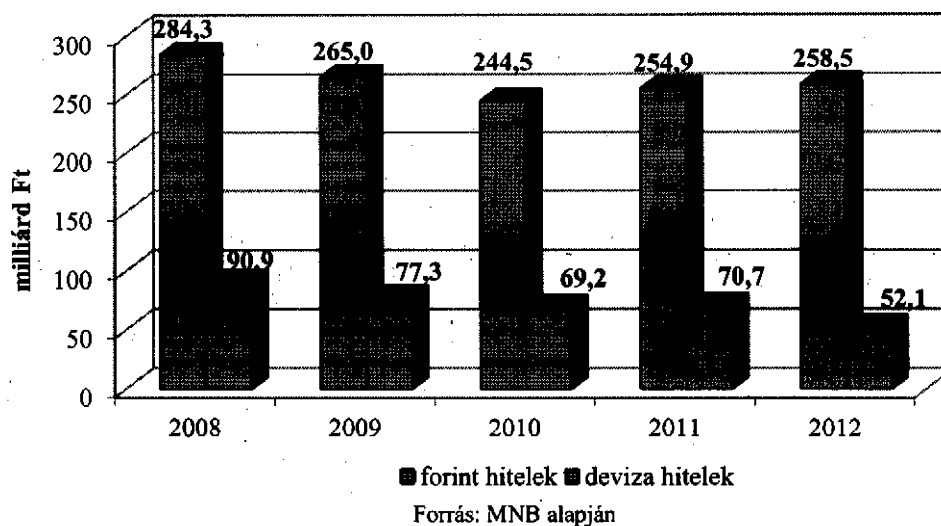
A nemzetgazdaság teljes hitelállományának 57,8 százalékát tették ki a devizahitelek 2008-ban, ami 2011-ben elérte az 59,5 százalékot. 2012 végére azonban némi visszarendeződés tapasztalható, az arány a forint-hitelek javára 55,1 százalékra javult.

Ez meghaladja a mezőgazdaság devizahiteleinek arányát, így az

árfolyamkitettség a mezőgazdaságban alacsonyabb a nemzetgazdasági átlagnál.

A mezőgazdasági társas vállalkozások hiteleinek átlagosan több mint 20 százalékát adták a deviza alapú hitelek. A devizahitelek aránya folyamatosan mérséklődött, 2012 végére 16,8 százalékra csökkent.

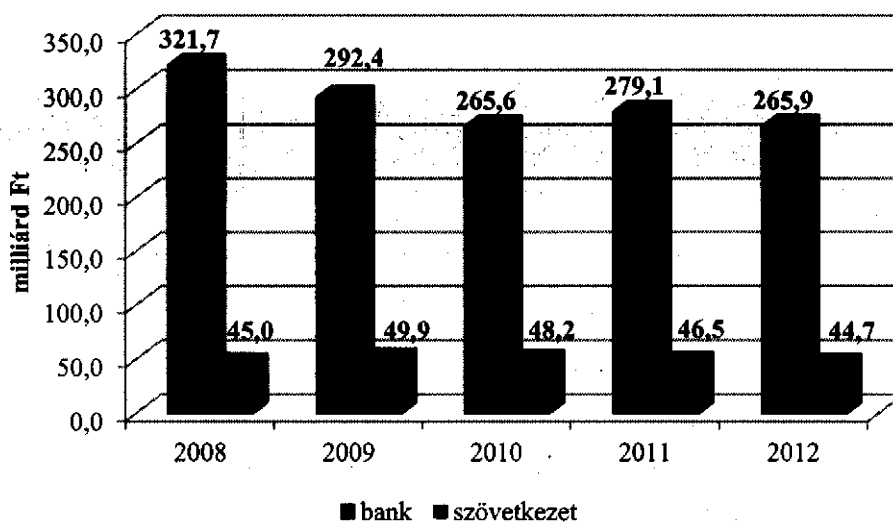
9. ábra: A mezőgazdaság társas vállalkozásainak hitelállománya forrás szerint

A **szövetkezeti hitelintézetek kihelyezéseinek** aránya a mezőgazdaság teljes hitelállományából 2012 év végén 14,4, a 2008-2012 közötti periódusban pedig átlagosan 14,2

százalék volt. A banki hitelezés részarányában 2008 óta némi csökkenés tapasztalható, 87,7 százalékról 85,6, míg a szövetkezeteké 12,3-ról 14,4 százalékra növekedett.

10. ábra: A mezőgazdasági társas vállalkozások hitelállománya hitelnyújtó szerint

Mezőgazdasági géplízing

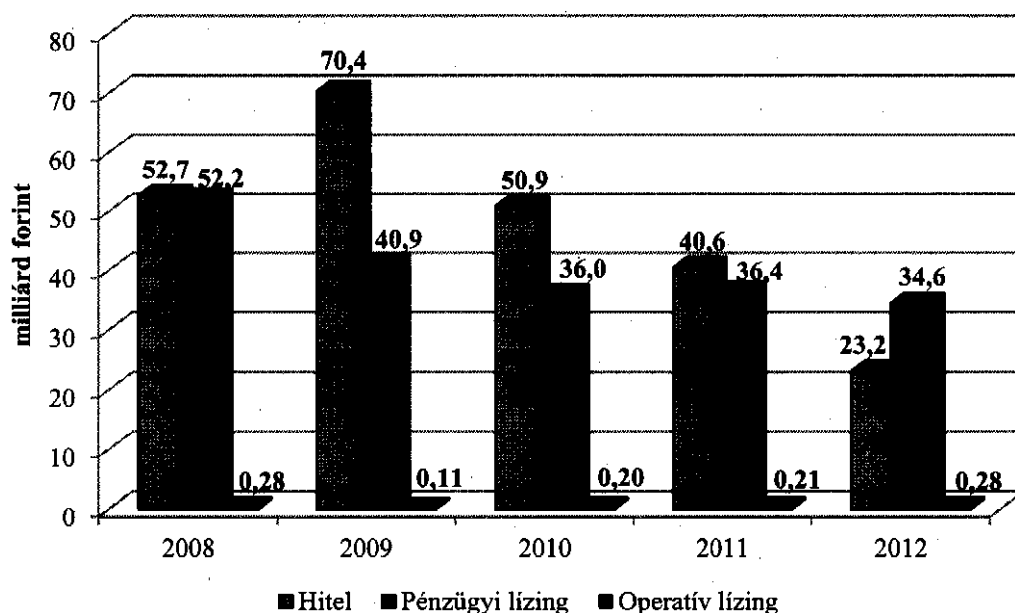
A mezőgazdasági új és használt gépek lízing cégek által finanszírozott állományában csökkenő tendenciát figyelhattunk meg a vizsgált időszakban. Amíg 2009-ben 111 milliárdos volt a lízingcégek tőkekintlévősége, addig 2012 végére ez az összeg mindössze 58 milliárdot tett ki, vagyis lényegében megfeleződött.

A csökkenés háttérében elsősorban a mezőgazdasági lízingcégek hitel kihelyezésének visszaesése áll. A 2012. évi 23,2 milliárd forintos hitelállomány 42,8 százalékkal maradt el a 2011-es, és 56,0 százalékkal a 2008-as értéktől. Ennél kisebb mértékben esett vissza. A finanszírozási típusokat vizsgálva elmondható, hogy a pénzügyi lízing 2012-es 34,6 milliárd forintos

értéke a 2011. évinél 4,9, a 2008. évinél pedig 33,7 százalékkal lett kevesebb. A kis részarányt képviselő operatív lízing hullámzóan alakult az elmúlt években, 2008 és 2009 között közel a harmadára csökkent, majd folyamatosan emelkedett. A 2012-es állomány értéke 0,28 milliárd forintot ért el, amely kis mértékben, 0,75 százalékkal meghaladta a 4 évvel korábbi szintet.

A lízingcégek által folyósított hitelek aránya, ellentétben a 2009-re és 2010-re jellemző tendenciákkal, a vizsgált időszakban folyamatosan csökkent, 2011 elején még 52,6 százalék volt, 2012 végére azonban visszaesett 40 százalékra. Mindez több mint 12,5 százalékpontos csökkenést jelent három év alatt.

11. ábra: Lízingcégek mezőgazdasági tőkekintlévőségeinek alakulása

Forrás: Magyar Lízingszövetség

A vizsgált időszakban ugyanakkor bővült a pénzügyi¹¹ és az operatív¹² lízing, együttes arányuk 2008-ban még közel 50 százalékos, 2012 végére viszont a folyamatos

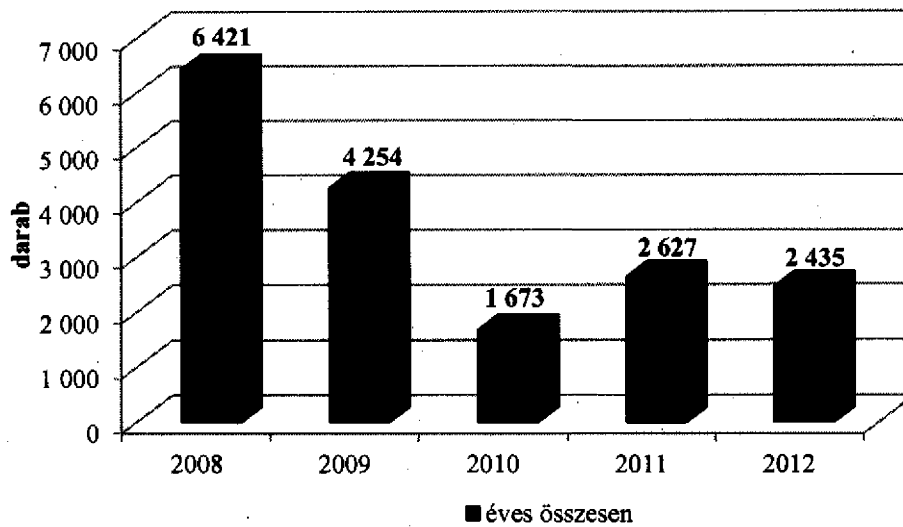
emelkedésnek köszönhetően megközelítette az összes tőkekintlévőség 60 százalékát.

A szerződéskötések száma éves szinten 2008 és 2010 között mérséklődött, ez a tendencia láthatóan 2010 után megfordult. A 2011. év végi 2627 db szerződéskötés azonban még így sem éri el a megelőző időszak értékeit, de pozitív irányú változást mutat. A 2012-es szerződés szám viszont kismértékben elmarad a 2011-es értéktől, mindösszesen 2427 db szerződést kötöttek.

¹¹ pénzügyi lízing: lényegét tekintve a hitelhez hasonlít, a lízingbeadó megvásárolja a lízingbevevő számára a lízingtárgyat, és használatát díjfizetés ellenében átengedi neki. A futamidő végén a lízingelt eszköz a lízingbevevő tulajdonába kerül.

¹² operatív lízing: olyan tartós bérleti konstrukció, amelyben a tulajdonos a tulajdonában lévő lízingtárgyat a vevőnek meghatározott időtartamra díjfizetés ellenében átadja

12. ábra: A lízingcégek mezőgazdasági szerződészámának éves alakulása

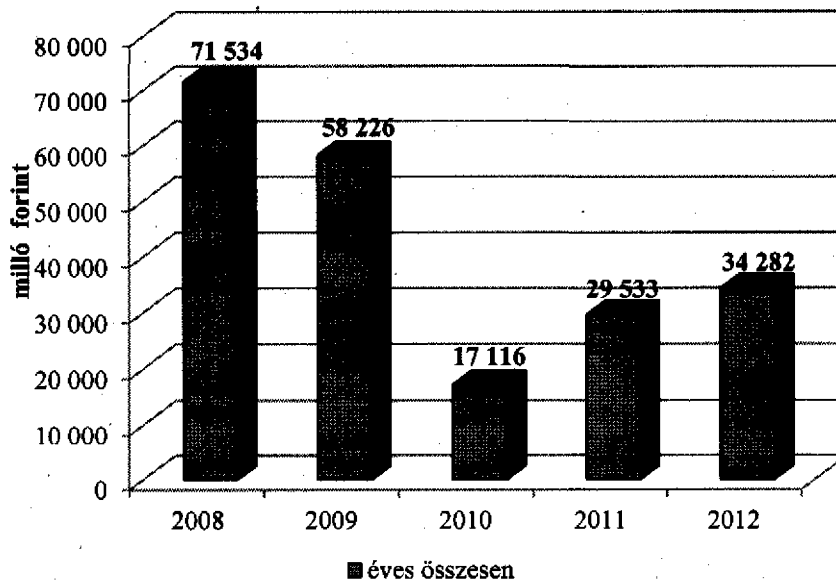

Forrás: Magyar Lízingszövetség

Az éves kumulált finanszírozott összegek alakulását vizsgálva megállapítható, hogy 2008 után e tekintetben is jelentős a visszaesés, de 2010-et követően újból emelkedett, 2011-ben (29,5 milliárd forint) és 2012-ben is nőtt a finanszírozott összeg (34,5 milliárd forint). Megállapítható továbbá, hogy nőtt az egy szerződésre jutó finanszírozott összeg nagysága.

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a bankok és takarékszövetkezetek hitelezésének visszaesésével párhuzamosan a lízingcégek is csökkenő mértékben finanszírozták a mezőgazdaságot az elmúlt években, a lejárt szerződések összege meghaladja az újakét.

13. ábra: A lízingcégek által finanszírozott összeg* éves alakulása a mezőgazdaságban

*finanszírozott összeg: a vételár és az önerő különbözete
Forrás: Magyar Lízingszövetség

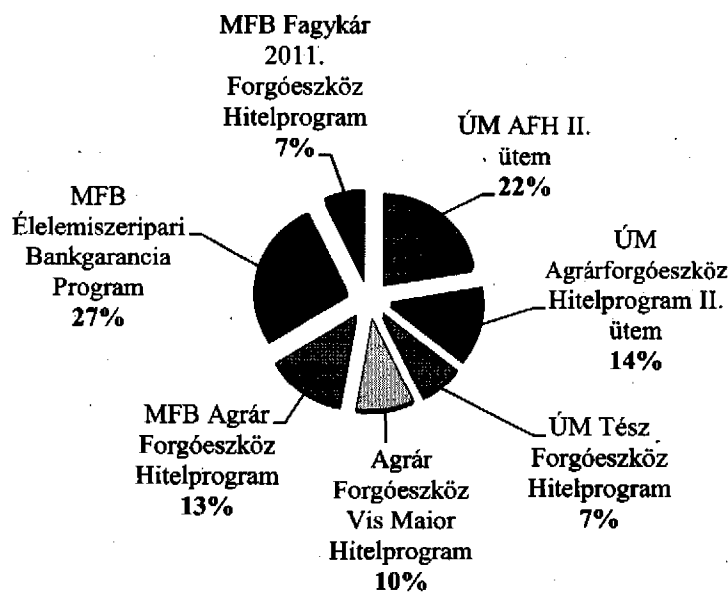
2.3.2. Kedvezményes finanszírozási programok

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar finanszírozását az alábbi kedvezményes hitelprogramok segítették 2012-ben:

- az MFB Zrt. által működtetett agrárfinanszírozási programok;
- költségvetési kamat és/vagy kezesi díjtámogatással működő egyéb agrárfinanszírozási programok;
- továbbá döntően Magyarország uniós csatlakozása előtt bevezetett, kamattámogatás és esetenként állami kezességvállalás mellett működő, jelenleg már kifutás alatt álló hitelprogramok;

Az MFB Zrt. által működtetett agrárfinanszírozási programok közös eleme a szektorális irányultság, melynek alapján biztosított, hogy a program forrásait csak a megcélzott hitelfelvevői kör veheti igénybe a feltételrendszerben meghatározott célra, továbbá az MFB Zrt. által felszámított kedvezményes kamat a hitelprogramok esetében a bevont devizaforrások és a piaci forint kamatszint különbözetén alapszik. A hitelprogramok forint hitelre deviza kamatot számítanak fel, és amennyiben az MFB Zrt-nek abból vesztesége származik, a központi költségvetés egy árfolyam garancia megállapodás alapján számára azt megtéríti.

14. ábra: A különféle hitelprogramok megoszlása a meghirdetett keret alapján

Forrás: Magyar Fejlesztési Bank

1. A vállalkozások 2012-ben az MFB Zrt. által működtetett, alábbi programokat vehették igénybe:

• **Új Magyarország Agrárfejlesztési Hitelprogram**, amelynek keretében az MFB Zrt. és a hitelprogramhoz csatlakozott hitelintézetek éven túli lejáratú beruházási hitelt nyújtanak a mezőgazdasági vállalkozásoknak beruházásokhoz, továbbá fejlesztési és beruházási tárgyú pályázatokhoz kapcsolódóan.

Ebben az évben a hitelprogram két új hitelcélal egészült ki. Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból

induló támogatásban nem részesülő, mezőgazdasági vállalkozásba kezdő **fiatal gazdák kedvezményes** hitelt igényelhetnek a mezőgazdasági csoportmentességi rendelet alapján, legfeljebb 50 millió forint összegben legfeljebb 40 000 euró támogatástartalommal, amelyet **termőföldvásárláshoz és állatvásárláshoz is felhasználhatnak**, továbbá a szabad mezőgazdasági *de minimis* kerettel rendelkező mezőgazdasági termelők is igényelhetnek **kedvezményes termőföld-**

vásárlási hitelt *de minimis* keretük terhére, ugyancsak maximum 50 millió forint összegben. Mindkét új hitelcél esetében az AVHGA kezességvállalása segíti elő a hitel felvételét.

- **MFB Agrár Forgóeszköz Hitelprogram**, melynek célja a mezőgazdaság, különösen az állattenyésztés forgóeszköz finanszírozási helyzetének javítása. A Kormány az állattenyésztést támogató intézkedések részeként megfelelően 2012-ben a hitelprogram kibővítésre került, és forgóeszköz finanszírozás mellett, az ugyancsak beruházásnak minősülő tenyészállat vásárlásra is felhasználható. Emellett kibővült a hitelfelvevők köre a KKV-nak nem minősülő vállalkozásokkal is.

Ez utóbbi módosítás elsősorban az integrátorok (többek között húsipari vállalatok) programból történő finanszírozhatóságát szolgálja.

- **Új Magyarország TÉSZ Forgóeszköz Hitelprogram**. Tekintettel arra, hogy az agrárgazdasági integráció támogatása kiemelt gazdaságpolitikai cél, valamint arra, hogy a zöldség-gyümölcs termékpályán működő integrációs szervezetek (TÉSZ-ek) likviditása a gazdasági válság következtében meggyengült, a hitelprogram módosításra került, melynek következtében a programban alkalmazott maximális futamidő 5 évről 7 évre emelkedett, ezen belül a türelmi idő 2 évről 4 évre növekedett.

- **MFB Fagykár 2011. Forgóeszköz Hitelprogram**, amelynek keretében a 2011. évben igazoltan fagykárt szenvedett mezőgazdasági termelők rendkívül kedvező kondíciók mellett igényelhettek hitelt. A vállalkozás az ügyleti kamat és a hitelfelvételhez kapcsolódó költségek kiegyenlítéséhez 100%-os mértékű állami

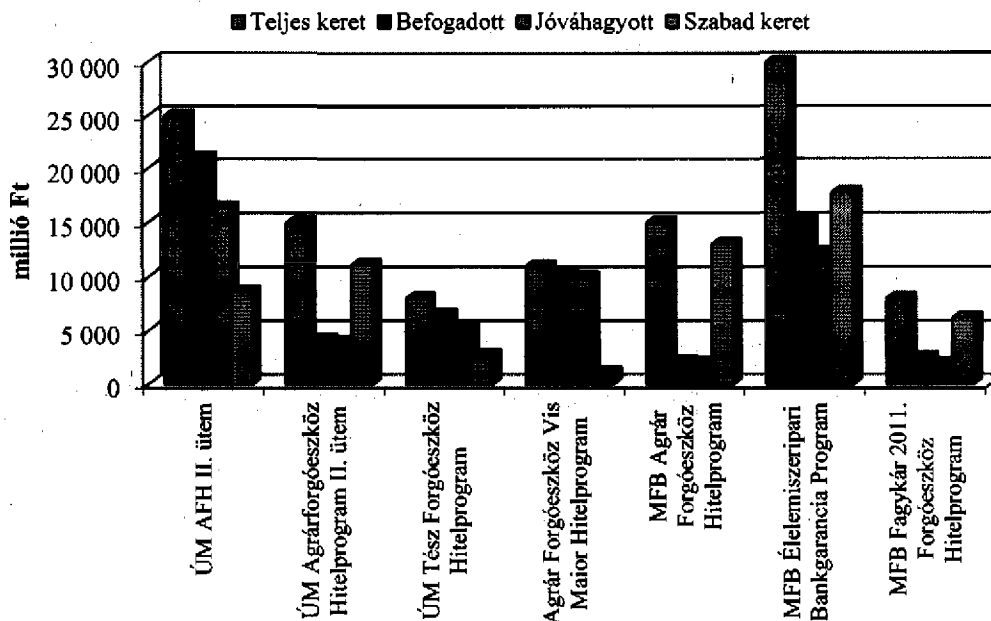
támogatásban részesülhetett. A hitel futamideje maximum 20 év, legfeljebb 3 év türelmi idővel. A hitelprogramban 1,8 milliárd forint került lekötésre.

- 2010 vége óta fut az **MFB Agrár Forgóeszköz Vis Maior Hitelprogram**, melyet az elháríthatatlan külső oknak (vis maior) minősülő események miatt kárt szenvedett mezőgazdasági termelő vállalkozások igényelhetnek.

- A pénzügyi és gazdasági válság élelmiszer-feldolgozó vállalkozásokra gyakorolt hatásának mérséklése, és e vállalkozások működőképességének, illetve versenyképességének javítása érdekében került kialakításra az **MFB Élelmiszeripari Bankgarancia Program** 30 milliárd forint keretösszeggel, melynek keretében az élelmiszer-feldolgozó vállalkozások forgóeszköz hitelük vagy kölcsönük tőke összegének maximum 80%-ára az MFB Zrt-től bankgaranciát igényelhetnek. 2012-ben még kedvezőbbé tettük a program feltételrendszerét, a bankgarancia minimum összege 200 millió forintról 40 millió forintra csökkent, valamint a vállalkozások (KKV és nem KKV egyaránt) legfeljebb 1,5 millió eurónak megfelelő garanciavállalásig kedvezményes, évenként maximum 1,5% garanciadíj mellett is igénybe vehetik a bankgaranciát.

A felsorolt konstrukciók igen népszerűek, hiszen a teljes hitelkeret közel 55%-ára, mintegy 1855 db kérelem érkezett be, 2012. december 31-ig, és az összes beérkezett kérelem 89%-a került jóváhagyásra. Így a teljes hitelkeret 54%-a még szabadon igényelhető a különféle programok keretein belül. Az egyes hitelfajták igénylési adatait mutatja a következő ábra.

15. ábra: A hiteligényléssel összefüggő adatok egyes hitelprogramok esetében

Forrás: Magyar Fejlesztési Bank

2. Költségvetési kamat és kezesi díjtámogatással működő egyéb agrárfinanszírozási programok:

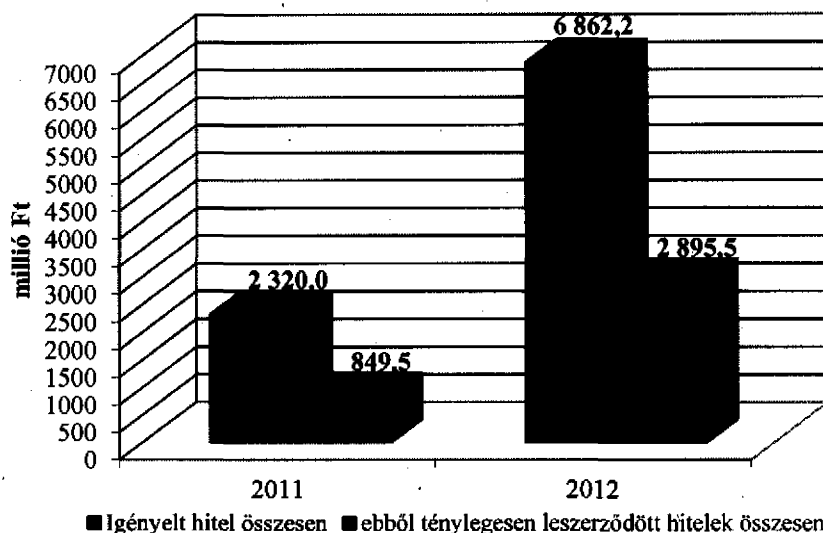
- 2012-ben a 114/2008. (IX. 5.) FVM rendelet alapján 136 744 000 forint kamattámogatás kifizetésére került sor, amely a mezőgazdasági üzemek korszerűsítéséhez és fejlesztéséhez, hitelintézetektől felvett több mint 3 milliárd forint hitel és lízingállomány kamatterheinek csökkentését biztosította. (A támogatás mértéke a hitelkamat számításánál figyelembe vett 3 havi BUBOR 50%-a, illetve a lízingdíj-kamat 50%-a, amennyiben az egyéb feltételek teljesülése esetén a hitelkamat és a lízing-díj kamat nem haladja meg a 3 havi BUBOR+2%/év mértéket.)

- Az Agrár Széchenyi Kártya Program keretében 2011 szeptemberétől vált elérhetővé az Agrár Széchenyi Kártya Folyószámlahitel. A Vidékfejlesztési Minisztérium a Program keretében, a 2011-ben

és 2012-ben megkötött folyószámlahitel-szerződésekhez évi 2 százalékpont kamattámogatást és 50% garanciadíj támogatást nyújtott. A program egyre népszerűbb, hiszen az igényelt hitelek jelentősen meghaladják a leszerződött hitelállomány nagyságát, és a 2011-es 850 millió Ft után, 2012-ben közel 2,9 milliárd forint értékben került sor szerződéskötésre.

Az MFB Zrt. által, és az Agrár Széchenyi Kártya keretében működtetett agrárfinanszírozási programok indulása óta közel 55 milliárd forint hitelkihelyezés történt, amely összevetve a mezőgazdaság évi 400 milliárd forintos hitelállományával, illetve az 1000 milliárd forintos teljes kötelezettségállományával, további jelentős igényeket jelez. A hitelprogramok keretében nyújtott állami támogatásokra vonatkozó uniós szabályok gátat szabnak a jelentősen nagyobb keretösszegű és nagyobb támogatástartalmú hitelprogramok indításának.

16. ábra: Az Agrár Széchenyi Kártya Program igénylésével kapcsolatos adatok 2011 és 2012-ben

Forrás: VM, Agrárközgazdasági Főosztály

3. A döntően Magyarország uniós csatlakozása előtt bevezetett, kamattámogatás és esetenként állami kezességvállalás mellett működő, jelenleg már kifutás alatt álló hitelprogramok állománya mindössze 24,41 milliárd forint.

A legjelentősebb hitelállományok a birtokfejlesztési hiteleknel (25/2004. (III. 3.)

FVM rendelet), a családi gazdálkodók kedvezményes hiteleinél (317/2001. (XII. 29.) Korm. rendelet), az aszály hitelnél (84/2003. (VII. 22.) FVM rendelet), valamint az Európa terv Agrár-hiteleknel (6/2004. (I. 22.) FVM rendelet) mutatkoznak. A hitelállományhoz kapcsolódó kezességvállalás 2012 végén 3 milliárd forintot tett ki.

9. táblázat: Kamattámogatásban részesülő agrárhitelek, kölcsönök (milliárd forint)

	Fennálló hitelállomány		
	2010. december 31.	2011. december 31.	2012. december 31.
Éven túli forgóeszköz hitel	1,77	0,82	0,63
Éven túli beruházási hitelek összesen	2,09	0,88	0,93
„Gazdahitel” a 39/2000. (III.10.) Korm.r. alapján támogatás	0,27	0,05	0,05
57/2001. (IX.21.) FVM rend. alapján felvett éven túli hitel			
Családi gazdálkodók hitelei 317/2001.(XII.29.) Korm.r.	10,90	8,17	5,89
Kedvezőtlen besorolású térségek hitel 46/2003.(IV.3.)Korm.r. alapján			
Magangazdálkodók birtokfejlesztési hitelei 3/2003.(I.24.)FVM rend.271.§	0,82	0,53	0,22
Birtokfejlesztési hitel 25/2004. (III.3.)FVM r. 269/A-G.§	0,00	0,00	0,00
„Aszály hitel” 84/2003 (VII. 22) FVM r. alapján felvett hitelek	0,00	4,67	2,31
„Európa hitel” 6/2004. (I. 22.) FVM rendelet alapján felvett hitelek	0,00	0,00	0,00
„Hajdú-Bét, Pannónia” 107/2004. (V. 22.) FVM r. alapján felvett hitel			
„Fagykár hitel” 66/2007. (VI. 26.) FVM r. alapján felvett			
135/2007. (XI. 14.) FVM rend. alapján felvett aszályhitel	0,44	0,35	0,2
Összesen	34,51	32,75	24,41

Forrás: VM, Agrárközgazdasági Főosztály

Intézményi kezességvállalás, az AVHGA

Az agrárgazdaság finanszírozását segíti elő a VM és három kereskedelmi bank (*ERSTE Bank Hungary Nyrt.*, *Budapest Bank Nyrt.*, *K&H Bank Zrt.*) tulajdonosi joggyakorlása alatt álló **Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány (AVHGA)**, amelynek alapító okiratában rögzített célja, hogy az agrárium és a vidék fejlesztése érdekében készfizető kezességvállalás biztosításával növelje azon kisméretű vállalkozások hitelképességét, amelyek a pénzügyi intézmények számára kielégítő vagyoni vagy jogi biztosítékot nem tudnak felajánlani. 2012-ben a hitelpiac nehézségei ellenére az alapítvány megerősítette szerepét, portfóliója mintegy 3%-kal bővült.

Az év végén fennálló kötelezettségállomány közel 7 100 élő szerződés alapján csaknem 67,8 milliárd forint

volt, meghaladva a megelőző évek állományát. A kezességvállalások több mint 110,7 milliárd forint hitel felvételét segítették elő. Az alapítvány a teljes magyar kis- és középvállalkozói hitelállomány 2,9%-át biztosítja jelenleg, az agrár KKV hitelállománynak pedig mintegy negyedét. Az AVHGA törekszik arra, hogy a kezességet a vállalkozások számára a legkedvezőbb feltételek mellett nyújtsa, az állami támogatások biztosította szabályok között. 2012-ben a teljes kezességgel biztosított állomány 90,5%-hoz kapcsolódott támogatásnak minősülő díjkedvezmény. Összevetve a mezőgazdasági hitelállományt az AVHGA 2012. évi 110,7 milliárd Ft összegű hitelállományra vállalt kezességvállalásával, a kezességvállalás oldalán is további növekedési lehetőségek mutatkoznak.

3. A mezőgazdasági termelés*

A kedvezőtlen időjárás ellenére is bővült a mezőgazdasági termékek kibocsátása, mivel az árindexek 13%-os növekedése ellensúlyozta a 9%-os volumencsökkenést. A növénytermesztés kibocsátása 1,5%-kal csökkent, az állattenyésztésé ugyanakkor 11,5%-kal emelkedett.

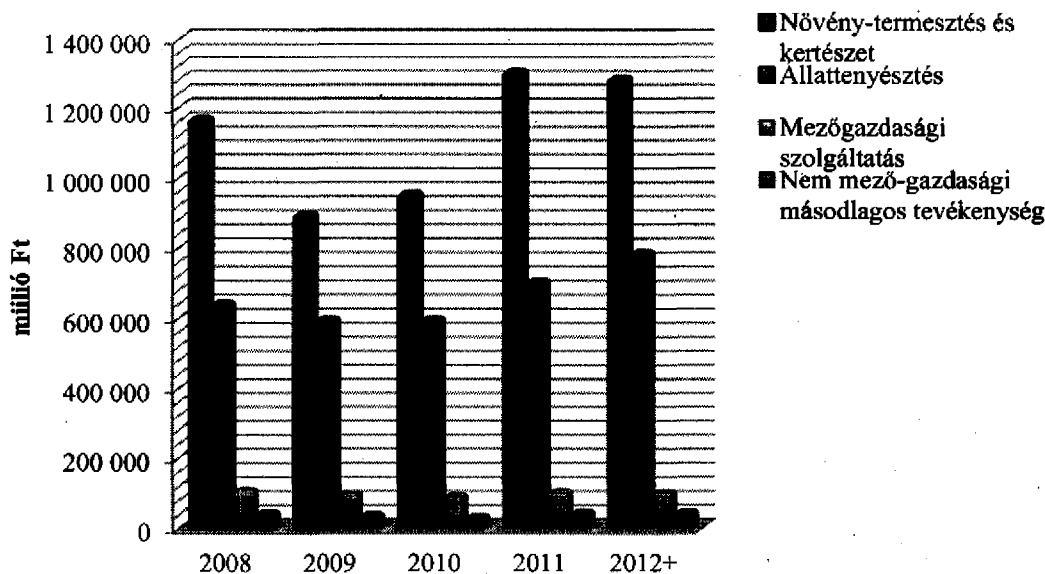
A Mezőgazdasági Számlarendszer (MSZR) eredményei 2011-ben mutatták az eddigi legmagasabb bruttó kibocsátást. A 2012-es évre vonatkozó előrejelzés azonban azt jelzi, hogy a kibocsátás egy újabb rekordértéket ért el. (Az MSZR számításának módszertanáról bővebben a Táblázatok, Grafikonok, Mellékletek c. kötet 1. sz. mellékletében).

Az MSZR előzetes eredményei szerint a mezőgazdaság teljes kibocsátása 2012-ben 2,8%-kal haladta meg az egy évvel korábbit és elérte a 2229 milliárd forintot. A javulást az emelkedő termelői árak idézték elő, nem a

termelés volumene nőtt. A mezőgazdasági termékek termelői ára 13,3%-kal, ezen belül a növényi termékeké 17,1%-kal, az állattenyésztés 10,2%-kal volt magasabb, mint egy évvel ezelőtt. A termelői árak növekedése mellett kedvezőtlen hatásként jelentkezett a termelés volumenének csökkenése, amelynek mértéke elérte a 9,2%-ot. Ez a növényi termékek volumen-csökkenésének (-15,8%) az eredménye, ezzel szemben az élő állatok és állati termékek kibocsátása bővült (+1,2%).

Ennek hatására a növénytermesztés és a kertészeti termékek aránya a mezőgazdasági bruttó kibocsátásból 57,8%-ra csökkent, az állattenyésztés részesedése pedig 35,4%-ra ugrott 2012-ben. Ez az arány egy évvel korábban 60,3-32,6 százalék volt, tehát javult az állattenyésztés részesedése a növénytermesztéssel szemben. A mezőgazdasági szolgáltatások az ágazat teljes kibocsátásának 4,7 százalékát adták, a nem mezőgazdasági, másodlagos tevékenységből pedig a kibocsátás 2,2 százaléka származott.

17. ábra: A mezőgazdasági termékek bruttó kibocsátása

Forrás: KSH

*Az elemzés a KSH előzetes adatai alapján készült

10. táblázat: A mezőgazdasági termékek bruttó kibocsátása

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012	2012/2011 (%)	
	millió Ft. folyó áron					Folyó-	Változatlan
						áron	
Növény-termesztés és kertészet							
Állattenyésztés	644 812	598 999	599 870	707 573	730 133	111,8	101,2
Mezőgazdasági szolgáltatás							
Nem mező-gazdasági másodlagos tevékenység	46 695	40 542	35 175	48 141	48 141	100,0	100,0
Mezőgazdasági kibocsátás összesen	1 973 876	1 638 966	1 686 421	2 168 018	2 228 501	102,8	90,8

Forrás: KSH

3.1. Szántóföldi növénytermesztés

A 2012. évi terméseredmények kedvezőtlenül alakultak a rendkívül száraz időjárás miatt. Gabonából 25%-kal csökkent a termésmennyiség, amit elsősorban a kukorica termésének visszaesése okozott. Kalászos gabonából is kevesebb termés került a magtárakba az egy évvel korábbihoz képest.

Míg 2010-re egy kiemelkedően csapadékos évként tekinthetünk hazánkban, addig a 2011-es és 2012-es évet a rendkívüli szárazság jellemezte. A szokatlanul alacsony csapadékmennyiség különösen az első kilenc hónapban volt jellemző, amit súlyosbított, hogy már az előző év ősze is rendkívül csapadék-hiányos évszak volt, és 2012 márciusában és augusztusában mért csapadékmennyiség is messze alulmúlta az ilyenkor szokásos mennyiséget. Ezzel párhuzamosan az országos átlaghőmérséklet a hónapok többségében jelentősen meghaladta a sokéves átlagot, 2012 nyara pedig az elmúlt 112 év második legmelegebb nyara volt.

A mezőgazdaság 2011-ben csak kisebb mértékben, 2012-ben viszont már komolyan megérezte a szárazságot. A csapadékhiány mellett a folyamatosan magas hőmérséklet okozta gyorsabb párolgás is hozzájárult a termőföldek kiszáradásához. Országsszerte megközelítőleg 1,4 millió hektáron okozott gondokat a szárazság, leginkább Csongrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg, és Jász-Nagykun-Szolnok megyéket érintve. *Az időjárás a kukorica terméseredményeire gyakorolta a legsúlyosabb hatásokat.*

Az egyre szélsőségesebbé váló időjárás, a belvíz és az aszály váltakozása jelentősen befolyásolja a terméseredményeket, ezért a jövedelmezőség stabilizálása érdekében kiemelt jelentősége van a vízgazdálkodásnak (erről bővebben lásd a 4.2. Területi

vízgazdálkodás, öntözéses gazdálkodás c. alfejezetet).

Gabonából 2,759 millió hektárról összesen 10,4 millió tonna terményt takarítottak be 2012-ben. A betakarított terület 3,0 százalékkal nagyobb volt, mint 2011-ben, azonban a termésmennyiség 24 százalékkal csökkent, és a 2007-2011 közötti időszak éves átlagánál is 21 százalékkal kevesebb lett.

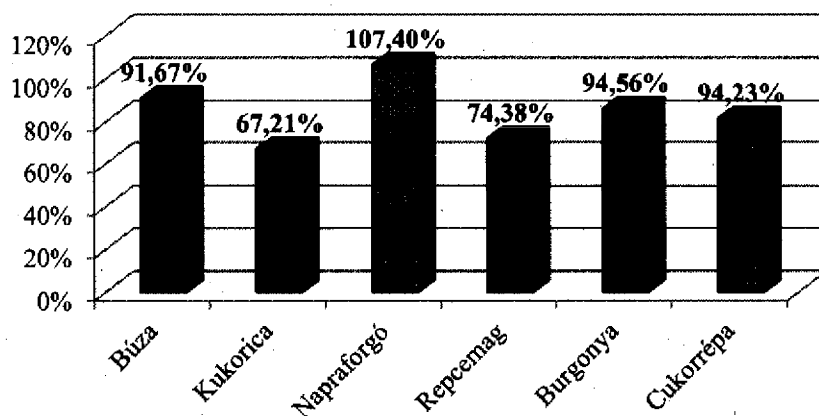
Kalászos gabonából összesen 5,6 millió tonna termelt, 1 százalékkal kevesebb, mint 2011-ben. Búzát 1,071 millió hektáron, az előző évinél 10 százalékkal nagyobb területen termeltek 2012-ben. A magtárakba kerülő búza mennyisége 4,0 millió tonnát tett ki, amely mennyiség az egy évvel korábbinál ugyan 2 százalékkal szerényebb, minőségét tekintve viszont kiválónak mondható. A magas minőség és a világpiacon 2012 júliusától egészen az ősz közepéig a terményárak meredek emelkedését eredményezte az árutőzsdén. Az első hat hónaphoz viszonyított, átlagosan 25 százalékkal magasabb árszint az év végére stabilizálódott. A búza termelői felvásárlási ára átlagosan 18 százalékkal haladta meg az előző évit. A meredek nyári áremelkedést igyekeztek kihasználni a termelők, így az étkezési búza júliusi és augusztusi felvásárlási volumene 75 és 26 százalékkal múlta felül az előző évit.

Az aszály a legnagyobb károkat a kukoricatáblákban okozta. *A kukorica termőterülete 1,191 millió hektár volt, 3 százalékkal kisebb, mint 2011-ben.* A 4,8 millió tonnás termés végül 40 százalékkal lett alacsonyabb az előző évinél. A hektáronkénti 4,0 tonna termésátlag 38 százalékkal maradt el az egy évvel korábbitól. Az óriási termés kiesés a termés árában is megmutatkozott. Az árutőzsdén a búzáéhoz hasonló mértékű emelkedést, tonnánként 65-70 ezer forint

közötti határidős árakat eredményezett 2012 második felében. A fizikai piacokon a takarmánykukoricát a 2011. évinél 16 százalékkal kínálták magasabb áron 2012-ben.

A rendkívül szűkös források miatt a termény felvásárlása a vizsgált évben 15 százalékkal csökkent az egy évvel korábbihoz viszonyítva.

18. ábra: Néhány szántóföldi növény termésének alakulása (2007-2011 évek átlaga = 100,0%)

Forrás:KSH

A főbb *olajos magvakat 780 ezer hektárról, 4,0 százalékkal kisebb területről* takarítottak be 2012-ben. Az olajos magtermelők összesen *9,0 százalékkal kevesebb mennyiséget* arattak le a táblákról 2011-hez képest. *Napraforgót 615 ezer hektáron, az eddigi legnagyobb területen takarítottak be.* Az aszály miatt azonban a termés a tavalyinál 4 százalékkal kevesebb lett, összesen *1,3 millió tonnányi.* *Repcét 165 ezer hektárról takarítottak be, ami közel 29 százalékos terület csökkenést jelent.* Ennek oka, hogy a növény fejlődésének korai szakaszában a száraz időjárás olyan mértékben károsította a táblákat, hogy a gazdák sok helyen kitércsázták a vetést. Ennek eredményeként a termésmennyiség is hozzávetőlegesen az ötödével (21%) esett vissza. Ugyanakkor a megmaradt táblákon a repce termésátlaga 12 százalékkal magasabb volt a 2011. évihez képest.

Az árutőzsdéken az olajos magvak és származékainak jegyzése – a gabonához hasonlóan – 2012 nyarán magas szintet ért el, ugyanakkor a terméskilátások javulása, a betakarítás, a kereslet lanyhulása és átrendeződése, valamint a romló befektetői hangulat a terményárak visszaesését eredményezték az év második felében. A napraforgómag termelői ára 14 százalékkal, tonnánkénti 128 ezer forintra emelkedett 2012-

ben az előző évihez képest. A repcemag ára 140 ezer forint/tonna volt, ami 17 százalékos növekedést jelentett 2011-hez viszonyítva.

A száraz időjárás miatt 2012-ben már augusztusban megkezdődött a napraforgómag betakarítása és a termelők 746 ezer tonna terményt értékesítettek a hazai feldolgozóknak és kereskedőknek, az előző évi mennyiség közel kétszeresét. A repcemag felvásárolt mennyisége 131 ezer tonna volt, szemben az egy évvel korábbi 145 ezer tonnával, ami a több mint 100 ezer tonna termésdeficit eredménye.

Cukorrépából 2012-ben 19 ezer hektáron *882 ezer tonnát*, az előző évinél 3 százalékkal többet *termeltek.* A termésátlag hektáronként 47,1 tonna volt, az elmúlt öt év átlagánál 6 százalékkal alacsonyabb. A cukorrépa-vetésterület 68 százaléka a Dunántúlon koncentrálódott, mivel a termést 2008-tól egyedül a kaposvári cukorgyár fogadja. A szélsőséges időjárás miatt *burgonyából* 2012-ben 548 ezer tonna, az előző évinél 9 százalékkal kevesebb termelt. Az Európai Unió tagállamaiban is kevesebb burgonyát takarítottak be, ami a kereslet és az árak emelkedéséhez vezetett, minek következtében a termelők a betárolt készletek magasabb áron történő értékesítésére törekedtek.

3.2. Vetőmag-termesztés

Magyarország ökológiai adottságai, vetőmag-termelési és feldolgozási tradíciója, valamint tapasztalatai alapján nemzetközi és európai szinten is fontos szerepet tölt be. A magyar vetőmag-előállítás a Vetőmag Szövetség becslése szerint közel 190 milliárd forint értéket képvisel, ebből a hibridnövények 160 milliárd forintot, azaz a teljes érték négyötödét adják. A többi növény, a kalászosok, a takarmánynövények, a hüvelyesek és a zöldségnövények vetőmagpiaci részesedése egyenként mintegy 10-10 milliárd Ft-ra tehető. **Ezzel hazánk a világ ötödik legnagyobb vetőmag exportőre** annak ellenére, hogy a globális vetőmagpiac értékéből mindössze 1 százalékkal részesedik.

2012-ben összesen **108 ezer hektáron** állítottak elő, illetve minősítettek vetőmagot hazánkban. **Ez a 2011-es adatokhoz képest a vetőmagtermelő területek mintegy 20 százalékos növekedését jelzi, amellyel hazánk területnagyság tekintetében a hetedik helyet foglalja el az európai ranglistán.** Számottevő növekedés a kukorica (+36 százalék) és a búza (+16 százalék) vetőmagtermesztésnél mutatkozott, de nagyobb területen termesztettük az európai szinten elismert olajretek- és napraforgó-, illetve a tritikálé és a fehérmustár vetőmagvainkat is. Kukorica vetőmag-szaporító területünk nagysága az elmúlt 18 év rekordjának számít, és egyben Európán belül a második legnagyobb vetőmagtermesztő területnek tekinthető.

A megnövekedett vetőmag előállításra alkalmas terület ellenére, 5 százalékkal kevesebb, 279,8 ezer tonna vetőmagot takarítottak be a kedvezőtlen időjárási körülmények miatt. A veszteség elsősorban a kukorica vetőmagtermesztőket érintette. Fémzárolt¹³ vetőmagot az előző évihez hasonlóan 230 ezer tonna mennyiségben állítottak elő: visszaesés a kukorica, a repce, az olajretek, a szója és a zöldborsó vetőmagvak esetében történt, míg növekedés a búza, a tritikálé és a fehérmustár szaporítóanyagoknál mutatkozott.

Vetőmagágazatunk az egyes növénycsoportokon belül eltérő mértékben

¹³ Fémzárolt vetőmag: a fémzárolás a vetőmag-minősítési folyamat része. A „fémzárolt vetőmag” minősített, azonosító függőcímkével ellátott, forgalomképes vetőmagot jelent.

exportorientált, azonban szinte valamennyi vetőmag esetében csökkent a kivitel 2012-ben. **A legnagyobb exportértéket változatlanul a különböző kukorica vetőmagvak (55 ezer tonna) tették ki, 49 milliárd Ft értékkel, ezt követte a napraforgó kivitele 12,7 milliárd Ft-tal, és 5,0 illetve 6,9 milliárd Ft értékben szállítottunk ki repce- és búzavetőmagot.** A fémzárásra kerülő import vetőmagok mennyiségét is figyelembe véve, a belföldi piacon lévő vetőmagvak közel 40 százaléka került exportra.

Vetőmagfajtáink GMO mentességét garantáló vizsgálatok eredményei alapján a GMO szennyezettség mindössze 134 tonna vetőmagot érintett az elmúlt évben, vagyis 65 százalékkal kevesebbet az előző évinél. A szennyezett vetőmag 1575 hektáron került elvetésre, amely esetben a teljes növényállomány megsemmisítésre került.

A hazai vetőmagágazat által előállított termékek piaca nem kizárólag Magyarország, hanem jóval inkább a közép-kelet-európai régió. A megnövekedett és egyre növekvő közép-kelet-európai vetőmagigények Magyarországról való kielégítését számos hazai és nemzetközi cég K+F, regionális termelési és logisztikai tevékenysége segíti elő.

3.3. Kertészet (zöldség-, gyümölcs-, és szőlőtermesztés)

Magyarország a kedvező természeti feltételeknek köszönhetően a zöldség- és gyümölcstermesztésben nagy hagyományokkal rendelkezik. Az íz- és zamatanyagokban rendkívül gazdag magyar termékek keresettek az európai piacokon.

A kertészeti ágazatban 2012-ben vegyes évet zártak a gazdák. Az aszály-, fagy- és jégkár következtében a zöldség ágazatban csökkentek a hozamok, míg a gyümölcstermesztésben szerényen javultak a terméseredmények.

3.3.1. Zöldségtermesztés

A zöldségfélék termőterülete 2012-ben enyhén, 1,3 százalékkal nőtt, azonban a tavaszi fagy és az aszály következtében a termés közel 8 százalékkal visszaesett. A fontosabb zöldségfélék közül mindössze a csemegekukorica, és a sárgadinnye termésmennyisége növekedett, előbbi 1,5, utóbbi 30 százalékkal. A csemegekukorica

termőterületét tekintve Magyarország és Franciaország tekinthető a két kiemelkedő termelőnek EU-s szinten. Az USA-t követően hazánk volt a legnagyobb exportőr az elmúlt években. A hazai termés nagy részét tartósítóiipari alapanyagként értékesítették a konzerv- és hűtőiparban, csak kisebb mennyiség kerül közvetlen fogyasztásra. A paradicsom és a paprika termésmennyisége közel egyharmaddal csökkent, és a feldolgozókapacitások csökkenése miatt a paradicsom területe tovább zsugorodik.

A csemegekukorica után a termőterületet tekintve a második legjelentősebb zöldségféle hazánkban a zöldborsó. Tavaly a borsó is megsínylette az időjárást, hiszen a 16 ezer hektáron **75 ezer tonna zöldborsót** takarítottak be, ami 7 százalékos termésnövekedést jelent. 2012-ben 1900 hektárt meghaladó területen, 14 ezer tonna **zöldbabot** takarítottak be, melynek körülbelül kétharmada hűtőipari, egyharmada konzervipari alapanyagként került felhasználásra.

11. táblázat: A fontosabb zöldségfélék terméseredményei

	2008	2009	2010	2011	2012
Összes terület (ezer ha)					
Termésmennyiség (ezer t)	133	167	144	147	169
ebből:					
csemegekukorica					
paradicsom	206	193	134	163	109
zöldpaprika			110	118	
fűszerpaprika	12	20	15	21	22
görögdinnye					
sárgadinnye	14	14	9	9	12
vöröshagyma					
uborka	53	52	38	36	34
fekkehagyma					
fejes saláta	8	8	8	8	8
fejes káposzta					
zöldborsó	112	98	61	99	75
zöldbab					

Forrás: KSH

2012-ben a zöldpaprika betakarított termésmennyisége meghaladta a 79 ezer tonnát, ami több mint 30 százalékkal kevesebb a 2011-es adatokhoz képest. A görögdinnye **180 ezer tonnát meghaladó termésmennyisége 10 százalékkal volt kevesebb a 2011. évinél**, mely egyrészt a termőterület 5 százalékos csökkenésének, másrészt a 2012. év időjárásának (áprilisi fagyok, jégkár) köszönhető.

Vöröshagymából 2012-ben szinte közel azonos mennyiséget takarítottak be mint

2011-ben (57 ezer tonnát,) annak ellenére, hogy 10 százalékkal kevesebb termőterületen folyt a termesztés. Karfiolból 13 ezer tonna termett, mely 9 százalékkal kevesebb az előző évinél.

3.3.2. Gyümölcsstermesztés

2012-ben Magyarországon 822 ezer tonna gyümölcs termett, ami 60 százalékkal haladja meg a 2011-es eredményeket. A gyümölcsösök termőterülete meghaladta a 80 ezer hektárt, ami közel azonos a 2011. évi adattal.

2012-ben 32 ezer hektárnál nagyobb termőterületen, több mint 650 ezer tonna almát takarítottak be. Ez a mennyiség több mint kétszerese az előző évi hozamnak.

12. táblázat: A fontosabb gyümölcsfélék terméseredményei

	2008	2009	2010	2011	2012
Összes terület (ezer ha)					
Termőterület (ezer ha)	85	84	83	82	81
Termésmennyiség (ezer t)					
ebből: alma	369	575	497	293	681
körete					
meggy					
szőlő					
kajszi	27	34	27	33	11
őszibarack					

Forrás: KSH

A körteterületek esetében nem történt jelentős változás, 2011-ben és 2012-ben is 2700 hektárt meghaladó termőterületen folyt a termesztés. A termésmennyiséget illetően viszont 2012-ben 16 százalékos csökkenés mutatható ki az előző évhez képest.

Őszibarackból 16 ezer tonnát takarítottak be, ami 60 százalékkal marad el az egy évvel korábbi hozamhoz képest. A jelentős termés kiesés az országos szinten 65-70 százalékra prognosztizált fagykárnak köszönhető. A legnagyobb termés kiesések - 60, néhol 100 százalék - Csongrád megyét jellemezték.

A kajszi termőterületeken 11 ezer tonna termett, ami az őszibarackhoz hasonlóan 60 százalékkal kevesebb, mint 2011-ben. Ennek oka ugyancsak a 2012. évi tavaszi fagy, mert a januári szokatlan meleg után érkező rendkívüli hideg miatt elfagytak a korai rügyek.

A meggy termőterületekről több mint 50 ezer tonna termést szüreteltek, ami mintegy

90 százaléka az egy évvel korábbi eredményeknek.

3.3.3. Szőlőtermesztés

A szőlő termőterülete 2012-ben 72 ezer hektár volt. A betakarított mennyiség meghaladta a 350 ezer tonnát, ami 21 százalékos csökkenést jelent a 2011. évi adatokhoz képest. A szőlőültetvényekben is a téli és tavaszi fagyok, valamint az aszály okozott károkat. Kedvező viszont, hogy a történelmi borvidékek nagy részén a termés kevésbé károsodott. Az időjárási tényezők a Kunsági, a Csongrádi és a Hajós-bajai borvidéket sújtották a leginkább.

13. táblázat: A szőlő terméseredményei

	2008	2009	2010	2011	2012
Összes terület (ezer ha)					
Termőterület (ezer ha)	76	76	74	76	72
Termésátlag (kg/ha)	7530	7240	7590	5960	4930
Termésmennyiség (ezer t)	571	550	295	450	356
ebből: érkezesi	7	22	12	15	13
egyszer fejett bor (millió liter)	345	334	176	282	224

Forrás: KSH

3.4. Dísznövénytermesztés, gyógynövény-felvásárlás

A díszfaiskolák, a rózsza és évelő dísznövények termőterülete enyhén növekedett 2012-ben az előző évhez képest, meghaladva a 12 ezer hektárt. Az értékesítés volumene ennél dinamikusabban, 30%-kal nőtt, az árbevétel viszont jóval mérsékeltebben, 13%-kal emelkedett. A növénycsoporton belül a fenyőfélék termőterülete csökkent, a rózsatőve viszont nőtt, a többi termőterületre a stagnálás jellemző. A hazai piac az alacsony vásárlóerő és az ingatlanpiaci beruházások kedvezőtlen alakulása miatt továbbra is szűk, de az exportlehetőségek ezt szerencsésen ellensúlyozták 2012-ben.

A vágott virág és a cserepes dísznövény értékesítése mind mennyiségben, mind értékben visszaesett az előző évhez képest. Vágott virágot 2012-ben 625, cserepes dísznövényt 105 hektáron termeltünk. Sajnos a hazai fizetőképes kereslet továbbra is szűk, ráadásul mindkét terméktípus esetében emelkedett az import az előző évhez képest. A vágott virágok importja 11, a cserepes dísznövényeké 39%-kal növekedett. Értékben a vágott virág importja meghaladta a 6 milliárd

forintot 2012-ben, miközben a hazai termelés mindössze 1,7 milliárd forintot tett ki, azaz e termékcsoporthoz az import termékek uralják a piacot, ami világszerte jellemző az olcsó közép-amerikai és afrikai termelők színrelépése óta.

A cserepes dísznövényeknél a kedvezőtlen trend ellenére az arány nem ilyen rossz: az import nem érte el az 1 milliárd forintot, miközben a hazai termelési érték csaknem 2 milliárd forint körül alakult 2012-ben. Ennek ellenére érezhető az olcsó, tömegtermékek beáramlása a hazai piacra, főleg a barkácsáruház- és élelmiszer-kiskereskedelmi láncok közvetítésével.

A gyógynövény ágazat két erősen elkülönülő területre osztható: a gyűjtésre és a termelésre. A becslést adatok alapján a vadontermő gyógynövények gyűjtött mennyisége 2012-ben csökkent. A feldolgozásra kerülő drogtömeg 70-80%-a továbbra is gyűjtésből származik. A legfontosabb növények a csalánlevél, a vadgesztenye-termés, a kamillavirágzat, a hársfavirág, a zsúrlófű, a csipkebogyó és a cickafarkfű.

A termesztett gyógynövények közül legfontosabbak a mák, a mustár, a kamilla, az izsópfű, a cickafarkfű, az articsóka, a máriatövis és az útifülevel. Termelésük kis mértékben emelkedett 2012-ben. A gyógynövények hatóanyagait 80%-ban elsődlegesen feldolgozott alapanyagként uniós országokba exportálják. Az import gyakorlatilag csaknem teljesen az egzotikus, a mérsékelt éghajlaton nem termelhető gyógynövényekre korlátozódik.

3.5. Állattenyésztés

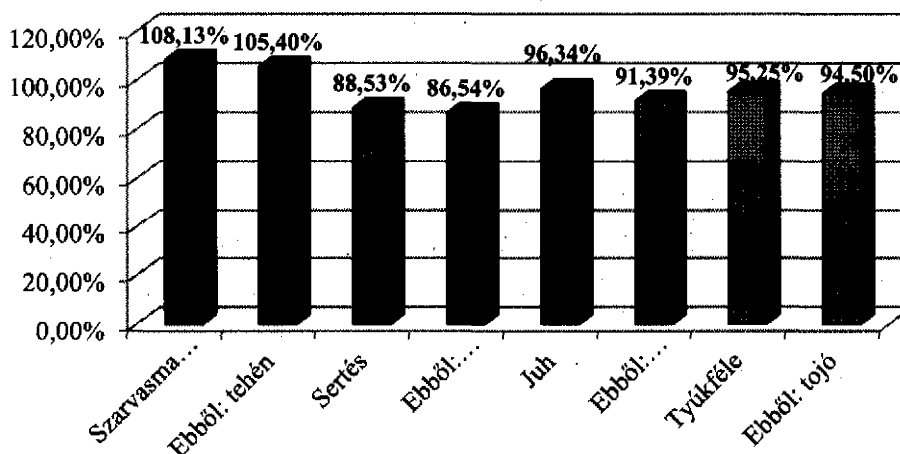
A kérődző állatok állománynövekedése volt jellemző a 2012-es évre, amit elsősorban a kedvező piaci viszonyok és az ágazat szempontjából kifejezetten előnyös kormányzati intézkedések (pl. Kérődző Szerkezetátalakítási Program) váltottak ki. Az abrakfogyasztó állatok száma azonban tovább csökkent az emelkedő takarmányárak és a száraz időjárás nyomása alatt.

A mezőgazdasági támogatási rendszer, köztük a kérődző szerkezetátalakítási program bevezetésének, és a vágómarha piaci árak emelkedésének köszönhetően a szarvasmarhalétszám 753 ezer egyedre

növekedett 2012-ben, ami 9 százalékos bővülést jelent a 2011-es adatokhoz képest. A több évtizedre visszatekintő fogyatkozás 2011-

ben állt meg és a 2012-es adatok arra utalnak, hogy az ágazat stabil növekedésnek indult.

19. ábra: A 2012. december 1-i állatállomány alakulása (2007-2011 évek átlaga = 100%)

Forrás: KSH alapján

A szarvasmarha állomány 63 százalékát gazdasági szervezetek, 37 százalékát egyéni gazdaságok tartják. Mindkét gazdasági formához köthető állomány bővült, ugyanakkor az egyéniekhez tartozó állatok száma mutatott erőteljesebb emelkedést (+14%). **A tehénállomány** 336 ezerre nőtt, ami **3%-kal több mint** egy évvel korábban. A tejhasznú tehenek száma stagnált, ugyanakkor a kedvező külpiaci folyamatoknak köszönhetően a húshasznú tehenek száma 6 százalékkal emelkedett a 2011. decemberi állapothoz képest.

Az élő szarvasmarha és marhahús iránt élénk volt a kereslet a nemzetközi piacon 2012-ben. Ez a vágómarha és a marhahús árának emelkedését okozta. Magyarországon a vágómarha termelői ára több mint 14 százalékkal, kilónkénti 696,15 forint emelkedett 2012-ben az előző évihez képest. A termékpálya további fázisaiban az árak követték a termelői árak emelkedését, de kisebb, 6-10 százalékos mértékben.

A sertésállomány az elmúlt évek tendenciáját követve tovább csökkent, 2012 decemberében 2,956 millió egyed tett ki, ami 2 százalékkal kevesebb az előző évinél. 2012-ben az egyéni gazdaságokban 8 százalékkal kevesebb volt a sertések száma, mint egy évvel korábban, a gazdasági szervezeteknél

ugyanakkor stagnálás mutatkozott. A 198 ezres kocaállomány 5 százalékkal maradt el az egy évvel korábbtól. A hazai termelésű vágósertések csökkenő száma miatt a vágóhidak import alapanyaggal egészítették ki a hazai kínálatot. A sertésállomány csökkenése, valamint a vágóhidak növekvő serteshús-behozatala (import élő sertés helyett) következtében kevesebb sertést vágtak 2012-ben az előző évhez képest.

Az ágazatot az emelkedő takarmányárak és a hullámzó felvásárlási árak jellemezték. A vágósertés kilónkénti termelői ára 473,5 forint volt a tavalyi évben, amely több mint 17 százalékkal magasabb, mint a 2011. évi ár. A termékpálya további szakaszaiban kisebb mértékben, 8-11 százalékkal emelkedtek az árak. Pozitív fordulatot hozhat a következő években az, hogy 2012-ben a Kormány elfogadta a sertés stratégiát, megemelte az állatjóléti támogatásokat és a meglévő hitelkonstrukciókat kedvezőbb feltételekkel biztosította a sertéstartók számára.

A baromfiállomány 8 százalékkal 38,2 millió darabra **csökkent** 2012-ben. Az ágazatot az emelkedő takarmányárakon túl jelentősen sújtotta a meleg nyár, amely gyakoribb elhullást eredményezett, de a meleg következtében lecsökkent a szaporaság és lassabb volt a súlygyarapodás is.

A hivatalos statisztikák szerint a baromfiállomány adatai a 2012. december 1-jei állás szerint a következőképpen alakult: az állomány 79 százalékát kitevő tyúkok száma 30 millióra csökkent, ami 2011-hez képest 8 százalékos visszaesést jelent, a tojóállomány viszont a 12,1 millió egyeddel 3 százalékos növekedést mutatott. A pulykaállomány visszaesett 7 százalékkal, míg az 1,1 milliós lúdállomány 9, a 4,2 milliós kacsaállomány 4 százalékkal volt kevesebb az egy évvel korábbi adatokhoz viszonyítva.

Ugyanakkor a baromfi összes fajára vonatkozik, hogy **az állományok egy adott hónapra meghatározott nagyságának a számszerűsítése, összehasonlítása nem mutatja az éves termelés alakulását.** Ha a tárgyév decemberében az előző év decemberéhez képest csökkent az állomány, az adott évre vonatkozóan még lehetett magasabb az éves vágóállat termelés. Ezeknek az állatoknak a hizlalása, a nagytestű haszonállatoktól eltérően, többszörös rotációban történik, ezért a piaci igényekhez a termelés viszonylag gyorsan alkalmazkodik és ennek megfelelően, akár évközben is, többször változik.

A baromfiágazat termelési tendenciáit jól mutatják a 14. táblázat számai, amelyből az is kiolvasható, hogy a visszaesések ellenére a vágóbaromfi mennyisége az elmúlt 5 év alatt fokozatosan növekedett.

A juhállomány 1,1 millió egyeddel számlált, 66 ezerrel, azaz 6 százalékkal többet, mint egy évvel korábban. Ez azért is jelent pozitív irányú változást, mert az ágazat állománya 2005 óta folyamatosan csökkent. A kedvező folyamat kibontakozásához a 2012-ben beindult kérődző szerkezetátalakítási program is hozzájárult, de segítséget jelentettek a különböző célokra – például őshonos juh- és kecskefajták megőrzésére - igénybe vehető támogatások is. A bányavértékesítésnél jellemző folyamatos kereslet és egyenletes piaci ár is kedvezett a juhtenyésztőknek 2012-ben.

A vágójuh-, a gypjú és tejtermékek túlnyomó részét továbbra is exportpiacokon értékesítették, miután a belföldi fogyasztás 2012-ben is elenyésző szinten maradt. Az alacsony hazai juhhúsfogyasztás ellenére, az utóbbi hat évben, a bejelentett juhvágások száma 2012-ben volt a legmagasabb. Az

élősúlyban kifejezett 466 tonna levágott juh 36 százalékkal haladta meg a 2011-es mennyiséget.

Az élőbárány kivétel ugyanakkor 2011-hez képest 2,7 százalékkal kevesebb volt. A legfontosabb exportpiacunk pedig továbbra is Olaszország maradt, ahová a bárányexport 77 százaléka került. Olaszország után 13 százalékos részesedésével Törökország volt a második legjelentősebb felvevő piaca a magyarországi bárányoknak. A bárányok termelői árára továbbra is jelentős hatással van az értékesítési időszak, illetve a forint árfolyamváltozásai. Az anyajuhok száma 836 ezer volt, ami 15 ezerrel magasabb a 2011. decemberinél. A juhállomány 86 százalékát egyéni gazdaságok, 14 százalékát gazdasági szervezetek tartják, az arány az utóbbi 10 évben nem változott. A juhállomány a gazdasági szervezeteknél egy év alatt 13 százalékkal, az egyéni gazdaságnál 5 százalékkal emelkedett.

A kecskeállomány 2012. december elején 88 ezer egyeddel tett ki, mely 11 százalékkal több, mint egy évvel korábban. A házinylállomány 122 ezerrel növekedett és elérte az 1,1 milliót. A vágógalambok száma 191 ezer, a méhcsaládoké 694 ezer volt.

A hazai lóállomány nagysága az elmúlt években folyamatosan gyarapodott. Az ország lóállománya 2012-ben elérte a 76 ezer egyeddel, mely az egy évvel korábbinál 3 ezerrel több. A lóállományon belül ugyanakkor a kancaállomány ezerrel csökkent, számuk 40 ezret tett ki. A lóhúsfogyasztás hazánkban nem jellemző. Az élő ló kivitelünk értékben egynegyedére esett 2012-ben, miután az Olaszországba irányuló exportunk szinte teljesen leállt (-92%). 2012-ben elindult a Kincsem Nemzeti Lovas Program, ami várhatóan új lendületet ad az ágazatnak. A lovakat Magyarországon alapvetően szabadidős tevékenységre (sport, hobbi, turizmus), valamint génmegőrzési célokra tartják.

14. táblázat: Vágóállat- és állatitermék-termelés alakulása

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
Vágóállat (ezer tonna)	646	660	650	664	705
ebből					
- vágómarha	80	80	81	80	77
- vágósertés	520	530	525	540	570
- vágójuh	20	19	19	19	20
- vágóbaromfi	646	660	650	664	705

Aruhal (ezer tonna)	20	20	19	20	19
Tehéntej (millió liter)	1 792	1 712	1 641	1 667	1 751
Tyúktojás (millió darab)	2 879	2 761	2 732	2 458	2 560
Gyapjú (tonna)					

*előzetes adatok
Forrás: KSH, AKI

A teljes vágóállat-termelés 2004 után mérséklődött, 2009-ben és 2010-ben a csökkenés jelentősen felgyorsult. Ezután 2011-ben és 2012-ben a termelési szint enyhe növekedésnek indult. **A vágóállat-termelés 2012-ben 1,347 millió tonna volt, 14 ezer tonnával, 1,1%-kal több az előző évinél.** A vágóállat-termelésből a vágóbaromfi 52%-kal, a vágósertés 38%-kal, a vágómarha 6%-kal részesedett. A vágóbaromfi mennyisége az előző évihez képest 6%-kal nőtt.

15. táblázat: A fajlagos mutatók alakulása

	Egy tehénre jutó tejtermelés (liter)	Egy juhra jutó gyapjútermelés (kg)	Egy tyúkra jutó tojástermelés (db)
2008	6 611	3,6	215
2009	6 661	4,0	215
2010	6 670	3,6	214
2011	6 670	3,6	214
2012	6 670	3,6	214
2012:2011 (előző év = 100,0)	100,0	100,0	99,5

*százalékban
+előzetes adat
Forrás: KSH

Az állati termékek közül **tehéntejből 1,8 milliárd litert, az előző évinél 5%-kal többet állítottak elő, a tehéntej felvásárlása 7 százalékkal, a teljes nyerstej kivitele 12 százalékkal nőtt egy év alatt.** A decemberi tej és kettős hasznosítású tehenek száma 1, a tehénvágások száma 2 százalékkal nőtt, az éves tejhozam 3 százalékkal javult egy év alatt. A tehénállomány növekedésének lassulásához a tehénvágások kismértékű emelkedése is hozzájárult. A tejfeldolgozás bruttó termelése és belföldi értékesítése egyaránt 2 százalékponttal, az exportja 4 százalékponttal nőtt 2012-ben az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A tejföl belföldi értékesítése nem változott, a 2,8 százalékos zsírtartalmú tejé 3 százalékkal, a tehéntúróé 5 százalékkal, a trappista sajté 9 százalékkal nőtt 2012-ben az egy évvel korábbihoz képest. A tej és tejtermékek kivitelének árbevétele 2 százalékkal nőtt, míg az import értéke 14 százalékkal csökkent 2012-ben az előző évihez

viszonyítva. A behozatal értéke 17 százalékkal volt magasabb a kivitel árbevételénél.

A külkereskedelmi egyenleg továbbra is negatív volt, azonban értékben már a második évben javult (56 százalékkal) az előző évihez képest. A javuláshoz jelentősen hozzájárulhatott, hogy a Vidékfejlesztési Minisztérium eredményes tárgyalásokat folytatott a jelentősebb üzletláncokkal, hogy a hazai tejtermékek nagyobb részesedést kapjanak a boltok polcain. Kedvezően hatott továbbá a hazai termékek belső keresletére a diszkriminatív árazás tilalmáról szóló 2012-ben elfogadott törvény. Ennek eredményeként már kiküszöbölhető, hogy azonos termékek esetén más-más árrest alkalmazzanak az üzletláncok a magyar, illetve a külföldi áruk esetében. A teljes nyerstej kivitele 12, a sajt és túróé 23 százalékkal nőtt, míg a félzsíros dobozos tej behozatala 38, a sajt és túróé 8%-kal csökkent 2012-ben az egy évvel korábbihoz viszonyítva.

Tyúktojásból 2,4 milliárd darabot, 4%-kal kevesebbet termeltek a gazdaságok. Ennek egyik fő oka az lehetett, hogy szigorodtak 2012-től a tojóketrecekre vonatkozó európai uniós előírások, ami nagymértékű beruházást tett szükségessé. Azok a termelők, akik nem tudták átalakítani a ketrecek felhagyta a termeléssel.

Az egy tyúkra jutó tojástermelés enyhe csökkenést mutatott. **Az egy juhra jutó gyapjútermelés 8, az egy tehénre jutó tejtermelés pedig közel 3 százalékkal emelkedett.**

3.6. Ökológiai gazdálkodás

Magyarországon jelenleg két ellenőrző szerv jogosult az ökológiai gazdálkodók ellenőrzésére (Biokontroll Hungaria Nonprofit Kft. és Hungaria Öko Garancia Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Ellenőrző és Tanúsító Kft.), e két szervezet szolgáltat évente adatokat az ökológiai (az átállt és átállás alatt) területek nagyságáról, az üzemek számáról, az állatállományról, illetve a termelési szerkezetéről.

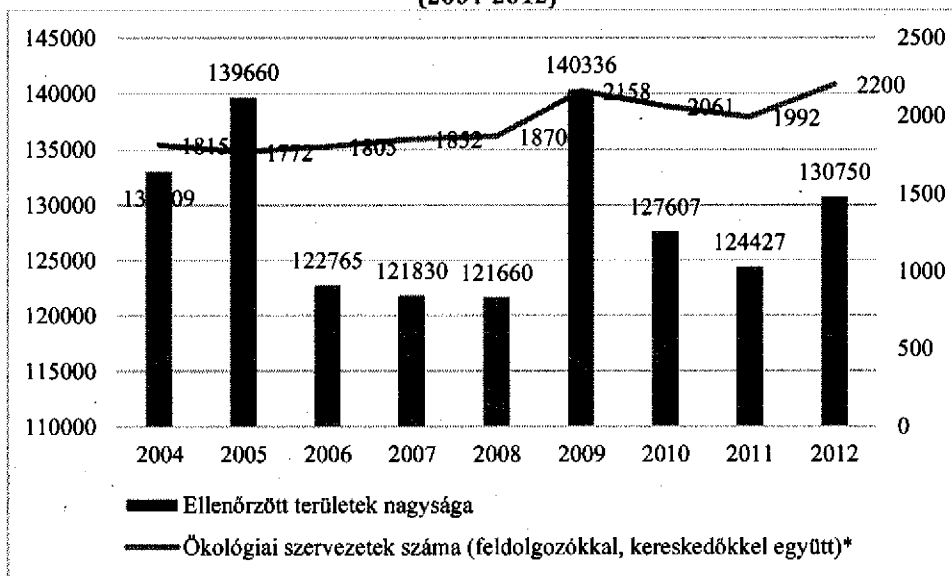
Magyarországon 2012-ben 130,7 ezer hektáron folyt ökológiai gazdálkodás, amiből 106 ezer hektár már átállt, 24 ezer hektár pedig átállás alatt álló terület. Az ellenőrzött területek tartalmazznak 5867 hektárnyi halastavat is. Az ökológiai gazdálkodással,

termékekkel foglalkozó szervezetek száma 2200 darab volt, legnagyobb részük, 1560 mezőgazdasági termelő (beleértve a méhészeket, vadon termő növények gyűjtőit, halgazdaságokat), 414 feldolgozó, 226 nagy- és kiskereskedelemmel foglalkozó vagy importőr vállalkozás.

Az ökológiai területek nagysága, illetve az ökológiai gazdálkodással, termékekkel foglalkozó szervezetek száma uniós csatlakozásunk óta inkább stagnál, mint növekszik. Bár 2011 és 2012 között kis mértékben emelkedett az ellenőrzött területek

nagysága, még mindig nem érték el a csatlakozás idejének szintjét sem. Legutoljára 2009-ben volt egy kisebb csúcs az ökológiai területben, amikor elindult az új támogatási program, de sajnos az adatok alapján nyilvánvaló a lemorzsolódás. Messze állunk attól a 300 ezer hektáros hosszú távú célkitűzéstől, amely először a 2002-es NAKP-ban (Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program) került meghatározásra 2006-os céldátummal, majd a 2007-2013-as ÚMVP-ben az időszak végére.

20. ábra: Az ellenőrzött területek nagyságának és szervezetek számának alakulása (2004-2012)

Forrás: A Biokontroll és Hungária Ökogarancia éves jelentései alapján AKI összeállítás

16. táblázat: Az ökológiai művelés alatt álló termőterület fő művelési ágak szerint

Megnevezés	2000		2006		2012	
	ezer ha	arány (%)	ezer ha	arány (%)	ezer ha	arány (%)
Szántó összesen	14,7	45,1	41,5	33,7	46,8	33,8
Rét, legelő						
Ültetvény összesen	4,2	12,7	2,4	2,0	5,2	3,9
Zöldségfélék					1,8	1,3
Ugar	1,6	4,9	2,7	2,3	2,7	2,1
Egyéb termőterület			5,5	4,7	3,8	2,8
Összesen	32,6	100,0	116,2	100,0	130,7	100,0

Forrás: A Biokontroll és Hungária Öko Garancia éves jelentései alapján, AKI összeállítás

A kedvezőtlen tendencia elsősorban az ágazat szerkezeti- és piaci problémáival magyarázható. A 2008-as gazdasági válság világszerte visszavetette az ökológiai termékek

fogyasztását, emellett sajnos érzékelhető az is, hogy hagyományos exportpiacainkon újabb versenytársak jelentek meg, ami csökkenő árakat, szigorúbb követelményeket eredményezett. A hazai piac továbbra is alig mérhető, ezért arra sem építhet az ágazat.

A termelési szerkezetben dominál a szántóföldi termelés és a rét-legelő, 2000 és 2012, de különösen 2006 és 2012 között alig történt elmozdulás az arányokban. Pozitív fejlemény, hogy 2006 és 2012 között megduplázódott az ültetvények aránya, és a zöldségfélék termőterülete is.

A szántóföldi termelésen belül a gabonafélék a meghatározóak, de magas a tömegtakarmányok és az ipari növények aránya is. A termelési szerkezet megkezdése

az egyik oka annak, hogy az ökológiai termelőknek piaci nehézségekkel kell szembenéniük. A tömegtermékek piacán túlkínálat jellemző, miközben hiány mutatkozik friss zöldségfélékből, gyümölcsökből és nő a kereslet az állati termékek iránt is. Szintén tetten érhető a fogyasztói igény a feldolgozottabb termékek iránt.

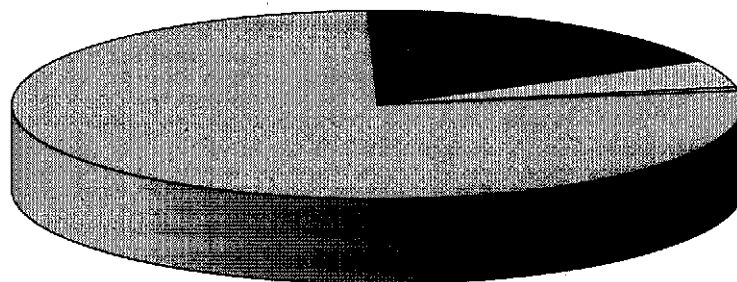
A termékszerkezet változatlanságának elsősorban az az oka, hogy öko minőségben a legegyszerűbben a szántóföldi növények termesztetők. A zöldség-gyümölcs ökológiai termesztését a magas élők munkája igény, többféle potenciális kártevő miatt kockázatosabbnak és költségesebbnek találják a termelők

A bonyolultabb termesztési technológiák és a nagyobb kockázat mellett az értékesítési nehézségek is visszatartják a hazai termelőket a zöldség-gyümölcs termesztéstől.

Az ezekhez a termékekhez szükséges raktározási, logisztikai eszközök hiányosak, kevés a feldolgozó kapacitás, ezért főleg azok foglalkoznak ezzel, akik a hazai piacra termelnek, melynek felvevő képessége egyelőre nagyon kicsi.

Az ökológiai állatállomány túlnyomó többsége 2012-ben baromfiféle és szarvasmarha volt, ezt követi a sertés- és juhállomány. Arányaiban nem történt döntő elmozdulás az előző évhez képest.

21. ábra: Az állatállomány megoszlása fajok szerint, darab (2012)

■ szarvasmarha ■ sertés □ juh □ kecske

Forrás: A Biokontroll és Hungária Ökogarancia éves jelentései alapján AKI összeállítás

4. Ágazati erőforrások

4.1. A termőföld

4.1.1. Földhasználat, birtokszerkezet

A mezőgazdasági területek korábbi évekre jellemző csökkenése 2012-ben megfordult, nagysága 2012-ben 5 338 ezer hektár volt, 800 hektárral több, mint az előző évben. A növekedés alapvetően a szántóterület és a gyümölcsös ültetvények bővülésének köszönhető. A szőlő és konyhakert területe csökkent, míg a gyepek nagysága változatlan maradt. A szőlőterület esetében a csökkenés üteme mérséklődött.

Érdemes megjegyezni, hogy a 2009 és 2010 közötti időszakban a legtöbb művelési ágban megfigyelhető kiugró csökkenésnek módszertani okai vannak. 2010-től ugyanis a korábbi gyakorlattal ellentétben, a KSH az Eurostat módszertanának megfelelően, a parlagon hagyott, azaz a ténylegesen nem művelt területeket nem az adott művelési ágaknál, hanem a művelés alól kivett területeknél tartja számon.

17. táblázat: A mezőgazdasági földhasználat művelési ágak szerinti nagysága (ezer hektár)

	2008	2009	2010	2011	2012
Szántó	4 322,1	4 301,5	4 322,1	4 322,3	4 323,6
Konyhakert	96,1	96,1	81,5	81,5	81,3
Gyümölcsös	92,4	92,7	92,7	92,4	92,6
Szőlő	82,6	82,8	82,8	82,1	81,6
Gyep	1 999,8	1 994,2	1 992,6	1 992,9	1 992,9
Összes:	5 759,7	5 763,5	5 742,7	5 737,2	5 738,0

Forrás: KSH alapján

Az egyéni gazdaságok által használt mezőgazdasági terület nagysága jelentősen nőtt, míg a gazdasági szervezeteké visszaesett. Az egyéni gazdaságok esetében a növekedés elsősorban a szántóterület bővülésének volt köszönhető, de enyhén nőtt a gyümölcsös és szőlőterület nagysága is.

A gazdasági szervezeteknél megfigyelhető csökkenés elsősorban a szántó, kismértékben a gyepek és gyümölcsös területek mérséklődésével magyarázható. Ennek eredményeképpen 2012-ben a mezőgazdasági terület 47,2 százalékát egyéni gazdaságok, 39,7 százalékát gazdasági szervezetek művelték, míg 13,1 százalék a gazdaságra nem azonosítható terület.

18. táblázat: A használt földterület nagyságának változása 2011 és 2012 között művelési ágak és gazdálkodási formák szerint (hektár)

	Gazdasági szervezetek	Egyéni gazdaságok	Gazdaságra nem azonosítható terület	Összes
Mezőgazdasági terület	2 732	2 732		5 464
Szántó	1 852	1 852		3 704
Konyhakert				
Gyümölcsös	372	372		744
Szőlő				
Gyep	346	346		692

Forrás: KSH alapján

A birtokszerkezetet alapvetően a birtokkoncentráció jellemzi, ami nincs közvetlen összefüggésben a gazdálkodási formával. A gazdálkodási forma megválasztása ugyanis sok esetben nem a használt földterület méretei alapján, hanem inkább adójogi megfontolások szerint történik. Így a gazdasági szervezetek nem feltétlenül rendelkeznek nagyobb területtel, mint az egyéni gazdálkodók. Léteznek több száz hektárt művelő egyéni gazdaságok, és mindössze néhány hektáron gazdálkodó szervezetek is.

A mezőgazdasági terület nagyságkategóriák szerinti megoszlásáról csak a gazdasági szervezetek esetében rendelkezünk adatokkal. A legtöbb gazdasági szervezet a 20 és 50 hektár közötti nagyságkategóriában van, a legtöbb mezőgazdasági földterületet pedig az 500 és 1000 hektárt birtokló gazdasági szervezetek használják. Az összes gazdasági szervezet 25,9 százalékát képviselik a 300 hektár és a feletti gazdaságok, és ők művelik a mezőgazdasági terület 85,5 százalékát. Ezen belül az 1000 hektár feletti gazdaságok aránya 9,6 százalék, a mezőgazdasági területek 58,6 százalékával rendelkeznek. A birtokkoncentráció csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt években. Míg a 300 hektár feletti, és ezen belül az 1000 hektár feletti gazdaságok aránya csökkent, nőtt a 20 és 50 hektár közötti gazdaságok szerepe.

19. táblázat: A gazdasági szervezetek által használt mezőgazdasági terület nagysága és a gazdaságok száma nagyságkategóriák szerint, 2012

Méret	Gazdaságok száma (db)	Mezőgazdasági terület (ha)	Átlagos birtokméret (ha)	Gazdaságok megoszlása (%)	Mezőgazdasági terület megoszlása (%)
0,99 és alatta					
1 - 4,99	623	1 705	2,74	10,0	0,3
5 - 9,99					
10 - 19,99	692	9 170	13,26	10,3	0,4
20 - 49,99					
50 - 99,99	696	47 600	72,83	10,7	2,3
100 - 199,99					
200 - 299,99	472	116 816	247,49	14,8	5,7
300 - 499,99					
500 - 999,99	531	393 754	743,92	8,5	19,1
1 000 - 2 499,99					
2 500 - 5 000	100	113 940	1 139,40	1,6	4,3
5 000 -					
Összesen:	6230	2 059 371	330,55	100,0	100,0

Forrás: KSH alapján

4.1.2. Földpiac, haszonbérlet

Földpiac - Földárak és bérleti díjak

A különböző művelési ágba tartozó termőföldek árában jelentős különbség figyelhető meg. A legdrágább a szőlő, és a gyümölcsös, míg a legolcsóbb a gyepterület. Ez elsősorban a szőlő, és a gyümölcsfák magas telepítési költségével és a területen elérhető viszonylag magas termelési értékkel magyarázható.

20. táblázat: A földárak főbb művelési áganként (Ft/ha)

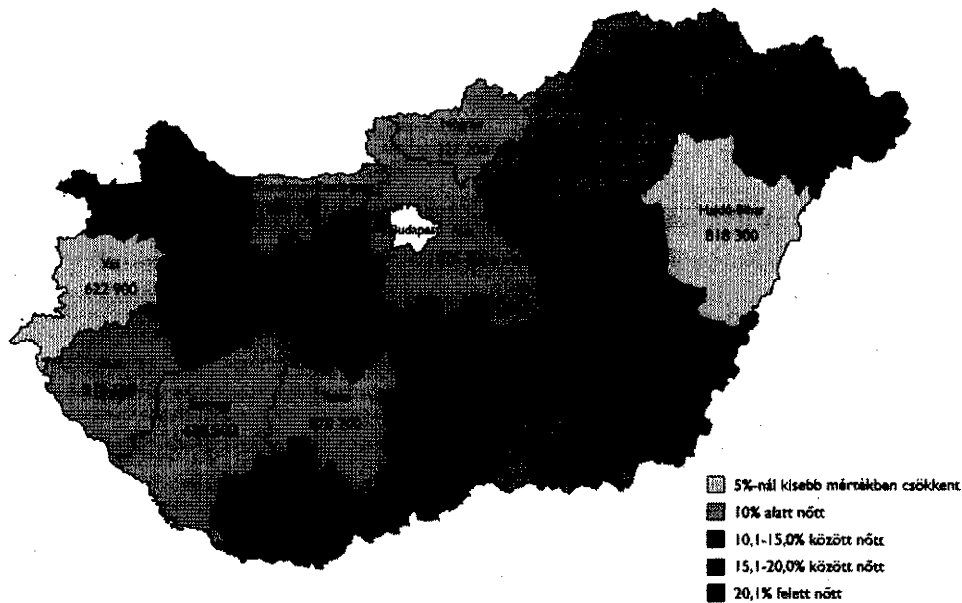
	Szántó	Gyep	Szőlő	Gyümölcsös
2009				
2010	713 300	251 000	233 300	721 300
2011	670 400	320 000	1 275 700	873 300
2012*	670 400	320 000	1 275 700	873 300

Forrás: KSH, * előzetes NAV adatok alapján

A termőföld árak az elmúlt 15 év folyamatos növekedését követően, 2012-ben is emelkedést mutattak az előző évhez viszonyítva. A mezőgazdasági termőföldek ára 2012-ben átlagosan 12,8 százalékkal voltak magasabbak. A növekedés jelentős volt, az előző év 11,5 százalékos, és az azt megelőző 6 százalékos emelkedését tekintve.

A legjelentősebb művelési ág a szántó, mely a mezőgazdasági terület mintegy négyötödét teszi ki. A szántó ára országosan 670 400 forintra nőtt 2012-ben, mely az előző évhez viszonyítva 14,9 százalékos növekedés jelent. A szántóföld árában jelentős területi különbségek figyelhetők meg. A legdrágább szántóföldek Tolna, Békés és Fejér megyében, míg a legolcsóbbak Nógrád megyében találhatóak. A legdrágább és a legolcsóbb megyék árai között több mint két és félszeres különbség mutatkozik.

22. ábra: A szántóföld ára és árváltozása megyénként, 2012*
(forint/ha)

Forrás: KSH, * előzetes NAV adatok alapján

Az egyes megyék árai közötti különbségek fő oka a szántóföldek minőségének különbsége. A legjobb minőségű földdel rendelkező megyék árai egyben a legmagasabbak is. Ugyanakkor az adatok mutatják, hogy a megyék közötti minőség és az ár szerinti sorrend nem azonos. A földminőség mellett a föld értéket számos további tényező is befolyásolja, elsősorban a földrajzi elhelyezkedés, a birtokszerkezet, valamint az infrastruktúrával való ellátottság.

21. táblázat: A szántóföld átlagos aranykorona értéke megyénként

Megye	Átlagos aranykorona
Baranya	16,7
Bács-Kiskun	16,5
Békés	15,1
Borsod-Abaúj-Zemplén	15,1
Csongrád	15,1
Fejér	24,5
Győr-Moson-Sopron	13,1
Hajdú-Bihar	20,8
Heves	16,8
Komárom-Esztergom	16,8
Nógrád	15,2
Pest	19,0
Somogy	18,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	13,3
Jász-Nagykun-Szolnok	21,1
Tolna	25,8
Vas	19,7
Veszprém	16,0
Zala	15,3

Forrás: KSH

A szántóterület átlagára 2012-ben 14,9 százalékkal, 2009 és 2012 között több mint egyharmadával (+36,5%) növekedett. Ez utóbbi 13,7 százalékos kumulált realhozamnak felel meg. A földárak jelentős növekedésének a főbb okai az alábbiak:

- A föld értékálló és alacsony kockázatú befektetésnek számít, mindez növelte a pénzügyi befektetői keresletet a gazdasági válság idején.
- A külföldiek termőföld vásárlási moratóriumának 2014-es lejártát követően a piac nagymértékű földáremelkedésre számított, ami felhajtotta az árakat az elmúlt években. A készülő földtörvény tervezete a földvásárlás szigorítását tartalmazza, ezért egyes piaci szereplők még annak hatályba lépése előtt igyekeztek földet venni.
- Az elmúlt években egyre többen ismerték fel a mezőgazdaság hosszú távú, stratégiai jelentőségét, mely növelte a keresletet a termőföld iránt.
- Az agrár-vidékfejlesztési támogatások emelkedése is a termőföld drágulásának irányába hatott.

Az árak változásában erőteljes regionális különbségek figyelhetők meg. Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok, Bács-Kiskun és Baranya megye árai 20 százalékot meghaladó mértékben drágultak 2012-ben az

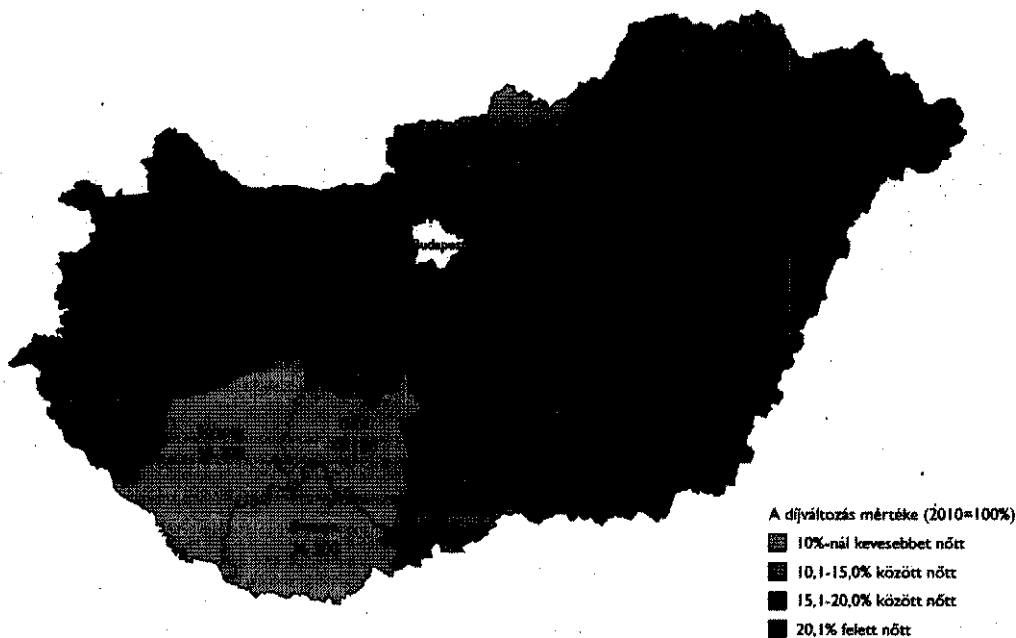
egy évvel korábbihoz viszonyítva. Ezzel szemben Vas és Hajdú-Bihar megyében kismértékű, 5 százalékos alatti csökkenés volt megfigyelhető. Érdemes megjegyezni, hogy az árak alakulását az adott évben forgalomba kerülő földek minősége és értékelése is befolyásolja. Ez is magyarázza az árnövekedés különbségét.

Hazánkban a bérelt területek nagysága jelentős, hiszen a teljes mezőgazdasági terület felét teszi ki (a 2010. évi Általános Mezőgazdasági Összesítés Alapján a bérelt terület aránya 50,7%). A mezőgazdasági terület bérleti díjára vonatkozó adatokkal 2011-ig rendelkezünk. 2011-ben országosan mintegy 75 milliárd forintot fizettek ki bérleti díjra a gazdálkodók. A legmagasabb díjak a szőlő és a gyümölcsös művelési ágban, míg a legkisebbek a gyepek esetében figyelhetők meg.

A szántóföldek bérleti díja az árhoz hasonlóan jelentős mértékben emelkedett az utóbbi években. Országosan egy hektár szántóföld bérleti díja 32 800 forint volt 2011-ben, mely az előző évhez viszonyítva 13,5 százalékos növekedést jelent. Az emelkedés mértékében jóval kisebb különbség figyelhető meg a régiók között, mint az árak esetében. A legnagyobb emelkedés Vas, Csongrád, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a legkisebb Nógrád megyében történt.

Az egyes megyék sorrendje a bérleti díj alapján nem változott, az elmúlt években a legtöbbet egy hektár szántóföld használatáért Tolna, Szabolcs-Szatmár-Bereg, és Csongrád, míg a legkevesebbet Nógrád megyében kellett fizetni. A legdrágább és a legolcsóbb megye között több mint háromszoros volt a különbség.

23. ábra: A szántóföld bérleti díja és díjváltozása megyénként, 2011
(forint/ha)

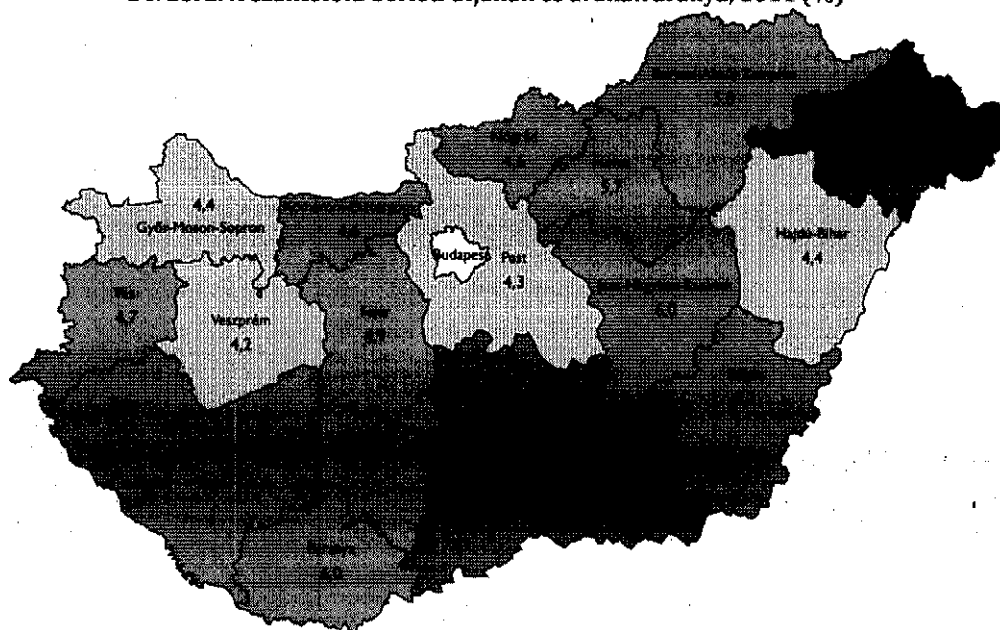

Forrás: KSH

A földbérleti díjak a termőföldek árának 4-6 százalékát teszik ki országosan. A szántóterületek esetében ez az érték 5,6 százalék. A legmagasabb arány Szabolcs-Szatmár-Bereg, Csongrád, és Bács-Kiskun megyében figyelhető meg. Ez azt mutatja, hogy ezekben a megyékben a legkifizetődőbb a szántóterületekbe való befektetés.

Ezzel szemben a legkisebb bérleti díj/ár arány Győr-Moson-Sopron, Veszprém, és Pest megyében alakult ki 2011-ben. Ez részben magyarázható a termőterület más gazdasági ágazatok által történő nagyarányú hasznosításával.

24. ábra: A szántóföld bérleti díjának és árának aránya, 2011 (%)

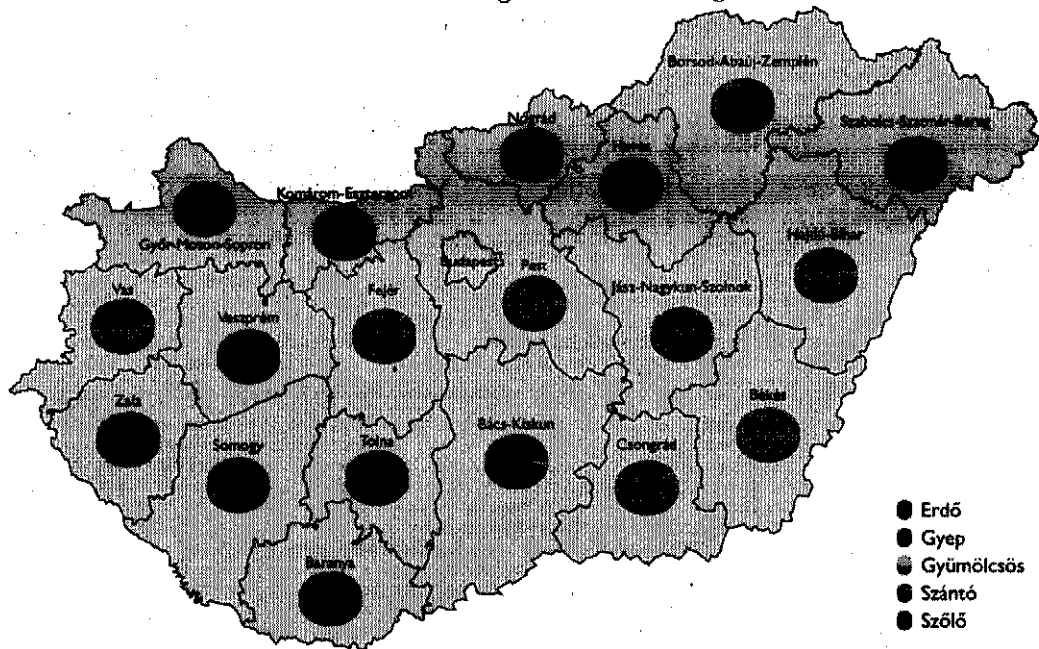
Forrás: KSH

A forgalomba kerülő földek típusa, nagysága, és a tranzakciók száma

A forgalomba kerülő termőföldek művelési ágak közötti megoszlásában nagy különbségek voltak az egyes megyék között. Minden megyében a szántóföldek értékesítése volt a legjelentősebb, azonban míg Nógrád megyében ez az arány nem érte el az 50%-ot, Békés megyében szinte kizárólag szántóföld cserélt gazdát. A gyepek művelési ágban Zala, Veszprém, Nógrád, és Borsod-Abaúj-Zemplén

megyében volt jelentősebb forgalom. A szőlő és gyümölcsös területek értékesítése jelentéktelen volt, csak néhány megyében érte el az összforgalom 1 százalékát. A legnagyobb arányú értékesítés a szőlő esetében Heves és Bács-Kiskun megyében, míg a gyümölcsös esetében Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy ez a két kultúra állítja elő az egy hektárra vetített legmagasabb termelési értéket, mely alapvetően determinálja az árakat.

25. ábra: Az értékesített területek megoszlása művelési ágak szerint, 2012*

Forrás: KSH, * előzetes NAV adatok alapján

A földpiac működését jól szemléltetik a tranzakciók darabszámára, és az érintett területek nagyságára vonatkozó adatok. Ezek az összesített adatok csak a termőföldre vonatkozóan állnak rendelkezésre, az egyes művelési ágak szerint nem lehet elkülöníteni.

Az országos adatok azt mutatják, hogy 2012-ben a tranzakciók száma és a forgalomba került terület nagysága is jelentősen nőtt az előző évekhez viszonyítva. A tranzakciók száma, és az értékesített terület nagysága szerint, a földpiac évek óta a Dél-Alföldön és az Észak-Alföldön a legélénkebb. A legkisebb földpiaci aktivitás ezzel szemben Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon figyelhető meg.

22. táblázat: A földpiaci forgalomba kerülő termőföldek száma (db)

	Átvezetett kérelmek száma				
	2008	2009	2010	2011	2012
Közép-Magyarország	3352	3110	2686	2813	3015
Közép-Dunántúl	3460	2473	3523	3639	4353
Nyugat-Dunántúl	4716	4159	3584	4840	5136
Dél-Dunántúl	4373	3987	3697	4230	4714
Észak-Magyarország	6756	5634	6628	6509	6880
Észak-Alföld	13655	13267	11623	13603	15429
Dél-Alföld	13432	12360	13185	11689	11834
Összesen:	49714	44953	49050	46723	51333

Forrás: a Megyei Földhivatalok adatszolgáltatás alapján VM

2012-ben az átlagméret tranzakciónként országosan 1,3 hektár volt, amely nem változott számottevően az utóbbi öt évben. Azonban e tekintetben is jelentős regionális különbségek vannak. Míg a Dél-Alföldön 1,9 hektár az egy tranzakció által érintett terület nagysága, addig a Közép-Dunántúlon és a Dél-Dunántúlon ennek kevesebb, mint a fele, 0,9 hektár ugyanez az érték.

23. táblázat: A földpiaci forgalomba kerülő termőföldek területe (ha)

	Az átvezetett kérelmekkel érintett termőföldek területe				
	2008	2009	2010	2011	2012
Közép-Magyarország	4996	6022	3116	3021	3257
Közép-Dunántúl	5787	3533	5133	5255	6188
Nyugat-Dunántúl	9213	10102	11509	6732	6526
Dél-Dunántúl	6975	4737	3587	3426	3550
Észak-Magyarország	8250	7722	7043	8376	12523
Észak-Alföld	13655	13267	11623	13603	15429
Dél-Alföld	13432	12360	13185	11689	11834
Összesen:	67228	67643	66726	62722	72629

Forrás: a Megyei Földhivatalok adatszolgáltatás alapján VM

2012-ben az ország termőföld területének 1,0 százaléka került a földpiacra. Ezen belül is a legnagyobb arány a Dél-Alföldön és az Észak-Alföldön figyelhető meg (1,7% illetve 1,5%), míg a legkisebb arány Közép- és Dél-Dunántúlt jellemezte.

4.1.3. Ingatlan-nyilvántartás, haszonbérlet, részarány-földtulajdon, NFA

Haszonbérlet

2012-ben a haszonbérleti pályázati eljárások során preferált, a Nemzeti Földalapról szóló 2010. évi törvény (továbbiakban: Nfatv.) birtokpolitikai irányelvek közül

a) a földhasználók helyzetének stabilizálása, fejlődésük elősegítése;

b) a családi gazdaságok kialakítása és megerősítése;

f) a racionális földtulajdonosi és bérleti rendszer kialakulásának elősegítése;

h) az állattenyésztő telepek működéséhez szükséges termőföld biztosítása;

i) a gazdálkodás jellegének megfelelő, versenyképes birtokméretek kialakításának elősegítése; továbbá

- az állattenyésztési tevékenység ösztönzése;
- az állattenyésztés termőföldigényének biztosítása kapott hangsúlyt.

24. táblázat: A haszonbérleti pályázat eredményei, 2012

Meghirdetett pályázati eljárás		Megkötött szerződés		Fredménytelen
db	ha	db	ha	db
1 921	29 844	1 416	22 892	372

Forrás: NFA

A haszonbérleti pályázati felhívások eredménytelenségének legfőbb oka, hogy a meghirdetett birtoktestre nem volt pályázó. Ugyanakkor jelentős azon esetek száma is, amikor a bontás vagy az értékelés szakaszában derült ki, hogy a benyújtott pályázat(ok) alaki és tartalmi hibája miatt érvénytelen volt a pályázat, néhány esetben pedig a pályázat kiírója vonta vissza a pályázati felhívást.

25. táblázat: A megkötött haszonbérleti szerződések szektorális összetétele

Természetes személyek (fiatal mg. termelő, családi gazdálkodó, östermelő, egyéni mg. vállalkozó)			
db	%-os megoszlás (db)	ha	%-os megoszlás (ha)
1 182	83,47	17 096,77	74,68
Jogi személyek			
db	%-os megoszlás (db)	ha	%-os megoszlás (ha)
234	16,53	5 795,17	25,32

Forrás: NFA

A 2012. évben a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet 300 hektár felett nem hirdetett meg pályázatot. A legnagyobb meghirdetett és szerződéssel megkötött birtoktest méret 238 hektár volt.

26. táblázat: A megkötött haszonbérleti szerződések megoszlása az elnyert földterület nagysága alapján

Kategória	db	ha	%	ha/db
< 10 ha	10	100	0,00	10,00
10-50 ha	10	1000,00	10,00	100,00
50-100 ha	10	1000,00	10,00	100,00
>100 ha	27	3 604,52	1,91	133,50
Összesen:				

Forrás: NFA

27. táblázat: A megkötött szerződések számának %-os megoszlása

Pályázók státusza	pályázók szerint (%)	átlagos terület szerint (ha)
Fiatal mg. Termelő	9,35	27,03
Családi gazdálkodó	41,17	13,80
Östermelő		
Egyéni mg. vállalkozó	15,47	15,00
Jogi személy, szervezet		
Összesen:		

Forrás: NFA

A kötelező önkormányzati feladatok ellátásának elősegítése érdekében 2012-ben több, ingyenes vagyonkezelésbe adás is történt. Az Nfatv. alapján szociális földprogram céljaira 6 önkormányzat részére, összesen 135 hektár nagyságú terület, míg közfoglalkoztatási program céljaira 2013 I. negyedévéig 88 önkormányzat részére, összesen 1003 hektár nagyságú terület került ingyenesen vagyonkezelésbe adásra.

Ingatlan-nyilvántartás

A közigazgatási reform keretében megvalósult területi államigazgatás átalakítását követően a földhivatalok 2012-től a fővárosi és megyei kormányhivatalok szakigazgatási szerveként működnek kettős, funkcionális és szakmai irányítás alatt.

Évek óta folyamatosan nő az elektronikus földhivatali szolgáltatásokat igénybe vevő ügyfelek, illetve a TakarNeten és a kormányzati Központi Ügyfélkapun keresztül lekérdezett tulajdoni lapok száma. A TakarNet hozzáférési jogosultsággal rendelkező

felhasználók tábora folyamatosan bővült, így 2012 végére az összes TakarNet felhasználó száma elérte a 13.000-et.

A Földhivatal Online szolgáltatását a kormányzati Központi Ügyfélkapun keresztül belépve hozzávetőlegesen 47 ezer magánszemély vette igénybe. A felhasználók a TakarNet rendszeren keresztül közel 5 millió darab, a kormányzati Központi Ügyfélkapun keresztül 190 000 darab – e-hiteles és nem hiteles – tulajdoni lap másolatát kérték le. Az ingatlan változásfigyelő szolgáltatást érintő ingatlanok száma 2012. év végén közel 50.000 darab volt.

Ezzel egyidejűleg évről évre folyamatos visszaesés figyelhető meg a földhivatalok által kiállított, papír alapú hiteles tulajdoni lapok számában. 2011-ben 23 százalékos, 2012-ben további 11 százalékos csökkenést mutat az előző évihez képest.

Részarány-földtulajdon kiadása, kárpótlás

A részarány-földkiadás eredményeként a földkiadásért felelős hatóság 2012 során közel **2500** részarány-tulajdonos tulajdonát nevesítették **3700** hektár termőföldet érintően. Ezzel együtt mintegy **1500** hektár természetvédelmi terület, valamint **1400** hektár művelés alól kivett terület tulajdoni rendezésére került sor. További **25 000** hektár terület jogállásának rendezése maradt hátra.

A kárpótlási földalapba kijelölt termőföldekre 2012-ben kárpótlási célú termőföldárverés nem történt.

Az osztatlan közös tulajdonok megszüntetése

Az Országgyűlés 2012-ben módosította a földrendező és földkiadó bizottságokról szóló 1993. évi II. törvényt. A földkiadást érintő új koncepció következtében hatályon kívül helyezték a 63/2005. (IV. 8.) Korm. rendelet, és megalkották a részarány földkiadás során keletkezett osztatlan közös tulajdon megszüntetésének részletes szabályairól szóló 405/2012. (XII. 28.) Korm. rendeletet.

Az új jogi szabályozás célja, hogy az eljárás egyszerűsítésével a tulajdoni hányadok önálló ingatlanná történő alakítását megkönnyítsék, és felgyorsítsák a részarány földkiadás során keletkezett osztatlan közös tulajdonok megszüntetését.

Földvédelmi adatok

2012. évben tovább csökkent a termőföld más célú hasznosítása iránti igény (-25 %), mely a beruházások visszafogásával függ össze.

28. táblázat: Termőföld más célú hasznosítása (ha)

Hasznosítási forma	2010	2011	2012
Bányászati beruházások			
Ipaci beruházások			
Kereskedelmi és szolgáltatási beruházások			
Mezőgazdasági beruházások	233	410	175
Lakóház és kúposólódó beruházások			
Infrastrukturális beruházások	153	469	15
Árvagy nyelőhely			
Talaj-, természet-, táj- és vízvédelmi beruházások	96	53	140
Szociális intézmény, egészségügyi és sportlétesítmény			
Hulladék-gazdálkodási létesítmények	28	78	22
Belterületbe vonás	7	0	13
Egyéb	13	20	17

Forrás: NFA

Csaknem minden beruházási cél esetében csökkent az igénybevétel, mindössze a talaj-, természet-, táj- és vízvédelmi létesítmények, a kereskedelmi és szolgáltatási célú beruházások, valamint a belterületbe vonás vonatkozásában nőtt némileg.

Határszemle (földhasznosítás)

A termőföld-hasznosítási kötelezettséget a termőföld védelméről szóló törvény minden földhasználó számára előírja. Az előírás célja a föld termőképességének fenntartása, mivel a hasznosítatlan terület gyomforrásként, fertőzési gócként a környező területek művelését nehezíti, többletkiadásokat eredményez.

Országos viszonylatban az összes termőterület 18 százaléka került ellenőrzésre a 2012. évi határszemle során.

29. táblázat: A határszemle-ellenőrzések számszaki adatai

	Terület nagysága (ha)
Összes ellenőrzött terület	
Hasznosítatlan terület	2 374
Művelési ág eltérés	1 501
Engedély nélküli más célú hasznosítás	92
Megszüntetett mintater	108
Pótoló mintater	695

Forrás: NFA

Hasznosítatlan területek

A 2012. évi határszemle ellenőrzések során a földhivatalok összesen 8574 hektáron állapították meg a hasznosítási kötelezettség elmulasztását.

A hasznosítási kötelezettség elmulasztása kapcsán összességében elmondható, hogy a magasabb arányban ellenőrzött zártkerti fekvésű földrészetek miatt az elmúlt évhez viszonyítottnan növekedett a hasznosítatlanul talált terület nagysága, annak ellenére, hogy a rendszeres ellenőrzések, hatósági jelenlét, illetőleg a megfelelő tájékoztatás eredményeként a jogkövető magatartás folyamatosan javuló tendenciát mutat.

A határszemle ellenőrzések során a földhivatalok összesen 7991 hektáron találtak az ingatlan-nyilvántartásban szereplő, művelési ágtól eltérően folytatott gazdálkodást, mely terület 7267 db földrészetet érintett. A művelési ág változások leggyakrabban a hasznosítási kötelezettség elmulasztásával érintett területek önerdősülésével, szántó esetében a terület elgyepesedésével valósult meg.

A folyamat részben a mezőgazdasági támogatásokkal is kapcsolatba hozható, miszerint annak mértéke a használt területek nagyságától függ, nem az ott termesztett növényektől. Így a gazdálkodók ugyanakkora támogatást kapnak rét vagy legelő után, mint szántó esetében, azonban az előbbieknél a termelés nagyságrendekkel kevesebb ráfordítást igényel.

A határszemle során összesen 562 esetben fordult elő termőföld engedély nélküli, más célú hasznosítása. Leggyakrabban Budapest és más nagyvárosok agglomerációjához tartozó „zártkerti” jellegű területeken, a település belterületéhez közel eső termőföldeken. Kisebb gazdasági épületeket, lakó vagy nyaraló ingatlanokat építettek az igénybevevők. Ezek az esetek 92 hektárt érintettek.

A Kormány Magyarország Parlagrafű Elleni Védekezési Stratégiájának megvalósítására a 2012-2018. évre vonatkozóan Nemzeti Cselekvési Tervet (Újvárosi Program) fogadott el.

4.2. Területi vízgazdálkodás

Magyarország síkvidéki területét 85 belvízrendszer fedi le, melyek kiépítettsége 10-78 l/s/km² között változik, súlyozott területi átlaga 27,2 l/s/km². Ez az érték az átlagosan 10 évenként előforduló belvizek 15 nap alatti levezetésére ad lehetőséget. A vízelvezetést és az öntözést 46 155 kilométer csatorna biztosítja, melynek kevesebb, mint 20 százaléka a vízügyi igazgatóságok kezelésében lévő, kizárólagos állami tulajdon. A vízkészletekkel való gazdálkodást mintegy 95 millió m³ föművi és 22 millió m³ egyéb (önkormányzati, társulati, magán) állandó tározókapacitás segíti elő.

Társulati kezelésben összesen 37 ezer km közcélú vonalas létesítmény van, rajta 70 ezer kisműtárggyal. Társulati hatáskörbe tartozik továbbá 311 szivattyútelep működtetése is. Az általuk üzemeltetett vízfolyások 70, a szivattyútelepek 100 százaléka állami tulajdonban van, melyeken a társulatok állami közfeladatokat látnak el.

Az elmúlt évek csapadékos időjárása, az ez évi tavaszi belvizek és a rendkívüli csapadékok hatásainak kezelése ráirányították a figyelmet a belvízvédelmi műveken elvégzendő fenntartási, karbantartási és rekonstrukciós munkák folyamatos ellátásának szükségességére.

Öntözéses gazdálkodás

A 2012-es év öntözéses gazdálkodására jelentős mértékben hatott a megelőző év időjárása. A 2011-es őszi-téli aszály komoly talajvízhiányt okozott, amely igencsak megnehezítette az őszi talajmunkákat, hiszen a száraz talaj következtében a munkagépek részei gyorsabban elhasználódtak, törtek, így jelentős többletköltségek merültek fel, de az elvetett magvak még így sem mindenhol keltek ki. A mezőgazdasági tevékenységek nagy részét ezért csak 2012. évre áthúzódva tudták elvégezni a földművelők.

Hazánk mezőgazdasági területének 98,6 százalékán csapadékgazdálkodás folyik és csak 1,4 százalékán történik vízpótló öntözés. A mezőgazdasági célú vízfelhasználás, különösen az öntözéses gazdálkodás technikai és technológiai szempontból elfogadható színvonalon folyik, de annak területi kiterjedése kritikusán

alacsony a potenciális lehetőségekhez és szükségletekhez képest.

2012-ben a vízjogilag engedélyezett öntözhető terület¹⁴ 194 ezer hektár, amely a megelőző évhez képest 4 százalékkal esett vissza. Az öntözhető szántóterület 151 ezer hektárra csökkent, ami 3,5 százalékkal kevesebb, mint 2011-ben. Ezen belül a napraforgó öntözhető területe 10 százalékkal emelkedett, míg a rizs területére kapott öntözési engedélyek 10 százalékkal csökkentek. Legnagyobb mértékű emelkedés a cukorrépánál, a legnagyobb visszaesés pedig a burgonya vízjogilag engedélyezett öntözhető területénél mutatható ki.

A zöldségféléken belül az uborka területére kapott öntözési engedélyek a 2011-évhez képest 58 százalékkal emelkedtek, míg a zöldbab esetében 41 százalékkal csökkentek. Az elmúlt években a gyümölcsösök engedélyhez kötött öntözhető területe folyamatosan növekedett, ám a tárgyévben az emelkedő tendencia megtört. Ez 7 százalékos visszaesést jelentett a megelőző évhez képest, 2012-ben közel ezer hektárral kevesebb gyümölcsösre kértek és adtak ki vízjogi engedélyt.

Az öntözhető gyepterülete a 2011. évi rekord méretű növekedéshez képest 2012-ben drasztikusan, 68 százalékkal esett vissza. A halastavak feltöltésére 23 százalékkal nagyobb területre kértek engedélyt a haltermelők, mint az elmúlt évben. Az öntözhető egyéb terület (erdő, fásítás) 4 százalékkal emelkedett.

Az összes, ténylegesen öntözött terület közel 100 ezer hektár volt, ami 25 százalékkal haladta meg az előző évit, de még így is csak a vízjogilag engedélyezett öntözhető terület 51 százalékát tette ki. Az öntözési lehetőségek alacsony kihasználtságának hátterében az állt, hogy a gazdák – többek között az aszályos időjárás, valamint a tavaszi és húsvéti fagykarak miatt – több megyében a költségek csökkentésére, minimalizálására kényszerültek a gyümölcsösök öntözése, illetve az egész évi ápolás tekintetében is.

30. táblázat: Az öntözés kihasználásának alakulása művelési áganként

	Szántó	Gyümölcsös	Szőlő	Gyep	Halastó	Egyéb	Összesen
2008							
2009	53,7	41,1	2,8	28,0	95,7	5,1	31,4
2010	19,2	14,5	1,6	5,9	83,3	5,3	21,7
2011	38,7	44,0	6,4	25,1	71,1	22,2	39,4
2012	52,2	39,4	5,9	2,6	74,7	26,3	31,4

Forrás: AKI

A természet adta csapadék hiányt minden idők legnagyobb vízmennyiségével pótolták a gazdák a növénytermesztés területén. A kiöntözött vízmennyiség 2012-ben 218 millió m³ volt, ami több mint 30%-kal meghaladta a 2011-ben kiöntözött vízmennyiséget (166 millió m³). A szántóterület öntözésére 122 millió m³-t, ezen belül rizs öntözésére 34 millió m³ vizet használtak fel. Leginkább az intenzíven termesztett növényekre (pl. zöldségfélék) koncentrálódott az öntözés. A zöldségfélék közül a legtöbb vízmennyiséggel a csemegekukoricát, zöldborsót és paprikát öntözték 2012-ben.

A halastavak feltöltésére az összes felhasznált vízmennyiség 39 százalékát fordították. Az akvakultúra az agrárium által felhasznált vízmennyiség kétharmadával az egyik legjelentősebb vízfelhasználó ágazat. A halastavi gazdálkodás ezért az öntözési célú vízfelhasználás versenytársaként is megjelenik.

Öntözésre elsősorban felszíni vizeket használtak (86 ezer hektáron). Ez a megöntözött területek 86 százalékát teszi ki. Felszín alatti vízzel 8 ezer hektárt öntöztek leginkább Csongrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben, parti szűrűsű vízzel 6 ezer hektáron Hajdú-Bihar megyében töltötték fel a tavakat, a nagyfokú párolgásnak köszönhetően. Az alma, körte, szilva, meggy, kajszli-, és őszibarack öntözésénél a felszín alatti víz használata a meghatározó.

4.3. Agrárfoglalkoztatás és kereseti viszonyok

Magyarországon a foglalkoztatottak számának növekedése 2012-ben tovább folytatódott, melynek mértéke a 2011-es év 0,8 százalékos növekedése után tavaly 1,7 százalékkal volt magasabb. Ennek eredményeképpen 65,9 ezerrel több ember dolgozott a nemzetgazdaságban, mint egy évvel korábban.

¹⁴ Vízjogilag engedélyezett öntözhető terület: az a terület öntözhető, amelyre vízjogi engedélyt adtak ki.

31. táblázat: Foglalkoztatottak száma 2008-2012 (ezer fő)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
Ágazatok összesen	3 473,9	3 793,9	3 781,2	3 811,9	3 877,9
Mezőgazdaság	152,4	158,1	171,8	185,1	200,3
Élelmiszeripar	124,8	132,3	124,9	123,9	126,3
Együtt	281,0	290,4	296,7	309,0	326,6
Részeseledési arány (%)					
Ágazatok összesen	100	100,0	100,0	100,0	100,0
Mezőgazdaság	4,4	4,2	4,5	4,9	5,2
Élelmiszeripar	3,6	3,5	3,3	3,3	3,3
Együtt	8,0	7,7	7,8	8,2	8,5

¹⁾ Élelmiszerek, italok és dohánytermékek gyártása.
Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Munkaerő-felmérés

A foglalkoztatottak száma 2011-hez hasonlóan 2012-ben is gyorsabban nőtt a mezőgazdaságban, mint a nemzetgazdaság egészében. Az előremutató folyamatoknak köszönhetően a mezőgazdaság aránya a foglalkoztatásból több éves csúcsra, 5,2 százalékra emelkedett, mely az előző évhez viszonyítva 0,3 százalékpontos növekedés.

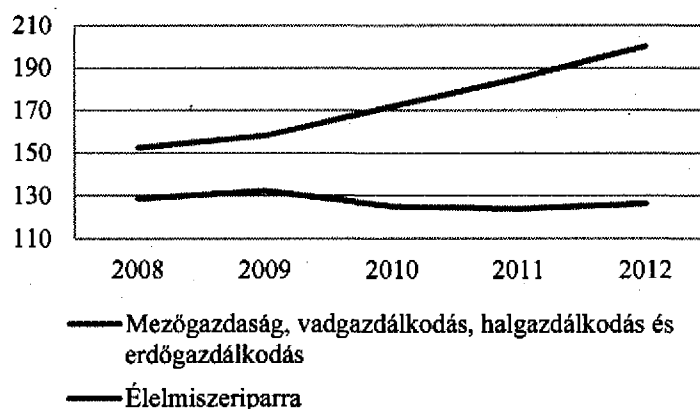
Az ágazat foglalkoztatottsági szintje 8,2 százalékos emelkedésének köszönhetően a

mezőgazdaságban dolgozók száma meghaladta a 200 ezer főt. A növekedés oka a 2011. évi sikeres mezőgazdasági év mellett az egyszerűsített foglalkoztatás megkönnyítése volt. Tovább folytatódtak a mezőgazdasági foglalkoztatást célzottan segítő kormányzati programok is. A hangsúly a részmunkaidős foglalkoztatásról ismét a teljes munkaidősre tevődött, és átlagosan nyolc hónapra emelkedett a foglalkoztatás időtartama.

Az élelmiszeripar területén is kedvezően alakultak a folyamatok. Az ágazatban foglalkoztatottak számának csökkenése megfordult, és 2012-ben már 1,9 százalékos növekedés volt megfigyelhető. Az élelmiszeripar részeseledése a teljes foglalkoztatásból nem változott.

A kedvező folyamatok eredményeképpen a mezőgazdaság és az élelmiszeripar együttes részeseledése a teljes foglalkoztatásból 8 százalék fölé emelkedett.

26. ábra: Foglalkoztatottak száma 2008-2012 (ezer fő)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Munkaerő-felmérés

A foglalkoztatottak számára vonatkozó adatok a lakossági munkaerő-felmérésből¹⁵ származnak, amely azonban csak azokkal a foglalkoztatottakkal számol el, akiknek fő jövedelemszerző tevékenysége a

mezőgazdasági tevékenység, vagyis kimaradnak a kiegészítő tevékenységek. A mezőgazdaságban viszont jelentős az ilyen módon, a főtevékenység mellett kiegészítő jelleggel végzett munka. A mezőgazdasági munkák szezonális jellege miatt különösen márciustól szeptember végéig tartó időszakban nő meg az alkalmi munkavállalói könyvvvel dolgozók száma. Emellett számításba kell venni az egyéni gazdaságokban a háztartások tagjai által végzett, nem fizetett munkavégzést is. Ennek hatására évközben átlagosan 5-8 százalékkal növekszik a második és harmadik negyedévben a foglalkoztatottak száma. Ezt az

¹⁵ Lakossági munkaerő-felmérés: a magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétel, a 15-74 éves személyek gazdasági aktivitásáról nyújt információt. Az adatgyűjtés célja, hogy a foglalkoztatottság és a munkanélküliség alakulását a nemzetközi statisztikai ajánlásoknak megfelelően, a mindenkori munkaügyi szabályozástól, illetve annak változásától függetlenül, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) fogalmait felhasználva figyelje meg. A lakosság körében végzett munkaerő-felmérés a nemzetközi gyakorlatban a foglalkoztatottság, a munkanélküliség és az alulfoglalkoztatottság egyidejű, átfogó és konzisztens mérésének általánosan elterjedt eszköze.

alkalmi munkavállalás mellett befolyásolja a mezőgazdaság adott évi teljesítménye is.

Ezért az összes munkaerő-ráfordítás értéke az éves munkaerőegységgel¹⁶ (ÉME) fejezhető ki, amelynek segítségével a néhány órás, illetve időszakos munkavégzés teljes munkaidős munkavégzésre (évi 1800 óra) számítható át.

32. táblázat: Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás 2008-2012
(ÉME-éves munkaerőegység)

	2008	2009	2010	2011	2012
Fizetett					
Nem fizetett	104 750	105 793	104 974	102 869	104 927
Összesen	104 750	105 793	104 974	102 869	104 927

¹⁶ előzetes adat

Forrás: KSH

A gazdaságok 2012-ben 440 ezer éves munkaerőegységet használtak fel, 2,0 százalékkal többet, mint egy évvel ezelőtt. Ez azt jelenti, hogy a mezőgazdasági tevékenység végzése 2012-ben annyi időt kötött le a nem fizetett és az időszakos munkavégzést is figyelembe véve, mintha 440 ezren egész évben teljes munkaidőben dolgoztak volna. A mezőgazdasági munkaerő-ráfordítás belső szerkezetében nem történt számottevő változás, az összes munkaerő-ráfordítás több mint háromnegyede évek óta az egyéni gazdaságokra jellemző, nem fizetett munkaerő-felhasználás.

A mezőgazdaságban dolgozók keresetéről a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások esetében rendelkezünk adatokkal. Ezek alapján a mezőgazdaságban alkalmazottak bruttó keresete 2012-ben 7,0 százalékkal, a nemzetgazdasági átlagkeresetnél 2,4 százalékponttal gyorsabban növekedett. A nettó keresetek viszont a mezőgazdaságban 0,9 százalékkal, míg a nemzetgazdaság egészében 2,0 százalékkal emelkedtek.

4.4. Termelőeszköz-felhasználás¹⁷

A mezőgazdasági termelőeszközök kereskedelme 2012-ben, folyó áron 15

¹⁶ Éves munkaerőegység (ÉME): a munkatelsítmény mértékegysége; egy teljes munkaidőben foglalkoztatott, koránál és egészségi állapotánál fogva teljes értékű munkavégzésre alkalmas dolgozó, éves munkaidő-teljesítménye, munkaórában. A kalkulációk során 2200 munkaórával vettük figyelembe.

¹⁷ A fejezet az AKI által végzett, OSAP-ban elrendelt, következő adatgyűjtések felhasználásával készült: A termelőeszközök áruforgalmi jelentése, A mezőgazdasági gépek forgalma, A növényvédő szerek értékesítése és zárókészlete szercsoportonkénti mennyiségben és értékben, Műtrágya értékesítés

százalékkal bővült az előző évihez képest. Az új mezőgazdasági gépek vásárlására fordított összeg 20,0 százalékkal emelkedett, alkatrészekre 8,0 százalékkal költöttek többet a gazdálkodók. A műtrágya értékesítés 16,0 százalékkal, míg a növényvédő szerek forgalma 9,0 százalékkal nőtt 2011-hez képest.

Az elmúlt évtized során a magyar mezőgazdaság műszaki háttere folyamatosan bővült, a világ legismertebb mezőgépgyártóinak legkorszerűbb gépeiből és a hazai mezőgépgyárak minőségi gyártmányaiból egyaránt nagy számban vásároltak a gazdálkodók gépparkjuk bővítéséhez, megújításához. A mezőgazdasági gépberuházások azonban jelentősen összefüggenek a gépberuházási támogatások hozzáférhetőségével.

2012-ben a mezőgazdasági gépberuházások értéke 94 milliárd forint volt, amely 19 százalékos forgalomnövekedést jelent a 2011. évhez képest. Mind az erőgépekből, mind a munkagépekből élenkült a kereslet. Traktorokból 2012-ben az egy évvel korábbinál 4 százalékkal többet, 2002 darabot értékesítettek, de ez még mindig nagyon elmarad a 2009-ben értékesített 3053 darabtól. Traktorokból a 60 LE-nél kisebb és a 320 LE-nél nagyobb kategóriáknál tapasztalható erőteljes értékesítés-növekedés (63 és 79%). Az önjáró betakarítógépekből 40 százalékkal többet, összesen 263 darabot értékesítettek, többségük (91%) gabona arató-cséplő gép. A gabonakombájnok piaca 2012-ben 36 százalékos bővülést mutatott, összesen 239 darabot értékesítettek. Az utóbbi időben nagyobb lendületet kapott a kertészeti kultúrák gépesítése, színvonaljavulás tapasztalható a munkagépeknél, és az állattenyésztésben is számottevő volt a beruházások értéke. Az államilag támogatott gabonaszárító csereprogram 2011-ben lezárult, amelyet az új szárítók értékesítési piacának zsugorodása követett. Ezt mutatja, hogy 2012-ben 34 szemes termény szárítót értékesítettek a 2011. évi 95 darabtal szemben.

Az alkatrészek értékesítése az elmúlt években folyamatosan emelkedett. Az alkatrészek beszerzésére fordított összeg 37,5 milliárd forint volt 2012-ben, amely 8%-kal haladta meg a 2011. évi értéket. Az alkatrészek értékesítése az új gépekkel ellentétben nagyfokú stabilitást mutat, hiszen alkatrészeket

az elhasználódás függvényében nagyjából azonos szinten vásárolnak a gazdálkodók, míg az új gépek vásárlását jellemzően az új pályázati ciklus kiírására időzítik.

A közvetlenül mezőgazdasági termelők részére értékesített **műtrágya** értéke 2012-ben 123 milliárd forint volt, 16%-kal több mint 2011-ben. A vizsgált időszakban az értékesített mennyiség 4,5 százalékkal, az árak 11 százalékkal emelkedtek 2011-hez képest.

A mezőgazdasági termelők 2012-ben természetes súlyban számolva 1268 ezer tonna műtrágyát vásároltak, melynek nitrogén-foszfor-kálium (NPK) hatóanyag tartalma 438 ezer tonna, 6,2 százalékkal több, mint egy évvel korábban. A nitrogén hatóanyag 3,7 százalékkal, a foszfor 16, a kálium 10 százalékkal emelkedett. Az NPK hatóanyag

megoszlása 71:13:15 volt, hasonló a 2011. évi 73:12:15 arányhoz (34. táblázat). Természetes súlyban vizsgálva, a közvetlenül mezőgazdasági termelőknek értékesített 1268 ezer tonna műtrágyából 949 ezer tonna egykomponensű, 320 ezer tonna pedig összetett műtrágya volt. 2011-hez hasonlóan az egyszerű nitrogén műtrágya értékesítés 80 százalékat az ammóniumnitrát és a mész-ammón-salétrom adta.

A 2012. évben is maradt a műtrágya árak megszokott szezonalitása. A termeléshez közvetlenül használt termékek körében, 2011-hez viszonyítva a műtrágya ára emelkedett legnagyobb mértékben, 11 százalékkal. Az egyszerű műtrágyák ára kevésbé (9%-kal), az összetett műtrágya ára erősebben (16%-kal) nőtt.

33. táblázat: Az összes forgalmazó szervezet termelőeszköz-értékesítése*
(millió Ft)

	Mezőgazdasági gép (használt nélkül)	Alkatrész	Műszaki áru	Műtrágya	Növényvédő szer (alapanyag nélkül)	Összes termék
2008						
2009						327067
2010						
2011						306078
2012						
2012/2011(%)	119,4	107,7	126,7	116,1	100,0	116,2

*A mezőgazdasági termelőeszköz-kereskedelmi szervezetek közvetlen értékesítése a mezőgazdaság részére.

Forrás: AKI

34. táblázat: Műtrágya-felhasználás

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
Értékesített műtrágya, hatóanyagban (ezer t)					
ebből:					
Nitrogén					
Foszfor					
Kálium					
Egy hektár mezőgazdasági területre kijuttatott hatóanyag (kg)					82

*A mezőgazdasági termelőeszköz-kereskedelmi szervezetek közvetlen értékesítése a mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás részére.

Forrás: AKI, KSH

A növénytermesztés biztonságának alapvető feltétele a hatékony növényvédelem. A környezetkímélő és az élelmiszerbiztonsági követelményeket kielégítő, egyúttal gazdaságos növényvédelem alapja a minimálisan szükséges mennyiségű, optimális időben, megfelelően beállított eszközökkel kijuttatott, jó minőségű szerek alkalmazása. A növényvédelmi ráfordításokat az időjárás mellett alapvetően a pénzügyi helyzet és a

szakmai irányelvek mérlegelése határozza meg. Az értékesített **növényvédő szerek** mennyisége 2012-ben az előző évi szinten alakult, a forgalmazók 86,9 milliárd forint értékben, 23 ezer tonna növényvédő szert értékesítettek mezőgazdasági termelőknek. A vizsgált időszakban a növényvédő szerek ára 8 százalékkal emelkedett 2011-hez képest (35. táblázat).

35. táblázat: Növényvédőszer értékesítés (tonna)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
Értékesített növényvédőszer * ebből:					
Gombaölő szer	6 038	4 958	4 271	4 445	4 475
Rovarölő szer					
Gyomirtó szer	9 492	9 055	8 948	10 115	9 670
Egyéb szer	3 480	3 892	3 780	3 926	4 228

*A mezőgazdasági termelőeszköz-kereskedelmi szervezetek közvetlen értékesítése a mezőgazdaság részére.

Forrás: AKI

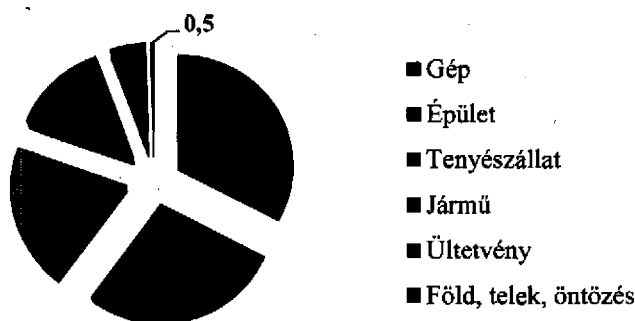
4.5. Beruházások a mezőgazdaságban

A nemzetgazdaság beruházásai 2012-ben folyó áron elérték a 4167,7 milliárd forintot, ami 2011-hez képest 5,2 százalékos visszaesést jelent. A nemzetgazdasági beruházások mintegy felét, 51,4 százalékát adták az építési, 47,0 százalékát pedig a gépberuházások. Az előbbi volumene 10,6 százalékkal csökkent, míg az gépberuházásoké 1,8 százalékkal nőtt.

A mezőgazdasági beruházások volumene az előző évi növekedéssel ellentétben 2012-ben 2,4 százalékkal csökkent. A mezőgazdaság

beruházásai azonban kevésbé estek vissza, mint a nemzetgazdaságé, ezért a mezőgazdaság részesedése a nemzetgazdaság beruházásaiból a 2011. évi 5,6 százalékról 2012-ben 5,8 százalékra nőtt. A beruházások visszaesésének fő oka a magas bázis, a beruházási támogatások mérséklődése, valamint a szigorodó hitelfeltételek voltak. A mezőgazdasági beruházásokra jellemző az erős ingadozás, amely nagyrészt a támogatásokkal függ össze.

27. ábra: A mezőgazdasági beruházások megoszlása anyagi, műszaki összetétel szerint 2012-ben (%)

Forrás: KSH alapján

Az előző évekhez hasonlóan a beruházások közel harmadát a gépberuházások, mintegy negyedét az épület beruházások, ötödét pedig a tenyészállat beruházások adták. A járműberuházások részesedése szintén jelentős volt, azonban az ültetvény, illetve föld, telek, öntözés kategóriáké továbbra is csak szerény részt képvisel.

A járműberuházások kivételével minden kategória volumene visszaesett 2012-ben. Ennek mértéke csak az ültetvények és az épületek esetében volt jelentős, a többi beruházás volumene kis mértékben csökkent. Az ültetvény beruházások 2010-ben közel

másfélszeresére nőttek, a gazdák valószínűleg előrehozták beruházásaikat, az épület és tenyészállat beruházások pedig 2011-ben nőttek jelentősen, így a 2012-es csökkenés ugyancsak nem lesz jelentős hatással a mezőgazdaság termelőkapacitására.

A járműberuházások volumene több mint egyharmaddal bővült, ezen belül az import és a hazai járművek iránti kereslet is élénkült. Ennek hátterében elsősorban a traktor- és a kombájnvásárlások állhatnak.

5. Erdő- és vadgazdálkodás, halászat

5.1. Erdőgazdálkodás

Magyarországon az *erdőterület évről évre nő*, ezáltal az összes *favagyon is folyamatosan gyarapszik*. Hazánk élőfa készletének anyagi értéke óvatos becsléssel is meghaladja az 1000 milliárd forintot. A hazai *megújuló energiatermelésben* évek óta tartóan meghatározó szerepet játszik a fás biomassa.

A zöldáram-termelésnek több mint felét, a fűtésszektorban felhasznált bioenergia több mint 60%-át a magyar erdőkből kikerült faanyag adja. Ezzel együtt a magyar erdők a Kiotói Jegyzőkönyv számára 2008 óta készített üvegházgáz-leltárak szerint minden évben összességében kb. 3000 Gg₄ CO₂-t kötnek meg (Gg: gigagramm, 1 Gg=1000 tonna).

Az összes erdőterület 62,7 százaléka *gazdasági rendeltetésű*, 36,2 százaléka *védelmi rendeltetésű*, és 1,1 százaléka *közjóléti* (egészségügyi-szociális, turisztikai, oktatási) célokat szolgáló erdő. Évek óta tovább növekszik a védelmi erdők aránya a gazdasági erdők arányával szemben.

Az ország erdőgazdálkodás alá vont területe 2.054 ezer hektár, ami Magyarország összes földterületének több mint egyötöde, s ennek 94 százalékan (1,9 millió hektár) pedig faállomány található. A faállománnyal borított területet alapul véve *az ország erdősültsége 20,7 százalékos*. Hazánkban *a szántó után az erdő a második legnagyobb területű művelési ág*. Az általános európai helyzettől eltérően, nálunk az összes erdőterület nagyobb részét *lombos fajokból álló elegyes erdőtársulások* teszik ki. A lombos erdőállományok területaránya 88,8 százalék, a fenyőerdők visszaszorulóban vannak. Az őshonos főfafajú erdőállományok 57,3 százalékos részarányt képviselnek. Az idegenhonos erdőállományok közül az akácokat (24,0%) és a nemes nyarasokat (6,4%) kell megemlíteni.

36. táblázat: Az erdőtervezett területek tulajdoni megoszlása

állami tulajdon (millió ha)	közösségi tulajdon (millió ha)	magántulajdon (millió ha)
1,16	0,02	0,87
56,3 %	1,0 %	42,6 %

Forrás: VM

Az *erdőkben gazdálkodási tevékenységet* kizárólag az erdészeti hatóság által kiadott erdőterv határozat előírásainak megfelelően, a tevékenység előzetes bejelentését követően lehet végezni. Az erdőgazdálkodói nyilvántartás adatai szerint az ország erdőterületének több mint 90 százalékan tevékenykedik az erdészeti hatóságnál bejegyzett erdőgazdálkodó. Magyarországon az erdők és az erdőgazdálkodás ügyével kapcsolatban egységes szakpolitika érvényesül, amelynek alapja a Kormány 1110/2004. (X. 24.) számú határozatával elfogadott, a 2006-2015 közötti időszakra vonatkozó *Nemzeti Erdőprogram*.

Az állami erdőgazdálkodás jó szakmai színvonalon áll. A 22 állami erdőgazdaság zártkörűen működő részvénytársaság formájában már több évtizede biztosítja a kezelésükben lévő erdőterületek védelmi, közjóléti funkcióinak magas színvonalú ellátását.

A magán- és közösségi tulajdonú erdőkben folyó gazdálkodás színvonala rendkívül heterogén. A mintegy 37 ezer erdőgazdálkodó jellemzően kisüzemi területeken gazdálkodik (kb. 20 hektáros az átlagos üzemméret) jogosult szakszemélyzet közreműködésével. *A kisüzemi gazdálkodók jellemzően alacsony érdekeltséggel és közepes szakmai színvonalal tevékenykednek*.

A fakitermelés 2012-ben is az ágazat legfontosabb bevételi forrása volt. Az erdőgazdálkodók közel 180 ezer hektár erdőterületen végeztek fahasználati tevékenységet, amelyről csaknem *7,6 millió köbméter fatömeget termeltek ki*. Ez a mennyiség megfelel a tartamos gazdálkodás feltételeinek.

Az erdőgazdálkodók a jogszabályokban előírt erdőfelújítási kötelezettségeiknek megfelelő színvonalon tettek eleget. A tárgyévben befejezett erdőfelújítások területe 13,5 ezer hektár¹⁸, a keletkezett erdőfelújítási kötelezettség¹⁹ területe 22,5 ezer hektár volt.

Az ÚMVP vidékfejlesztési program indulása óta folyamatosan csökkent az erdőtelepítési kedv. Ennek ellenére 2011. évi

¹⁸ A tárgyévet megelőző időszakban keletkezett, de a tárgyévben befejezett erdőfelújítási kötelezettség

¹⁹ A tárgyévben keletkezett erdőfelújítási kötelezettség

2,8 ezer hektár új erdő telepítésével szemben **2012-ben 4,5 ezer hektár első kivételű erdőtelepítésre került sor.** Az erdőtelepítések első kivételét 73,8 százalékban őshonos fafajokkal, 22,3 százalékban akáccal és 3,8 százalékban nemes nyárral hajtották végre. A fenyőállományok telepítése az utóbbi években gyakorlatilag megszűnt.

Az erdészeti hatóság **falopásból** származóan 2012-ben **37,9 ezer köbméter** eltulajdonított faanyagot regisztrált. Az összes eltulajdonított faanyag mintegy 10 százaléka állami erdőkből származik. Az összes eltulajdonított faanyag 60 százalékát magánerdőkben, 17 százalékát pedig gazdálkodó nélküli erdőkből regisztrálta a hatóság. Az adatok fő forrása az erdőgazdálkodó által tett bejelentés, emellett kisebb mértékben egyéb bejelentések (turisták, önkormányzat, stb) és az alkalmi hatósági ellenőrzések tárják fel ezeket az eseteket. Az **engedély nélküli fakitermelés** és falopás mértéke vélhetőleg nagyobb, mint ami az előbb felsorolt forrásokból kimutatható.

A **magyar erdők egészségi állapota** az Európában elfogadott felvételi rendszer minősítése alapján **változatlanul jó.** Az összes levélvesztés alapján a vizsgált fák közel 80 százaléka kedvező állapotú. A 2012. évi száraz és meleg nyár ellenére az erdők lombozata nem mutatott kedvezőtlen változásokat, nem jelentkezett markánsan a korábbi aszályos években megfigyelt állapotromlás.

Az erdőtörvény vonatkozó rendelkezése alapján **2012-től** elindításra került az **Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszer (OENyR)**, mely az erdészeti szakirányítókat kötelezi az észlelt erdőkárok negyedéves gyakoriságú bejelentésére az általuk felügyelt erdőterületekre vonatkozóan. A rendszer a teljes kiépülése után a bejelentési periódusok gyakoriságában folyamatosan tájékoztatást nyújt a szakközönség részére a károsítások mértékéről és helyéről. A kárbejelentések a gyapjaslepke károsításának emelkedő tendenciáját jelzik, a petecsomó felmérések alapján a fertőzött terület meghaladta a 10 000 hektárt, 2013-ban várható a gyapjaslepke lokális elszaporodása (gradációja) és kártétele.

5.2. Vadgazdálkodás és halászat

Nagyvadállományunk létszáma és terítése tovább növekedett, a hasznosítás meghaladta a 300 ezer darabot. A növekedési tendencia folytatódik, különösen a vaddisznó létszáma emelkedik aggasztó mértékben. Olyan élőhelyeken is megjelenik az Alföldön, ahol jelenléte korábban nem volt jellemző. A vaddisznó-hasznosítás a hat évvel ezelőttinek mintegy duplája, mégsem torpan meg a növekedés, tehát még drasztikusabb mértékű vadászati hasznosításra van szükség, főként a nőivarú egyedek tekintetében.

Az **apróvad állomány** helyzete jórészt változatlan, kedvezőtlen státusza állandósulni látszik. A mezei nyúl állományt a 2010-es csapadékos esztendő – a várttal ellentétben – nem vetette vissza, hasznosítása 100 ezer db körül alakult. A fácán-hasznosítás főként a tenyészített szárnyasvadra alapul, a lőtt fácán szezononkénti mennyisége 300-400 ezer db között ingadozik.

37. táblázat: Nagyvadfajok teríték adatai (ezer db)

	2008	2009	2010	2011	2012
Gímszarvas					
Dámszarvas	9,7	16,5	10,3	11,7	12,0
Őz					
Mutlon	2,9	3,1	3,4	3,5	3,8
Vaddisznó	207	254	256	288	318
Összesen	229	254	256	288	318

Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár

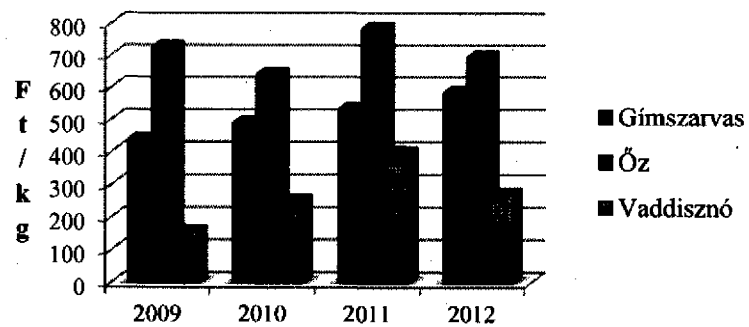
38. táblázat: Apróvadfajok teríték adatai (ezer db)

	2008	2009	2010	2011	2012
Mezei nyúl	104	107	79	134	112
Fácán	421	378	307	376	331

Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár

A **vadhús árak** a szokásos éven belüli ingadozáson felül (a téli vadászati idény végére a készletek magasak) tartották az ágazat számára kedvező magas árfekvésüket. A méretes vaddisznó teríték némileg tükröződik a felvásárlási árban, leszorító hatásával. Összességében a vadhúsból származó bevétel eredményezi, hogy a vadgazdálkodás pénzügyi egyenlege a korábbi „pozitív nulla” körüli szintről milliárdot meghaladó mértékű lett. Ez egyértelműen a **vadhús helyi értékesítését** 2010-től lehetővé tévő, kedvező kormányzati intézkedésnek tudható be.

28. ábra: A vadhús felvásárlási árak alakulása (Ft/kg)

Forrás: NÉBIH

39. táblázat: A vadhús felvásárlási árak alakulás (millió forint)

	2008	2009	2010	2011	2012
Bevétel	16 004	15 369	16 370	15 686	20 072
Kiadás	16 161	15 707	15 972	17 197	18 530
Egyenleg					

Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár

5.3. Halászat*

Tógazdaságaink és intenzív üzemeink árukibocsátása is alatta maradt a 2011. évi eredményeknek, és ugyanez történt a természetes vizeken folytatott halászat esetében is. **Magyarországon az étkezési hal termelése 2012-ben 21,8 ezer tonna volt, ami 3,7 százalékkal kevesebb az előző évihez képest.** Az egy főre jutó halfogyasztás 2012-ben 3,6 kg/fő volt.

Évek óta ugyanaz a három régió adja hazánk tógazdasági haltermelésének 80 százalékát (Észak-Alföld, Dél-Dunántúl, Dél-Alföld). A legtöbb halat Hajdú-Bihar, Somogy, Jász-Nagykun-Szolnok és Csongrád megyében halászták le. **Halastó művelési ágban 2012-ben 35,4 ezer hektár tóterület szerepelt a nyilvántartásban.** Az év folyamán 50 hektár új halastó létesült és 186 hektár tóterületet rekonstruáltak. A tógazdasági haltermelés az Agrárgazdasági Kutató Intézet által gyűjtött adatok szerint, 26,1 ezer hektár, üzemelő tóterületen folyt.

Az elmúlt években a 2011-es év kivételével az étkezési halak előállításában csökkenő tendencia mutatkozott. A tógazdaságok és intenzív haltermelő üzemek 2011-ben 21,1 ezer tonna halat termeltek, ebből **az étkezési hal mennyisége 15,5 ezer tonna**, mely az előző évhez képest, 5,1 százalékos csökkenést jelent. Az étkezési ponty termelésében évek óta csökkenés tapasztalható, mely esetében a kiemelkedő 2011-es év után 2012. is csökkenést hozott. Az egy hektárra jutó összes szaporulat 480 kg, az egy hektárra jutó pontyszaporulat mintegy 377 kg. A megtermelt ragadozó halak közül a harcsa mennyisége emelkedett, a csuka és a süllő mennyisége azonban csökkent az előző évihez képest. A csuka lehalászása 38 százalékkal, a fogassüllő 13 százalékkal csökkent, a harcsa viszont 20 százalékkal nőtt.

A tógazdaságok a hazai igényeket teljes mértékben kielégítik. Minden halfajból termelünk annyit, amennyire szükség van. Tógazdaságainkban változatlanul a **ponty** a meghatározó halfaj, amely **az étkezési haltermelés 76 százalékát adja.**

40. táblázat: A halászat fontosabb termelési adatai (hektár, tonna)

	2008	2009	2010	2011	2012
Tógazdaságok és intenzív üzemek					
Halastó-üzemelt terület (hektár)	24 246	23 907	23 639	24 364	25 083
Étkezési haltermelés (tonna)					
Természetes vizek és víztározók					
Hasznosított terület (hektár)					
Teljes zsákmány (tonna)	7 394	6 364	6 216	7 047	6 717
ebből étkezési (tonna)					
Összesen étkezési hal (tonna):	22 714	20 923	20 250	22 654	21 806

Forrás: AKI és Országos Halászati Adattár

A minőségi pontytermelés hatékonyságának növelése érdekében 2008 óta minden évben lehetőség van csekély összegű, vissza nem térítendő támogatás igénylésére, melynek szükségességét bizonyítja, hogy évek óta 60-65 pontyos gazda igénybe is veszi ezt a lehetőséget. A termelők a hazai piacokon általában élő pontyot, afrikai harcsát, busát, amurt és ragadozó fajokat értékesítenek. **Hallexportunk 2012-ben mennyiségben és értékben is nagymértékben növekedett.**

Intenzív rendszert 2012-ben 14 haltermelő üzem, 15 telephellyel működtetett különböző halfajok tartására. Az étkezési haltermelés 2012-ben 2 349 tonna volt, amely az elmúlt évhez képest 6,9 százalékkal emelkedett. Az itt termelt fajok közül egyértelműen az afrikai harcsa tekinthető a fő halnak, amely az intenzív haltenyésztés 94 százalékát adja.

A **természetes vizeken** a rekreációs célú (horgászati) halászati hasznosítás játssza a meghatározó szerepet, amely mellett a kereskedelmi halászat csak kiegészítő, állományszabályozó szerepet tölt be. A természetes vizekről és víztározókról jelentett **halfogásból 4742 tonnát (71%) tett ki a horgászok zsákmánya.**

Az Országos Halászati Adattár nyilvántartásában 2012-ben **141 ezer hektár halászati vízterület** szerepelt. A halászati vízterületek hasznosítása a következőképpen oszlott meg: **horgászhasznosításban** a halászati vízterületek csupán **23 százaléka** van, ami mintegy 33 ezer hektár kiterjedésű vízterületet jelent. Az egyéb szervezeteknek (szövetkezetek, kft.-k, bt.-k, magánszemélyek, önkormányzatok, stb.) által hasznosított halászati vízterületek 108 ezer hektárt (77%) tesznek ki.

*Az elemzés a KSH előzetes adatai alapján készült

Az egy főre eső halászati vízterület nagysága a 2012-ben állami horgászjegyet váltott horgászok és az összes halászati vízterület kiterjedésének ismeretében 0,37 hektár volt. A megyei halászati hatóságok jelentése szerint **állami horgászjegyet 315 597 felnőtt és 51 661 gyermek váltott, a külföldi**

vendég-horgászok száma 9 934, a horgászvizsgát tett horgászok száma 15 520 fő, a természetes vízi halászok száma 1 906 fő volt 2012-ben. Magyarországon a vizsgázott és az esküt tett **halászati örök** száma 2012-ben 2 523 fő volt, melyből megközelítőleg 920 fő lát el ténylegesen halörzési feladatokat.

6. Az élelmiszeripar helyzete

6.1. Termelés és értékesítés

Az élelmiszeripar²⁰ teljesítménye az utóbbi két évben pozitív képet mutatott, mind a termelés, mind az értékesítés jelentősen javult a gazdasági válság okozta visszaesést követően²¹. Ez a kedvező folyamat elsősorban az export bővülésének köszönhető, azonban 2012-ben az előző évek tendenciáját megtörve a belföldi értékesítés is bővült.

41. táblázat: Az élelmiszeripar termelése és értékesítése (milliárd forint, változás az előző évhez viszonyítva %)

	2008	2009	2010	2011	2012
Termelési érték (folyó áron)	2 103,6	2 070,4	2 051,8	2 283	2 524,1
Termelési érték volumenváltozása	-6,7%	-2,0%	-0,7%	3,1%	4,4%
Belföldi értékesítés (folyó áron)	1 339,4	1 463,1	1 415,2	1 562,8	1 688,1
Belföldi értékesítés volumenváltozása	-8,3%	-4,6%	-2,2%	-2,5%	1,3%
Exportértékesítés (folyó áron)	764,2	607,3	636,6	720,2	836,0
Exportértékesítés volumenváltozása	-4,1%	-4,3%	2,3%	6,7%	10,4%
Összes értékesítés (folyó áron)	2 103,6	2 070,4	2 051,8	2 283	2 524,1
Összes értékesítés volumenváltozása	-6,5%	-2,0%	0,7%	0,4%	4,5%

Forrás: KSH alapján

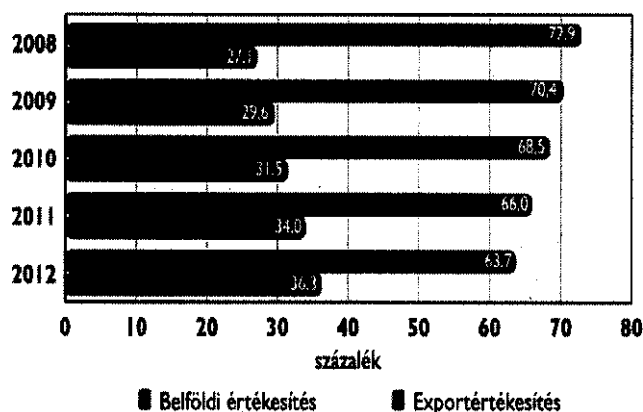
Az élelmiszeripar főként a hazai kereslet kielégítésére termel, az összes értékesítésnek a többsége belföldre irányul. Ugyanakkor az exportértékesítés aránya az utóbbi években jelentősen nőtt. Ennek köszönhetően az összes értékesítés több mint egyharmadát (36,3%) adta az export 2012-ben.

Az élelmiszeripar teljesítményének bővülése az ipar egészének értékét meghaladta, ezért az élelmiszeripar aránya bővült az ipari termelésen és értékesítésen belül. Ennek eredményeként az élelmiszeripar részesedése az ipar termelési értékéből 10,1-ről 10,9 százalékra, az összes értékesítéséből pedig 8,5-ről, 9,3 százalékra emelkedett 2012-ben.

²⁰ Élelmiszeripar alatt az élelmiszer, ital, dohánytermékek gyártása ágazatot értjük.

²¹ A fejezetben közölt termelési és értékesítési adatok a 4 főnél többet foglalkoztató vállalatokra vonatkoznak

29. ábra: A belföldi és az exportértékesítés aránya az élelmiszeripar összes értékesítéséből (%)

Forrás: KSH

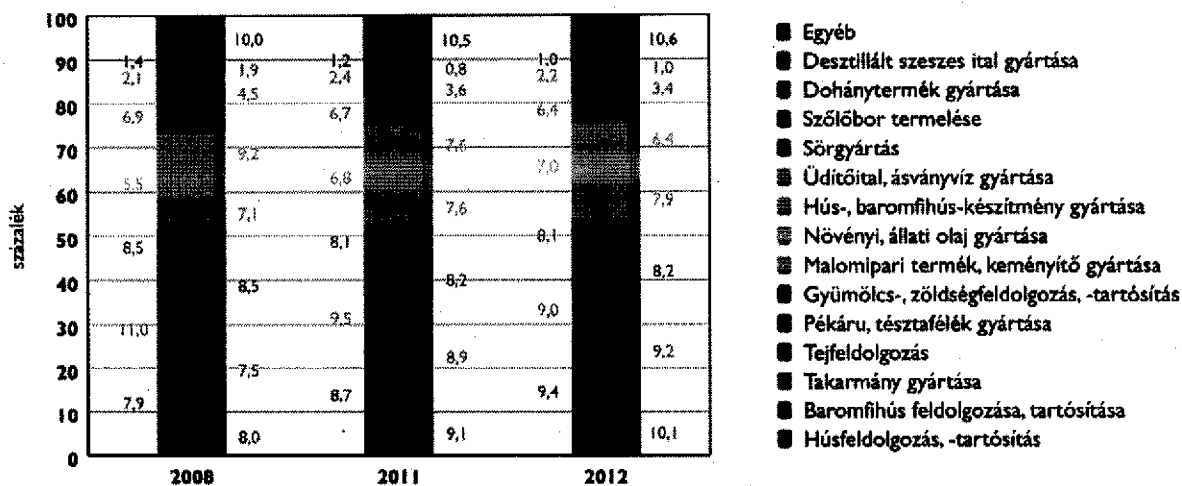
Az élelmiszeripar teljesítményének növekedése 2012-ben felgyorsult. Az élelmiszeripari termelés volumene 4,4 százalékkal bővült, ami meghaladja az előző év 3,1 százalékát. Ezzel az élelmiszeripar volumenének növekedése a járműgyártás után a második legnagyobb volt a jelentősebb ipari alágak közül. Az élelmiszeriparon belül az élelmiszergyártás volumene 5,0, a dohánytermékek gyártásáé 35,1 százalékkal bővült, míg az italgyártásé 0,8 százalékkal csökkent.

Az élelmiszeripari termelésen belül az élelmiszergyártás a meghatározó. Az élelmiszergyártás részesedése az ágazat termelési értékéből 85,7, az italgyártásé 13,4 míg a dohánytermékek gyártásáé mindössze 1,0 százalék volt 2012-ben. Ezek az arányok a 2011. évhez viszonyítva nem változtak jelentősen.

Az összes értékesítés volumene 4,5 százalékkal nőtt. A növekedés hajtómotorja az export volt, 10,4 százalékkal haladta meg a 2011. évi értéket, míg a belföldi értékesítés volumene mindössze 1,3 százalékkal bővült. Ez a növekedés azonban nem volt egyenletes, az élelmiszeripar termelésének volumene augusztusban megtorpant, szeptemberben, novemberben és decemberben pedig elmaradt az egy évvel korábbi eredményektől. Ennek oka elsősorban a magas infláció miatt visszaesett belső kereslet csökkenése.

Az élelmiszeripar folyó áras értékeinek (termelés és értékesítés) növekedését az árak emelkedése is segítette. A termelői árak 2012-ben 6,0 százalékkal haladták meg az előző évi szintet. Ezen belül az exportárak gyorsabban nőttek (7,7%), mint a belföldi értékesítési árak (+5,2%).

30. ábra: A fontosabb élelmiszeripari szakágazatok részesedése a termelési értékből, (%)

Forrás: KSH

Az élelmiszeripari termelés erősen koncentrált, az öt legnagyobb szakágazat adja a termelés közel felét. A három húsipari szakágazat, a húsfeldolgozás, tartósítás, a baromfihús feldolgozás, tartósítás, és a hús-, baromfihús-készítmény gyártása adja az ágazat termelési értékének mintegy negyedét (25,9%). Számottevő még a takarmánygyártás (9,2%), a tejfeldolgozás (9,0%), pékáru, tésztafélék gyártása (8,2%), a gyümölcs-, zöldségfeldolgozás-, tartósítás (8,1%), és a malomipari termékek (7,9%) részesedése.

Jelentős térnyerés a húsfeldolgozás és tartósítás, a baromfihús feldolgozása és tartósítása, a növényi, állati olaj gyártása és a takarmánygyártás esetében figyelhető meg. Ezzel szemben nagyobb mértékben mérséklődött a hús-, baromfihús-készítmény gyártása és a tejfeldolgozás aránya.

Az élelmiszeripari szakágazatok többségében nőtt a termelés és az értékesítés volumene. Kiemelkedő volt a húsfeldolgozás, tartósítás, a baromfihús feldolgozása, tartósítása, a növényi, állati olaj gyártása, a malomipari termékek, keményítő gyártása, a pékáru, tésztafélék gyártása, és a takarmánygyártás teljesítményének növekedése.

Érdemes megjegyezni, hogy a húsfeldolgozás, tartósítás teljesítménye már negyedik éve bővült. Emellett a növényi, állati olaj gyártása szakágazat termelése az elmúlt öt év mindegyikében növekedett. Ennek oka a növény olaj gyártás bővülése, amelynek háttérében két nagyvállalati beruházás, vagyis

jelentős termelőkapacitás bővülés áll. A világpiacon nő a kereslet a növényi olajok iránt, hazánkban pedig a gazdaságos repce és napraforgó termelés következtében kitűnő az olajgyárak alapanyag ellátása.

A termelés és értékesítés volumene 2012-ben mindössze három szakágazatban, a hús-, baromfihús készítmény gyártásában, a szőlőbor termelésében, és a desztillált szeszes ital gyártásában maradt el az egy évvel ezelőtől. A hús-, baromfihús készítmény gyártása szakágazat termelése az elmúlt öt évben csökkenő tendenciát mutat, mindössze 2011-ben stagnált. Ennek háttérében elsősorban az alapanyagárak emelkedése, a vállalatok magas eladósodottsága, likviditási problémái, és csökkenő versenyképessége áll. A szőlőbor termelése a 2009-es kiugró növekedés után folyamatosan visszaesett.

Az élelmiszeripari szakágazatok többségében a belföldi értékesítés a meghatározó. Az exportértékesítés mindössze négy szakágazatban, a dohánytermékek gyártásában, a gyümölcsfeldolgozás, tartósításban, a növényi, állati olaj gyártásában, és az egyéb élelmiszer gyártásában²² haladja meg az 50 százalékot. Ezzel szemben nagyrészt a belföldi piacon értékesít a sörgyártás, a desztillált szeszes ital gyártása, a tejfeldolgozás, és a pékáru, tésztafélék gyártása

²² Az egyéb élelmiszer gyártása szakágazatba tartozik a cukorgyártás, az édesség gyártása, a tea, kávé feldolgozása, a fűszer, ételízesítő gyártása, a készétel gyártása, a homogenizált, diétás étel gyártása, valamint az egyéb élelmiszer gyártása.

szakágazat. Az export növeli az értékesítés biztonságát, mivel ebben az esetben az értékesítés kevésbé függ a hazai piac állapotától.

6.2. Beruházások

Az élelmiszeripar beruházásainak értéke és volumene az utóbbi két év tendenciáját megtörve 2012-ben csökkent (lásd a táblázatos kötet 30. tábláját). A beruházások értéke folyó áron 6,4, volumene 8,7 százalékkal maradt el az egy évvel korábbtól. Ez a folyamat a nemzetgazdaság egészére jellemző volt, ezért az élelmiszeripari beruházások aránya a nemzetgazdaság beruházásain belül nem változott.

A beruházások közel két harmadát adták a gépberuházások, és valamivel több, mint negyedét az épület beruházások. A járműberuházások értéke 6,5 százalék volt. Az utóbbi öt évben a gépberuházások aránya nőtt, az épület és járműberuházásoké hullámzóan alakult.

A beruházások visszaesésének hátterében elsősorban az épület beruházások erőteljes csökkenése áll, de mérséklődött a járművek beszerzése is. Az épület beruházások volumene közel egyharmaddal, a jármű beruházásoké pedig mintegy tizedével maradt el az egy évvel korábbi teljesítményhez képest. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy ez a visszaesés az első esetben egy két éven át tartó, nagymértékű bővülés után következett be.

A járműberuházások 2010-ben jelentősen növekedtek, ezért a tavalyi csökkenés rövidtávon várhatóan nem okoz problémákat a termelésben. Ugyanakkor az élelmiszeripar hosszú távú fejlődéséhez mindkét kategória növekedésére szükség van a következő években.

A gépberuházások értéke és volumene viszont bővült 2012-ben, ezzel folytatódott az előző két év kedvező irányvonala, ennek köszönhetően növekedtek a termelőkapacitások.

Az élelmiszeripari vállalkozások főként importgépet vásároltak, ennek a kategóriának a volumene több mint negyedével nőtt, míg a hazai gépek iránti kereslet elmaradt az előző évitől. Ezért az importgépekre fordított összeg nagysága 2012-ben először haladta meg a belföldi gépekét. Az utóbbi három évben az

importgép beruházások volumene dinamikusan bővült, míg a belföldi gépek iránti kereslet az utóbbi öt évben csak 2011-ben növekedett.

A beruházások mérséklődésének oka elsősorban az élelmiszeripar alacsony jövedelmezősége, és az, hogy a bankok hitelezési hajlandóságának visszaesése miatt drágábban és szigorúbb feltételekkel jutnak hitelhez az élelmiszeripari vállalkozások. Emellett az alapanyagárak emelkedését 2012-ben csak korlátozott mértékben voltak képesek érvényesíteni a kiskereskedelem irányába, ezért valószínű, hogy likviditási problémáik áthidalása érdekében halaszthatták el a beruházásaik egy részét.

Az élelmiszeripari szakágazatok²³ többségében folyó áron csökkentek a beruházások²⁴. A malomipar beruházásainak erőteljes csökkenése folytatódott, 2012-ben mintegy kétharmaddal estek vissza a szakágazat beruházásai. Ennek oka elsősorban az lehet, hogy a hazai malomipar kapacitásainak kihasználtsága évek óta alacsony, ezért a malmoknak nem érdemes bővülniük, amihez hozzájárul, hogy a magas gabonaárak miatt visszaesett jövedelmük is. Szintén jelentős volt a baromfihús feldolgozása, a tejtermékek, a takarmány gyártása, a szőlőbor termelése, és az üdítőital, ásványvíz gyártása szakágazatok beruházásainak a csökkenése. Fontos hangsúlyozni, hogy a baromfihús feldolgozása és a szőlőbor termelése szakágazatok esetében a beruházás egy több éven át tartó jelentős bővülés után lassult le, ezért vélhetően ez a csökkenés rövidtávon nem okoz problémát a termelésben, és akik elhalasztották beruházásaikat az előző fellendülés alkalmával, kivárják a piaci körülmények javulását. Növekedés kilenc szakágazatban volt megfigyelhető. Ennek értéke a tea, kávé, dohánytermékek, kenyér, friss pékáru, tésztafélék, és tartósított lisztes áru gyártása szakágazatokban volt a legnagyobb.

²³ A szakágazatok esetében csak a 4 fő feletti vállalkozások, valamint valamennyi költségvetési, társadalombiztosítási és a megfigyelésbe bevont nonprofit szervezetek adataival rendelkezünk

²⁴ A KSH nem számol volumenindexet a szakágazatokra, így itt csak folyó áras adatokat tudunk használni.

31. ábra: Az élelmiszeripari beruházások anyagi, műszaki összetétel szerinti megoszlása 2012-ben (%)

Forrás: KSH

A beruházást és a szakágazatok méretét összehasonlítva változatos képet kapunk. Az egységnyi termelési értékre jutó beruházás 2012-ben a dohánytermékek gyártása, kávé, tea feldolgozás, és a szőlőbor esetében volt a legmagasabb. Ezzel szemben a malomipari termékek, az olajgyártás, és a takarmánygyártás ágazatban volt a legkisebb beruházás/termelési érték arány.

6.3. Foglalkoztatás és keresetek

Az élelmiszeriparban foglalkoztatottak száma az előző évek csökkenő tendenciájával szemben 2012-ben 1,9 százalékkal bővült, több mint 126 ezer embernek nyújtott megélhetést.

Az élelmiszeripar foglalkoztatása erősen koncentrált, a legnagyobb szakágazat, a húsfeldolgozás, tartósítás, húskészítmények gyártása adja a foglalkoztatottak mintegy negyedét, a pékáru, tésztafélék, és az egyéb élelmiszerek gyártása szakágazatokkal együtt pedig az ágazat foglalkoztatottjainak mintegy kétharmadáért felelős.

A három legnagyobb súlyú szakágazat közül kettőben (húsfeldolgozás, tartósítás, húskészítmények gyártása, és az egyéb élelmiszerek gyártása) nőtt a foglalkoztatás. Ugyanakkor visszaesés történt az eddig jelentős súlyú pékáru, tésztafélék, az italgyártás és tejfeldolgozás szakágazatokban.

Az egyes szakágazatok részesedése az ágazat foglalkoztatásából nagyon eltérő, ezért az adott szakágazatban foglalkoztatottak

létszámának százalékos változása is máshogy hat az ágazat egészére. Ennek szemléltetésére az egyes szakágazatok súlyát és a változás mértékét megszorozva számítottuk ki a szakágazatok hozzájárulását az élelmiszeripar foglalkoztatásának egészéhez.

Ennek alapján 2012-ben az élelmiszeripar foglalkoztatásának növekedéséhez a legnagyobb mértékben a húsfeldolgozás, tartósítás, húskészítmények, a takarmány, és az egyéb élelmiszergyártási szakágazat járult hozzá. Ezzel szemben a csökkenés irányába leginkább a tejfeldolgozás, a pékáru, tésztafélék gyártása, a malomipari termékek, keményítő és italgyártás hatott.

42. táblázat: Az élelmiszeripari szakágazatok részesedése az ágazat foglalkoztatásából²⁵ (%)

	2008	2009	2010	2011	2012
Húsfeldolgozás, tartósítás, húskészítmények gyártása					
Hálfeldolgozás, tartósítás	0,2	0,4	0,1	0,1	0,2
Gyümölcs, zöldségfeldolgozás, tartósítás					
Növényi, állati olaj gyártása	1,3	0,9	1,1	0,5	1,0
Tejfeldolgozás	6,7	6,8	7,1	6,6	5,8
Malomipari termékek, keményítő gyártása	3,2	2,9	3,0	1,8	1,6

²⁵ Az adatokat a kis létszám miatt csak 3 számjegyű TEÁOR bontásban, az italgyártás esetében 2 számjegyű TEÁOR bontásban lehet megjeleníteni

Pékáru, tésztafélék gyártása					
Egyéb élelmiszer gyártása	17,4	16,1	14,0	15,3	15,8
Takarmány gyártása					
Italgyártás	10,0	10,3	13,1	11,0	11,5
Dohánytermékek gyártása					
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH, munkaerő felmérés

Az élelmiszeriparban teljes munkaidőben foglalkoztatottak²⁶ havi bruttó és nettó átlagkeresete is a nemzetgazdasági átlagot meghaladó mértékben nőtt 2012-ben. A bruttó keresetek a dohánytermék, pékáru, tésztafélék gyártása, és a zöldség-, gyümölcsfeldolgozás szakágazatokban, míg a nettó keresetek a dohánytermék, sörgyártás, malomipari termék, keményítő gyártás szakágazatokban nőttek a legnagyobb mértékben.

A bruttó kereset csökkent a halfeldolgozás, tartósítás szakágazatban. A legkisebb emelkedés az üdítőital, ásványvíz, és a desztillált szeszes ital gyártása szakágazatokban történt.

A nettó keresetek csökkentek a halfeldolgozás, tartósítás, és a szőlőbor termelése szakágazatokban, míg a legkisebb növekedés a desztillált szeszes ital gyártása esetében történt.

43. táblázat: Az élelmiszeripari szakágazatok foglalkoztatásának alakulása az előző évhez viszonyítva (%)

	2009	2010	2011	2012
Húsfeldolgozás, tartósítás, húskészítmények gyártása	110,1	98,4	97,8	103,9
Halfeldolgozás, tartósítás	177,0	22,6	86,5	208,3
Gyümölcs, zöldségfeldolgozás, tartósítás	97,3	82,1	135,1	104,3
Növényi, állati olaj gyártása	77,1	105,3	51,3	179,1
Téjfeldolgozás	105,6	97,8	92,1	86,4
Malomipari termékek, keményítő gyártása	94,8	96,5	61,0	91,0
Pékáru, tésztafélék gyártása	101,9	101,6	100,2	98,5
Egyéb élelmiszer gyártása	95,2	81,9	108,2	105,4
Takarmány gyártása	115,4	60,7	97,6	119,2
Italgyártás	98,8	119,3	90,2	98,5
Dohánytermékek gyártása	129,8	101,8	140,1	107,8
Összesen	102,9	94,4	99,2	101,9

Forrás: KSH, munkaerő felmérés

A keresetek nagysága még mindig elmarad a nemzetgazdaság egészétől. A bruttó és nettó keresetek egyaránt a növényi és állati olaj, az üdítőital, ásványvíz gyártása, és a sörgyártás szakágazatokban a legmagasabbak. Ezek az ágazat átlagkeresetének mintegy a kétszeresét teszi ki. Ezekre a szakágazatokra jellemző a szellemi foglalkozásúak magas aránya, amely két-háromszorosan haladja meg az ágazat egészére jellemző értéket.

A legkisebb bruttó és nettó keresetek a halfeldolgozás, a pékáru, tésztafélék gyártása, és a húsfeldolgozás, tartósítás, húskészítmény gyártása szakágazatokat jellemzik. Ezekben a szakágazatokban foglalkoztatottak mintegy 20-40 százalékkal keresnek kevesebbet az átlagánál, közös jellemzőjük a fizikai foglalkoztatottak jelentős túlsúlya. Mindez azért figyelemre méltó, mert utóbbi két szakágazat a legjelentősebb foglalkoztató az élelmiszeriparban, részesedésük az ágazat foglalkoztatásából több mint 50 százalékos. Az adatok alapján megállapítható, hogy az élelmiszeriparra jellemző alacsony keresetek hátterében nem az ágazat egésze, hanem csak néhány nagy szakágazat áll.

²⁶ 5 fő és a feletti szervezetek adatai

44. táblázat: Az élelmiszeripari szakágazatok hozzájárulása az élelmiszeripar foglalkoztatásának növekedéséhez (%)

	2009	2010	2011	2012
Húsfeldolgozás, tartósítás, hűszenvedmények gyártása				
Halfeldolgozás, tartósítás	0,2	0,4	0,0	0,1
Gyümölcs, zöldségfeldolgozás, tartósítás				
Növényi, állati olaj gyártása	0,3	0,0	0,2	0,4
Téjfeldolgozás				
Malomipari termékek, keményítő gyártása	0,2	0,1	0,2	0,2
Pékáru, tesztafélék gyártása				
Egyéb élelmiszer gyártása	0,3	0,9	0,3	0,8
Takarmány gyártása				
Italgyártás	0,1	2,0	-1,3	0,2
Dohánytermékek gyártása	0,3	0,0	0,3	0,1
Összesen	2,9	-5,6	-0,8	1,9

Forrás: KSH

45. táblázat: A keresetek alakulása az élelmiszeriparban 2012-ben

	Bruttó átlagkereset (Ft/fő/hó)	Bruttó átlagkereset indexe (%)	Nettó átlagkereset (Ft/fő/hó)	Nettó átlagkereset indexe (%)
Nemzetgazdaság összesen				
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	112 274	100,0	92 164	100,0
Élelmiszergyártás				
Húsfeldolgozás, tartósítás, hűszenvedmények gyártása	40 706	100,0	31 580	100,0
Halfeldolgozás, tartósítás				
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, tartósítás	12 734	100,0	10 319	100,0
Növényi, állati olaj gyártása				
Téjfeldolgozás	21 047	100,0	16 994	100,0
Malomipari termék, keményítő gyártása				
Pékáru, tesztafélék gyártása	18 697	100,0	15 094	100,0
Egyéb élelmiszer gyártása				
Takarmány gyártása	23 268	100,0	19 186	100,0
Italgyártás				
Desztillált szesz, ital gyártása	24 857	100,0	19 736	100,0
Szőlőbor termelése				
Sörgyártás	20 247	100,0	16 386	100,0
Újított, ásványvíz gyártása	12 000	100,0	9 750	100,0
Dohánytermék gyártása	318 713	167,5	205 478	158,5

Forrás: KSH

6.4. Az élelmiszeripar jövedelmi és vagyoni helyzete

6.4.1. Az élelmiszeripar eredményessége

Az élelmiszeripar legfontosabb eredménykategóriái alapján megállapítható, hogy az ágazat teljesítménye az elmúlt években tapasztalt visszaesés után 2012-ben javult. Ennek oka elsősorban a pénzügyi veszteség jelentős csökkenése. Az alaptevékenység eredményessége az előző évhez képest harmadával csökkent, a folyó áras kimutatás ellenére is alig haladja meg a 2008-as év értékét.

Mind az üzemi bevételek, mind az üzemi költségek növekedtek, de a költségek növekedési mértéke 1 százalékponttal meghaladta a bevételekét, köszönhetően a növekvő anyag- és bérköltségnek, illetve az egyéb ráfordítások – ezen belül is az adójellegű ráfordítások – emelkedésének.

46. táblázat: Az élelmiszeripar eredménykategóriáinak alakulása 2008-2012 között (millió Ft)

	2008	2009	2010	2011	2012
Üzemi tevékenység eredménye	56 593	95 433	87 503	94 173	64 550
Pénzügyi műveletek eredménye	-50 982	-40 967	-28 823	-58 985	-19 774
Szokásos vállalkozási eredmény					
Rendkívüli eredmény	3 206	1 428	1 336	2 692	1 014
Adózás előtti eredmény					
Adózott eredmény	50 817	54 894	51 016	38 880	45 786
Mérleg szerinti eredmény					

Forrás: 2008-2011 NAV adatbázis, 2012 NAV Gyorsjelentés

Jelentős – és az ágazat tényleges nyereségessége szempontjából kedvező – változás, hogy a pénzügyi műveletek eredménye ugyan negatív, de nagyságrendekkel alacsonyabb az ezt megelőző évek értékeinél. Ennek oka az, hogy növekedtek a pénzügyi műveletek bevételei (leginkább az egyéb, kamat és kamat jellegű bevételek, amelyek forgatási célú értékpapírok után kerül elszámolásra), ráfordításai pedig 30 százalékkal csökkentek.

A csökkenés nem a kamat és kamatjellegű ráfordítások alakulásának eredménye, hanem vélhetően az

árfolyamveszteség és egyéb ráfordítások kedvező alakulásának köszönhető.

Az ágazat nyereségessége (adózás előtti eredmény) 20 százalékkal javult az előző évhez képest, (2011-ben 38,0 milliárd, 2012-ben 45,8 milliárd forintot ért el), miként az élelmiszeripart magába foglaló feldolgozóiparban, vagy akár az egész nemzetgazdaságban is. Az adózott eredményt a jóváhagyott osztalékkal, részesedéssel és az osztalékra és részesedésre igénybevett eredménytartalékkal korrigálva kapott mérleg szerinti eredmény az előző évhez hasonlóan negatív a vizsgált évben, de mértéke mintegy nyegyedrre csökkent.

6.4.2. Szerkezet, hatékonyság, jövedelmezőség

Az élelmiszeripar *vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének elemzéséhez szerkezeti, hatékonysági, jövedelmezőségi és likviditási mutatókat érdemes használni*²⁷. Az alapadatok folyóárasak. Az iránymutató értékek mellett leginkább a tendenciák vizsgálata fontos, különösen a jövedelmezőségi mutatók esetében. Az élelmiszeriparban a befektetett eszközök aránya minimális mértékben ingadozik a vizsgált időszakban. A mutató értéke eléri a minimálisan megkívánt szintet (30%), de a termelő tevékenységnél magasabb érték, mintegy 60-70 százalék lenne indokolt. Az 50 százalék alatti érték oka a magas forgóeszköz állomány, amelynek jelentős részét adják a vevőkövetelések (beszállítói tartozások). Ez utóbbi magas értékére hívja fel a figyelmet a vevők/szállítók mutató is, itt azonban az érték változása kedvező irányú.

A tőkeerősség (a tulajdonosi tőkerész aránya) minden évben meghaladja az elvárt minimum értéket, de a kötelezettségek 60 százalék körüli értéke *magas eladósodottságra, a saját tőke épp csak megfelelő arányú meglétére hívja fel a figyelmet*. Az eladósodottság foka nemzetgazdasági szinten is hasonló, de *a feldolgozóiparban, melynek része az élelmiszeripar, kiemelkedőnek számít az értéke*.

²⁷ Szerkezeti, hatékonysági és jövedelmezőségi, valamint a likviditási mutatók számítási módszereit lásd a Táblázatos kötet Mellékletek c. részében.

47. táblázat: Az élelmiszeripar
eredménykategóriáinak alakulása
2008-2012 között

	2008	2009	2010	2011	2012
Befektetett eszközök aránya (%)					
Befektetett eszközök fedezettsége (%)	130,2	134,5	137,2	139,2	139,7
Tőkeerősség (%)					
Eladósodottság foka (%)	69,3	68,7	68,3	61,3	60,1
Vevőszállítók aránya (%)					
Létszám arányos árbevétel (MFt/fo)	28,6	28,7	29,1	33,2	33,3
Árbevétel arányos üzemi eredmény (Ft/100 Ft)	1,38	1,46	1,18	2,29	1,06
Árbevétel arányos adózott eredmény RON (Ft/100 Ft)	-0,03	1,56	1,83	0,96	1,22
Eszközarányos nyereség ROA (Ft/100 Ft)	-0,04	2,23	2,64	1,41	1,86
Saját tőke arányos nyereség ROE (Ft/100 Ft)	-0,13	3,94	6,96	4,05	5,14
Likviditási ráta (együttható)	1,13	1,18	1,39	1,11	1,15

Forrás: 2008-2011 NAV adatbázis, 2012 NAV Gyorsjelentés

Jövedelmezőség és hatékonyság szempontjából vizsgálva a létszám arányos árbevétel folyamatos emelkedést mutat, az elmúlt öt évben 16 százalékos növekedés tapasztalható a folyó áras értékekben, ami azt jelenti, hogy nőtt az élőmunka termelékenysége (többek között az ágazat modernizációja következtében). Ennek oka azonban a vetítési alap folyamatos csökkenése is.

Az eredményre vetített mutatók értékeinél mindenképpen kedvező, hogy 2008 után az értékek minden évben pozitívak. Ugyanakkor a 100 forint árbevételre jutó üzemi eredmény 2009 óta folyamatosan csökken, vagyis az alaptervekenység jövedelmezősége évről-évre alacsonyabb. A többi jövedelmezőségi mutató esetében viszont megtorpant a csökkenő tendencia (köszönhetően a 2012-ben megnövekedett adózott eredménynek), ezért az ágazat helyzetének javulását jelzi.

Összességében az élelmiszeripar szerkezeti, jövedelmezőségi, és hatékonysági mutatói az elmúlt években megfigyelt visszaesés után javultak, ugyanakkor még mindig magas az eladósodottság, és az élelmiszeripar versenyképességének javulásához **a befektetett eszközállomány növekedésére is szükség lenne.**

6.4.3. Az élelmiszeripari vállalkozások méret szerinti elemzése

A vállalkozások méret szerinti kategorizálásának feltételeit törvény írja elő²⁸. **Meghatározó az ágazat duális szerkezete,** egyszerre vannak jelen a mikro-, és kisvállalkozások alacsony teljesítménnyel, és a piac nagy részét uraló nagyvállalatok. A mikro vállalkozások jelentősége csak darabszám szerint meghatározó, mintegy 70 százalék körüli, részesedésük az ágazat árbevételéből alig 3 százalék.

A foglalkoztatásból szintén csekély mértékben veszik ki a részüket, de szerepük növekvő, hiszen 2008-ban még csak 6 százalék volt, 2012-ben pedig már megközelítette a 8 százalékot. Csak ebben a kategóriában figyelhető meg az alkalmazottak számának bővülése 2008-hoz viszonyítva.

Kedvező, hogy az adózás előtti eredmény, ami először 2011-ben volt pozitív, 2012-re több mint kétszeresére nőtt. Kedvezőtlen folyamat viszont, hogy a mikro vállalatok jegyzett tőkéje a vizsgált időszak alatt a felére csökkent. Ez a változás 2010-ben következett be, amikor is a belföldi társas vállalkozások által biztosított jegyzett tőke szintje kevesebb, mint a harmadára esett vissza, és azóta e téren szinte semmi változás nem tapasztalható.

Ebben a vállalkozási méretben a külföldi tőke jelenléte nem meghatározó. **Mutatóik értékét tekintve kedvezőtlenebb helyzetben vannak, mint az élelmiszeripar egésze, de önmagukhoz képest fejlődés tapasztalható: javult például a likviditásuk, a saját tőke arányos nyereségük, és ezzel párhuzamosan csökkent eladósodottságuk foka.**

A kisvállalkozások részesedése az árbevételből 13-14 százalék körüli, a vizsgált évek alatt folyamatosan nőtt, de vele párhuzamosan a teljes élelmiszeripar árbevétele is, így aránya nem változott jelentősen. Ezzel szemben az exportból egyre hangsúlyosabban veszik ki részüket a kisvállalkozások. Míg export árbevételük aránya 2008-ban még csak 11,8 százalékot tett ki, 2012-ben már megközelítette a 16 százalékot. Annak ellenére, hogy egyre kevesebb az élelmiszeriparban dolgozó

²⁸ 2004. évi XXXIV. törvény

munkavállaló, a vizsgált időszakban a visszaesés mértéke 6 százalékos, a kisvállalkozásokban foglalkoztatottak száma

2011-ig folyamatosan növekedett, és csak 2012-re mutatott visszaesést, egyidejűleg a vállalkozások darabszámának alakulásával.

48. táblázat: Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak vállalati méret szerinti alakulása 2008-2012 között

Megnevezés	Mikro		Kis		Közép		Nagy	
	2008	2012	2008	2012	2008	2012	2008	2012
Árbevétel (millió forint)	124 304	124 304	202 403	412 000	202 403	202 403	1 132 777	1 265 213
Adózás előtti eredmény (millió forint)								
Adózott eredmény (millió forint)	124 302	124 302	10 315	2 372	5 500	1 202	22 225	22 225
Létszám (fő)								
Darabszám (db)	2 917	3 374	1 021	1 007	1 374	26	9	9
Jegyzett tőke (millió forint)								
Állami önkormányzati (millió forint)	24	0	147	134	272	20	0	272
Belföldi magán személy (millió forint)								
Belföldi társas (millió forint)	24 000	24 000	9 320	10 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Külföldi (millió forint)								
Mérlegfőösszeg (millió forint)	6 720	10 205	27 077	36 571	36 571	36 571	36 571	36 571
Létszám arányos árbevétel (millió forint/fő)								
Árbevétel arányos adózott eredmény (Ft/100 forint)	100	100	5,9	1,4	9,7	9,9	9,1	1,4
Eszközarányos nyereség (Ft/100 forint)								
Saját tőke arányos nyereség (Ft/100 forint)	36,4	9,7	17,7	4,0	4,0	4,0	9,2	7,1

Forrás: 2008-2011 NAV adatbázis, 2012 NAV Gyorsjelentés

A kisvállalkozások adózási előtti eredménye 2011-ben mutatott csak veszteséget, 2012-re ismét nyereséges lett, de mértéke messze elmarad a 2008-as értéktől. Ennek oka a magasabb költségek miatti csökkenő üzemi eredmény, és a növekvő pénzügyi veszteség.

A kisvállalkozások jegyzett tőkéjében az állami jelenlét nem meghatározó, a külföldi tőke pedig 2008 és 2012 között fokozatosan kivonult, átadva a helyét a belföldi magánszemélyeknek és társaságoknak, akik egyaránt növelték részesedésüket. Mutatók tekintetében a ellentétes változások figyelhetők

meg. Kedvező irányba változott, fokozatosan csökkent az eladósodottság, emelkedett a létszám arányos árbevétel, és a likviditás is a kedvező tartományba esik, csekély mértékű ingadozással. Ugyanakkor a jövedelmezőségi mutatók romlottak 2008-hoz viszonyítva.

A középvállalkozások száma és az itt foglalkoztatottak létszáma is folyamatosan csökkent, mindkét paraméter értéke több mint 10 százalékkal esett vissza a vizsgált időszakban. A kevesebb vállalat viszont hatékonyabbnak bizonyult. Az árbevétel 13 százalékkal nőtt 5 év alatt, amire hatott a 8 százalékponttal növekvő exportarány, de

emelkedett a létszamarányos árbevétel is. Kis mértékben nőtt az eladósodottság, ami még mindig magasabb, mint ami az élelmiszeripar egészét jellemzi, a likviditás pedig épp, hogy eléri a kívánt minimumot, ez utóbbi esetleges működési problémákra hívja fel figyelmet.

A középvállalkozásokra jellemző kedvező eredményességet a pénzügyi veszteségek rontják. Az üzemi eredmény minden évben pozitív volt, de a magas pénzügyi veszteség jelentősen mérsékelte az adózás előtti eredményt. Ennek következtében 2008-ban nem sikerült adózás előtti nyereséget elérni. 2009-től azonban az eredménykategóriák értékei nagyobb mértékben emelkedtek, mint amennyivel a pénzügyi eredmény romlott ezért nagymértékben javult a középvállalkozások jövedelmezősége. Ennél a vállalokozási méretnél is kevés az állami jegyzett tőke, a külföldi és a belföldi társaságoktól származóknak van meghatározó szerepe. Ez utóbbi értéke 2012-re jelentősen visszaesett.

A méret szerinti *legnagyobb* kategóriába tartozó *vállalkozások sajátossága*, hogy *kevesen vannak, de az élelmiszeripar teljes árbevételének több mint felét biztosítják*. Az összesített értékeik alapján eredményesek, mind az üzemi, mind az adózás előtti eredményük pozitív minden vizsgált évben, és a 2009-es kimagaslóan jó évet követő eredménycsökkenés 2012-ben újra pozitív irányba fordult. Ennek hatására a hatékonysági, jövedelmezőségi mutatókban is jelentősen kedvező változás figyelhető meg. Eladósodottságuk az élelmiszeripar viszonylatában kedvező és csökkenő, de a feldolgozóipari nagyvállalkozásokhoz képest még mindig magas.

A likviditási mutató értéke még éppen megfelelő, de 2009 óta folyamatos csökkenést mutat, mért a forgóeszközök növekedésénél a rövid lejáratú kötelezettségek növekedési rátája magasabb, így ha a tendencia nem változik, egy-két éven belül fizetőképességi problémák merülhetnek fel. A külföldi tőke jelenléte pedig erős, arányaiban a nagyvállalatok jegyzett tőkéjének 2/3-át külföldi forrás biztosítja. Minimális, 4-5 százalékos ingadozás minden évben megfigyelhető volt, de 2012-re drasztikusan, mintegy 15 százalékkal csökkent a külföldi tőke jelenléte az élelmiszeripari nagyvállalatoknál.

6.4.4. Az élelmiszeripari vállalkozások elemzése tulajdonosi forma szerint

A kettős könyvvitelt vezető társas vállalkozások jegyzett tőkéjének forrása sokrétű lehet. A legjellemzőbb az élelmiszeripari vállalkozásoknál a külföldi tulajdon, a belföldi magánszemély, valamint a belföldi társas vállalkozás által biztosított jegyzett tőke. Ezen kívül beszélhetünk állami, önkormányzati, hitelintézeti, MRP (munkavállalói résztulajdonosi program), szövetkezeti, tartós állami és egyéb tulajdonról is.

A tisztán belföldi tulajdonban lévő vállalkozások foglalkoztatják az élelmiszeriparban dolgozók átlagosan 2/3-át. *A foglalkoztatotti létszám csökkenés ellenére a vállalat típus részesedése nőtt a vizsgált időszakban*, 2012-re már megközelítette a 70 százalékot, ami 5 százalékpontos növekedést jelent 5 év alatt. A tisztán külföldi tulajdonú vállalkozások foglalkoztatotti létszáma és ezért részesedése is nőtt, a külföldi többségi tulajdonú csoportnál azonban jelentős visszaesés tapasztalható.

A teljes élelmiszeripar árbevételéhez növekvő mértékben járult hozzá a 100 százalékban belföldi tulajdonú vállalati kör (40-46 százalékkal, a vizsgált időponttól függően). A teljesen külföldi tulajdonúak is egyre több bevételt realizáltak, arányaiban itt is 6 százalékpontos növekedés figyelhető meg a az öt éves időszak alatt.

Ezzel szemben a külföldi többségi tulajdonú vállalatok árbevétele és részesedése kevesebb, mint a felére csökkent 2008 és 2012 között. Az indikátorok közül az osztalékhozam elég eltérő módon és mértékben változott. *A tisztán belföldi tulajdonnál közel a duplájára emelkedett, míg a tisztán külföldinél a negyedére csökkent, annak ellenére, hogy a jegyzett tőke nőtt. A markáns csökkenés ellenére is kedvező azonban az értéke*. A külföldi többségű tőkével rendelkező vállalatoknál az osztalékhozam alig változott, mivel mind a kifizetett osztalék, mind a jegyzett tőke jelentősen csökkent.

Az általános bérköltség minden típusnál közel azonos mértékű növekedést mutat, *az adatok alapján a külföldi tulajdonú vállalkozások bérköltségei magasabbak a*

hazainál, a tisztán belföldi és tisztán külföldi között több mint 100 százalék az eltérés! **Az adózási szabályok változásainak hatása arra enged következtetni, hogy az átlagos adóterhelés értékét és annak alakulását nézve a belföldi tulajdonú vállalkozások kedvező változásokat könyvelhetnek el.**

A külföldi tulajdonnál növekedett az átlagos adóterhelés, de a vegyesnél ez a növekedés nem jelentős, ellenben a tisztán külföldivel, ahol viszont háromszoros. Az élelmiszeriparban nem jellemző a meghatározó állami jelenlét a jegyzett tőkén keresztül. Az

50 százaléknál nagyobb állami vagy önkormányzati tulajdonú vállalati kört vizsgálva 2008-ban 10 ilyen cég volt, 1 296 fővel és nagyon alacsony, 0,15 százalékos osztalékhozammal, viszont magas, 50 százalék feletti export árbevétel aránnyal. 2012-ben már csak 6 érintett cég volt ebben a körben és a foglalkoztatotti létszám is drasztikusan lecsökkent, mindössze 187 főre, és visszaesett az exportarány is 34 százalékra. E vállalkozások egyik sajátossága viszont a nagyon alacsony eladósodottság (6 százalék).

49. táblázat: Az élelmiszeripar meghatározó paramétereinek és mutatóinak tulajdoni forma szerinti alakulása 2008-ban és 2012-ben

Megnevezés	100% belföldi		100% külföldi		50-99% külföldi		Összesen	
	2008	2012	2008	2012	2008	2012	2008	2012
Árbevétel (millió forint)								
Üzemi eredmény (millió forint)								
Adózás előtti eredmény (millió forint)								
Létszám (fő)								
Darabszám (db)								
Jegyzett tőke (millió forint)								
Osztalékhozam (%)								
Általános bérköltség (millió forint/fő)								
Átlagos adóterhelés (%)								

*A NAV létszámadatai csak a kettős könyvvitelt vezető vállalkozásokra vonatkoznak, ezzel szemben a KSH adatai minden vállalkozásra, ezért jelentős eltérés mutatkozik a két adat között.

Forrás: NAV Gyorsjelentés

6.4.5. Export árbevétel alakulása tulajdonosi forma szerint

Az export árbevétel aránya az élelmiszeriparban egyre meghatározóbb, ennek oka többek között a külpiazi kereslet élénkülése, az árfolyamváltozás és hatása, illetve a belső piacok szűkülése is.

Az élelmiszeripar teljes árbevételéből az export értékesítés bevételeinek aránya a vizsgált időszak elején épp, hogy meghaladta a 24 százalékot, de fokozatos emelkedést követően ez a szám 2011-re 29,3, 2012-re pedig 29,8 százalékra nőtt. Ez az érték szinte teljesen azonos a teljes nemzetgazdaságban működő társas vállalkozások értékével, míg a feldolgozóiparra, amelynek az élelmiszeripar is részét képezi, sokkal magasabb, 60 százalékot meghaladó érték jellemző.

A tulajdonosi szerkezetet vizsgálva az élelmiszeripar export árbevételének több mint felét a 100 százalékból külföldi tulajdonú vállalatok adják, a többségi külföldi tulajdonú vállalatokkal együtt pedig, az árbevétel mintegy 60 százalékát. 2012-re ez az arány változott, visszaesés tapasztalható, melynek oka elsősorban a többségi külföldi tulajdonú vállalatok piacvesztése.

A 100 százalékból belföldi tulajdonú vállalatok exportárbevétele folyamatosan nőtt 2008 és 2012 között, ennek következtében részesedésük 2012-ben megközelítette a 30 százalékot.

50. táblázat: Az élelmiszeripar export árbevételének tulajdoni forma és méret szerinti alakulása 2008-2012 között (millió Ft)

Export árbevétel alakulása meghatározó tulajdonosi formák szerint					
	2008	2009	2010	2011	2012
100% belföldi	15 436	16 314	17 200	20 224	21 204
100% külföldi					
50-99% külföldi	3 056	3 242	3 497	4 249	4 438
Egyéb					
Export árbevétel alakulása vállalati méret szerint					
	2008	2009	2010	2011	2012
Mikro	1 230	1 352	1 407	1 931	2 006
Kis					
Közép					
Nagy					
Összesen	636 756	681 590	744 145	923 634	931 041

Forrás: 2008-2011 NAV adatbázis, 2012 NAV Gyorsjelentés

Értelemszerű, hogy vállalati méretnél a legtöbb export bevétel, miként a legtöbb árbevétel is, a nagyvállalatoktól származik, de a külföldi tőke is jellemzően a nagyvállalatoknál van jelen.

(A mikro és kisvállalkozásokra elsősorban a belföldi magánszemélyek által biztosított jegyzett tőke a jellemző, míg a közepes vállalkozásokra a belföldi társas vállalkozásoktól származó).

51. táblázat: Az élelmiszeriparhoz kapcsolódó export árbevétel aránya vállalati méret szerint

Év	Mikro vállalkozások	Kisvállalkozások	Közép-vállalkozások	Nagyvállalkozások	Összes
2008	13,03	11,44	20,34	29,33	24,06
2009	8,58	12,90	21,97	30,23	24,74
2010	9,77	13,77	24,20	32,09	26,93
2011	9,93	15,93	28,38	34,53	29,39
2012	9,08	15,54	28,36	35,72	29,84

Forrás: 2008-2011 NAV adatbázis, 2012 NAV Gyorsjelentés

Az export árbevétel arányát vizsgálva elmondható, hogy sávosan változik: a nagyvállalatoknál 30–40, a közepeseknél 20–30, a kisvállalkozásoknál 10–20, a mikro vállalkozásoknál pedig jellemzően 0 és 10 százalék között alakul. 2010 után minden vállalati méretnél növekedés volt megfigyelhető, 2011 és 2012 között azonban csak a nagyvállalatoknál volt növekedés, ez azonban még így is elég volt a teljes élelmiszeripar export arányának növekedéséhez.

6.4.6. Az élelmiszeripari vállalkozások gazdálkodási forma szerint

Az élelmiszeriparban tevékenykedő kettős könyvvitelt vezető társas vállalkozások száma a vizsgált periódus eleje óta folyamatos növekedést mutat, csak 2011-ről 2012-re tapasztalható egy enyhe – 4,5 százalékos – visszaesés²⁹, de összességében így is egy közel 9 százalékos bővülés figyelhető meg.

52. táblázat: A kettős könyvvitelt vezető élelmiszeripari vállalkozások számának alakulása (db)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
Vállalkozások száma összesen					
- Kft.	3 276	3 539	3 744	4 045	3 983
- Rt.	146	191	143	139	125
- Bt.	984	940	886	808	724
- szövetkezet*	84	79	77	74	61
- egyéb**	76	68	74	76	69

Forrás: 2008-2011 NAV adatbázis, 2012 NAV Gyorsjelentés

*szövetkezet=mezőgazdasági és egyéb szövetkezet együtt

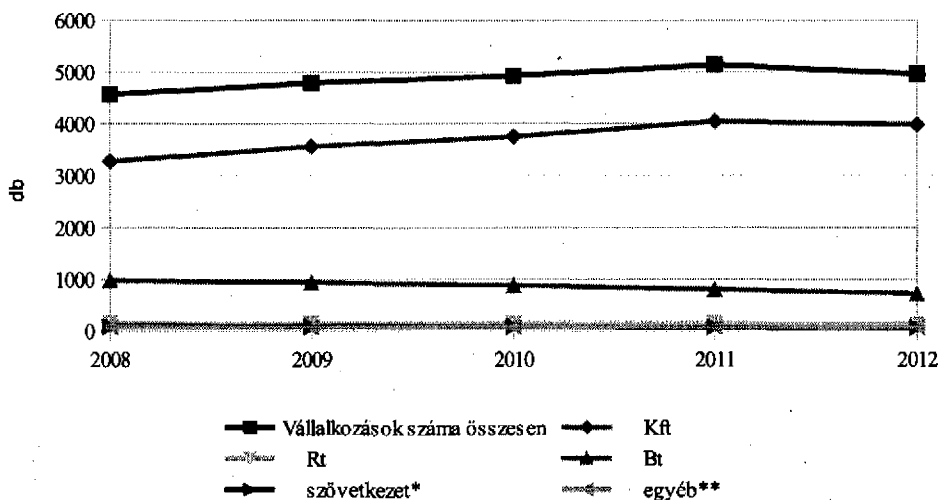
**egyéb=közös vállalat, közkereseti társaság, külföldi székhelyű vállalkozás, közhasznú társaság, MRP

A vállalati formák tekintetében a kft-k száma és az ebben a vállalati formában bekövetkezett változások határozták meg az élelmiszeripar ilyen jellegű folyamatait.

A kft-k a vizsgált időszak elején 71,7 százalékban voltak jelen az élelmiszeriparban, a másik fontosabb kategória, a betéti társaságok pedig 21,6 százalékban (a többi vállalati forma aránya 1–3 százalék között változik). A két kategória együttes értéke minden vizsgált évben 94 százalék körüli, arányuk azonban változott, 2012-re a vállalkozások 80,3 százaléka volt már kft. és csak 14,6 százaléka bt. Ennek oka lehetett az adózási szabályok változása mellett az is, hogy kft. alapításához elég fél millió Ft tőzsrőke, de a felelősség korlátozott, míg a bt-k esetében a felelősség, legalábbis egy betag esetében, korlátlan és egyetemleges. (2014-től várhatóan ismét 3 millió Ft lesz kft. alapításnál a tőzsrőke követelmény, ez valószínűleg befolyásolni fogja az élelmiszeripari kft-k számának alakulását is.)

²⁹ Ennek oka lehet, hogy a kimutatás a Gyorsjelentés adatait tartalmazza, amelyben a beérkezett bevallások feldolgozottsága nem éri el a 100 százalékot, illetve nem tartalmazza az eltérő üzleti éves vállalkozások adatait.

32. ábra: Élelmiszeripari vállalkozások vállalozási formák szerinti megoszlása

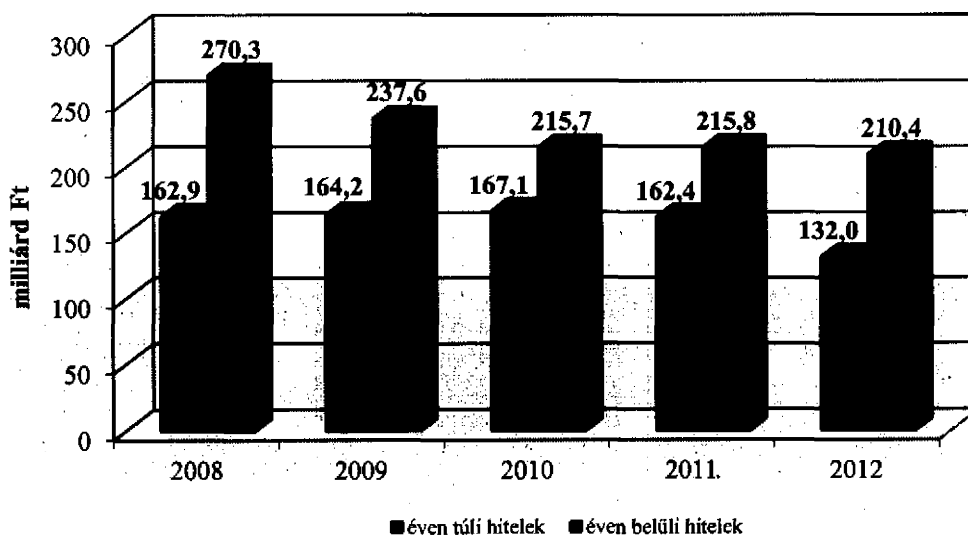
Forrás: 2008-2011 NAV adatbázis, 2012 NAV Gyorsjelentés

6.4.7. Az élelmiszeripari vállalkozások hiteleinek alakulása

A nemzetgazdaság társas vállalkozásainak hitelállományából az élelmiszeripari társaságok közel 5,0 százalékkal részesültek 2012-ben. Az elmúlt években az ágazat hitelállománya nagyobb mértékben csökkent, mint a nemzetgazdaságé, 2008 óta pedig 0,4 százalékponttal mérséklődött részesedése a

teljes hitelállományból. Az élelmiszeriparban a vizsgált időszakban a hosszú lejáratú hitelekkel szemben az éven belüli hitelek állománya volt inkább jellemző. 2008 és 2012 között jellemzően 40–60 százalék volt a megoszlás a rövid lejáratú hitelek javára.

33. ábra: Az élelmiszeripar társas vállalkozásainak hitelállománya lejáratú idő szerint

Forrás: MNB alapján készítette AKI, VM

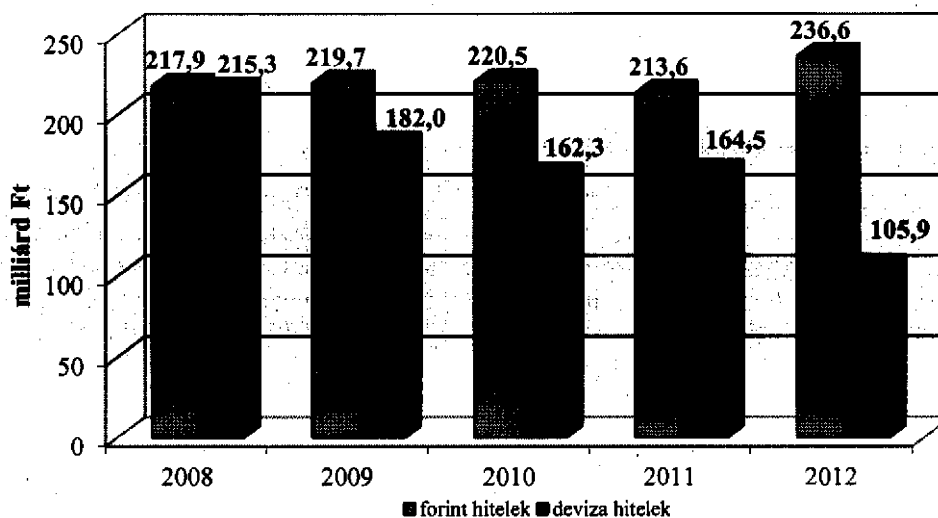
Az élelmiszeripar hitelállománya tekintetében folyamatos mérséklődés tapasztalható, 2011-hez képest 9,4 százalékos volt a hitelállomány csökkenése, így 2012 év végén jelenleg 342,4 milliárd forinttal rendelkeztek a társas élelmiszeripari vállalkozások. Ennek a folyamatnak a fő oka a bankok általános hitelezési hajlandóságának csökkenése mellett, az ágazat alacsony jövedelmezőségéből fakadó fedezethiány megléte, és ebből adódó gyenge hitelképessége lehetett.

A nemzetgazdaság teljes hitelállományának 51 százaléka volt devizahitel 2007-ben, majd 2011-ben elérte az

59,5 százalékot is. 2012 végére azonban némi visszarendeződés tapasztalható, az arány 55,1 százalék volt.

Ennél kisebb az élelmiszeripar devizahiteleinek aránya 2008 és 2012 között, átlagosan mindössze 43 százalék volt. Mindez jól jelzi az árfolyamkitettséget is, ami a válság kitörésekor (2008-ban) úgy jelentkezett, hogy részben a forint árfolyam gyengülésének következményeként az arány hirtelen 49 százalékra ugrott meg, majd ez korrigálódott 2012 végére 31 százalékra. A hitelállomány kezd visszarendeződni a forint hitelek javára, azaz a forint hitelek állománya egyre növekszik, amíg a devizahiteleké csökken.

34. ábra: Az élelmiszeripar társas vállalkozásainak hitelállománya forrás szerint

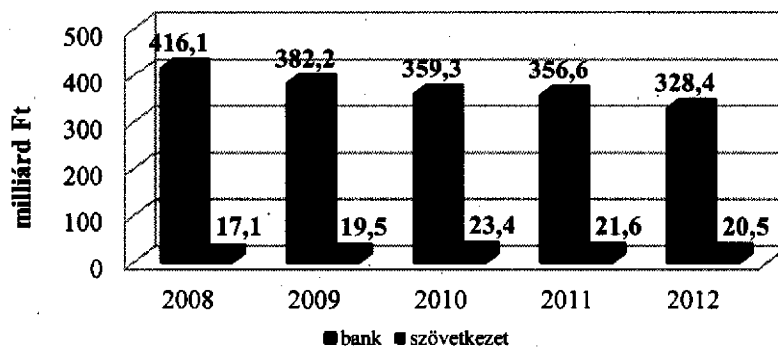

Forrás: MNB alapján készítette AKI, VM

Az élelmiszeriparban a szövetkezeti hitelezés csak elenyésző hányadot tesz ki, valamivel kevesebb, mint 6 százalékos volt

2012-ben. A szövetkezetektől igényelt hitelek sajátossága, hogy döntő többségében forint alapúak és jellemzően éven túliak.

35. ábra: Az élelmiszeripar társas vállalkozásainak hitelállománya hitelnyújtó szerint

Forrás: MNB alapján AKI, VM

6.5. Az élelmiszerláncon belüli jövedelem eloszlás

Az agrárgazdaság fontos kérdése, hogy az élelmiszerláncon belül szorosan egymásra épülő, de szervezetenként elkülönülő vállalkozások között milyen a jövedelem-megoszlás. A vertikumok fenntarthatóságának, működésének elengedhetetlen feltétele ugyanis, hogy az élelmiszer termékek előállítására, forgalmazására során felmerült költségek és az elért jövedelmek minél arányosabbak legyenek.

Az élelmiszer vertikumok egészére vonatkozó, egységes adatnyilvántartás, illetve adatbázis nem létezik, ezért az élelmiszerláncon belüli költség-, jövedelem-megoszlás bemutatására a meglévő különböző adatforrások (alapanyag-termelésre és feldolgozásra vonatkozó reprezentatív költségadatok, valamint a termékpálya fázisainak árinformációi) összehangolásával, és a hiányzó adatok becslésével elkészített vertikális modelleket alkalmaztuk. A modellek értelemszerűen átlagos adatokból épülnek fel és jellegükből adódóan nem az élelmiszerlánc egészére, hanem csak konkrét termékekre értelmezhetőek.

Mindezeket figyelembe véve a gabona, a tej, a sertés és a baromfi-hús termékpályák vezértermékeinek modellezésére van lehetőség. A KSH fogyasztói kosarában ez az alapvető élelmiszerkör mintegy egyharmaddal részesül a teljes élelmiszerfogyasztásból.

Általánosságban elmondható, hogy a jövedelmet meghatározó költségek és árak, adott termelési lánc fázisai közötti megoszlása termék-specifikusnak, és viszonylag állandónak tekinthető az egyes évek között. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy az árak évek közötti mozgása nagyobb, mint a költségeké. Ez alapvetően összefügg az adott piaci helyzettel, de szerepet játszik benne a termékpályák szereplőinek eltérő érdekérvényesítő képessége is.

A gabona termékpálya vezértermékei közül a fehér kenyérenél a legnagyobb költség- (54–55%) és arány (43–56%) a sütőiparban merül fel, míg a háromfázisú finomlisztnél a költségek közel felét (43–47%) az alapanyag-termelés adja. A 2009. év kivételével az árak tekintetében ugyancsak az alapanyag-termelésnél található a legnagyobb arány, ami 2012-ben már elérte az ötven százalékot.

53. táblázat: A kenyér és a liszt költség- és ármegoszlása

Költségmegoszlás	Fehér kenyér, 1 kg					Finomliszt				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Alapanyag										
Feldolgozás (malom)										
Feldolgozás (sütő)										
Forgalmazás										
Ármegoszlás	Fehér kenyér, 1 kg					Finomliszt				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Alapanyag										
Feldolgozás (malom)										
Feldolgozás (sütő)										
Forgalmazás										

*Előzetes, kalkulált adat

Forrás: AKI Ágazati Ökonómiai Osztály, saját számítás

A tejtermék-pálya alapvető élelmiszerénél, a 2,8-as zsírszázalékú tejnél úgy a költségek (47–50%), mint az árak (38–49%) legnagyobb részesedése a feldolgozóipari fázisnál jelentkezik. Ezzel szemben a trappista sajtnál, az egységnyi termék előállításához szükséges

nagy alapanyag igény következtében a költségek döntő hányada a mezőgazdasági fázisban (66–67%) merül fel, és a végtermék árban is ez a termékpálya rész képezi a legnagyobb (63–72%) hányadot.

54. táblázat: A tej és a sajt költség- és ármegoszlása

Költségmegoszlás	Tej, 2,8%					Trappista sajt				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Alapanyag										
Feldolgozás										
Forgalmazás										
Ármegoszlás	Tej, 2,8%					Trappista sajt				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Alapanyag										
Feldolgozás	38	49	49	46	49	13	18	14	14	16
Forgalmazás	26	22	18	18	15	18	19	22	14	13

*Előzetes, kalkulált adat

Forrás: AKI Ágazati Ökonómiai Osztály, saját számítás

A költség- és ármegoszlás tekintetében a vizsgált két húsfélét is a mezőgazdasági termelés meghatározó szerepe jellemzi. A *sertéskaraj teljes költségének közel háromnegyedét (70–74%) az alapanyag adja*. E terméknél az alapanyag-termelés árból való részesedése szintén a termékpályán belül a legnagyobb (73–90%), ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy ennél az alapvető élelmiszernél

az elmúlt két évben sajátos helyzet alakult ki. A feldolgozási fázis 2009 óta folyamatosan veszteséges, de 2011-ben és 2012-ben az e fázisban érvényesített ár, már az előző szakaszban kialakult árat sem érte el. A *bontott csirke* teljes költségének 56–60 százaléka, árból való részesedésének pedig 49–58%-a az alapanyag-előállításból adódik.

55. táblázat: A karaj és a csirke költség- és ármegoszlása

Költségmegoszlás	Sertéskaraj					Bontott csirke				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Alapanyag										
Feldolgozás										
Forgalmazás										
Ármegoszlás	Sertéskaraj					Bontott csirke				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Alapanyag										
Feldolgozás	17	8	6	3	5	33	29	22	22	29
Forgalmazás	10	18	18	19	15	15	22	22	24	13

*Előzetes, kalkulált adat

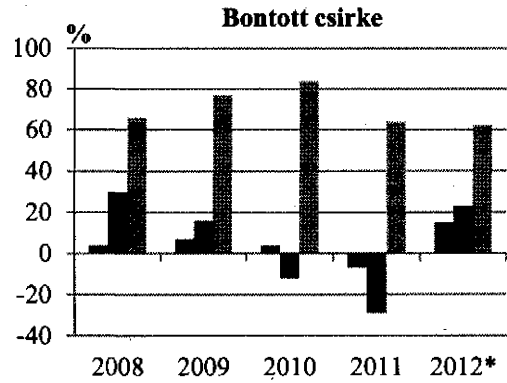
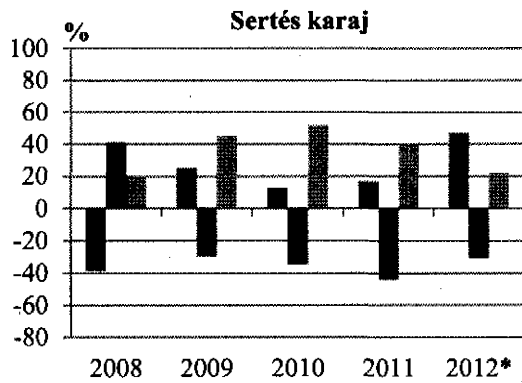
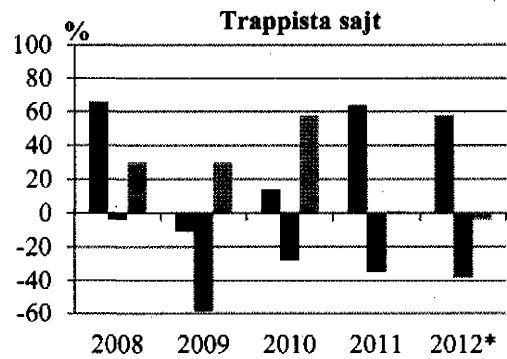
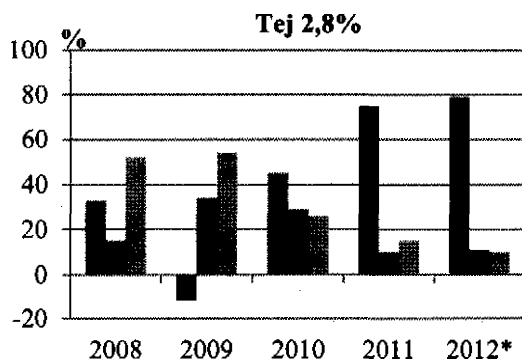
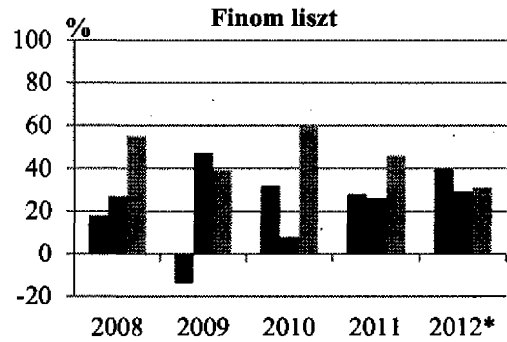
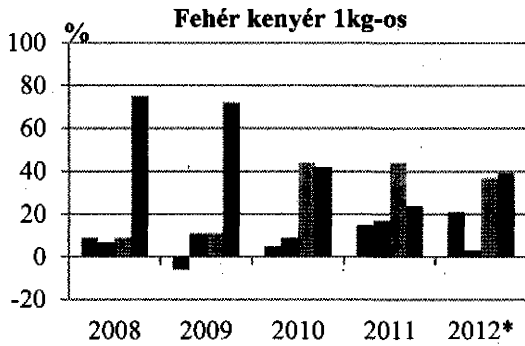
Forrás: AKI Ágazati Ökonómiai Osztály, saját számítás

A termékpályák költség- és ármegoszlásával kapcsolatban érdemes kiemelni, hogy az elmúlt években fokozatosan visszaszorult az a megoszlás, mely szerint a termékpályákon belül általában a forgalmazáson merül fel a legkisebb költséghányad, ám ezzel egyidőben ez a fázis részesedik leginkább az árból.

A költségek és árak együttes alakulását vizsgálva megállapítható, hogy a vizsgált időszakban a bemutatott élelmiszerek jövedelemhelyzete változatos képet mutatott. A termékek többségénél úgy az évek, mint a vertikum szakaszai között jelentősek a hullámzások, és a termékpályák egy részénél egyes fázisok esetenként tartósan veszteségesek. A *fehér kenyérenél* a 2011. évi viszonylag harmonikus jövedelem-megoszlás

után 2012-ben a malomipar jövedelempozíciója romlott, és kisebb mértékben ugyan, de ez jellemzi a sütőipart is. Ez a változás összefügg azzal, hogy 2012-ben a fehér kenyér összes jövedelme 19 százalékkal csökkent a kiugróan kedvező 2011-es évhez képest. Ez idő alatt ugyanakkor az alapanyag-termelők és a forgalmazók növelni tudták a jövedelmüket. A lisztnél az osztozkodás 2012-ben arányosabb volt az előző évinél. A mezőgazdasági fázisban nőtt (6%) míg a másik kettőben csökkent (feldolgozás 18 és forgalmazás 50%) a jövedelem, de összességében itt sem tudták elérni a 2011-es jövedelmet a termékpálya szereplői.

36. ábra: A legfontosabb élelmiszerpályák jövedelem megoszlása

■ Alapanyagtermeslés ■ Feldolgozás ■ Feldolgozás (sütő) ■ Forgalmazás
(kenyér esetén: malom)

* Előzetes, kalkulált adat

Forrás: AKI saját számítás, készült Ágazati Ökonómiai Osztályán

2010-től kezdődően a tejvertikum mindkét termékénél számottevően javult a mezőgazdaság, vagyis az alapanyag-előállítók jövedelemhelyezete, de amíg a 2,8 százalékos tejnél a másik két fázisban is képződött jövedelem, addig a trappista sajtnál a számítások alapján elmondható, hogy a feldolgozási fázis mindvégig veszteséges

maradt, sőt 2012-ben már a forgalmazók sem tudták költségeik egészét a fogyasztói árban érvényesíteni. Az előző év kiemelkedő eredményeihez képest 2012-ben is csökkentek a jövedelmek a két termékpályán, a tejnél 31, míg a trappista sajtnál 56 százalékkal. Ez egyértelműen, a piacon folyamatosan jelenlévő

import áruval hozható összefüggésbe, főleg a sajtjánál.

A húsfélék közül, a trappista sajtéhoz hasonlóan, a sertéskarajnál, is számottevően javult az alapanyag-fázis jövedelem-aránya, és a folyamatosan veszteséges feldolgozó szakaszban is csökkent 2012-ben a veszteség az előző évhez képest. A javulás egyértelműen annak tudható be, hogy 2011-hez viszonyítva több mint háromszorosára nőtt a termék összes jövedelme, és ez döntő mértékben az alapanyag-termelésben jelentkezett.

A vizsgált termékek között a húscsirke termékpálya jövedelem-megoszlása a legegyenlőtlenebb. A számos, termeléssel felhagyó gazdálkodóval szemben, a termelésüket folytatók adatai azt jelzik, hogy 2012-ben a termékpálya első két fázisa ugyan nem volt már veszteséges, de a minimális összjövedelem közel kétharmada még így is a forgalmazásban jelent meg. E mellett azt is

meg kell jegyezni, hogy a jövedelem 2012-ben a termékpálya egészében több mint 40%-kal csökkent az ugyancsak kedvezőtlen előző évhez képest. Ez a két év óta tartó kedvezőtlen folyamat alapvetően a magas takarmányárakkal hozható összefüggésbe, mivel a húscsirke esetében döntően vásárolt takarmánnyal történik a hizlalás, amelynek hatása végigfut a termékpálya egészén

Összességében elmondható, hogy a különböző termékpályákon általában nincs harmonikus jövedelem-osztozkodás, sőt a gyakorlatban ezeket az arányokat az állami támogatások módosítják. Továbbá fontos kiemelni, hogy az élelmiszerlánc szereplői közül a feldolgozók helyzete a legkritikusabb, mert folyamatosan kettős nyomás alatt vannak a dráguló alapanyag-termelés és a csökkenő fogyasztást realizáló, alacsonyabb árbevételű forgalmazás között.

7. Az agrárkereskedelem alakulása

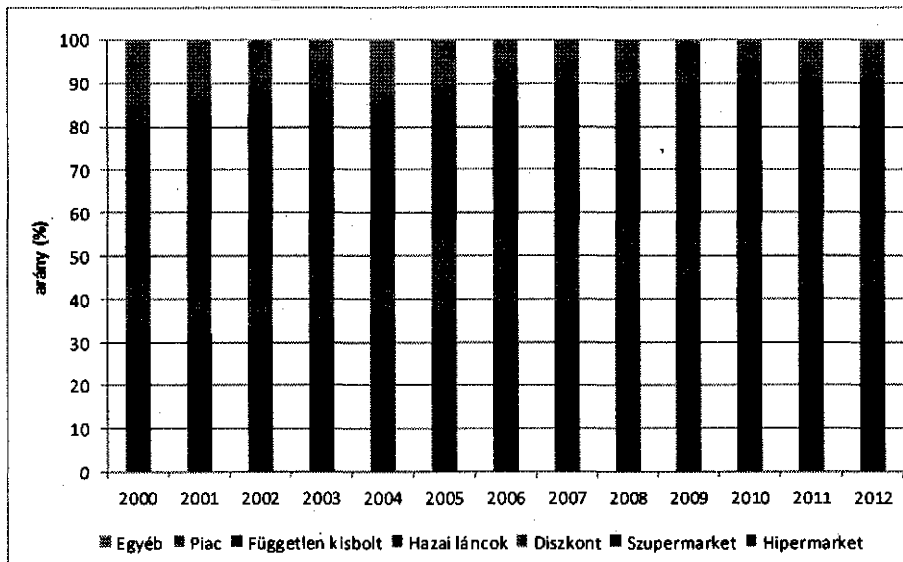
7.1. A hazai élelmiszerfogyasztás és kereskedelem

A hazai vásárlók elsősorban a nagy alapterületű, széles áruválasztékot és jelentős akciókat kínáló hipermarketeket részesítik előnyben élelmiszer beszerzéskor. A szupermarketek szerepe mérsékelten növekszik, a diszkontoké kis ingadozásokkal ugyan, de némileg mérséklődött. A szupermarketek és a diszkontok piaci részesedése 2011-ben és 2012-ben közel azonos volt. Míg a kisbolt láncok piaci részesedése emelkedő tendenciát mutat, a független kisboltok részesedése az elmúlt

években csökkent. A piacok értékben mért forgalma 2012-ben tartja a 4 százalékos piaci részesedését.

Az értékesítési csatornák súlyában 2012-ben számottevő változások nem történtek. A diszkontok és a kisbolt láncok kismértékben tudták növelni piacrészlüket, ugyanakkor szinte valamennyi csatornának szűkült a vásárlói bázisa, a diszkontok kivételével minden más formátumban kevesebben fordultak meg 2012-ben, mint az előző évben. A lánc kereszthasználat enyhén csökkent, a fogyasztók a számukra marginális üzleteket elhagyják. Egy átlagos háztartás 2012-ben mintegy 7 kereskedelmi láncban vásárolt, havi rendszerességgel tipikusan 2-3 boltot látogatva (Forrás: GfK Hungária).

37. ábra: A kereskedelmi csatornák részesedése a napi fogyasztási cikkek forgalmazott értékéből (2000-2012)

Forrás: GfK Hungária (2012): Megduplázódott a piacok árbevétele, Háztartáspanel sajtóközlemény

A kiskereskedelmi forgalom volumenének 2007 óta tartó csökkenése a 2011. évi stagnálás után 2012-ben folytatódott, 2,2 százalékkal csökkent az előző évhez viszonyítva.

Az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelmi üzletek eladásainak volumene kisebb mértékben esett vissza, mint a teljes kiskereskedelemé, 2012-ben 0,9 százalékkal mérséklődött. A tevékenységcsoporton belül az összforgalom 91 százalékát lebonyolító vegyes termékkörű üzletek (hiper- és szupermarketek, vegyesboltok) eladási volumene a 2011. évi mérsékelt (0,2%) emelkedés után 2012-ben 1,2 százalékkal csökkent. Az élelmiszer-, ital- és

dohányáru-szaktoltok eladási volumene 2011-ben 1,0 százalékkal, 2012-ben 2,1 százalékkal nőtt az előző évhez képest.

Az országos kiskereskedelmi üzlethálózatban, valamint a csomagküldő kiskereskedelemben 2012-ben 8249 milliárd forint értékű árut forgalmaztak 347 milliárd forinttal, 4,4 százalékkal többet, mint 2011-ben. A kiskereskedelmi eladások 45,4 százaléka élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletekben realizálódott. Az élelmiszer- és élelmiszer jellegű kiskereskedelem éves forgalma 3742 milliárd forint volt, 227,8 milliárd forinttal (+6,5%) haladta meg a 2011. évit.

A fogyasztói árak 2012-ben átlagosan 5,7 százalékkal emelkedtek az előző évhez viszonyítva. A legnagyobb mértékben, 12,7 százalékkal a szeszes italok, dohányárak drágultak, de átlag felett, 5,9 százalékkal növekedtek az élelmiszerek árai is. (2011-ben a szeszes italok, dohányárak áremelkedése 0,5 százalékos, az élelmiszereké 6,6 százalékos volt.)

Az élelmiszerárak növekedésének üteme szeptemberben gyorsult fel, főként a nagy termés kiesést okozó aszály hatására. Ugyanakkor a drágulás mértéke elmaradt attól, amire az emelkedő költségek miatt lehetett számítani. Ennek oka elsősorban az lehetett, hogy a gyenge, belső kereslet miatt az élelmiszertermelők és feldolgozók csak korlátozott mértékben tudták a költségeik emelkedését áthárítani a kiskereskedőkre és ez által a fogyasztókra.

Az élelmiszerek alkotják a szolgáltatások után a második legnagyobb csoportot a lakossági kiadásokon belül, részesedésük 2012-ben 23,2 százalék volt. Ezért az 5,9 százalékos élelmiszerár növekedés 1,4 százalékponttal járult hozzá az 5,7 százalékos inflációhoz, vagyis az infláció mintegy negyedéért volt felelős. Ugyanakkor az élelmiszerárak növekedése az év eleji visszafogott drágulásnak köszönhetően 0,7 százalékponttal mérséklődött 2011-hez viszonyítva.

Az élelmiszerek körében a tojás fogyasztói ára nőtt a legnagyobb (35,9%) mértékben 2012-ben. Ennek a korábban már bemutatott termelői ár növekedés volt az oka. A

sertészsiradék ára (25%) erősen, a margarin (8,9%) és az étolaj (1,4%) ára mérsékeltebben emelkedett. A sertés- és a marhahús ára az átlagosnál jobban, 11,8 százalékkal, illetve 12,5 százalékkal, a baromfihús ára kevésbé, 5,7 százalékkal nőtt. A tej 2,5 százalékkal, a vaj, vajkrém 5,2 százalékkal drágult, de a sajt ára alig haladta meg az előző évit (0,7%). A liszt fogyasztói ára a 2011. évi 43 százalékos emelkedés után 2012-ben 3,5%-kal mérséklődött, a kenyér ára is csak 1 százalékkal lett magasabb, de a száraztészta áremelkedése 6,2 százalékos volt.

A burgonya ára a 2010. és 2011. évi 33,5, illetve 24,7 százalékos növekedés után 2012-ben 18,6 százalékkal csökkent. A friss zöldség, valamint a friss hazai- és déligyümölcs ára 3,3-3,4 százalékkal nőtt. A szeszesitalok ára 6,3 százalékkal nőtt, a dohányáraké a 2011. évi 2,5 százalékos csökkenés után 2012-ben 21,9 százalékkal emelkedett.

56. táblázat: A hazai egy főre jutó élelmiszerfogyasztás (kg/fő)

Megnevezés	2007	2008	2009	2010	2011
Kenyer					
Serteshús					
Baromfi					
Tej, liter	34,9	35,3	35,3	32,9	30,9
Joghurt, kefir, tejföl, liter	11,9	12,7	12,3	13,0	11,7
Gyümölcs összesen	44,9	42,0	42,2	37,1	39,5
Zöldség és burgonya összesen	85,1	83,3	81,6	76,9	80,4

Forrás: KSH

7.2. Az agrár-külkereskedelem helyzete

Agrár-külkereskedelmi kapcsolataink 2012-ben is bővültek. Míg 2011-ben 157, 2012-ben 161 országgal volt már agrár-külkereskedelmi kapcsolatunk, és a forgalom értéke is az előző évi 78 helyett, 84 ország esetében haladta meg az 1 millió eurót. Legfontosabb kereskedelmi partnereink köre nem változott 2011-hez képest. Németország, Szlovákia, Románia, Ausztria, Hollandia, Olaszország, Lengyelország, Csehország és Franciaország részesedése a magyar agrár-külkereskedelmi forgalomból megközelítette a 75 százalékot.

Az agrár-külkereskedelmi forgalmunk döntő részét 2012-ben is az Európai Unió tagállamaival bonyolítottuk. Az Európai Unió az exportértékből 84,0 százalékkal, az importértékből 91,0 százalékkal részesedett. Az unió országaiba irányuló kivitel értéke a teljes agrárexportnál kicsit erősebben (+13,2) bővült, az import valamelyest elmaradt (-0,9%) a 2011. évi értéktől. Az egyenleg 2732 millió eurós értéke 828 millió euróval volt magasabb, mint egy évvel korábban. Az unió régi tagországaiba irányuló agrártermékek exportértéke 20,8 százalékkal emelkedett, míg importértéke 4,5 százalékkal csökkent, az új tagországok esetében az agrárexport értéke 4,1 százalékkal, az importé 5,2 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit.

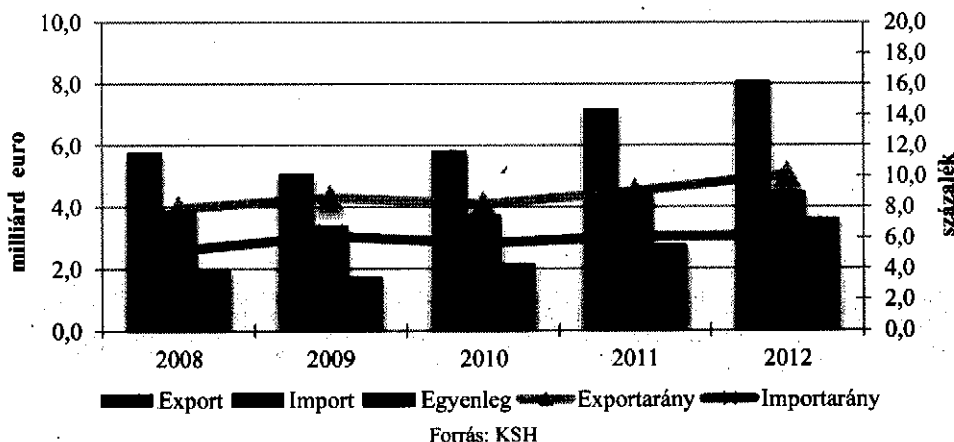
Az Európai Unión kívüli országokba irányuló exportunk érték növekedése meghaladta a 7,0 százalékot, míg az innen érkező mezőgazdasági és élelmiszeripari áruk értéke 13,0 százalékkal nőtt az előző évhez

viszonyítva. Az unión kívüli országokkal folytatott agrár-kereskedelmünk egyenlege meghaladta a 888 millió eurós értéket, mely 5,3 százalékos növekedés az előző évhez viszonyítva.

2012-ben a mezőgazdasági- és élelmiszeripari termékek exportforgalmának 8,1 milliárd eurós értéke jelentősen meghaladta a korábban rekordnak tartott 2011. évi értéket. A kivitel értéke a volumen 9,7 százalékos és az árak 2,3 százalékos növekedésének eredményeként 12,3 százalékkal nőtt. Ezzel szemben a mezőgazdasági-, és élelmiszeripari termékek behozatala 4,5 milliárd eurót tett ki, melynek értéke épp csak meghaladta az egy évvel korábbi szintet (+0,2%). Az import volumenének 2,7 százalékos visszaesését ellensúlyozni tudta az árak 3,0 százalékos emelkedése. Ennek eredményeképpen az agrár-külkereskedelmi forgalom 2012-ben 3,6 milliárd euró aktívumot eredményezett, amely 31,8 százalékkal, 0,9 milliárd euróval több, mint 2011-ben volt.

A mezőgazdasági- és élelmiszeripari termékek korábban is számottevő részesedése a teljes nemzetgazdasági exportból tovább emelkedett. Az agrárexport részesedése 2010-ben 8,2, 2011-ben 9,0, 2012-ben pedig 10,1 százalék volt. Az agrárimport részesedése a nemzetgazdaság importjából nem változott tavaly, így maradt a 6,1 százalékos arány. Az ország külkereskedelmi aktívumának 54,4 százalékát adó agrár-külkereskedelmi mérlegtöbblet makrogazdasági jelentőségre is szert tett, mellyel az agrárgazdaság a 2012-es külkereskedelmi mérleg egyensúlyban tartásának nélkülözhetetlen elemévé vált.

38. ábra: Az agrár-külkereskedelem alakulása 2008-2012 között

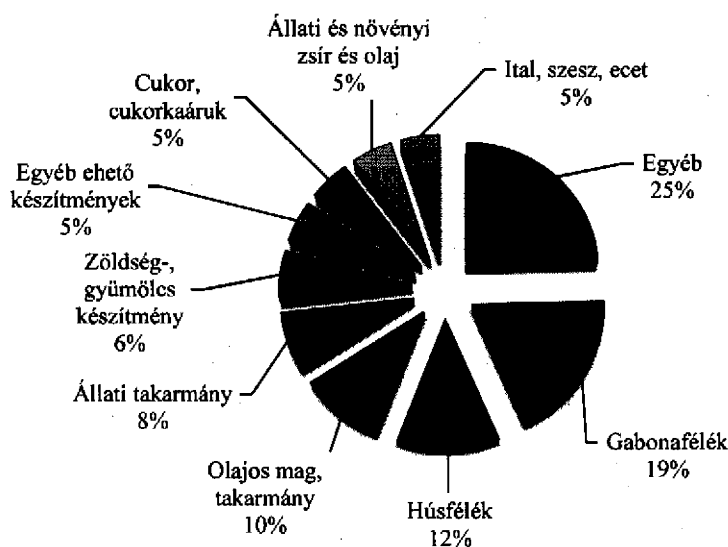
Az agrárexport feldolgozottsági fok szerinti szerkezete azonos volt a 2011. évvel. A mezőgazdasági alapanyagok kivitele biztosította az agrárexport árbevételének 37%-át, az elsődleges feldolgozottságú termékek, és a magas feldolgozottságú termékek részesedése pedig 32-31 százalékot tett ki. Ugyanakkor pozitív tendencia, hogy a kivitelben a nyersanyagok mellett számottevően nőtt mind az elsődleges (+15,2%), mind a magas feldolgozottságú termékek (+13,4%) aránya, abszolút értékben +12,3 százalékkal.

Az importon belül ellentétes folyamatok voltak megfigyelhetők, míg a magas feldolgozottságú termékek behozatala visszaesett (-3,8%), addig a nyersanyagok

(+3,5%), és az elsődleges feldolgozottságú termékek aránya enyhén bővült (+3,0%). 2011-hez viszonyítva elmondhatjuk, hogy némileg mérséklődött a magas feldolgozottságú termékek aránya, 42,6-ról 40,9 százalékra, míg az alapanyagok aránya 2,2-ről 21,9 százalékra, az elsődleges feldolgozottságú termékek részesedése pedig 36,1-ről 37,2 százalékra emelkedett.

Az importban tapasztalható elmozdulás nyomán az egyenleg összetétele is változott. Az agrár-külkereskedelem aktívumának az egy évvel korábbi 65 százalék helyett, 55,5 százalékát biztosították az alapanyagok, a magas feldolgozottságú termékek aránya pedig a 2011. évi 11-ről 18,4 százalékra emelkedett.

39. ábra: A legfontosabb exportcikkek részesedése az agrárexportból 2012-ben

Forrás: KSH

A magyar agrárexport árucsoportok szerinti szerkezete koncentrált, az 5 legnagyobb értékű árucsoport – a gabonafélék, a húsfélék, az olajos magvak, az állati takarmányok és a zöldség-gyümölcs készítmények – részesedése a teljes agrár-exportból 2012-ben 54,8% tett ki. A koncentráció mértéke 2011-hez viszonyítva enyhén nőtt, azonban az elmúlt öt évet vizsgálva csökkenő tendencia figyelhető meg. Az öt legnagyobb árucsoport részesedése 2011-ben 53,9%, 2008-ban 58,2% volt.

Az importunk kevésbé koncentrált. *Az 5 legnagyobb importértékű árucsoport – a*

húsfélék, az állati takarmányok, a különböző ehető készítmények, a tejtermékek, tojás, méz, valamint a cukor, cukorkaárúk aránya a teljes agrárimportból 43%-ot tett ki 2012-ben. Az elmúlt öt évben az import koncentrációja nem változott jelentősen, 42-43% között alakult.

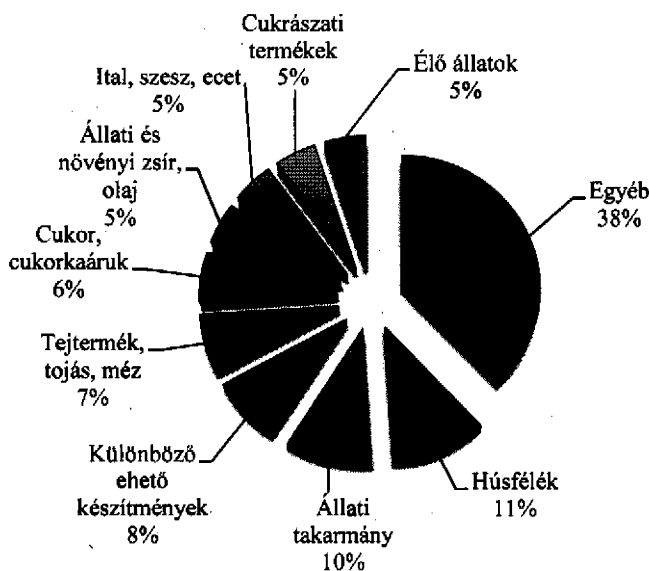
A 2011. évi kiváló termésmennyiségnek köszönhetően a gabonaexport rekordértéket ért el 2012-ben. Az 1,5 milliárd eurós árbevétel a teljes agrárexport értékének csaknem ötödét (19%-át) tette ki. A gabona árucsoport külkereskedelmi aktívuma megközelítette az 1,4 milliárd eurót.

Az összesen 6,7 millió tonna gabonakivitelből, 4,8 millió tonna kukoricát, 1,5 millió tonna búzát, 344 ezer tonna árpát értékesítettek a külföldön. Csupán 54 ezer tonna volt az egyéb gabonafélék értékesített mennyisége. Ezek alapján a kukorica mennyisége 20%-kal haladta meg az egy évvel korábbit, itt érdemes megemlíteni, hogy a csapadékhiány miatt 2012-ben csupán 4,5 millió tonna kukorica termett. Amellett, hogy a 2011. évi raktárkészletet értékesítették a gazdák, az is kiolvasható a számokból, hogy a gabonaértékesítésre vonatkozó döntéseket a

gazdák nem a hazai kereslet, hanem a piac folyamatok alapján hozzák meg.

A 2012. évi aszálykár hatása a külkereskedelemben is érződött, szeptembertől már jóval kevesebb kukoricát szállítottunk külföldre. Az exportált kukorica 98%-át az Unió tagállamaiba szállítottuk, ahonnan az árbevétel 91%-a származott. Hollandia 1,1 millió tonnát, Olaszország 835 ezer tonnát, Románia 800 ezer tonnát, Németország pedig 555 ezer tonna kukoricát vásárolt Magyarországtól.

40. ábra: A legfontosabb importcikkek részesedése az agrárimportból 2012-ben

Forrás: KSH

Búzaexportunk mennyisége 7%-kal, míg az exportára 6%-kal emelkedett, így exportárbevétele 13%-os (40 millió euróval) javulást mutatott, mint 2011-ben. Búzát elsősorban Olaszországba, Ausztriába, Bosznia-Hercegovinába és Romániába exportáltunk Árpából csaknem 40%-kal kevesebbet exportáltunk, mint egy évvel korábban, és az árbevétel is jelentősen, 26%-kal csökkent.

A második legjelentősebb árucsoport az élelmezési célra alkalmas húsfélék voltak, mely az utóbbi években az agrár-kereskedelemben exportértékének 12-14%-át, importértékének 9-11%-át adták. Az

árucsoport kivitele ugyan nőtt 2012-ben, de az import nagyobb mértékű bővülésének következtében az egyenleg többlete mérséklődött. Az export 1%-kal, 989 ezer euróra, míg az import 14%-kal 493 ezer euróra emelkedett, így az egyenleg 10%-kal, 496 ezer euróra csökkent. Az exportvolumen enyhén csökkent, amelyet ellensúlyozott az exportár emelkedése. Az importoldalán megjelent számottevő bővülés alapvetően az ár jelentős növekedésének volt köszönhető, tekintve, hogy a volumen csak visszafogottan emelkedett.

A húsfélék árucsoport exportértékének több mint 85%-át, importértékének közel 80%-át a sertés- és a baromfi-hús adta. 2010 óta a kivitelben a baromfi-hús részesedése

emelkedik, míg a sertéshús részesedése csökkenő tendenciát mutat. Az árucsoport exportértékének emelkedését az utóbbi két évben elsősorban a baromfi-hús-kivitel bővülése biztosította. Baromfi-húsból nettó exportőrök vagyunk, melyet mi sem bizonyít jobban, mint hogy 2012-ben a baromfi-hús exportvolumene 10%-kal nőtt, mely tovább erősítette a 440 ezer euró növekvő aktívumot. Az import dinamikus növekedésének köszönhetően élő baromfi-ból értékben még nem, de mennyiségben már nettó importőrök vagyunk. A fenti folyamatok arra utalnak, hogy a baromfi-hús-feldolgozás versenyképessége nőtt az utóbbi években, mivel jobban megéri az élő baromfit itthon levágni és a baromfi-húst exportálni.

Az erősen növekvő import ellenére 2011-ig még sertéshúsból is nettó exportőrök voltunk. 2012-ben viszont már csak a magasabb értékű exportszerkezet révén keletkezett 3 millió eurós aktívum, hiszen a sertéshús importmennyisége már 8 ezer tonnával haladta meg az exportot. A sertéshús havi forgalmát vizsgálva kitűnik, hogy 2012 júniusától kezdődően az import havonta, mennyiségben és értékben is, magasabb az exportnál. Ezzel szemben élő sertésből nettó exportőrré vált hazánk 2012-ben. Az export értéke 67%-kal, a mennyisége 47%-kal, míg az import értéke 7%-kal nőtt, a kivitel mennyisége 26%-kal esett vissza 2011-hez viszonyítva. Az a tény, hogy gazdaságosabb exportálni az élő sertést, és importálni a sertéshúst, azt mutatja, hogy romlott a hazai sertéshús-feldolgozás versenyképessége.

A húsfélék behozatalában egyértelműen a sertéshús a meghatározó termékkör. Az utóbbi években az árucsoport importértékének mintegy kétharmad részét adta a sertéshús, amelyből 2011-ben 15%-kal, 2012-ben 6%-kal hoztunk be többet, mint az előző évben. A baromfi-hús behozatala is emelkedett, de mennyisége az exporthoz képest kevés (2011-ben 52, 2012-ben 62 ezer tonna) volt.

A harmadik legmagasabb árbevételű biztosító árucsoport, az olajosmagvak exportértéke nőtt a legnagyobb mértékben 2011-hez képest. Az árucsoport exportértéke 195 millió euróval (+32%), importértéke 54 millió euróval (+42%) emelkedett, így az olajosmagvak külkereskedelmi egyenlege 140 millió euróval (+29%) volt magasabb a 2011.

évi értéknél. Ennek háttérében főként a mintegy negyedével bővülő exportvolumen áll, de az exportár is számottevően emelkedett.

Az olajosmagvak exportértékének ilyen nagymértékű növekedése a napraforgónak köszönhető, melynek export árbevétele 95%-kal volt magasabb az előző évinél. Ugyanakkor a repce exportja 4%-kal kisebb értéket eredményezett. Importoldalról a repce és a napraforgó behozatala egyaránt növekedett 25-25 millió euróval. A napraforgó legnagyobb piaca 2012-ben is Hollandia volt, ahová az előző évi mennyiség több mint kétszeresét szállítottuk. A további két legfontosabb külkereskedelmi partnerünk, Olaszország és Németország is jóval több napraforgómagot vásárolt, mint egy évvel korábban.

7.3. A helyi értékesítés és piac szerepe a hazai élelmiszer-kereskedelemben

A helyi gazdaság és társadalom megerősítése és a hálózati gazdaság kialakítása a 2020-ig felvázolt Nemzeti Vidékstratégiai koncepció megvalósulásának egyik kulcskérdése. Eszerint a kis léptékű hálózati gazdaság csökkenti a társadalom kiszolgáltatottságát, működésének, élelmezésének költségeit. Emellett az utóbbi években megnövekedett az igény a szorosabb termelői-fogyasztói kapcsolat iránt is, ezt igazolja, hogy az Eurobarometer 2011-es uniós felmérése szerint minden tagállamban igen magas volt a helyi termékek társadalmi támogatottsága.

A Közös Agrárpolitika reformja ezért beemelte a rövid ellátási láncokat és a helyi termékeket a 2014-től támogatható körbe. A piacok a rövid ellátási lánc és a helyi értékesítés feltételének is megfelelnek, azzal pedig, hogy közel hozza a termelőket a fogyasztóhoz, növeli a közösség élelmezés- és élelmiszerbiztonságát, a fogyasztói bizalmat és a helyi termékek iránti keresletet; és jelentősen csökkenti az energia, a csomagolóanyag, valamint az adalékanyag-felhasználást, és ezzel védi a környezetet is.

7.3.1. A termelői értékesítés oldaláról

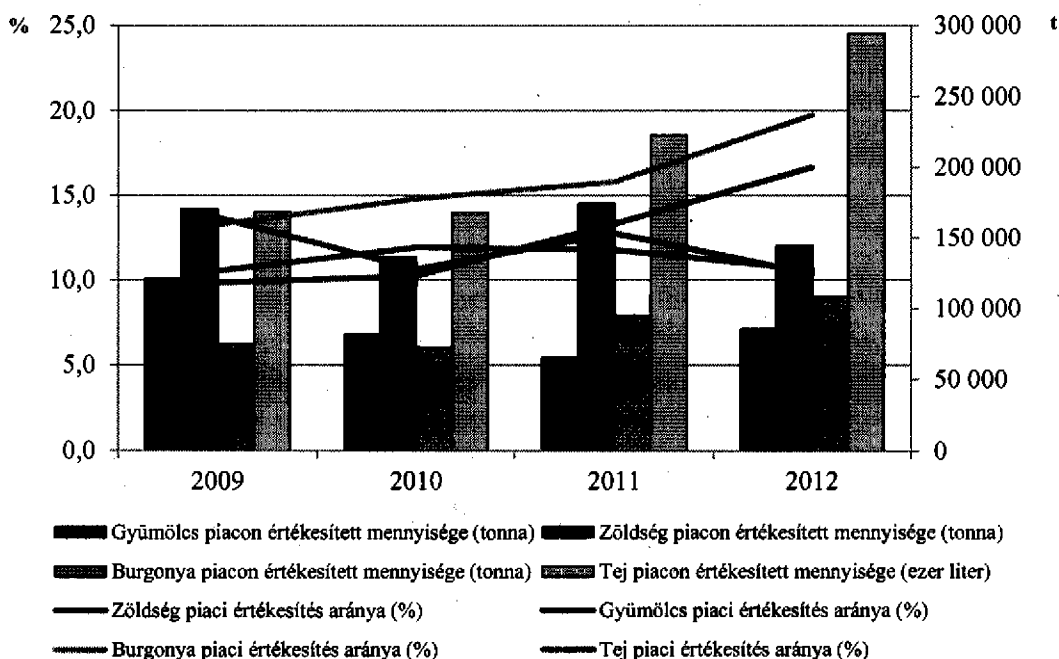
A piacokon, illetve közvetlen fogyasztásra (közületeknek, piacon, háztól, saját boltban) történő értékesítés arányának növelése az agrárkormányzat egyik fő célkitűzése. 2012-ben számos intézkedés született a piacon történő, illetve a közvetlen értékesítés fellendítésére. A jogszabályi környezet változása könnyítette a piacnyitást, amelynek következtében számuk lassú növekedésnek indult.

A közvetlen értékesítéssel az ellátási lánc lerövidül; ez amellet, hogy növeli a termelés jövedelmezőségét, megkönnyíti az élelmiszerek nyomon követhetőségét is. A rövid ellátási láncok fejlesztése egy-két évnél természetesen hosszabb időt vesz igénybe, ezért az elmúlt három év adatai nem tükrözik teljes körűen az elmúlt évek intézkedéseinek teljes hatását.

A KSH termékmérlegei mutatják a közvetlen értékesítés nagyságát az egyes termékek esetében. A továbbiakban a piaci értékesítés elnevezés a közvetlen fogyasztásra történő értékesítés minden formájára vonatkozik. Az adatok azt mutatják, hogy a termelők piaci értékesítése mekkora az adott termék, illetve termékcsoporthoz képest, és ez mekkora részt képvisel a teljes termékmennyiségben. Ez rávilágít arra, hogy mennyire jelentős a szerepe a piaci értékesítésnek.

A tej és a burgonya esetében a piaci értékesítés jobban nőtt 2010 és 2012 között, mint a termelés, ezért a piaci értékesítés aránya is meghaladja a 2 évvel ezelőtti (41. ábra). Ugyanakkor a zöldség és gyümölcs termésmennyisége, és piaci értékesítése is jelentősen ingadozott az elmúlt években. A piaci értékesítés aránya is hullámzóan alakult, nem figyelhető meg egyértelmű tendencia.

41. ábra: A piaci értékesítés mennyisége és aránya az összes termésmennyiséghez képest a zöldség, gyümölcs, tej és burgonya esetében (2009-2012)

Forrás: készült a KSH Termékmérleg adatbázisából, a VM Agrárközgazdasági Főosztályán

A zöldségfélék közül a paradicsom, a zöldborsó, a fejes saláta, a petrezselyem, és a fokhagyma piaci értékesítésének szerepe nőtt jelentősen 2009 óta (42. ábra). Ezzel szemben mérséklődött a görögdiinnye és az uborka

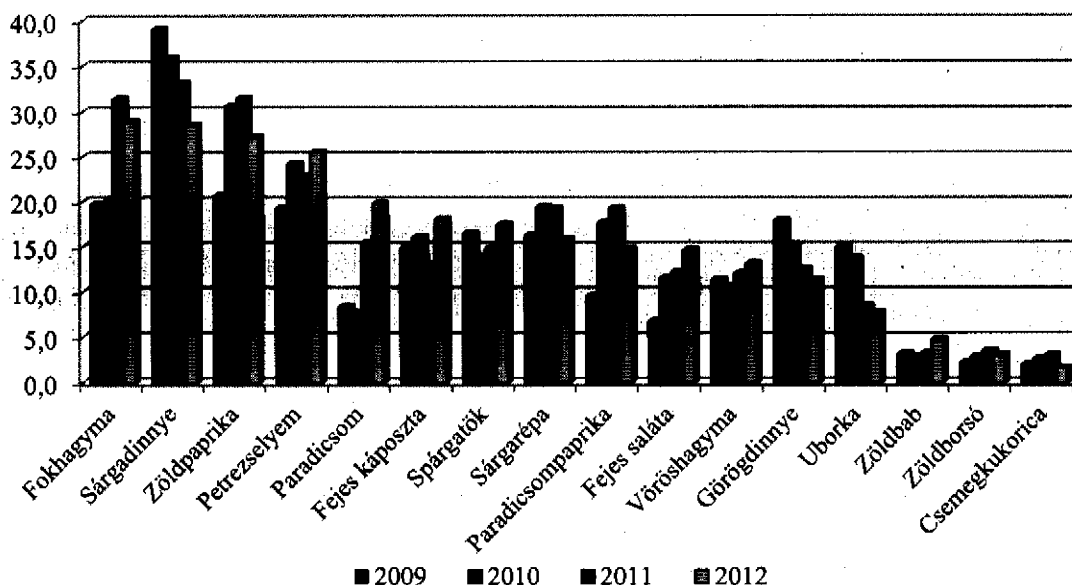
közvetlen értékesítése. A görögdiinnyénél a dinnye promóció, ezáltal a modern értékesítési csatornák forgalmának növekedése állhat a háttérben. Ez azonban pozitívan hat a termelők jövedelemhelyzetére, mivel a dinnyénél fontos a nagy mennyiségben való értékesítés,

valamint a kiskereskedők felvásárlási áraikban is egyre inkább elismerik a magyar dinnye magas minőségét.

A piaci értékesítés jelentősége a fokhagyma, a sárgadinnye, a zöldpaprika és a paradicsom esetében a legmagasabb (az összes

termés több mint negyede), míg a zöldbab, a zöldborsó, és a csemegekukorica piaci értékesítése mindössze néhány százalékot képvisel. Utóbbi zöldségféléket jellemzően a konzerviparnak értékesítik tovább feldolgozásra.

42. ábra: Fontosabb zöldségfélék piaci értékesítésének aránya (2009-2012)

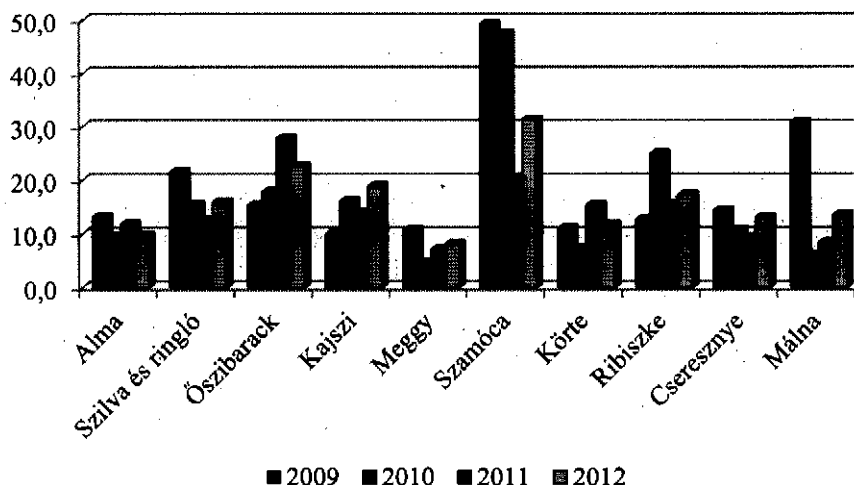

Forrás: készült a KSH Termékmérleg adatbázisából, a VM Agrárközgazdasági Főosztályán

A fontosabb gyümölcsök közül 2009 óta számottevően nőtt az őszibarack és a kajszii piaci értékesítésnek aránya, míg visszaesés figyelhető meg a szilva, a meggy, és a cseresznye esetében. A közvetlen értékesítés

leginkább a szamócára, az őszibarackra, és a kajszira jellemző, míg az alma és a meggy esetében a legkisebb ennek a szerepe (43. ábra).

43. ábra: Fontosabb gyümölcsfélék piaci értékesítésének aránya (2009-2012)

Forrás: készült a KSH Termékmérleg adatbázisából, a VM Agrárközgazdasági Főosztályán

Összességében elmondható, hogy Magyarországon továbbra is jelentős súlyt képvisel a közvetlen értékesítés, annak ellenére, hogy a termeléshez viszonyított aránya és annak alakulása termékenként változatos képet mutat. Számos esetben figyelhető meg pozitív tendencia, amely a termelők és a fogyasztók számára is kedvező. Ugyanakkor a rövid ellátási lánc fejlesztése hosszabb időt vesz igénybe, és az agrárpolitika további erőfeszítéseire van szükség ahhoz, hogy tartós és kiegyensúlyozott módon növekedjen.

7.3.2. A kiskereskedelmi csatornák oldaláról

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) adatai alapján – az alkalmi/ünnepi vásárokat nem számítva 2012 októberében 453 piac működött Magyarországon, amelyen belül 117 (26%) regisztrált termelői piacként. A piacok közel fele teljesen, vagy részben fedett, de ez főként a hagyományos (kereskedői) piacokra jellemző inkább. Emellett több mint háromnegyedük termékinálatában állati eredetű termékek is szerepelnek, szintén nagyobb részt a hagyományos piacokon.

57. táblázat: Az összegyűjtött piacok száma és típusai (2012.10.08.)

	Piacok	Teljesen, vagy részben fedett	Állati eredetű terméket is árusít
Hagyományos piac	338	74,2	165
Termelői piac	117	26,4	291
Összesen	453	74,2	291

Forrás: A Nébih adatai alapján saját számítás

A GfK Háztartáspanel adatai szerint a piacok reneszánszukat élik, hiszen az elmúlt évtizedben a piaci költés megkétszereződött, a 2000 évi 70 milliárd forintról 2011-re 130

milliárd forintra nőtt. Ez azt jelenti, hogy a piac, mint értékesítési csatorna megőrizte 5% körüli arányát a napi fogyasztási cikkek háztartási fogyasztásából, ami tekintettel a piacon kívüli nem modern kereskedelmi formák (egyéb értékesítés és független kisboltok) folyamatos térvészésére nem kis teljesítmény.

A piacon történő vásárlás jellemzői közül az átlagos kosárméret növekedett a vizsgált időszakban (1046-ról 1859 forintra), a többi mutató meglehetősen állandó volt 2000 és 2011 között (GfK Hungária, 2012):

- A háztartásoknak több mint a kétharmada járt piacra vásárolni (64-68%).
- A vásárlás gyakorisága alapján körülbelül kéthetente látogatott el a piacra (24-27-szer).
- Elsősorban friss élelmiszert vásároltak, a költés 36,2%-át zöldségre, 17,8%-át gyümölcsre, 11,8%-át friss húsról, 7,1%-át pékárura és 7,0%-át feldolgozott hústermékekre fordították.

A tipikus vásárlók az idősebbek, kisebb, azaz 1-2 fős háztartásokban, valamint a fővárosban és nagyvárosokban élők voltak.

A termelői értékesítésre irányuló kutatások eredményei kijelölik a termelők piaci értékesítésével kapcsolatos legfontosabb támogatás- és oktatáspolitikai irányokat, egyrészt a termelők, illetve a termelőket szervezők által megvalósított logisztikai beruházásokat, másrészt a termék- és minőségfejlesztési programok kialakításának fontosságát. Fontos lenne olyan egyszerű menedzsment és marketing eszközök kidolgozása és felnőtt képzés keretében történő elterjesztése, amelyek hatékonyan segítenék a termelők piaci értékesítését.

7.3.3. Az általános élelmiszerkereskedelem helyzete

2012-ben az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem forgalma 1,2 százalékkal csökkent az előző évhez képest. Az okok között első helyen kell említeni a

vásárlóerő csökkenését, ami a gazdaság teljesítményéhez, ezen keresztül a reálkeresetekhez igazodik. A nettó jövedelememelkedésből adódó többletet nem vásárlásra költötték, az inkább a megtakarításokat gyarapította.

58. táblázat: A kiskereskedelmi forgalom kiigazítatlan volumenindexei (2002-2012) [előző év=100,0]

Év	Élelmiszer- és élelmiszerjellegű vegyes kiskereskedelem	ebből:			Nem élelmiszer termék	Külkereskedelem (üzemanyag forgalom nélkül)	Kiskereskedelem összesen
		élelmiszerjellegű vegyes	élelmiszer-, ital-, dohányváru	élelmiszer-, ital-, dohányváru			
2002							
2003	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3
2004	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3
2005	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3
2006	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3
2007	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3	100,3
2008	98,5	98,5	98,5	98,5	98,5	98,5	98,5
2009	96,4	96,4	96,4	96,4	96,4	96,4	96,4
2010	97,1	97,1	97,1	97,1	97,1	97,1	97,1
2011	100,3	100,2	101,0	101,3	100,3	100,2	100,2
2012	99,1	98,8	102,1	96,5	97,8	97,8	97,8

Forrás: KSH

59. táblázat: A vásárlóerő változása 2008-2012

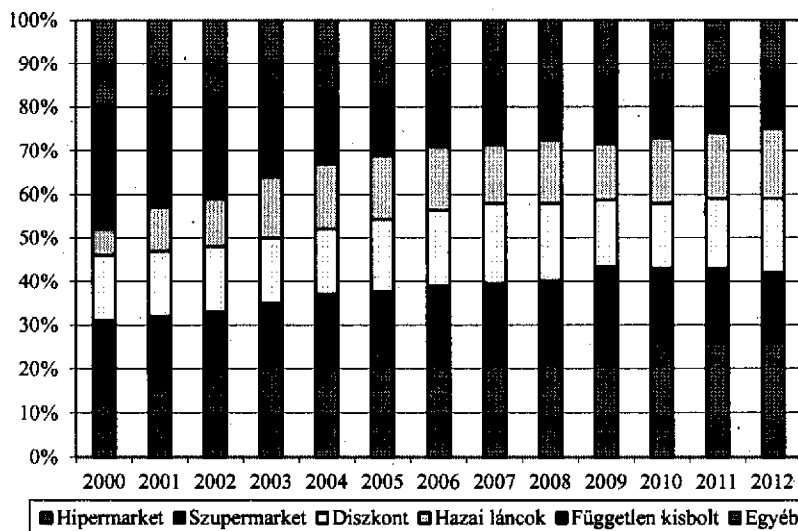
	2008	2009	2010	2011	2012
GDP	100,3	95,2	101,3	101,8	98,3
reáljövedelem	98,5	96,4	97,1	102,6	97,5*
kereskedelem	98,1	93,8	98,6	100,3	98,0

(előző évhez képest; reáljövedelem 1 főre; kereskedelem üzemanyag nélkül; *: reálkereset)

Forrás: KSH

Magasan alakult az infláció (5,7%), ami elsősorban két területet sújtott: az élelmiszerek árai 5,9%-kal, az üzemanyagoké 12,8%-kal nőttek. A 27%-os áfa-kulcs érdemben befolyásolja a vállalkozások költségeit, ezen keresztül pedig a termelők, gyártók átadási árait, valamint a fogyasztói árat.

44. ábra: A kereskedelmi csatornák részesedése a napi fogyasztási cikkek forgalmazott értékéből (2000-2012)

Forrás: GfK Hungária Sajtóközleményekből készült összeállítás

A kereskedelmi csatornák között 2012-ben jelentősebb átrendeződés nem történt. A hipermarketek összesített forgalma stagnált. A diszkontok és a hazai láncok tudták enyhén növelni forgalmukat az előző év azonos időszakához képest, azonban e növekedés mértéke is alig éri el a fogyasztói árak emelkedésének szintjét. Vásárlói bázisát egyik csatorna sem tudta bővíteni, sőt a legtöbb csatorna kénytelen volt azzal szembesülni, hogy csökkent azon háztartások száma, amelyek az elmúlt félévben vásároltak napi fogyasztási cikket az adott csatornában.

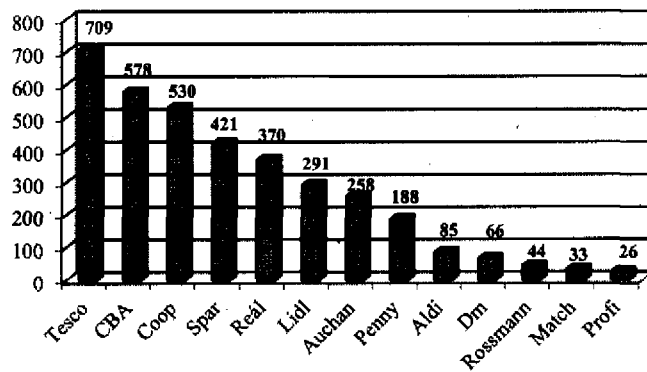
A vásárlói racionalitás erősödését igazolja a tény, hogy tovább folytatódott több termékkategória vásárlói körének szűkülése. A forgalomból legnagyobb részesedéssel bíró alapvető élelmiszerek természetesen tartják vásárlói körüket – néhány esetben enyhe

bővülés is látható –, de a legtöbb kényelmi termék, élvezeti cikk ügyfélkör csökkenést könyvelhetett el.

A vásárlói viselkedés racionalizálása számos további módon is megnyilvánul. Így a benzinárak emelkedése érintette a jellemzően városszélen épült, leginkább autóval megközelíthető hipermarketek forgalmának alakulását és általában is csökkent az autóval végrehajtott bevásárlások aránya.

A kereskedelmi márkák részesedése ismét növekedést mutat szinte minden csatornában: arányuk továbbra is a saját márkákat intenzíven forgalmazó diszkontláncok esetében a legmagasabb, de a legtöbb csatornában – különösen a kisbolt láncok és a szupermarketek esetében – jelentősen növekedett, utóbbiaknál elsősorban az új termékvonalak bevezetésének köszönhetően.

45. ábra: A 2012. évi kiskereskedelmi top-lista a forgalom alapján, milliárd forint

Forrás: AC Nielsen összeállítás a vállalatok saját közlése alapján. A Nielsen becsülte az Aldi, Lidl, Match, Penny Market és Profi forgalmi adatát (a Tesco forgalma 2012. március-2013. februárra vonatkozik).

7.4. Közösségi agrármarketing

A magyar élelmiszergazdaság szereplői számára fontosak azok a hazai és nemzetközi rendezvények, ahol termékeiket, szolgáltatásaikat szélesebb körben be tudják mutatni üzleti partnereiknek, a fogyasztóknak.

A legnagyobb hazai szakmai rendezvények közé tartozott 2012-ben a budapesti *Agro+Mashepo* (agrártechnológiák és termékek), a budapesti *Foodapest* (élelmiszeripar), a budapesti *FeHoVa* (vadászat, halászat, erdészet és természetvédelem), a pápai *Szent György-napi Agrárexpo* (Közép-Dunántúli régió), a hódmezővásárhelyi *Alföldi Állattenyésztési Napok* (állattenyésztés), a debreceni *Farmer-Expo* (Kelet-Magyarország) és a budapesti *Hortus Hungaricus* (kertészet), amelyeken az Agrármarketing Centrum (AMC) közösségi standdal jelent meg.

A hazai vállalkozások külföldi szakmai kiállításokon való megjelenését az AMC közösségi standdal segítette a berlini *Grüne Woche*-n és *Fruit Logistica*-n, a nürnbergi *Biofach*-on, a düsseldorfi *Prowein*-on, a londoni *LIWF*-en, a moszkvai *Prodexpon* és *Arany Őszön*, a litván *AGROBALT*-on, a shanghai-i *SIAL*-on, a rijádi *Saudi Agro-Food*-on, a párizsi *SIAL*-on, az *Újvidéki Nemzetközi Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Vásáron*, a radgonai *AGRA Gornja-n*, a tiranai *Agribusiness*-en. Szerbiában külön áruházi és HORECA akciók valósultak meg az AMC támogatásával, új termékek kerültek áruházi bevezetésre.

Közösségi agrármarketing források felhasználásával negyvenöt belföldi fesztiválon és rendezvényen zajlott magyar élelmiszerek bemutatása, ismertségének növelése. A magyar élelmiszereket és védjegyeket népszerűsítő kommunikációs kampány keretein belül fogyasztásötztönzés céljából a tej-, valamint a baromfitermékeket népszerűsítő kommunikációs kampány, továbbá a dinnye, hagyma, gomba, paprika és alma népszerűsítését szolgáló zöldség-gyümölcs kampány zajlott le 2012-ben.

7.5. Feketegazdaság

A feketegazdaság létezése közismert tény, a világ minden részén előfordul, bár kulturális okok, és a gazdasági fejlettség különböző foka

miatt eltérő mértékben. Magyarországon a legutóbbi, 2011-es becslések (Schneider, 2011) nemzetgazdasági szinten mintegy 23 százalékra teszik az arányát, ami magasabb, mint a válság előtti években. Magyarországra is jellemző az a nemzetközi tapasztalat, hogy főleg a szolgáltatások terén, azon belül is a közvetlen lakossági szolgáltatások területén különösen magas a feketegazdaság aránya. Eltérünk viszont a nemzetközi tapasztalatoktól abban, hogy a mezőgazdaság és az élelmiszergazdaság is erősen érintett.

A feketegazdaság mérése természetéből adódóan nehéz feladat. Ennek ellenére számos közvetett és közvetlen becslési módszer dolgozott ki arra, hogy megkíséreljék számszerűsíteni nagyságát. Sajnos a módszerek egyike sem adhat pontos értéket a jelenségről, legfeljebb jó megközelítést; emellett minden megközelítésnek vannak korlátai, nem mindegyik alkalmazható adott gazdaságban, ágazatban.

A külkereskedelmi forgalomról szóló, ún. tükörstatisztikák elemzése az egyik olyan módszer, ami az élelmiszerek feketekereskedelmének becslésére ad lehetőséget. A módszer alapelve, hogy összehasonlítjuk a fogadó és feladó ország külkereskedelmi adatait, és ahol olyan nagy eltérést tapasztalunk, ami már nem magyarázható módszertani eltérésekkel, vagy statisztikai hibákkal (40 százaléknál magasabb eltérést vettük ilyen nagyságrendnek), ott feltételezhetjük, hogy feketekereskedelemről, elsősorban ÁFA-csalásról lehet szó. **Eredményeink szerint a legnagyobb különbséget a Szlovákiával, Romániával és Lengyelországgal folytatott külkereskedelemtől mérhető.**

A szlovák adatok szerint Szlovákia 658 millió eurós nettó kiviteli többlettel rendelkezik Magyarországgal szemben, míg a magyar adatok szerint Magyarország 310 millió euró értékben visz ki többet Szlovákiába. Az összesített adatok szerinti 855 millió eurós különbség elsősorban a cukor és cukorárunknál (249 millió euró), az olajnövényeknél (233 millió euró) és a növényolajnál (114 millió euró) keletkezett, ez a három árucsoport adja a beérkezési különbségnek 64,4 százalékát.

A beérkezési különbség szempontjából a második helyen Románia állt 2012-ben 10,4

százalékkal, de részesedése 2011-ben még 14,7 százalékos volt.

Románia felől öt árucsoportban van jelentős beérkezési különbség, a legnagyobb eltérést 2012-ben a gabonaféléknél tapasztaltuk (23,4%), utána következett a növényolaj (21,5%), az olajnövények (20%), a hústermékek (13,2%) és a cukorárak (9,1%).

Lengyelország 3,9 százalékos részarányával 2012-ben felkerült a lista harmadik helyére, itt a különbség túlnyomó része a hús- és vágási termékek (60%) illetve az állati eredetű élelmiszerkészítményeknél (6,7%) található, de az előző országokkal szemben itt a húsféléknél jeleznek nagyobb beszállítást a magyar importőrök.

Az eredményeket az ágazati szereplőkkel folytatott interjúk is megerősítik. A szakértők általában reálisnak tartják azt a sajtóban is elterjedt becslést, miszerint az élelmiszergazdaságban 20-30 százalék a fekete gazdaság aránya, de termékkörönként nagyon változó a mérték, és az is, hogy milyen jellegű az illegális tevékenység. Néhány ágazatban kifejezetten az ÁFA-csalás terjedt el (pl. cukor, liszt, olaj, a fordított ÁFA bevezetése előtt a gabonafélék, olajnövények), míg máshol klasszikus fekete-termelés vagy jövedelemeltitkolás folyik.

A megkérdezett szakértők szerint az illegális gazdaság aránya a legmagasabb a cukor, növényolaj, hús, tojás, baromfi ágazatban. Ezekben az ágazatokban a legálisan működő cégek számára nagyon súlyos hátrányt jelent az illegális tevékenység. Nem egy esetben jelentős piacvesztésről, veszteségekről, leállított beruházásokról, a magyarországi tevékenység befejezésének fontolgatásáról számoltak be.

A kormányzati erőfeszítéseknek köszönhetően, a 2012. július 1-jétől bevezetett fordított adózás következtében egyfajta „tisztulás” figyelhető meg a gabonaszektorbeli tevékenységet belföldön folytató adózók körében. A vizsgálatok tapasztalatai alapján

elmondható, hogy az ugyanazon adózónál folytatott vizsgálatok során a korábban problémás számlakibocsátók, kizárólag forgalmazási tevékenységet végző adózók jelenléte jelentősen lecsökkent, több esetben megszűnt. Az adózók adózási morálja tekintetében javulás tapasztalható, a fiktív ügyletek köre szűkült. A „közvetítő” átszámlázó cégek száma is lecsökkent, a beszerzések kezdenek eltolódni közvetlenül a termelőtől történő vásárlás irányába. Számos gabonatermesztéssel és kereskedelemmel foglalkozó vállalkozás vallott be a mechanizmus bevezetése óta jelentős fordított adós értékesítést, mely adózóknál korábban minimális bevételek jelentek meg, ezáltal a szektor átláthatósága növekedett.

2012-től a NÉBIH országos illetékességgel operatív ellenőrzési feladatokat is ellát, erre a feladatra jött létre egy központi ellenőrzési csoport, a Kiemelt Ügyek Igazgatósága (KÜI), amely a hivatal teljes hatáskörében hajt végre ellenőrzéseket olyan kiemelt ügyekben, ahol az adott esemény stratégiai fontosságú, akár nemzetgazdasági érdekből, akár azért, mert nemzetközi érintettséggel jár, továbbá nagy élelmiszerbiztonsági kockázatot jelent.

Az akciócsoportban magas szintű szakmai felkészültséggel és nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező élelmiszerbiztonsággal, élelmiszerjoggal, rendvédelmi tapasztalattal, adóigazgatási és informatikai képzettséggel rendelkező szakemberek dolgoznak.

A jellemző ellenőrzési fókuszpontok a csalás, hamisítás, illetve ahol nagyszámban merül fel a gyanúja fogyasztói egészség veszélyeztetésének. 2012-ben az igazgatóság 87 millió forint bírságot szabott ki, és az ellenőrzések során a NAV-val közösen 2,8 milliárd forint értékben göngyöltett fel ÁFA-csalási és adóeltitkolási ügyet, amelynek mintegy 31 százaléka, azaz nagyjából 868 millió forint a hússzektorra érintette.

8. Takarmányipar és kereskedelem

A takarmány előállítását és forgalmazását illetően a korábbi évekhez képest, lényegi strukturális változás nem történt. Az élelmiszer- és takarmánybiztonsági szakterülethez tartozó engedélyezett, nyilvántartásba vett létesítmények és takarmány-forgalmazók száma nem változott jelentős mértékben az előző évhez képest, számuk 2012-ben 109 423 volt, ebből 5725 db takarmány előállító és forgalmazó létesítmény szerepelt a NÉBIH nyilvántartásában.

Egyes megyei kormányhivatalok jelzése szerint a tulajdonosi viszonyokban a korábbi évekhez képest nagyobb fokú ingadozás mutatkozott. Az előállított takarmányok típusában jelentős változás nem észlelhető, azonban említésre méltó, hogy gyakorlatilag az összes, saját részre előállító, nyilvántartásba vett állattartó telep a teljes értékű takarmányok előállításához zömében kiegészítő takarmányokat, kisebb hányaduk előkeverékeket használ.

Az ipari takarmánykeverékek termelése az állatállomány visszaesése miatt 2012-ben alig haladta meg a 3,7 millió tonnát, 2 százalékkal csökkent a termelés a 2011. évihez képest. Az előállított takarmányok típusában jelentős változás nem észlelhető: 44,1 százalékat képviseltek a baromfi-, 37,1 százalékat a sertéstápok, a marha- és egyéb tápok pedig 14,2, illetve 4,6 százalékat tettek ki.

A kibocsátás csökkenése és a takarmánynövények árának mind drasztikusabb ingadozásai feszültségeket idéztek elő a takarmánypiacon. A folyamatos költségcsökkentési kényszer súlyos árharc kialakulásához vezetett, több gyártónak önköltség alatti eladásokat kellett felvállalnia.

A takarmánykeverékek ára 2009-2012 között folyamatosan emelkedett: a változás átlagos mértéke a brojlertáp esetében 36 százalék, a hizósertés-tápnál 43 százalék volt. A táparak 2011. évi 20 százalékat meghaladó mértékű növekedését – az alapanyagok árának változásának megfelelően – valamivel szerényebb drágulás követte 2012-ben.

A brojlertáp értékesítési ára 8 százalékkal, tonnánkénti 96 ezer forintra, míg a hizósertés-

tápé 12 százalékkal, tonnánkénti 85 ezer forintra emelkedett. Az éven belüli jelentős áringadozás miatt azonban a brojlertáp tonnánkénti ára a 112 ezer forintot is elérte, míg a hizósertéstáp értékesítési tonnánkénti árának csúcspontja 99 ezer forint volt. Csökkenő tendenciát mutat a halliszt-felhasználás, amelynek oka egyrészt annak magas ára, valamint az, hogy az állatjóléti támogatást állati eredetű fehérje nélküli előállításához kötik.

Az elmúlt években több olyan jogszabály is született, mely a takarmány-felhasználó létesítményeknek (állattartóknak) kifizethető támogatások feltételéül szabja a **tartási hely és a tartási tevékenység regisztrációját**, valamint a rendszeres állategészségügyi felügyeletet, így a tartók rákényszerültek a takarmánybiztonsági hatósággal történő kapcsolat felvételére, a jogszabályok követésére és betartására, valamint a nyilvántartások vezetésére.

Figyelemre méltó a **kedvtelésből tartott állatok** eledeleit előállító hazai gyártó-forgalmazó piac növekedése. Magyarország az uniós tagországokban, valamint harmadik országokban is (elsősorban az Orosz Föderáció országaiban) jelentős beszállító.

Nagymértékben emelkedett a **fő tevékenységként nem takarmányokkal foglalkozó**, de termelésük egy részét a takarmányláncba juttató létesítmények és szállítók száma, amelyek **melléktermékeiket takarmányként is értékesíteni kívánják**, mint takarmány-előállítók.

A 2012-ben bekövetkezett **súlyos aszály** a hazai piacokon jelentős szemestermény mennyiség csökkenést eredményezett (elsősorban kukorica takarmány-alapanyag terén), amely import határforgalom növekedést eredményezett, elsősorban harmadik országból behozott kukorica esetében. A megnövekedett kereslet, valamint a harmadik országok számunkra kedvező árképzési rendszere átmenetileg elősegítette a kukorica import felfutását, ami a kereslet-kínálat kiegyenlítődése, illetve a takarmány árak közeliítése miatt rövid időn belül, még 2012-ben a korábbi évekhez hasonló forgalomra csökkent.

60. táblázat: Takarmány-külkereskedelem alakulása Magyarországon

Termékkör	Export				Import			
	érték, ezer euro		mennyiség, tonna		érték, ezer euro		mennyiség, tonna	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Szójadara és egyéb melléktermék								
Állatok etetésére szolgáló készítmény								
ebből: hobbiállat-éledelel								
Állati takarmányok, élelmiszeripari termékek és hulladékaik	488 456	596 091	877 321	1 246 103	410 695	456 361	1 077 058	1 181 106

Forrás: KSH

A takarmánykészítmények (KN 2309) kivitele a folyamatos növekedést követően meghaladta az 598 ezer tonnát 2012-ben, ez 12 százalékos növekedést jelent a 2011. évi eredményhez képest.

A termékcsoport exportárjából származó árbevétel a 11 százalékos növekedésnek köszönhetően 470 millió eurót tett ki. Legfontosabb felvevőpiacunk Románia volt, az ide kiszállított áruk értéke meghaladta a 110 millió eurót, amely a teljes takarmányforgalom 19 százalékát adta.

A külpiazi eladások értékéből Németország 15 százalékkal, Lengyelország 9 százalékkal, az Egyesült Királyság 6 százalékkal, Franciaország, Oroszország és Ukrajna 5-5 százalékkal részesedett. Kiemelkedően magas a hobbiállat-éledelek (KN 230910) exportja, amely mennyiség tekintetében 58 százalékot, érték vonatkozásában pedig 70 százalékot képviselt a takarmánykészítmények kiviteléből.

9. Bioenergia-termelés (biodízel, biogáz, biomassza)

Az Európai Unióban, a 2009-ben elfogadott 28/2009 EK számú Megújuló Energia Irányelv, illetve a 30/2009 EK számú módosítással átírt Üzemanyag Minőségi Irányelv (98/70 EK) biztosítják a bioüzemanyag politikák törvényi hátterét. A Megújuló Energia Irányelv előírja, hogy valamennyi tagállamban 2020-ra a közlekedésben felhasznált energia 10 százaléka megújuló forrásból származzon.

A cél elérésének ütemezését a tagállami cselekvési tervek tartalmazzák. Ezzel párhuzamosan az üzemanyagok minőségéről szóló irányelv azzal a kötelezettséggel módosult, hogy 2020-ra 6 százalékkal mérsékelni kell a közúton közlekedő gépjárművekben és a nem közúton közlekedő, mozgó munkagépekben használt üzemanyagok ÜHG³⁰-intenzitását.

Magyarország az uniós szabályozást, a 2010-ben elfogadott, a megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentéséről szóló 2010. évi CXVII. törvénnyel (Büat), és annak végrehajtási rendeleteivel ültette át hazai jogrendjébe.

A Büat alapján 2011-től a kötelező bioüzemanyag-részarány csak úgy teljesíthető, és az E85 adókedvezménye³¹ csak akkor érvényesíthető, ha a bioüzemanyagok fenntartható módon kerültek előállításra. A forgalmazók a kötelező bekeverés számításánál nem vehetik figyelembe azt a bioüzemanyagot, amelyre a biotartalomra tekintettel a jövedéki adót elengedték, vagyis az adókedvezménnyel forgalomba hozott E85 nem számít bele a teljesítésbe. A Büat jelenleg hatályos végrehajtási rendelete szerint a forgalomba hozott motorbenzin energiatartalmának 3,1

százalékát, a gázolajénak 4,4 százalékát kell kitennie a fenntartható módon előállított bioüzemanyagoknak. A kötelező bekeverés 2007-2008-tól történő bevezetése óta a bioüzemanyagok felhasználását csak az E85 esetében támogatja adókedvezmény.

Magyarország a Megújuló Energia Irányelv által a közlekedés számára előírt 2020. évi 10 százalékos megújuló energiaarányt a Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv szerint minimális megújuló elektromos energia és biogáz mellett, 95 százalékban folyékony bioüzemanyagok révén kívánja, kívánta teljesíteni. A terv szerint Magyarország 2020-ban 475 ezer tonna (304 ktoe³², 596 millió liter) gabonából előállított etanol, illetve 205 ezer tonna (180 ktoe, 232 millió liter) növényolaj alapú első generációs és 25 ezer tonna (22 ktoe, 28 millió liter) hulladékból előállított második generációs biodízel felhasználásával teljesítené az Irányelv előírásait. A terv szerint a bioüzemanyagok teljes mennyisége Magyarországon kerülne előállításra, alapanyagok importja nélkül. A bioüzemanyagok tervezett felhasználásának a szerkezete inkább a hazai termelési adottságokhoz és nem a benzin-gázolaj arányhoz igazodott.

61. táblázat: A biodízel termelése és felhasználása Magyarországon

	2008	2009	2010	2011	2012
Termelés	9	137	125	141	142
Import	17	23	23	24	43
Export	21	37	10	31	69
Felhasználás	47	157	158	196	254
millió liter					
Termelés	9	137	125	141	142
Import	17	23	23	27	48
Export	21	37	10	31	69
Felhasználás	47	157	158	199	259

Forrás: Eurostat (2013).

A 2020. évi cél teljesítéséhez szükséges 475 ezer tonna etanol előállításához 1,55 millió tonna kukorica feldolgozása szükséges. Ez átlagos években 240 ezer hektáron, vagyis az 1,2 millió hektár körüli kukoricaterület ötödén megtermelhető. Az etanolcélú feldolgozás eredményeként mintegy 500 ezer tonna melléktermék keletkezésével lehet számolni. Ennek negyede várhatóan a nedves őrléses

³⁰ ÜHG: Üvegházhatású gázok

³¹ 2013. január 1-től – az Európai Bizottsági határozat értelmében – automatikusan megszűnt az E85-öt érintő adókedvezmény, és az E85 alkohol tartalmára a motorbenzinnel megegyező jövedéki adó, azaz 120 Ft hárul. Magyarország az Európai Unióhoz benyújtott kérelmében további hat évre kérte meg az E85 adókedvezmény lehetőségét, amit Brüsszel jóváhagyott, vagyis 2018. december 31-ig megkaptuk a kedvezményt.

³² ktoe: ezer tonna olaj egyenérték

etanolgyártásból származó CGF³³ CGM³⁴ és csíraolaj lehet, a többi a szárazörléses technológia mellékterméke, gabonatorrköly, DDGS³⁵.

A 2020-ban felhasználni tervezett elsősorban növényi olaj alapú biodízel mindössze 6 energiaszázalékot jelentene a gázolaj felhasználásában. A szükséges biodízel mennyisége mintegy 500 ezer tonna olajosmagból, illetve az ebből nyerhető 200 ezer tonna növényi olajból állítható elő. Ha jelentősebb hozamnövekedéssel nem számolunk az alapanyagok biztosítása 200-250 ezer hektár területet köthet le repcetermesztés céljára. Többlet területek bevonására itt sem lenne szükség, mivel a repce területe már jelenleg is eléri ezt a nagyságot, a termelés azonban jelenleg elsősorban exportra történik. Magyarországon üzemanyagcélú etanol gyártása csak egy üzemben történt 2012-ig.

2012-ben indult meg a gyártás egy újabb üzemben. A két gyártó együttes kapacitása évente 1 millió tonna kukorica feldolgozását és 400 millió liter (320 ezer tonna) bioetanol gyártását teszi lehetővé. 2012-ben megközelítőleg 750-800 ezer tonna Magyarországon termelt kukorica feldolgozásával 300-320 millió liter etanolt gyártottak az üzemek. Ez még jelentősen elmarad a 2020. évre tervezett szükséglettől, de jóval meghaladja a jelenlegi hazai felhasználást, ami megközelítőleg 90 millió liter lehetett 2012-ben és ennek egy részét is importból fedezték a forgalmazók.

A biodízel gyártására 2012-ben megközelítőleg 160 ezer tonnás éves termelési (észterező) kapacitás állt rendelkezésre. A termeléséhez évente mintegy 30 ezer tonna használt sütőolajat is felhasználnak. A használt sütőolajból készült biodízel felhasználása kétszeresen számolható el a 2020-as célok teljesítésében, így értékesebb, mint a növényi olajból előállított, a magyar jogszabályok azonban a kétszeres elszámolást egyelőre nem vezették be.

Az üzemek kihasználtsága magas, az éves termelés 140-150 ezer tonna (160-170 millió liter) körül mozog. A használt sütőolaj mellett

a hazai biodízel gyártásához jelenleg még mintegy 100-120 ezer tonna növényi olaj alapanyagot igényel, ami 250-300 ezer tonna olajosmagból állítható elő. Az alapanyag nem csak hazai származású, mivel a hazai termelők az árak függvényében esetenként repce-, napraforgó-, szója-, illetve pálmaolajat importálnak.

A bioüzemanyag termékpályán bizonytalanságot eredményezett, hogy a Bizottság 2012 októberében a bioüzemanyagok felhasználását szabályozó irányelveket módosító törvényjavaslatot nyújtott be COM(2012) 595 számon (EC, 2012), amit röviden ILUC³⁶ tervezetként emleget a szakmai közvélemény.

A javaslat egyik sarkalatos pontja, hogy az első generációs, az élelmiszernek is alkalmas növényekből előállított bioüzemanyagok elismerését 5 százalékban korlátozná a közlekedésben elérendő 10 százalékos megújuló energiatartalom teljesítésében. Az 5 százalék megközelítőleg megegyezik a közösségben elért összesített részarány jelenlegi szintjével. Mivel ugyanakkor az EU bioüzemanyag iparában mostanáig közel a 2020-ra tervezett igényeket megközelítő termelési kapacitások épültek ki (Epure, 2013), a javaslat ezt az alacsony kapacitáskihasználtságot rögzítené.

Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervében 2020-ra 14,65 százalékos megújuló energia részarány elérését vállalta a teljes bruttó végső energiafelhasználáson belül. Ehhez a villamos energia szektor 5597 GWh³⁷ megújuló alapú villamosenergia-termeléssel járulna hozzá 2020-ban (ami a tervezett teljes bruttó végső villamosenergia-felhasználás 10,9%-a). 2012-ben ez az érték 2648 GWh-t tett ki, ami a teljes bruttó végső villamosenergia-felhasználáshoz viszonyítva 6,3 százalékos részarányt jelentett, ez megegyezik a 2011-es értékkel, de elmarad a 2009-ben és 2010-ben mért arányoktól (6,8 és 7,1%).

A megújuló energiaforrások közül a szélenergia, a nem vegyes tüzelésű (tiszt) biomassza, a biogáz, a depóniagáz, valamint a

³³ CGF: Corn Gluten Feed – kukoricaglutén takarmány

³⁴ CGM: Corn Gluten Meal – kukoricaglutén liszt

³⁵ DDGS: Dried Distillers Grains with Solubles - Szárított gabonatorrköly

³⁶ (Indirect Land Use Change – A földhasználat közvetett megváltozása. A törvénytervezet szerint ez a hatás a bioüzemanyagok felhasználásából származó üvegházgáz kibocsátást megnöveli)

³⁷ GWh: GigaWatt hour – gigawatt óra

napenergia hasznosítása 2012-ben növekedett a villamosenergia-szektorban, mind a beépített kapacitás, mind a villamosenergia-termelés tekintetében. A megújuló alapú villamosenergia-termelés legjelentősebb hányadát a szélenergia és a tisztán biomassza alapú termelés tette ki 2012-ben (29, illetve 26 %). A szén-biomassza vegyes tüzelés aránya csökkent, de így is jelentős (23%) részarányt képviselt.

A megújuló villamosenergia forrásai közül a biogáz-termelésnek van a legnagyobb szerepe a mezőgazdaság szempontjából. A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) beszámolója szerint a Kötelező Átvételi Rendszer (KÁT) keretében a biogázüzemeknek kifizetett összeg 2012-ben 3,7 milliárd forint volt, ami 55 százalékkal haladta meg a 2011. évi 2,4 milliárd forintos értéket. A KÁT kifizetés támogatástartalma a kifizetésnél nagyobb mértékben (67%-kal) 1,88 milliárd forintra emelkedett 2012-ben.

A biogázüzemek a KÁT támogatások 2,46 százalékát kapták 2011-ben, ezzel szemben 2012-ben már 6,53 százalékát, a növekmény azonban a kapcsolt támogatás megszűnésének is köszönhető.

A 2012. évben összesen 34 biogáz alapon villamos energiát termelő erőművet regisztrált a MEKH, ezek közül valamennyi a KÁT rendszeren belül értékesítette a megtermelt villamos energiát. A 2012. év során három új biogáz alapon termelő közepes méretű erőművet helyeztek üzembe (Tiszaszentimre,

Zalaszentmihály, Onga). A biogázüzemek beépített kapacitása 2012 végére elérte a 30 MW-ot. A depónia- és a szennyvízgázüzemek kapacitása szintén bővült és az év végére 20,5 MW-ot tett ki.

A Megújuló Energiahasznosítási Cselekvési Tervben 2020-ra a három üzemtípusra összesen 100 MW-os beépített kapacitás lett előirányozva. Mivel a depónia- és a szennyvízgáz üzemek kapacitásának bővítése korlátozott, a Terv tartásához 2020-ig még 100 olyan biogázüzemet kellene beállítani, mint a 2012-ben átadottak.

Noha a MEKH jelentése szerint a beépített biogáztermelő kapacitás 2012-ben a három üzemmel csak kismértékben 3,4 százalékkal nőtt, a biogáz alapú villamosenergia-termelés jelentősen, mintegy a harmadával, emelkedett 139 GWh-ra. Az üzemi saját felhasználás felett 118 GWh termelés került értékesítésre a biogázüzemekből, ami 50 százalékkal volt magasabb, mint 2011-ben. A növekedésben jelentős szerepet játszott, hogy a 2011-ben újonnan üzembe helyezett biogáz alapon termelő erőművek már teljes évben termeltek és túljutottak az üzemeltetés kezdeti nehézségein.

Az üzemekben felhasznált alapanyagokról továbbra sem állnak rendelkezésre adatok, továbbra sincs sem statisztikai, sem adminisztratív adatgyűjtés.

10. Magyarország környezeti állapota

10.1. Víz-, levegő- és talajszennyezettség, talajvédelem, földvédelem

10.1.1. Víz

Napjainkra a víz – mint stratégiai jelentőségű erőforrás – szerepe társadalmi, környezeti és gazdasági szempontból is jelentősen felértékelődött, a vízkészletek védelme és hasznosítása a fenntartható fejlődés egyik kulcsfontosságú tényezőjévé vált. Ezért a Kormány, a 1432/2012. (X.9.) számú határozatában döntött arról, hogy 2013. június 30-ig az érintett miniszterek, kidolgozzák a Nemzeti Vízgazdálkodási, Öntözési és Aszálykezelési Stratégiát és annak részletes cselekvési programját.

Nemzeti Vízgazdálkodási, Öntözési és Aszálykezelési Stratégia

Az alkotmányos alapvetések között szerepel, hogy a „*vízkészlet... a nemzet közös örökségét képezi, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége*”. Ebből következően a víz nemzeti vagyon, annak mennyiségi és minőségi megőrzése megköveteli a vízzel, a vízkészlettel való megfelelő gazdálkodást. Ez csak akkor lehet eredményes, ha a vízkincs tulajdonosa és operatív kezelője az állam.

A stratégia az alkotmányos alapelvekre, a hazai és EU szabályozásra, a már elkészített egyéb stratégiákra, tervekre és programokra épül (pl. Nemzeti Környezetvédelmi Program, Nemzeti Vidékstratégia, Új Széchenyi Terv, EU Duna Régió Stratégia, stb.). A fenti feladatok hatékony, a közérdek által elvárható szinten történő ellátása szükségessé és indokoltá teszi az állam nagyobb mértékű szerepvállalását a vízügyi ágazatban, elősegítve a közfoglalkoztatási program sikerét, javítva a vízgazdálkodás általános finanszírozási feltételeit.

A Stratégia részét alkotja a hazai öntözésfejlesztés, valamint az aszály kezelés programja. A vízhiánnyal és az aszályal szemben való sikeres fellépés érdekében elsőként azt kell elérni, hogy a gazdaság vízfelhasználása hatékony és takarékos legyen. A víztakarékosság energiatakarékosság is

egyben, mivel a víz kivétele, szállítása és kezelése magas energiaköltséggel jár.

Települési vízgazdálkodás

A települési vízgazdálkodás – benne a víziközmű-szolgáltatás (a közműves ivóvízellátás, a szennyvízelvezetés) a települési csapadékvíz-, a folyékony hulladék összegyűjtése/elhelyezése alapvetően befolyásolja az emberi élet minőségét, a gazdasági növekedés lehetőségét és a környezet minőségét. *A közüzemi víziközmű-szolgáltatási tevékenységet 2012. január 1-jétől a víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény (Vksztv.) előírásai szabályozzák.*

Ivóvízellátás

Magyarország minden települése rendelkezik közüzemi vízművel, az ivóvízbekötéssel rendelkező lakások aránya pedig országos átlagban meghaladja a 95 %-ot. Az Európai Unió és hazai előírásoknak megfelelő minőségű ivóvíz biztosítása érdekében országos Ivóvízminőség-javító Program folyik, melynek keretében az érintett települések javarészt uniós támogatással valósíthatják meg az ivóvízminőség-javító beruházást.

Az Ivóvízminőség-javító Program lezárási céldátuma 2015. június 30. Feladat az ivóvízellátás biztonságának fokozása úgy vízminőségi, mint üzembiztonsági szempontból. A víziközmű-hálózatok szükséges rekonstrukciójára, fejlesztésére garancia a Vksztv-ben kötelezően előírt gördülő fejlesztési terv és annak megvalósítása.

Szennyvizek és szennyvíziszapok hasznosítása

A 91/271/EGK Irányelv 12. cikke szerint a kezelt szennyvizet, ha csak lehet, ismét fel kell használni. A vízkészletek csökkenése miatt ösztönözni szükséges a tisztított szennyvíz öntözési célú felhasználását, helyben tartását.

A szennyvíz csatornázottság a bekötött lakások arányát tekintve jelenleg 72,8 %, így a folyamatosan záródó ún. közműöllő ma 22,2 %. A terület az utóbbi 10 évben jelentős támogatásokhoz jutott a Nemzeti Szennyvízelvezetési-, és tisztítási Megvalósítási Program keretében, mely

mennyiségi és minőségi fejlesztésekre egyaránt fordítódott. A fejlesztéseknek köszönhetően a talajokat terhelő tisztítatlan szennyvízszikkasztás visszaszorult az ország egész területén. Megoldandó feladat a vidéki népesség egészséges környezeti feltételei érdekében 2000 LE (lakosegyenérték) szennyezőanyag-terhelés alatti települések szennyvízelvezetési-, és tisztítási beruházásainak megvalósítása, a meglévő szennyvíztisztító telepek intenzifikálása, technológiai fejlesztése, a biológiai nitrát és foszfor eltávolítás alkalmazásának továbbfejlesztése. Célkitűzés, hogy szennyvízből kinyert anyagokból keletkezett biogázzal a tisztítótelepek működése rentábilissá válják. A vidéki települések szempontjából kiemelkedő fontosságú a kommunális szennyvíztisztító telepeken keletkező iszap hasznosítása, melynél a hatékonyság az agrár-ágazattal (biogáz-hasznosítás) történő együttműködéssel jelentősen növelhető.

Belterületi csapadékvíz-gazdálkodás

A belterületi csapadékvíz-gazdálkodás nem kötelező önkormányzati feladat. A belterületi csapadékvíz-gazdálkodás és a területi vízrendezés összhangját szükséges megteremteni. A települési csapadék vízgazdálkodás során komplex szemlélettel kell tervezni, minden esetben figyelembe véve a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben foglalt célkitűzéseket, és a klímaváltozásból adódó egyéb területi specifikumokat.

A településeken gondoskodni kell a csapadékvíz-gazdálkodásról, melynek során a keletkező csapadékvíz helyben-tartására és hasznosítására, tárolására, valamint a települési és területi elvezető rendszerek megfelelő kapcsolatának kialakítására kell törekedni.

10.1.2. Levegőminőség és zajállapot

Hazánk levegőszennyezettsége közepesnek mondható. Az iparból származó szennyezés nagymértékű csökkenése következtében a települések levegőminőségét elsősorban a közlekedés és emelkedő mértékben a lakossági fűtés határozza meg, de a meteorológiai helyzettől függően szerepe van a nagyobb távolságról érkező szennyezésnek is.

A légszennyező anyagok tekintetében Magyarország levegőminősége kén-dioxid és szén-monoxid szempontjából kiválóan,

benzol szempontjából jónak, nitrogén-dioxid és kisméretű szállópor (PM₁₀, részecske) szempontjából javítandónak minősíthető (ezeknél a szennyezőanyagoknál a szennyezettség szintje egyes mérőállomásokon meghaladja az EU levegőminőségi határértékeit). *A főleg mezőgazdasági eredetű ammónia kibocsátása sikeresen csökkent az elmúlt években, a 2010. évi nemzeti kibocsátási küszöb³⁸ alatt maradt.* A 2020. évre vállalt küszöb³⁹ teljesítése azonban további erőfeszítéseket kíván majd.

62. táblázat: Mezőgazdasági eredetű ammónia kibocsátása

	Kibocsátás (kt/év)	nemzeti kibocsátás küszöb (kt/év)
2020		
2010	65	90
2009	68	
2008	71	
2007	71	
2006	81	
2005	80	

Forrás: VM

A légszennyezés mellett a zajterhelés az egyik leggyakrabban panaszolt környezeti ártalom. A legjelentősebb zajforrás a közlekedési zaj (ezek közül is domináns a közúti és a légi közlekedés), amelyet a szórakozóhelyek, majd pedig az ipari tevékenységek zaja követ. A jelentős zajkibocsátást okozó szolgáltató létesítmények közül a vendéglátóhelyek állnak az első helyen, ezt követik a feldolgozóipari üzemek majd pedig a mezőgazdasági és az energetikai nemzeti gazdasági ágba tartozó üzemek.

A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. Korm. rendelet alapján egységes környezethasználati engedélyhez kötött minden nagy létszámú baromfitelep (40.000 férőhely fölött) illetve sertéstelep (2000 férőhely feletti hízó férőhely, illetve 750 koca férőhely fölött).

Az egységes környezethasználati engedély magában foglalja valamennyi környezeti elemre vonatkozóan a működéshez szükséges jogszabályi kötelezettségeket. A kormányrendelet előírja továbbá, hogy az ilyen telepeken évente legalább egyszer a területileg

³⁸ előírta a 7/2003. (V.16.) KvVM-GKM együttes rendelet
³⁹ előírja a 2012-ben módosított Göteborgi Jegyzékönv

illetékes felügyelőségnek helyszíni szemlével egybekötött ellenőrzést kell tartania, az engedélyeket pedig ötévente felül kell vizsgálni.

Magyarországon az ilyen létesítmények száma kb. 600-ra tehető, vagyis a hazai állatállomány jelentős része ilyen telepeken található.

A fentiek biztosítják, hogy az ágazat egységes környezethasználati engedélyhez kötött létesítményeinek működése a környezet védelme érdekében érvényben lévő szabályok folyamatos betartásával történik.

Talajszennyezettség, talajvédelem, földvédelem

A talaj a szilárd földkéreg legfelső rétege, ami ásványi és szerves anyagot, vizet, levegőt és élő szervezeteket tartalmaz, legfontosabb jellegzetessége pedig a talajtermékenység, a biomassza-produkció. A talajok alkotják a föld, a levegő és a víz közötti határfelületet, amit pedoszféranak is nevezünk, és ahol a bioszféra jelentős – bár sokszor szemmel nem látható – része található. Mivel a talajképződés rendkívül lassú folyamat, a talaj alapvetően nem megújuló, vagy feltételeesen megújuló természeti erőforrásnak tekintendő.

A hazai talajok kialakulásában a változatos geológiai képződmények, az atlanti, kontinentális és mediterrán klímahatások együttes érvényesülése, valamint a Pannonicum gazdag természeti adottságai és az emberi beavatkozás együttes hatásai voltak meghatározóak. Az ország közel felén (48%) lösz és lösz-szerű képződmények, 37,7%-án alluviális üledékek és lejtőhordalékok, s csak alig 15%-án harmadkori és idősebb üledékek, illetve kőzetek adják a talajképző kőzetet.

A talaj az emberi tevékenység fokozódó igénybevételének van kitéve, ami számos talajfunkció veszélyeztetéséhez, a talajok pusztulásához vezethet. Ennek egyik legnagyobb veszélye az, hogy a talajpusztulási folyamatok az emberi szem elől rejtve, a talajfelszín alatt történnek, károsító hatásuk sokszor időben és térben is elkülönülve és más környezeti elemekre is kiterjedve (pl. felszín alatti vizek, élővilág) jelenik meg.

A talajromlás komoly probléma Magyarországon, Európában, sőt valamennyi kontinensen. A talajromlás egyik oka vagy

súlyosbító tényezője az emberi tevékenység, mint például az ipari tevékenység, a bányászat, a városi és ipari terjeszkedés, a beépítettség, a helytelen mezőgazdasági és erdőgazdálkodási módszerek alkalmazása, a turizmus stb. Ezeknek a tevékenységeknek negatív hatásuk van: akadályozzák, hogy a talaj ellássa széleskörű funkcióit és feladatait az ember és az ökológiai rendszerek szolgálatában. Ennek következménye a talaj termékenységének, széntartalmának és biológiai sokféleségének a csökkenése, a kisebb vízmegtartó kapacitás, a gáz- és tápanyagkörforgás dinamikájának változása, a szennyező anyagok feldúsulása, a tompító (puffer) hatásának csökkenése.

A talajromlásnak közvetlen hatása van a víz és a levegő minőségére, a biológiai sokféleségre és az éghajlatváltozásra. A talajromlás ezenkívül károsíthatja az emberek egészségét, és veszélyeztetheti az élelmiszer- és takarmánybiztonságot.

Szennyezett területek

A Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP) részeként a Kormány 1996-ban kezdte meg az Országos Környezeti Kármentesítési Programot (OKKP), melynek célja a felszín alatti víz, a földtani közeg veszélyeztetésének, szennyezettségének, károsodásának megismerése, nyilvántartásba vétele, valamint a szennyezettség kockázatának csökkentése, és a szennyezettség csökkentésének vagy megszüntetésének elősegítése, továbbá a felszíni vizekben, illetve a természetben okozott károk kármentesítési feladatainak ellátása.

Az OKKP indításakor rövid- (1996-1997), közép- (1998-2002) és hosszú távú (2003-2030) szakaszok kerültek meghatározásra. Míg a rövid és középtávú szakaszok feladatai kormányhatározatokban kerültek rögzítésre, a hosszú távú feladatok, célkitűzések a Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP) hat éves tervezésében jelentek meg.

Az OKKP feladatok három fő feladatcsoportba sorolhatók:

1. *általános feladatok* a program irányítása, fejlesztése és koordinációja, jogszabályok aktualizálása, felülvizsgálata, műszaki szabályozás (szabványok, irányelvek, útmutatók, kézikönyvek stb.), kutatás-fejlesztés, innovatív technológiák terjesztése,

- módszertani fejlesztések támogatása, információs- és segédanyagok kidolgozása, oktatás, szakmai továbbképzés, nemzetközi kapcsolatok, együttműködések, más programokkal való koordináció;
2. az országos feladatok között a környezetet veszélyeztető szennyezőforrások és tartós környezetkárosodások teljes körű számbavétele, adatgyűjtése (FAVI ENG, FAVI KÁRINFO és FAVI MIR), adatszolgáltatás, prioritási számítás, alprogramok koordinálása, hazai és nemzetközi források felhasználásának előkészítése;
 3. egyedi kármentesítési feladatok ú.n. tényfeltárási, beavatkozási és kármentesítési monitoring feladatokat tartalmaz.

A 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet alapján az országos és általános feladatok ellátásáért a környezetvédelemi tárca a felelős, míg az állami felelősségi körbe tartozó kármentesítési feladatokat a társ tárcáknak alprogramjaik keretében kell végrehajtaniuk, a kormányzati munkamegosztásnak megfelelően. A jogszabály értelmében az érintett miniszterek költségvetési tervezési kötelezettsége évente, a tárcájuk felelősségi körébe tartozó OKKP-Alprogramok

végrehajtásához szükséges pénzeszközök tervezése. A társ tárcák Alprogramjai keretében 2012. évben számos kármentesítés valósult meg, összesen, **17,6 milliárd forint** összegben. Kármentesítés történt:

- a *Honvédelmi Alprogram* keretében (**9,7 milliárd forint**);
- a *Büntetés-végrehajtási Alprogram* keretében (**10 milliárd forint**);
- az NFM-MNV Zrt.
 - *Volt szovjet laktanyák kármentesítési Alprogram* (**600 milliárd forint**) és a
 - *Társasági privatizációs Alprogram* keretében (**16 milliárd forint**);
- az NFM-MÁV *Vasúti Alprogram* keretében (**324 milliárd forint**);
- NFM-*Szilárd-ásvány-bányászati Alprogram* keretében
 - *Uránércbánya hosszútávú környezeti kárelhárítási alprogramja* keretében (**453,4 milliárd forint**)
 - *A volt állami szénbányák és meddő CH kutak alprogram* keretében **46 területen** (**62,3 milliárd forint**)
- NFM-*Közúti Alprogram* keretében (**19 milliárd forint**).

11. Nemzeti parkok, természetvédelmi területek

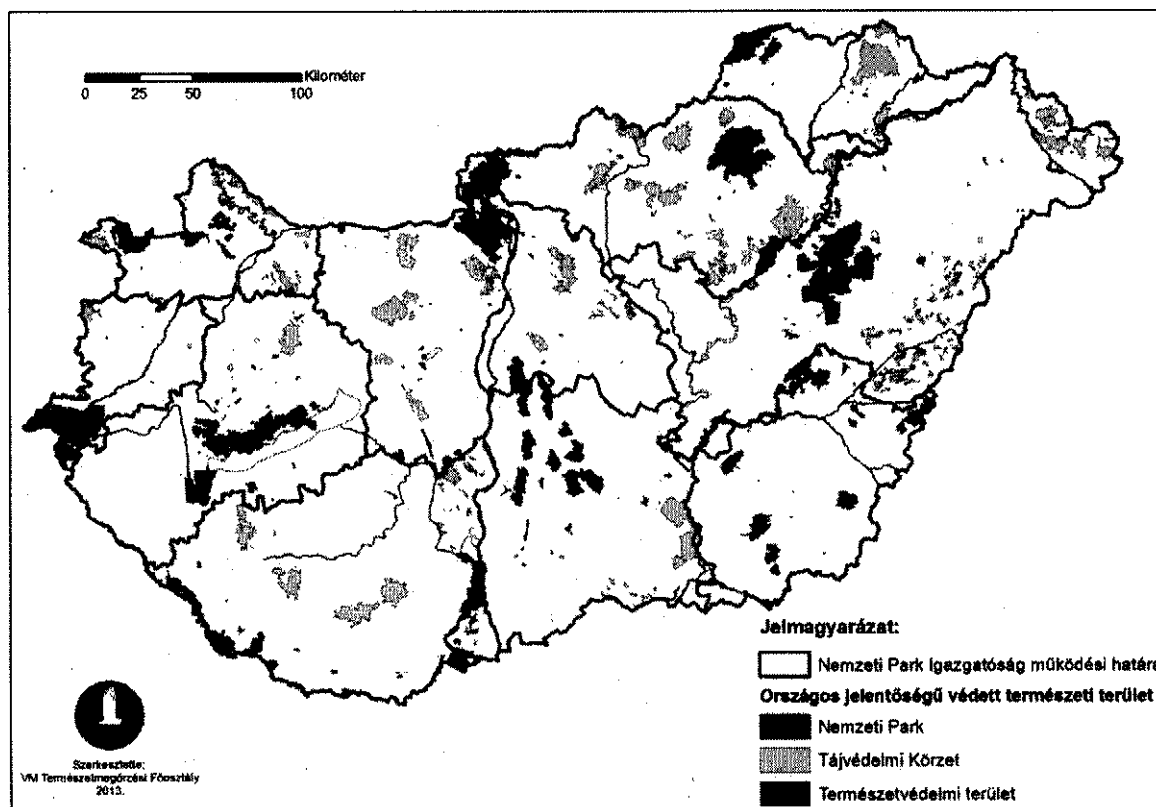
Magyarország természetföldrajzi adottságai nem változtak, hiszen a sokszínű táj és gazdag természetes élővilág okán még mindig elmondhatjuk: a Kárpát-medencében egyedi ökológiai egységgel rendelkezünk. Védett természeti értékeink megőrzésében, hazánk rendkívüli fajgazdagságának, illetve természet közeli élőhelyeinek fenntartásában a vidéki térségeknek és a mezőgazdasági, valamint erdészeti ágazatnak alapvetően meghatározó szerepe van. Az ország területének 9,1 százaléka, országos jelentőségű védett természeti terület, 21,4 százaléka a Natura 2000 hálózat része, a közösségi

jelentőségű fajok természetvédelmi helyzete ugyanakkor 59 százalékban nem kielégítő vagy rossz állapotú.

A Magyarországon külön jogszabállyal védett területeken túl 1,2 millió hektár Natura 2000 terület van. A különleges madárvédelmi területek és a különleges természetmegőrzési területek hálózata közötti átfedés 42,4 százalék. A teljes Natura 2000 hálózat kiterjedése összesen 1,9 millió hektár.

Az országos ökológiai hálózat, Magyarország zöld hálózata, azaz a természet közeli élőhelyeknek számító területek kiterjedése jelenleg még több mint 30 százalékot fed le az országban.

46. ábra: Országos jelentőségű védett természeti területek és az egyes nemzeti park-igazgatóságok működési területe

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium

11.1. Nemzeti parkok

Hazánk területét tíz nemzeti park-igazgatóság működési területe fedi le. Az országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek kiterjedése 850.742,5 hektár (az ország területének 9,1%-a). 2012-ben 1 új tájvédelmi körzet (Körös-éri TK) és 7 új természetvédelmi terület (Dunaszentgyörgyi-láperdő TT, Ebergöcsláprét TT, Iváni-szikések TT, Pirtói-homokbuckás TT, Várbalogi-héricses TT, Maconkai-rét TT, Tamariska-domb TT) létesítésére, valamint 4 védett természeti terület (Fertő-Hanság NP, Körös-Maros NP, Soproni TK, Tiszaigari arborétum TT) bővítésére került sor.

Az országos jelentőségű védett természeti területek teljes kiterjedése 2012-hez képest 3990,42 hektárral növekedett, így 2012. december 31-i állapot szerint összesen 850.742,5 hektár országos jelentőségű védett természeti területet tartottunk nyilván.

Az UNESCO MAB Bioszféra Rezervátumok Nemzetközi Koordinációs Tanácsa (ICC) 2012. július 11-én megszavazta a Mura-Dráva-Duna Határon Átnyúló Bioszféra Rezervátum címet a magyar és a horvát nevezési dokumentumok alapján. Várhatóan ez lesz az első olyan bioszféra-rezervátum a világon, amely öt ország együttműködésének köszönhetően jön létre és működik.

Az *ex lege* (törvény erejével) védett lápok és szikes tavak nyilvántartásának felülvizsgálata 2012. januárjában lezárult. 2012. december 31-i állapot szerint 1229 *ex lege* védett láp és 415 *ex lege* védett szikes tó szerepel a nyilvántartásunkban. A természet különösen jelentős élettelen képződményei közül a barlangok 1961 óta a törvény erejénél fogva kiemelt oltalom alatt állnak. Magyarország ismert barlangjainak száma jelenleg 4130, azok járatainak együttes hossza pedig 271 km.

A folyamatosan végzett terepi adatfelvételek eredményeként a védett források és víznyelők nyilvántartott száma jelenleg 2732, illetve 795, a kunhalmok ismert száma pedig 1863, a földváraké pedig 372 darab.

Magyarországon 733 védett növényfaj közül 87 fokozottan védett. Emellett 2005-ben 35 gombafaj is védelem alá került. A védett

állatfajok száma 1168, közülük 186 fokozott védelem alatt áll. Továbbá védett 8 zuzmófaj és 6 fészeképítő hangyafaj.

Számos faj fennmaradását nagymértékben befolyásolja a mezőgazdasági területek hasznosításának módja. A védett természeti területek és értékek megóvásának eredményessége szempontjából meghatározó a természetvédelmi oltalom alatt álló területek tulajdonviszonyainak, vagyionkezelésének, használatának alakulása. Az országos védettséget élvező természeti területek 72 százaléka van állami tulajdonban, 28 százaléka pedig magántulajdonban.

A nemzeti parkok vagyionkezelésében, az állami tulajdonban lévő védett és védelemre tervezett természeti területek nagysága a 2012. december 31-ei állapot szerint mindösszesen 290.466,4 hektár, amelyből 156.037,2 hektár a haszonbérbe adott területek nagysága. A haszonbérbe adott területekre vonatkozóan is mintegy 1,6 százalékos növekedés mutatkozik az előző évi adatokhoz képest.

A nemzeti parkok jelentős szerepet vállalnak az őshonos és régen honosult mezőgazdasági állatfajok és fajták megőrzésében, magyar szürke marha, bivaly, cikta juh, hucul, s muraközi loállományaik országos viszonylatban is meghatározóak. A génmegőrzés célja és a természetvédelmi kezelés feladata együttesen teljesül őshonos állatfajtáink állományainak fenntartásával, növelésével. A tájfajták megőrzése, az agrobiodiverzitás *in situ* módszerekkel, azaz eredeti élőhelyén, természetes állapotban történő fenntartása a nemzeti park-igazgatóságoknak kiemelt feladata.

A nemzeti parkok vagyionkezelésében lévő állatállományok létszáma a 2011. év végi állapothoz viszonyítva 9 százalék feletti növekedést mutatott, 2012. december 31-én összesen 10.771 db volt nyilvántartva. Állománynövekedés figyelhető meg 2011-hez képest szinte az összes vagyionkezelésben lévő állatállomány esetében, kivéve a magyar tarka szarvasmarha, a szamár és a galamb állományokat, amelyeknél csökkenés tapasztalható.

Különleges kezelési, gazdálkodási feladatot jelent a nemzeti park-igazgatóságok számára az igazgatóságok vagyionkezelésében lévő állami erdőterületek kezelése, fenntartása.

A tervidőszak alatt a nemzeti park-igazgatóságok által vagyongezelt erdőművelési ágban lévő területek nagysága mintegy 33.000 hektárról több mint 40.000 hektárra változott.

E természetvédelmi célú erdőkezelés a nem védett erdőkben folytatható erdőgazdálkodási tevékenységgel szemben egy olyan erdőmegőrzési, erdőkezelési feladatot jelent, melynek elsődleges célja a vagyongezelésben lévő erdők biológiai sokféleségének megőrzése és gyarapítása, a természetvédelem szempontjainak érvényesítése.

A természetvédelmi oltalom alatt álló területeken működő helyi vállalkozások, gazdálkodók, gazdálkodó szervezetek támogatása, eladásra szánt termékeik megbecsülésének növelése, piaci lehetőségeinek bővítése érdekében létrejött a Nemzeti Parki Termék védjegy. A védjegy bevezetésétől a környezettudatosság növelését, a térségi, természetvédelmi, vidékfejlesztési és gazdasági együttműködések erősítését várja a szaktárca, a védjegyrendszer működtetésében kulcsszerepet játszó nemzeti park igazgatóságokkal együtt.

11.2. Natura 2000

A vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK irányelv (2009/147/EK módosítás) (a továbbiakban madárvédelmi irányelv) és a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről szóló 92/43/EGK irányelv (a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv) végrehajtásaként kijelölendő különleges madárvédelmi területeket és az élőhelyvédelmi irányelv alapján kijelölendő különleges természetmegőrzési területeket Natura 2000 névre keresztelték el.

A Natura 2000 területek kijelölése hazánkban 101 madárfajra, 46 élőhely-típusra, 105 egyéb állatfajra és 36 egyéb növényfajra alapozottan történt meg.

A Natura 2000 hálózat célja, hogy „biztosítsa az érintett természetes

élőhelytípusok, valamint az érintett fajok élőhelyeinek kedvező védeltségi állapotának fenntartását vagy adott esetben helyreállítását természetes kiterjedésükön illetve elterjedési területükön belül” az élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletében feltüntetett élőhelytípusok, valamint a II. mellékletében szereplő állat- és növényfajok védelme érdekében.

A fentiek értelmében a védelmet olyan védett területek hálózatával kívánja elérni, amelyek az egész kontinens szempontjából legjelentősebb, egyedi vagy veszélyeztetett fajokat és élőhelytípusokat őrzik.

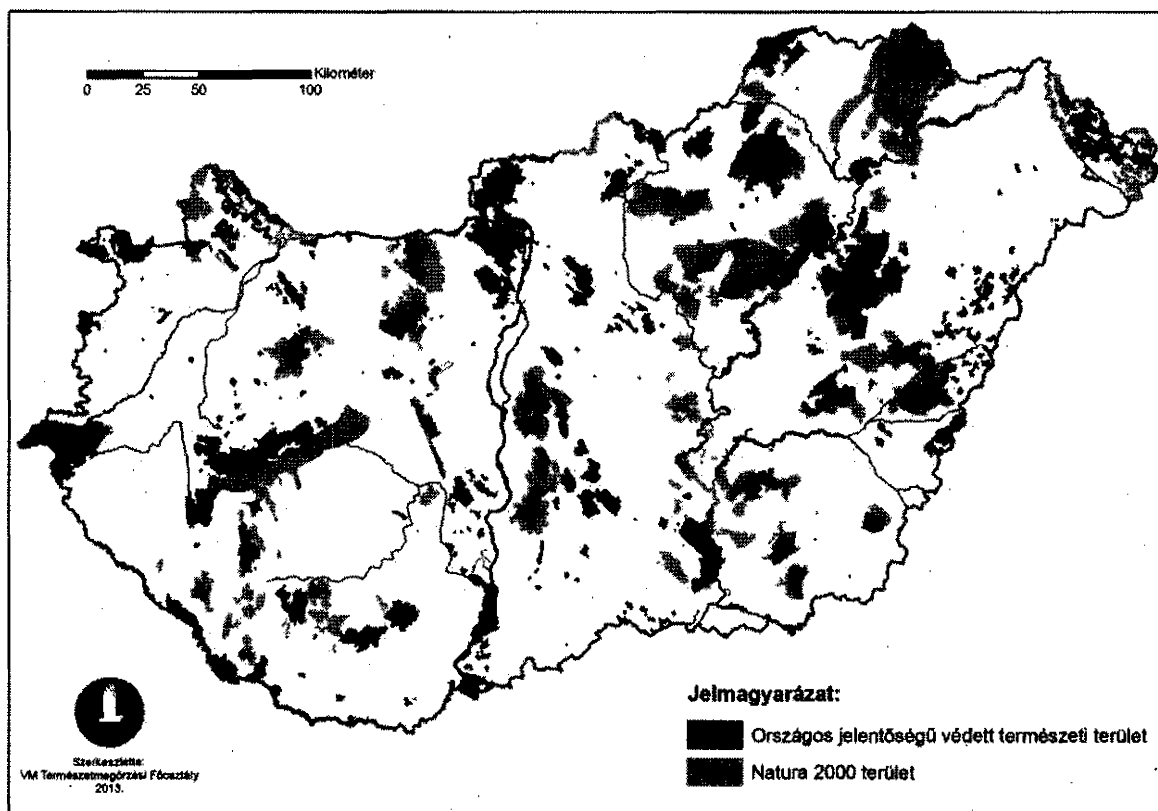
Az uniós megfelelés értelmében, hazánkban 479 különleges természetmegőrzési területet (1,4 millió ha) és 56 különleges madárvédelmi területet (1,37 millió ha) jelöltek ki. A két területtípus közötti közel 42 százalékos átfedés miatt a Natura 2000 hálózat összességében 1,9 millió hektár.

A kijelölés következtében az ország területének 21,4 százaléka került a Natura 2000 hálózatba, amely az Európai Unió szempontjából jelentős, természetes élőhelytípusok, növény- és állatfajok megővésén keresztül kívánja elősegíteni a biológiai sokféleség megőrzését.

Amennyiben a hazánkban előforduló 46 közösségi jelentőségű élőhely állapotát az Európai Bizottság által meghatározott szempontok (elterjedés, kiterjedés, szerkezeti jellemzők és jövőbeli megőrizhetőség) szerinti 2007-ben elkészült értékelés alapján nézzük, akkor azok csupán 11 százalékanak állapota kedvező, 20 százaléka nem kielégítő, 67 százaléka pedig rossz állapotú.

A nálunk előforduló 211 közösségi jelentőségű faj természetvédelmi helyzete a következőképpen alakul: 25 százalék kedvező, 47 százalék nem kielégítő és 12 százalék rossz állapotú, amely arányokon belül a mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő fajok természetvédelmi helyzete az átlagnál is kedvezőtlenebb képet mutat.

47. ábra: Natura 2000 és országos jelentőségű védett természeti területek Magyarországon

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium

12. Európai uniós és nemzetközi agrárdiplomáciai fejlemények

12.1. Áttekintés - a 2012. év eseményei - KAP, KHP és környezetvédelem

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013 utáni időszakra vonatkozó reformcsomagját a Bizottság 2011 októberében mutatta be. A 2012-es év során a tárgyalások intenzív szakasza zajlott, mind a Tanácsban, mind az Európai Parlamentben, melynek célja az volt, hogy a reformot mielőbbi elfogadják.

A KAP tárgyalásaival párhuzamosan zajlott a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó Többéves Pénzügyi Keret (MFF) tárgyalása, mely az uniós költségvetés bevételi és kiadási oldalának módosítását, illetve a kiadási oldal új struktúráját és az új fejezeti főösszegeket foglalja magában. Az MFF megállapodás következtében a KAP pénzügyi forrásainak részaránya némileg csökkenni fog.

12.1.1. KAP reform

A reform az uniós agrárpolitika olyan irányú átalakítását tűzte ki célul, melynek révén megvalósítja az életképes élelmiszertermelést, figyelembe veszi a környezetvédelmi szempontokat, valamint a vidéki térségek kiegyensúlyozott fejlődését.

A reform tárgyalásának eredményességében nagy szerepet játszottak a dán és ciprusi elnökségek. A tárgyalások négy rendelettervezetre koncentráltak: közvetlen kifizetések, közös piacszerzés, vidékfejlesztési és horizontális rendelet. (A szőlőtermesztők támogatására és a közvetlen kifizetések 2013. évi alkalmazására vonatkozóan a rendeletek elfogadása a ciprusi elnökség alatt történt meg).

Dán elnökség alatt elért eredmények

A Dán Elnökség erőfeszítései eredményesnek tekinthetők. A 4 rendelettervezetre vonatkozóan a 2012. június 18-ai Mezőgazdasági és Halászati Tanácson ún. előrehaladási jelentést fogadtak el.

A közvetlen kifizetéseknél a *fiatal gazdálkodókkal* kapcsolatban a támogatási

rendszer pénzügyi rendelkezései, valamint a maximálisan támogatható terület meghatározása jelentett problémát a tagállamok számára. A *termeléshez kötött támogatások javasolt önkéntes jellege* kapcsán is igen eltérőek voltak az álláspontok. Továbbra is kérdéses maradt a *kistermelői egyszerűsített kifizetési rendszer* kötelező jellege, valamint ez utóbbinak a kölcsönös megfeleltetés alóli mentessége. A *zöldítés* koncepciójában pedig részletesebb kidolgozottságot szerettek volna elérni a tagállamok a három kötelező gyakorlat, tehát a növénytermelés diverzifikálása, az állandó gyepterületek és az ökológiai célterületek kapcsán.

Az új alaptámogatási rendszerrel összefüggésben az egységes területalapú támogatást (SAPS) alkalmazó tagországok a támogatási rendszerek eltérősége miatt *az alaptámogatások differenciálására* tettek javaslatot. Ez a *Magyarország által is támogatott közös javaslat bekerült az előrehaladási jelentésbe.*

A vidékfejlesztési rendeletet illetően a dán elnökségi szövegben tovább pontosították a feladatokat, a célokat és a prioritásokat. Az *új időszakra vonatkozó EMVA társfinanszírozási arányok* ügyében Magyarország támogatta, hogy a kevésbé fejlett régiók, a fiatal gazdák, a közösségi beruházások, az együttműködés, és a LEADER helyi fejlesztés magasabb társfinanszírozási arányt élvezzenek (akár 80-90%).

A közös piacszerzésről szóló rendelettervezet kapcsán Magyarország több új javaslatot támogatott, például a válságkezelés új módszerét és az ágazati együttműködés elősegítését illetően. *Nem támogattuk viszont a cukorkvóták eltörlését, a szőlőtelepítési jogok rendszerének 2015-ös kivezetését,* valamint a zöldség-gyümölcs termelői csoportok támogatásának második pillérbe való áthelyezését.

A horizontális rendelet a jelenlegi 1290/2005/EK pénzügyi rendelethez képest struktúrájában változott, és nemcsak a pénzügyi szabályokat tartalmazza, hanem azokat az elemeket, melyek a KAP mindkét pillérét érintik. A horizontális rendelet vizsgálatánál Magyarország prioritásként kezelte, hogy az *új előírások ne jelentsenek*

többletmunkát és költségnövekedést az államigazgatás számára.

Ciprusi elnökség alatt elért eredmények

A ciprusi elnökség egy újabb előrehaladási jelentés keretében mutatta be a négy rendelettervezetre vonatkozóan elért eredményeket. Ennek fontos része volt az ún. „lezáratlan kérdések” fejezete. Itt részletezték azokat a hátralévő vitás kérdéseket, melyek további tárgyalást igényeltek ahhoz, hogy 2013-ban megszülethessen a tanácsi álláspont és megkezdődhessenek a háromoldalú tárgyalások (trilógus), és a végső politikai megállapodás elérése, az új KAP mielőbbi hatályba lépése érdekében.

A **közvetlen kifizetések** kapcsán lezáratlan kérdés maradt a **fiatal mezőgazdasági termelők** támogatási rendszerének és a **kistermelői egyszerűsített támogatási rendszernek** az önkéntes vagy kötelező jellege, melyekben megosztott volt a tagállamok véleménye. A **belső kiegyenlítés** ambíciószintjére, a **konvergencia** ütemezésére és módszerére vonatkozóan is különböző álláspontokat képviseltek a tagállamok, melyet jól tükröznek az ezekre vonatkozóan benyújtott írásos javaslatok. Magyarország számára kiemelt prioritás továbbá a **termeléshez kötött támogatások** 10%-os szintjének megtartása, illetve ennek esetleges emelése. Ezt megerősítve 2012 novemberében Bulgária vezetésével több uniós tagállam, köztük Magyarország is, közös beadványt nyújtott be. A rendelettervezet legvitatottabb pontja a „**zöldítés**”, vagyis a támogatások 30%-ának környezetvédelmi feltételekhez való kötése, azon belül pedig az **egyenértékűség**, azaz az „**ekvivalencia**”. Magyarország számára fontos volt, hogy „zöldként” elismerjék az egyes agrár-környezetgazdálkodási (AKG) területeket, valamint azokat a különleges besorolású természetvédelmi területeket, ahol a zöldítéstől függetlenül olyan szigorú gazdálkodási és/vagy fenntartási szabályok vannak érvényben, amelyek ezt az elismerést indokoltá teszik.

A **vidékfejlesztési rendelettervezet** vonatkozásában a ciprusi elnökség az októberi EMVA munkacsoport ülésén tájékoztatta a tagállamokat, hogy befejezettek tekinti a rendelet technikai vitáját, csak egyes pontoknál fordulhatnak még elő kisebb változtatások. A

dokumentum tartalmazta a hazánk számára kiemelt fontosságú pontokat. A nyitott kérdésekben, mint az **öntözési beruházások, a kockázatkezelési eszközök, a minőségrendszerek és az állami erdők támogatása**, fontosnak tartottuk egy intenzívebb konzultáció lefolytatását. Ezen túlmenően Magyarország legfontosabb célja volt, hogy **az új rendeletet a lehető legrövidebb időn belül elfogadják**.

Az egységes közös piacszervezésnél lezáratlan maradt többek között a **referenciaárak** témája, mivel nem sikerült egyértelműen meghatározni a kiigazítási mechanizmus pontos működését. A **termelői szervezetekkel** kapcsolatban sem az ágazati megközelítést, sem a szervezetek közti különbségtételt nem tartották megfelelőnek a tagállamok. A **cukorkvóták** esetében a rendszer meghosszabbításáról nem tudtak megegyezni a delegációk. Magyarország a kvóta meghosszabbítása mellett állt ki. A **szőlőtelepítési jogok** tekintetében az elnökség várakozó álláspontra helyezkedett. A telepítési jogok rendszerének fenntartásával kapcsolatos támogató álláspontot tartalmazó dokumentumhoz (2012. november) Magyarország is csatlakozott. A horvát csatlakozással összefüggő **izoglükózkvóta**-emelésre vonatkozó kérelmünket a dán és ciprusi elnökség alatt is számos alkalommal kihangsúlyoztuk. Ennek ellenére ez a ciprusi előrehaladási jelentésben nem került feltüntetésre, ezért ennek megvalósítása további fontos feladat maradt.

A horizontális rendeletnél a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos szankciókra vonatkozóan több delegáció alaposabb vizsgálatot kért. A **kedvezményezettnek listájának és támogatási összegének közzétételét** illetően számos tagállam a Tanács Jogi Szolgálatának véleményét kérte ki. Magyarország a horizontális rendelettel összefüggésben továbbra is fenntartja az **adminisztratív terhek csökkentésére** vonatkozó álláspontját és fontosnak tartja a **szankciórendszer egyszerűsítését** is.

Összességében elmondható, hogy a magyar érdekeket minden fontos kérdésben sikerült maradéktalanul érvényesíteni. A KAP reformmal kapcsolatos tárgyalások várhatóan a 2013-as év végéig tartanak. Ebből következően a 2014-es év előreláthatóan átmeneti év lesz és

az új hét éves időszakra szóló szabályok döntően 2015. január 1-jével lépnek hatályba.

12.1.2. Közös Halászati Politika reformja

A **dán elnökség** erőfeszítéseinek eredményeként a Tanács a Közös Halászati Politika (KHP) reformcsomag részét képező alaprendelettről és a halászati- és akvakultúra termékek piacának közös szervezéséről szóló javaslatok ügyében általános megközelítést fogadott el, míg az új Európai Tengerügyi és Halászati Alapra (ETHA) vonatkozó rendelettervezettel kapcsolatban előrehaladási jelentés született.

A **ciprusi elnökség** tovább folytatta a reformtárgyalásokat. Az ETHA-ról pedig sikerült részleges általános megközelítést elfogadni az októberi Tanácsülésen. Magyarország számára elsősorban az **édesvízi akvakultúra** témája a fontos, a megfelelő támogatási környezet jogi és gazdasági feltételek megteremtése, továbbá a belvízi halászathoz kapcsolódó intézkedések támogathatósága. Minden, a tengeri ökoszisztéma helyreállítását és a tengeri halállományok védelmét szolgáló intézkedést is időszerűnek és indokoltnak tartunk.

Fontos érdekünk, hogy a következő pénzügyi időszakban (2014-2020) a jelenleg futó magyar Halászati Operatív Programra (HOP) rendelkezésre álló összeghez hasonló kerettel gazdálkodhassunk, így biztosítva a program által lendületet kapott magyar akvakultúra innovatív beruházási, termékfejlesztési és marketing célú támogatásainak folytonosságát.

12.1.3. Környezetvédelem

2012. január 12-én jelent meg a Bizottság javaslata a **környezetvédelmi és éghajlat-politikai program (LIFE) 2014-2020 közötti** időszakra történő létrehozásáról. Mindkét alprogram esetén cél, hogy katalizátorfunkciót töltsön be, elősegítve a környezetvédelmi és klímavédelmi célok integrálását más szakpolitikákba, valamint előmozdítsa a tudásbázis fejlesztését és terjesztését. Nem sikerült lezárni a tárgyalásokat olyan lényegi kérdésekről, mint a nemzeti keretek alkalmazása, az uniós társfinanszírozási

arányok, valamint a tengeren túli területeknek jutó források.

Az első félévi, dán elnökség során a miniszterek tanácsi következtetéseket fogadtak el a 2012. júniusi **Rio+20 ENSZ fenntartható fejlődési konferenciára adandó mandátumról**. A fenntartható vízgazdálkodás kapcsán a tagállamok többsége támogatta a víz témakör kiemelt kezelésének fontosságát. Magyarország aktívan vett részt a következtetések kidolgozásában.

A ciprusi elnökség alatt a tagállamok tanácsi következtetéseket fogadtak el az **ENSZ Fenntartható Fejlődési Bizottsága 2012-es csúcstalálkozójának (Rio+20) eredményeiről**, és az azt követő intézkedésekről.

A második félévi, ciprusi elnökség fontos szerepet szánt programjában a környezetvédelemnek, elsősorban a vízgazdálkodásra, a vízkészletek megőrzésére, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos európai együttműködésre, illetve a 7. környezetvédelmi cselekvési programra koncentrálna.

A vízgazdálkodás témájában a Környezetvédelmi Tanács 2012 decemberében következtetéseket fogadott el a Bizottság **európai vízkészlet megőrzésére** irányuló, novemberben közzétett tervéről.

Folytatódott a **vízpolitika területén a környezetminőségi előírásokról** szóló 2008-as irányelv (EQS) módosításának a dán elnökség alatt megkezdett tárgyalása.

A tagállamok irányadó vitát folytattak az EU 2020-ig tartó **7. környezetvédelmi cselekvési programjáról**, amely keretbe foglalja majd az Unió környezetvédelmi politikáját, építve egyúttal az Európa 2020 stratégia kezdeményezéseire is. A megbeszélés során a tagállamok többsége a környezeti szempontok más szakpolitikákba történő integrálását, a mérhető és elérhető célkitűzéseket, valamint a költség-haszon elemzések alkalmazásának erősítését tartotta a legfontosabbnak. A környezet és egészség kapcsolatának hangsúlyosabb megjelenítésének, a kémiai anyagokra vonatkozó szabályozás megerősítésének igénye mellett általános álláspont volt, hogy a végrehajtás ellenőrzésének a Bizottság által javasolt javítása során fokozottan kell figyelembe venni a szubszidiaritás elvét, mivel

a felügyelet nagyrészt tagállami szinten oldható meg a leghatékonyabban.

A **Biológiai Sokfélség Egyezmény** döntéshozó szervének, a részes felek konferenciájának 11. találkozásán (India, Hyderabad, 2012. október) közös álláspontot képviselve részt vett az EU és tagállamai. Ezt megelőzően az Egyezmény Cartagena Jegyzőkönyv részes feleinek 6. találkozója került megrendezésre, amely a genetikailag módosított szervezetek határon átnyúló mozgásával foglalkozik.

Az Európai Bizottság 2012. októberben közzétette és a környezetvédelmi miniszterek tanácsülésén bemutatta az uniós rendeletre vonatkozó javaslatát az ENSZ Biológiai Sokfélség Egyezményéhez kapcsolódó Nagojai Jegyzőkönyv uniós szintű végrehajtási intézkedéseiről.

Az Európai Bizottság 2010. július 14-én hozta nyilvánosságra a **genetikailag módosított szervezetekre** vonatkozó új

javaslatát, amely nagyobb tagállami rugalmasságot biztosít az EU szinten engedélyezett génmódosított növények tagállami területen történő köztermesztésének korlátozására, vagy tiltására.

Az Európai Parlament 2011. július 5-én számos módosítással fogadta el első olvasatban a javaslatot. A csomag tanácsi tárgyalása a belga elnökség alatt kezdődött, 2010-ben.

A magyar elnökség alatt jelentős haladást értünk el, jóllehet a minősített többséget csak megközelíteni sikerült. A lengyel elnökség alatt is folytatódott a munka, de nem volt érdemi előrelépés. A **dán elnökség** teljesen új megoldások szövegbe építésével kívánta megszüntetni a blokkoló kisebbséget, eredeti célja a politikai megállapodás elérése volt a 2012. március 9-i tanácsülésen. A tanácsülésen azonban 20, kompromisszumra hajló tagállam támogatása sem volt elég a minősített többség eléréséhez.

12.2. Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Szervezetek (FAO, WTO, OECD)

12.2.1. FAO – Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete

Együttműködés az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetével (FAO)

A Vidékfejlesztési Minisztérium kiváló munkakapcsolatot alakított ki és ápol mind a FAO római központjával, mind budapesti hivatalaival.

A FAO és a Magyar Kormány között 2007-ben született Megállapodás (203/2007. (VII.31) Korm. rendelet), melynek értelmében Budapesten működik a FAO Európai és Közép-Ázsiai Regionális Hivatala, valamint Közös Szolgáltató Központja, melyekben már 213 magyar alkalmazott dolgozik.

Hazánk fejlődő országból (Kelet-Európa, Ázsia, Afrika) származó hallgatók magyarországi agráregyetemen történő mesterképzésének finanszírozását is vállalta. A 2008-ban indult programban eddig összesen 18 ország 144 hallgatója részesült támogatásban, közülük 72 hallgató végzett. Az oktatás zömében angol nyelven történik, a határon túli magyarok (vajdasági és kárpátaljai hallgatók) magyar nyelvű oktatásban részesülnek.

A FAO 2012. január 26-27. között Budapesten tartotta az európai és közép-ázsiai régió 52 országa számára szervezett Regionális Informális Konzultációt.

12.2.2. WTO – Világ Kereskedelmi Világszervezet

A WTO keretében zajló mezőgazdasági tárgyalások kapcsán Magyarország érdeke, hogy a tárgyalások eredményei a közös mezőgazdasági politika már elhatározott keretei között maradjanak, azaz a magyar mezőgazdaság nem érdekelt abban, hogy az EU további engedményeket tegyen.

A WTO jelenlegi főigazgatója - Pascal Lamy - mandátuma alatt a dohai tárgyalások tekintetében mérsékelt sikerek születtek, de ebben a WTO szerepe nem kizárólagos. Az egyre összetettebb kérdések miatt a multilaterális tárgyalások stagnálnak ugyan, de bilaterális szinten tapasztalhatóak előrelépések és ez a piacra jutás liberalizálását elősegíti elő, hiszen minél

több bilaterális megállapodás születik, globális szinten annál inkább érezhető annak vámcsökkenő hatása.

12.2.3. OECD - Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet

Az OECD Kereskedelmi és Mezőgazdasági Igazgatósága számos tanulmányt állít össze évente. Két jelentős, rendszeresen megjelenő kiadványa a „Mezőgazdasági Kilátások” és a „Mezőgazdasági Politika az OECD országokban”.

2012-ben a „Mezőgazdasági Kilátások” 18. kiadása jelent meg, amely egyben a 8. olyan kiadás, amelyet az OECD a FAO-val (ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete) közösen készített. A kiadvány egyesíti magában a két szervezet termékekre, politikai irányelvekre és országokra vonatkozó szakismeretét, valamint a közreműködő tagországok által szolgáltatott adatokat.

A jelentés világpiaci trendeket vázol fel a bioüzemanyagok, gabonafélék, olajos magvak, cukor, hús-, hal- és tejtermékek vonatkozásában a 2012-2021 közötti időszakra nézve, továbbá értékelést ad a közelmúltbéli fejleményekről, illetve bemutatja az adott árupiacokon jelentkező legfontosabb problémákat és bizonytalanságokat.

A szintén évente megjelenő „Mezőgazdasági politika az OECD-országokban” c. kiadvány 2012. évi száma naprakész értékelést tartalmaz az OECD-térségben alkalmazott mezőgazdasági támogatásokról, valamint elemzi az egyes országok agrárpolitikáját. A beszámoló vizsgálja az agrárpolitika néhány közelmúltbéli jelentős fejleményét is, így többek között az EU Közös Agrárpolitika (KAP), a japán és a koreai mezőgazdasági politika változásait, valamint az Egyesült Államok és Svájc agrárpolitikájának várható jövőbeli alakulását is.

12.3. Kétoldalú agrárkapcsolatok

A magyar agrárexport növelése érdekében az agrárkormányzat aktívan részt vesz a **Gazdasági Vegyes Bizottságok (GVB) munkájában, és a kiemelt fontosságú agrárgazdasági partnerekkel üzleti fórumokat is szervez.** A Miniszterelnökséggel együttműködve 10 GVB előkészítésében és

lebonyolításában vettünk részt az elmúlt évben. Az intézményi kapcsolatok mellett a Vidékfejlesztési Minisztérium a potenciális agrár-, környezetügyi és vízügyi üzleti partnerek bevonását is előkészíti, elősegítve a magyar kis- és közepes vállalkozások külföldi piacszerzését a külföldön megnyíló kereskedőházakon keresztül.

Az elmúlt évben a szomszédos országokkal hagyományosan szoros mezőgazdasági és környezetvédelmi kapcsolatok ápolása és az ott élő magyarsággal való együttműködés kiemelt figyelmet kapott.

Lengyelországgal hagyományosan jó kapcsolataink legutóbbi megnyilvánulása, hogy Magyarországot hívták meg az **ökológiai gazdálkodásról szóló kiállítás díszvendégének** 2013 őszére, Lódzba. A **magyar-szlovák** szakmai kapcsolatok jól működnek, a mezőgazdasági munkacsoport ülését minden évben megtartottuk.

Ausziával és Romániával az elmúlt évben is a rendszeres, jószomszédi kapcsolattartásra és a szakmai együttműködésre törekedtünk. A **magyar-moldovai** kapcsolatok a minisztérium szakterületein is megélnék, különösen a GVB budapesti ülése során.

Oroszországgal a keleti nyitás jegyében kiemelt fontosságú a kapcsolatok fejlesztése, a kereskedelmi forgalom bővítése. Három miniszteri és több államtitkári kiutazásra, a Mezőgazdasági Munkacsoport ülésére is sor került 2012-ben.

Szintén kiemelt célunk az **Ukrajnával** kialakult szoros kapcsolatok továbbfejlesztése. 2012 szeptemberében sor került a Magyar-Ukrán GVB Mezőgazdasági Munkacsoportjának ülésére Kijevben.

2012 októberében, Minszkben rendezték a **Magyar-Belorusz GVB** ülését, amely kiemelten foglalkozott a mezőgazdasági együttműködés fejlesztésének kérdéseivel, a magyar agrárcégek pedig üzleti fórumon vettek részt.

2012-ben két miniszteri találkozó valósult meg **Azerbajdzsán mezőgazdasági miniszterével** **Kazahsztánnal** kitartó kormányzati erőfeszítéseket teszünk a mezőgazdasági és környezetügyi együttműködés fejlesztésére, ezért **2012-től VM szakattasé tevékenykedik Asztanában.**

Georgiával a 2012. évi miniszterelnöki látogatás alkalmával **tárcaközi Szándéknyilatkozat** került aláírásra a mezőgazdaság és élelmiszeripar területén való együttműködésről.

Németország továbbra is az egyik legfontosabb agrár-külkereskedelmi partnerünk. Kapcsolataink felélénkítése érdekében 2012-ben magas szintű diplomáciai események, vásárlátogatások és szakmai rendezvények valósultak meg.

Magyarország hagyományosan jó szakmai kapcsolatokat ápol, **spanyol és francia agrárminisztériumi partnereivel.** A francia tárcával a rendszeres szakmai konzultációt közös mezőgazdasági munkacsoport biztosítja. Kapcsolatunk az **Egyesült Királysággal, a BeNeLux és skandináv országokkal** az utóbbi években elsősorban az uniós ügyek egyeztetésére irányult.

Fejlődésnek indultak a minisztérium kapcsolatai több **nyugat-balkáni országgal** is, ahova Miniszter úr **üzleti delegáció kíséretében** látogatott el. A VM aktívan részt vesz a balkáni, EU-s finanszírozású ikerintézményi projektekből, valamint a **Délkelet-európai Allandó Vidékfejlesztési Munkacsoport** fejlesztésében, amelynek megfigyelő tagja. Tárcaközi megállapodást írtunk alá **Macedóniával, Albániával és Bosznia-Hercegovinával** a megállapodások szövegét előkészítettük. **Szerbia** fontos partner a Duna- és Tisza-vízgyűjtő, valamint a Kárpátok-térségi együttműködésben, **Horvátországgal** pedig komoly eredményt hozott a természetvédelmi együttműködés.

A Vidékfejlesztési Minisztérium nagy gondot fordít a **közél-keleti és arab országokkal** való kapcsolattartásra. Jelentős lépés a magyar ásványvízkivitel megindítása **Szaúd-Arábiába**, és a térségbe irányuló élelmiszer-export növekedése. Feltártuk az üzleti együttműködési lehetőségeket a **magyar-kuvaiti GVB** keretében, valamint tárcaközi együttműködési szándéknyilatkozatot készítünk elő **Jordániával és Libanonnal.**

A 2012. májusi, államtitkári látogatás óta a **magyar-izraeli agrár- és környezetügyi** kapcsolatok is dinamikusabbá váltak. Az elmúlt években nagyon fontos partnerré vált **Törökország**, elsősorban az oda irányuló **magyar szarvasmarha-export miatt.** Török

partnerünkkel külön tárcaközi mezőgazdasági munkacsoportot alakítottunk.

A Távol-Keleten legfontosabb agrárkereskedelmi partnereink **Japán, Dél-Korea és Kína**. A 2012. májusi, pekingi miniszteri látogatást áprilisban a magyar-kínai mezőgazdasági munkacsoport ülése követte. Az állami vezetői találkozók fellendítették a mezőgazdaság, a földügy, a környezetvédelem, a vízügy, a tudomány és technológia területén folytatott együttműködést. Kína mellett szoros kapcsolatot ápolunk **Tajvannal, Thaifölddel és Vietnammal**.

Az **Amerikai Egyesült Államokkal** magyar húsipari termékek kivitele szempontjából komoly előrelépés, hogy **2013 áprilisától Magyarország megkapta a baromfipestis-mentes minősítést** az USA élelmiszerbiztonsági hatósági rendszerében, melynek előkészítése 2012-ben is folyamatosan zajlott.

A dél-amerikai kontinensen a legfontosabb partnerünk **Brazília** 2012 végén mezőgazdasági együttműködési szándéknyilatkozat aláírása került sor, amit a közeljövőben egy újabbal kívánunk kiegészíteni a halászat és akvakultúra területén.

A **Maghreb-országokkal** gazdasági, külkereskedelmi, és kutatási téren is **megélénkült az együttműködés**. 2012-ben Algírban Magyarország gazdasági együttműködési megállapodást írt alá, további négy mezőgazdasági intézményközi megállapodással együtt.

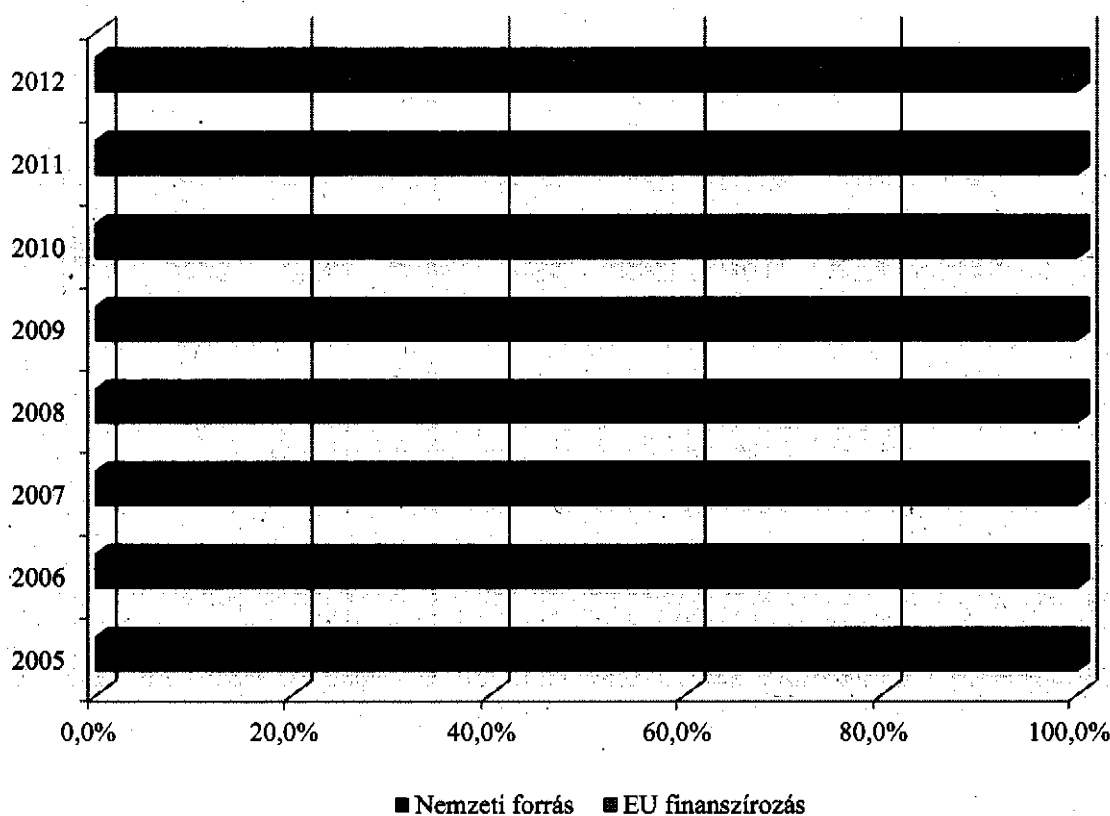
A globális nyitás politikája a fentiek mellett a **fekete-afrikai országokkal** való kapcsolatfelvételt is igényli, amely keretében elsőként Namíbia és Szudán esetében nyíltak meg a kommunikációs csatornák.

13. Támogatások - a KAP szabályozás hazai végrehajtása - Vidékfejlesztés - LEADER

Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások eredeti előirányzata 2012-ben 627,2 milliárd forint volt. Év végéig összesen **648,9 milliárd forint** támogatás kifizetésére került sor,

melynek 21 százaléka származott nemzeti forrásból, 79 százalékát uniós források (Európai Mezőgazdasági Garancia Alap – EMGA, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap – EMVA, Európai Halászati Alap – EHA) biztosították. Az uniós finanszírozás aránya folyamatosan nőtt az elmúlt években, míg a nemzeti költségvetésből fedezett támogatások aránya csökkenő tendenciát mutat.

48. ábra: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások forrásösszetétele

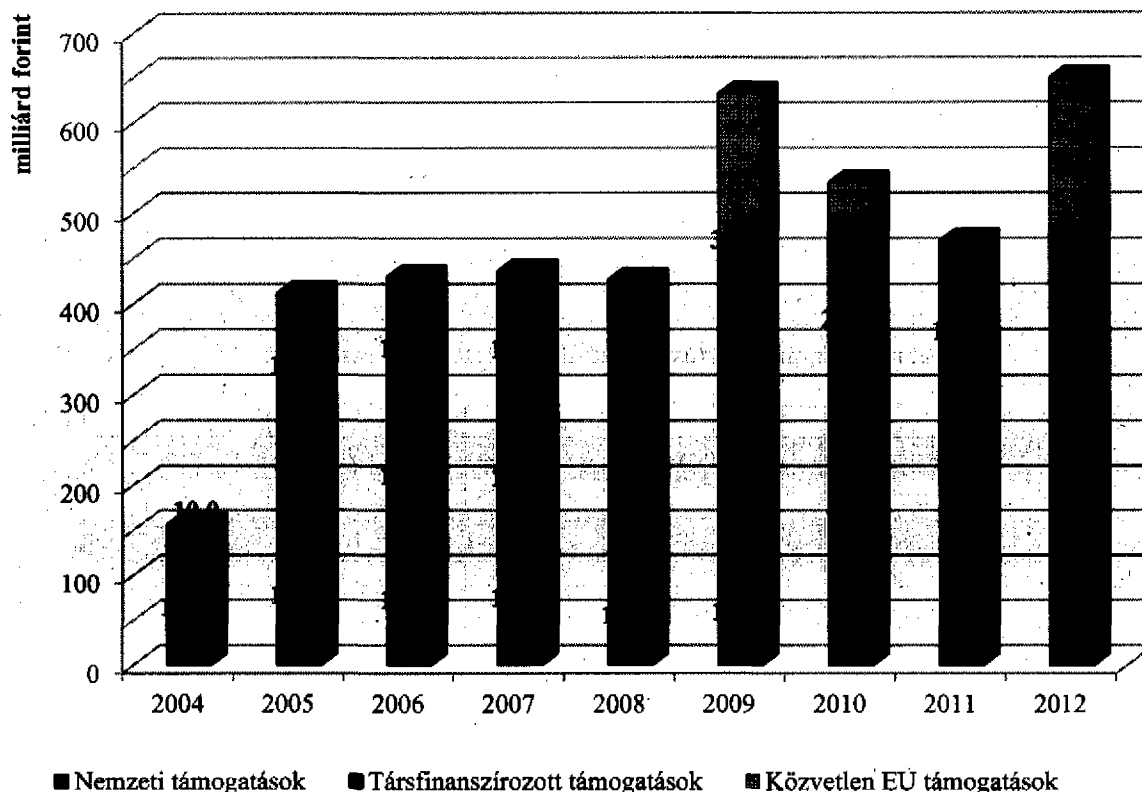

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium, Agrárközgazdasági Főosztály, AKI Pénzügypolitikai Osztály

A 2012. évi kifizetések 148,3 milliárd forinttal meghaladták az előző évben folyósított támogatások összegét, amelynek több mint fele (53,5 százalék) közvetlen uniós támogatás volt, 35,6 százalékát adták a társfinanszírozásban megvalósuló programok, a nemzeti jogcímekek aránya pedig 10,9 százalékot tett ki. Az

Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta a főbb támogatáscsoportok összes kifizetéséből való részesedése jelentősen megváltozott. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti támogatások aránya nagymértékben csökkent, míg a társfinanszírozású támogatásoké és a közvetlen uniós kifizetéseké nőtt.

49. ábra: Agrár- és vidékfejlesztési támogatások alakulása finanszírozási formánként

Forrás: VM Agrárközgazdasági Főosztály, AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

63. táblázat: A SAPS és top-up támogatások évenkénti kifizetése 2005-2012 között
(milliárd forint)

Támogatások	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
SAPS*								
Top-up**	87,7	89,9	59,2	74,2	89,9	24,1	28,1	26,3
Összesen	235,7	183,4	179,2	230,4	318,6	271,5	204,2	347,6

*Ez az összeg tartalmazza magát a SAPS-ot (területalapú támogatás) és az ehhez kapcsolódó elkülönített és közvetlen támogatások összegét is.

**Ebben az összegben benne van az anyajuh és az anyakecske *de minimis* alapú támogatás is.

Forrás: VM Agrárközgazdasági Főosztály, AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

64. táblázat: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások forrásai
2005-2012 között
(milliárd forint)

Forrás	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Közösségi (EU)								
Nemzeti	177,5	177,9	188,9	153,9	174,1	107,7	122,3	136,2
Összesen	411,6	429,5	435,6	426,3	631,4	558,5	472,4	608,9

Forrás: VM Agrárközgazdasági Főosztály, AKI Pénzügypolitikai Osztály

65. táblázat: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások tényleges kifizetése 1. forrás szerint, jogcímenkénti bontásban 2011-2012-ben

Az Európai Unió által közvetlenül folyósított támogatások
(millió forint)

Az előirányzat neve	2011. évi terv	2011. évi tényleges kifizetések			2012. évi terv	2012. évi tényleges kifizetések		
		Összesen	ebből:			Összesen	ebből:	
			Nemzeti	EU			Nemzeti	EU
Az EU által közvetlenül folyósított támogatások								
Piaci intézkedések*								
SAPS - Egységes területalapú támogatás								
SAPS-hoz kapcsolódó elkülönített és különleges támogatások								
Mindösszesen								

*Tartalmazza a társfinanszírozásként működő piaci intézkedések (pl: igyál tejet program, iskolatej program) EU-s lábát is.
Forrás: VM adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

13.1. Az EU által közvetlenül térített támogatások

Az Unió által közvetlenül, az Európai Garancia Alapból (EMGA) finanszírozott agrártámogatások túlnyomó részét a területalapú és egyéb közvetlen kifizetések adták, kisebb részét képezték a piaci támogatások. Az összesen **346,9 milliárd forint** teljesítésből 321,3 milliárd forint kifizetés történt az egységes területalapú támogatás és a hozzá kapcsolódó elkülönített és különleges támogatásokra, 11,8 milliárd forintot pedig a tisztán uniós finanszírozású bel- és külpiaci, valamint intervenciók támogatásaira fordítottak, amely összeg kiegészül a társfinanszírozásként működő piaci intézkedések 13,8 milliárd forintos összegével. (A piaci intézkedések együttes összege tárgyévben 25,7 milliárd forintot tett ki, erről bővebben lásd. a 13.1.2. alfejezetet).

13.1.1. Területalapú (SAPS) és a kapcsolódó közvetlen támogatások

Az *egységes területalapú támogatás (SAPS)* kifizetési rendjében 2012-ben is az

egyenletesebb ütemű folyósításra való áttérés érvényesült. A jogcímen **285,8 milliárd forint** kifizetés történt, amely összeg magába foglalja a 2011. évről áthúzódó kifizetéseket és az előző évek elmaradt kifizetéseit, de nem tartalmazza a 2012. évi SAPS támogatások 2013. évre áthúzódó részét.

A területalapú támogatáshoz kapcsolódó *elkülönített és különleges támogatásokra* az Európai Unió **35,5 milliárd forint** forrást biztosított. Az elkülönített támogatások összege 13,6 milliárd forint volt, a különleges támogatásoké 21,84 milliárd forint.

2012 májusában az egységes kérelem keretében kellett jelentkezni a gazdálkodóknak a *kérdő szerkezetátalakítási programra*, amelynek kifizetése döntő többségében 2013. I. félévében történtek meg a megemelt SAPS támogatás részeként. A kérdő program forráskerete közel 50 millió euró volt a 2012. évre vetítve, ami mintegy 13 milliárd forintot jelent a húsmarha-, és juhtartók számára.

66. táblázat: Közvetlen támogatások 2012. évi kifizetése
(millió forint)

Támogatás	Támogatás összege
Szártott takarmány kvótákkal szabályozott támogatás	137,0
Területalapú támogatáshoz kapcsolódó elkülönített takarmány támogatás	12 149,0
Területalapú támogatáshoz kapcsolódó elkülönített zöldség-gyümölcs támogatás	1 344,8
Földművelésügyi ösztönzés- és földéper-támogatás	5,8
Egyedi és különleges tejtámogatás	12 739,0
Zöldség-gyümölcs és húsanyag szerkezetátalakítás	9 104,6
Összesen*:	321 263,0

*A különbség az energianövények támogatásának negatív összegéből adódik (-2,55 millió forint)
Forrás: VM adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

13.1.2. Agrárpiaci támogatások, felvásárlás és intervenció

2012-ben *piaci támogatásokra* (belpiaci intézkedések, külpiaci intézkedések és intervenció) *közvetlen uniós forrásból 25,7 milliárd forintot* fizettek ki, melynek nagy részét a belpiaci intézkedések adták, ezen belül

is jelentős részt képviselt a szőlő-bor ágazat támogatása 8,4 milliárd forinttal. Jelentős összeg jutott az ugyancsak a belpiacot segítő Nemzeti Diverzifikációs Programra, 6,1 milliárd forint, illetve a zöldség-gyümölcs TÉSZ-ek működési alapjainak támogatására, 4,6 milliárd forint.

67. táblázat: Agrárpiaci támogatások, felvásárlás és intervenció megoszlása (millió forint)

Támogatási jogcímek	Támogatás összege
Belpiaci intézkedések	
ebből:	
Szőlő-bor ágazat (belpiaci intézkedések)	
Nemzeti Diverzifikációs Program*	
Zöldség-gyümölcs TÉSZ működési alapjainak (egyes speciális szervezetek támogatása)	
Állatbetegségek, zoonózis felszámolása*	
Iskolagyümölcs program*	
Méhészeti támogatás (Méhészeti Nemzeti Program)*	
Iskolatej támogatás (Gyál Tejet Program)	
Intervenció	
ebből:	
Élelmiszersegély	
Külpiaci intézkedések	
ebből:	
Baromfi, hús, tojás export	
Szarvasmarha export	
Sertés export	
Tojás export	
Összesen	25 692,40

*Az EU társfinanszírozással működő elbíránatként működő fizetett támogatások, lásd. EU társfinanszírozás összesítő tábla.
Forrás: VM adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

A 2012. évi *EU Élelmiszersegély program* lebonyolításához a Bizottság 1807,4 tonna Egyesült Királyságban tárolt intervenciósovány tejpor készletet és 9 751 550 euró keretösszeget bocsátott Magyarország rendelkezésére, amelynek keretében négy segélyszervezet közreműködésével 2200

településen összesen 11,2 millió kg élelmiszer került kiosztásra. A segélyezetttek száma több mint 1 millió fő volt. A feladat kapcsán **3138 millió forint** kifizetés történt.

13.2. EU társfinanszírozású támogatások – Vidékfejlesztés – LEADER - HOP

Az Európai Unió és a nemzeti költségvetés közös finanszírozásában megvalósuló programok intézkedéseire 2012-ben **230,8**

milliárd forint került felhasználásra. Az összeg jelentős része, 88,8 százaléka a Darányi Ignác Terv (korábban Új Magyarország Vidékfejlesztési Program) intézkedéseinek célját szolgálta.

68. táblázat: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások tényleges kifizetései 2. forrás szerint, jogcímenkénti bontásban 2011-2012-ben.

Az Európai Unió társfinanszírozásával működő előirányzatok (millió forint)

Az előirányzat neve	2011. évi terv	2011. évi tényleges kifizetések			2012. évi terv	2012. évi tényleges kifizetések		
		Összesen	Nemzeti	EU		Összesen	Nemzeti	EU
EU társfinanszírozással működő támogatások								
Mezőgazdasági Nemzeti Program								
Tenyésztési program								
Élelmiszerbiztonság program								
Egyes speciális szövetkezések támogatása								
Egyes állathitelességek ellenőrzése, felszámolása								
Unió programok AFA felelete								
Nemzeti Vidékfejlesztési Terv								
SAPARD intézkedések								
Új Magyarország Vidékfejlesztési Program								
Nemzeti Diverzifikációs Program								
Helyzeti Operatív Program								
EU társfinanszírozással működő támogatások								
Összesen								

*E támogatási sorok uniós lábai megjelennek a 65. táblázatban a piaci intézkedések, nemzeti lába pedig a társfinanszírozásos intézkedések között szerepel

**Az ÚMVP-nél a teljesítésben a bevétel, támogatás nem egyenlő a kiadással a maradvány miatt.

Forrás: VM adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

13.2.1. Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)

A 2004-2006 között működtetett Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) intézkedéseinek célja a mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének növelése, a környezet és a vidék állapotának megőrzése, az életminőség javítása a vidéki területeken, valamint a diverzifikáció ösztönzése volt.

A jogorvoslati eljárásokra 2012-ben 298,9 millió forintot fordítottak, amely összeg nemzeti költségvetésből került kifizetésre.

Azokat az NVT keretében meghirdetett támogatási jogcímekeket, melyeknek kifizetése az NVT program záró dátumát meghaladta, a Bizottság 1320/2006/EK rendeletének megfelelően a DIT-ÚMVP forráskeretének terhére finanszírozták. Így 2012-ben a korábban történt kötelezettségvállalások alapján EMVA forrásból négy NVT jogcímmel, **3,7 milliárd forint kifizetés** történt, melynek nagy része a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás célját szolgálta.

69. táblázat: A DIT-ÚMVP keretében működő NVT intézkedések 2012. évi kifizetései*
(millió forint)

Intézkedés	Támogatás összege
Az Európai Unió környezetvédelmi, állatfajta- és növénytermesztési előírásainak való megfelelés	0,31
Szerkezetátalakítás alatt álló félig önálló gazdaságok támogatása	0,63
Mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás (M&TE)	3 467,70
Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések	230,30

*A táblázatban bemutatott NVT kifizetéseket tartalmazza a 2012-es DIT-ÚMVP kifizetéseket részletező táblázat is.

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium adatai alapján, AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

13.2.2. Darányi Ignác Terv - Új Magyarország Vidékfejlesztési Program, Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (ÚMVP)

A Darányi Ignác Terv - Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (DIT-ÚMVP) a 2007-2013-as időszakra vonatkozó nemzeti vidékfejlesztési program, amely az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásokat foglalja magába.

A DIT-ÚMVP intézkedései *négy stratégiai tengelybe* sorolhatók, a mezőgazdaság, az élelmiszer-feldolgozás és az erdészeti ágazat versenyképességének javítására szolgáló I. tengelybe, a környezet és a vidék állapotának javítására, fejlesztésére szolgáló II. tengelybe, az életminőség javítására és a diverzifikáció ösztönzésére a vidéki területeken c. III. tengelybe, valamint a LEADER, IV. tengelybe. Az Európai Bizottság által 2007. szeptember 19-én jóváhagyott program *teljes finanszírozási kerete mintegy 1300 milliárd forint*.

A DIT-ÚMVP 2012. évi előirányzatából *217,4 milliárd forint* támogatás folyósítása történt meg, beleértve a már előzőleg bemutatott NVT jogcímekeket is, melynek csaknem fele a II. tengely környezetvédelmi intézkedéseit szolgálta, több mint egyharmada pedig az I. tengely versenyképesség javító intézkedéseivel kapcsolódott. Ebből uniós forrás 163,3 milliárd forint, a nemzeti hozzájárulás pedig 54,1 milliárd forint volt.

Az **I. tengelyen** belül néhány kivételtől eltekintve az összes meghatározó támogatási konstrukció elindult (pl. kertészet korszerűsítése, állattartó telepek korszerűsítése, fiatal gazdák induló támogatása, mezőgazdasági termékek értéknövelése). A programokra összesen **80,0 milliárd forint** kifizetés valósult meg.

A **II. tengelyen** belül 2012-ben új jogcím került meghirdetésre: a *Genetikai erőforrások megőrzése* intézkedés védett őshonos és

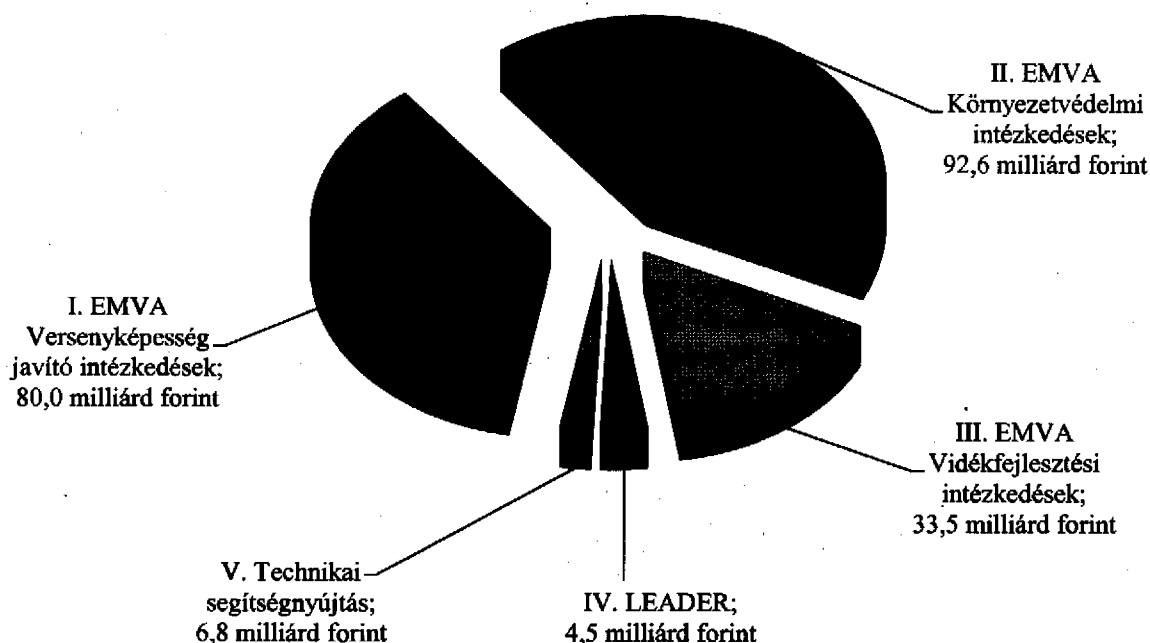
veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának megőrzése alintézkedése; *Natura 2000 kifizetések erdőterületeken* intézkedés. Emellett számos, a mezőgazdasági, illetve az erdészeti területek fenntartható használatát célzó intézkedésre volt lehetőség támogatási kérelmet benyújtani. A felhasznált forrás **92,7 milliárd forint** volt.

A **III. tengelyen** belül központilag került meghirdetésre a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítését elősegítő támogatás. Emellett a III. tengely minden LEADER Helyi Akciócsoporton keresztül végrehajtott intézkedése meghirdetésre került (pl. mikrovállalkozások létrehozása és fejlesztése, turisztikai tevékenységek ösztönzése, falumegújítás és fejlesztés), ami **33,5 milliárd forint** kifizetést jelentett.

A **IV. tengely** esetében **6,8 milliárd forint**, a **technikai segítségnyújtásra 4,5 milliárd forint** került felhasználásra. *Kiemelt fejlesztési irány a nemzeti fejlesztési irányokkal összhangban a vidéki foglalkoztatás bővítése, a tevékenységek diverzifikálása és a helyi közösségek fejlesztése.*

A LEADER programban való részvételre 2008-ban 96 db helyi közösség kapott LEADER HACS (Helyi Akciócsoport) címet, illetve ezzel együtt jogosultságot a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájuk (HVS) megvalósítására. A LEADER Program 2010-es megújítását követően 2012. április 30-tól a LEADER HACS-ok kizárólag egyesületi formában működhetnek. Azon LEADER HACS címmel rendelkező szervezetek, amelyek nem ebben a jogi formában folytatták tevékenységüket, „átalakultak”, vagy ennek hiányában a címük visszavonásra került és új LEADER HACS szervezetek kerültek kiválasztásra. 2012-ben két LEADER jogosult terület kivételével mindenhol megtörtént a szervezetek átalakulása, illetve az újak kiválasztása 2012. december 31-ig.

50. ábra: A DIT- ÚMVP 2012. évi kifizetése az egyes tengelyek szerint

Forrás: VM adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

70. táblázat: A Darányi Ignác Terv – Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2012. évi kifizetése (millió forint)

Jogcím	Támogatási összeg
I. EMVA Versenyképesség javító intézkedések összesen	
Állattartó telepek korszerűsítése (ÁTK I+II.)	
Komplex tájékoztatói tevékenység: gazdálkodói információs hálózat	
Fiatalfelkészítési tevékenység: fiatal mezőgazdászok számára nyújtandó támogatás	
Mezőgazdasági termelők gazdaság átadásához nyújtandó támogatás	
Mezőgazdasági szaktanácsadás igénybevétele	
Szakképzés	
Lágy- és fűszárú energiaültetvények telepítéséhez nyújtandó támogatás	
Ültetvények korszerűsítéséhez, telepítéséhez nyújtandó támogatás	
Erdészeti célra használt géppark fejlesztése és korszerűsítése	
Kertészet korszerűsítése	
Kertészeti gépek, technológiai berendezések beszerzése	
Növénytermesztés létesítményeinek korszerűsítése (Szárító)	
Mezőgazdasági termékek értéknövelése	
Az EMVA mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (Nyersolaj, nyerssesz)	
Öntözés, melioráció és a terület vízgazdálkodás mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztéséhez nyújtandó támogatás	
Termelői csoportok létrehozásához és működéséhez nyújtandó támogatás	
Mezőgazdasági utak fejlesztése	
Az Európai Unió környezetvédelmi, állatjóléti és	

higiéniai előírásainak való megfelelés	
Szerkezetátalakítás alatt álló felig önellátó gazdaságok támogatása	6,00
Juh- és kecske állatállomány elektronikus jelölése	
Kertészeti ültetvények korszerűsítése, telepítése	209,00
Baromfi telepek korszerűsítése	
II. EMVA Környezetvédelmi intézkedések összességében	92 811,50
Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása	
Natura 2000 gyep	2 381,50
Mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás (MgTE)	
Erdészeti potenciál helyre állítására nyújtandó támogatás	202,00
Agrárerdészeti rendszerek	
Agrár-környezetgazdálkodási intézkedések	2 991,00
Növényi genetikai erőforrások megőrzése	
Őshonos mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának tenyésztésben történő megőrzése	1 000,00
Állatjóléti támogatások	
Nem termelő mag-í beruházások támogatása	2 991,00
Erdő-környezet védelem	
Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alaphól finanszírozott erdőszerkezet-átalakítás	211,00
III. EMVA Vidékfejlesztési intézkedések összességében	
Integrált Községi és Szolgáltató Ter (IKSZT)	1 551,00
Készségek elsajátítása, ösztönzés és helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása	
Fahungyújtásra és - fejlesztésre nyújtandó támogatás	1 551,00
Mikro-vállalkozások létrehozása és fejlesztése	
Turisztikai tevékenységek ösztönzéséhez nyújtandó támogatás	
Vidéki örökség megőrzése és - fenntartható fejlesztése	
HACS működési költségeinek finanszírozása	
IV. LEADER	
V. Technikai segítségnyújtás	4 467,16
Összesen	217 351,66

Forrás: VM adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

13.2.3. Halászlati Operatív Program

A 2008. szeptember 9-én jóváhagyott, az Európai Bizottság által elfogadott Halászlati Operatív Program (HOP) célja a magyar halászlati ágazat fenntartható fejlődésének biztosítása és modernizációja. A három tengely mentén szervezett intézkedéseket 75%-ban az Európai Halászlati Alap, 25%-ban a hazai költségvetés fedezi. A HOP keretében 2012-ben összesen **3,3 milliárd forint** került kifizetésre.

13.2.4. Egyéb piaci intézkedések

A **Magyar Méhészlati Nemzeti Program** célja, hogy a szakismeret bővítésével, az eszközrendszer fejlesztésével, illetve a varroa atka elleni védekezés végrehajtásán keresztül a méhészlati tevékenység hatékonyságát növelje. A felerészben nemzeti, felerészben uniós

költségvetésből megvalósuló programra mindkét forrásból 568,2 millió forintot, **összesen 1,1 milliárd forintot fordítottak.**

Az **Igyál tejet program** célja az óvodás, általános iskolás és középiskolás korosztályú gyermekek tejjel, illetve tejtermékkel (kefir, joghurt, ömlesztett sajt) történő ellátása, táplálkozási szokásainak egészségesebb irányba történő elmozdítása. A közösségi támogatás 2012-ben 403,3 millió forint volt, a nemzeti kiegészítő támogatás 1432,4 millió forint, összesen tehát **1,835 milliárd forint** folyósítás történt.

Az **iskolagyümölcs-program** célja egyfelől, hogy a gyermekek étkezési szokásait kedvező irányban befolyásolja, azaz a zöldség- és gyümölcsfogyasztásukat hosszú távon növelje, ezzel hozzájáruljon a túlsúlyosság, az elhízás elleni küzdelemhez, valamint az

ezekkel összefüggésben kialakuló betegségek (pl. cukorbetegség, szív- és érrendszeri betegségek, a rák egyes típusai) megelőzéséhez. E cél elérése érdekében az EU támogatja a gyermekek friss és feldolgozott zöldséggel, gyümölcssel és banánnal történő ellátását, illetve kötelezően előírja a zöldségek, gyümölcsök egészséges táplálkozásban betöltött szerepét tudatosító és a zöldség-gyümölcs ágazatra vonatkozó ismeretek bővítését szolgáló, ún. kísérő intézkedések végrehajtását.

Amennyiben a program révén sikerül hosszútávon és tartósan emelni a zöldség-, gyümölcsfogyasztást, az a zöldség és gyümölcs iránti kereslet növelésén keresztül hozzájárul a termelői jövedelmek stabilizálásához is.

A 2011/2012. tanévi iskolagyümölcs-programban az általános iskolák 1–4. évfolyamán tanuló gyermekek 82,2%-a vett részt, amely az előző évhez képest 5,4 százalékpontos növekedést jelent. A program népszerűségét többek között annak köszönheti, hogy 24 héten át heti 2–4 alkalommal friss gyümölcsöt és zöldséget, továbbá 100%-os gyümölcslevet biztosít a gyermekek számára (az iskolák 12-féle termékből választhatnak), és változatos kísérő intézkedésekkel segíti a fent említett ismeretek bővítését. A program keretében 2012-ben kifizetett **1,4 milliárd forintból** 424,4 millió forint volt a nemzeti, 944,5 millió forint az uniós támogatás.

Az *egyes speciális szövetkezesek támogatása* jogcím a zöldség-gyümölcs termelői csoportok és termelői szervezetek létrejöttét, illetve működőképességének fejlesztését segíti elő. E szervezetek létrehozásával megteremthető a tagok integrációja, fejleszthetők a piacra jutási esélyeik, illetve az áralku pozíciójuk. A jogcímen **6,7 milliárd forint** kifizetés történt, ebből 2,1 milliárd forint volt a nemzeti, 4,6 milliárd forint az uniós forrás.

A *Nemzeti Diverzifikációs Programot* a hazai cukorgyárak bezárása következtében kialakult gazdasági és társadalmi problémák kezelésére alkották meg. Főbb céljai a lakosság elvándorlásának mérséklése, a kulturális örökség fenntartása, vállalkozói aktivitás növelése, illetve munkahelyek teremtése. A Nemzeti Diverzifikációs Program keretei között a kedvezményezetteknek **összesen 8,4 milliárd forint** támogatást folyósítottak,

melyből 2,4 milliárd forint költségvetési, 6,0 milliárd forint pedig uniós támogatási keretből származott.

Egyes állatbetegségek ellenőrzése, felszámolása céljára közel **1,7 milliárd forint** összegű támogatás került kifizetésre, melyből 513,7 millió forintot fedezett a nemzeti költségvetés, uniós támogatás pedig 1,2 milliárd forint.

Az *Uniós programok ÁFA fedezete* jogcímen teljesített kiadás **2,4 milliárd forint volt**. Ezen a soron jelenik meg az MVH által bonyolított élelmiszersegély programok ÁFA különbözete, amely abból származik, hogy az EU az ÁFA nélküli intervenciók árát téríti meg, miközben az MVH-nak a bruttó árat kell megfizetnie.

13.3. Nemzeti támogatások

Nemzeti támogatás céljára 2012-ben **71,1 milliárd forint került felhasználásra**. A nemzeti támogatások a Bizottság által engedélyezett támogatási jogcímenek (mezőgazdasági és általános *de minimis*, csoportmentességi, egyéb átmeneti jellegű) kerültek kifizetésre.

E támogatási jogcímek között a *Folyó kiadások és jövedelemtámogatások* nagyságrendje meghatározó, a hazai kifizetések 82,1 százaléka ezen a jogcímen teljesült. Az előirányzat célja a mezőgazdasági termelők költségeinek csökkentése és jövedelmi helyzetük javítása. Az előirányzatra **10 milliárd forint** került átcsoportosításra a csapadékhiányos időjárással összefüggő, az állattenyésztési ágazatokat érintő takarmánypiaci problémák miatt.

Ez a többletforrás az állatjóléti támogatásokra, egyes állatbetegségek megelőzésével, illetve leküzdésével kapcsolatos támogatásokra, valamint az állati hulla elszállítási és ártalmatlanítási költségek támogatására került felhasználásra. A többletforrás lehetővé tette ezen támogatások keretösszegének megemelését, valamint az állatjóléti támogatások egy részének, előrehozott, 2012. évi kifizetését (az állatjóléti támogatások kifizetése mindig a tárgyévet követő évben esedékes).

A *Folyó kiadások és jövedelemtámogatások* jogcímcsoporton belül kerültek kifizetésre az egységes területalapú támogatáshoz kapcsolódó, a 2012. évi költségvetésből kifizetendő 2011. évi

kiegészítő nemzeti támogatások (top-up), 26,3 milliárd forint összegben. A top-up előirányzat célja a gazdálkodók esélyegyenlőségének

javítása mindaddig, amíg a közvetlen támogatások nem érik el a régi uniós gazdálkodók támogatási szintjét.

71. táblázat: Top up kifizetések intézkedési jogcímeik szerint 2012-ben

2011. évi "top up" jogcím alapján	Fajlagos támogatás Ft/egyed, Ft/ha, Ft/t	2012. évi kifizetés (millió forint)
Húsnyúlba termeléstől elválasztott		
Anyatehen termeléshez kötött		
Szarvasmarha extenzifikációs termeléstől elválasztott		
Fejlesztési támogatás termeléstől elválasztott		
Anyajuh termeléshez kötött		
Anyajuh kiegészítő termeléstől elválasztott		
Dobány - Burley termeléstől elválasztott		
Dobány - Virginia termeléstől elválasztott		
Rizs termeléshez kötött		
Rizs termeléstől elválasztott		
Héjas gyümölcsök termeléshez kötött előző évekről átmenetileg kifizetések		
"de minimis" rendelet alapján		
Anyajuh <i>de minimis</i> 1 900 Ft/db		1 307,7
Anyakecske <i>de minimis</i> 3 000 Ft/db		
Összesen		26 319,4

Forrás: VM, Agrárközgazdasági Főosztály

72. táblázat: Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások tényleges kifizetései 3. forrás szerint, jogcímenkénti bontásban 2011-2012-ben

Nemzeti finanszírozással működő előirányzatok (millió forint)

Az előirányzat neve	2011. évi terv	2011. évi tényleges kifizetések			2012. évi terv	2012. évi tényleges kifizetések		
		Összesen	Nemzeti	EU		Összesen	Nemzeti	EU
Nemzeti támogatás								
Erdőfelújítás								
Termőföldvédelem támogatása								
Állattenyésztési támogatás								
Fejlesztési típusú támogatások								
Folyó kiadások és jövedelem-támogatások								
Erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás, létesítés								
Fenntartható erdőgazdálkodás támogatása								
Nemzeti Agrárkármentés								
Állat- és növénykármentés								
Árnyékkezelés és EU által nem terített kiadások								
EU támogatással működő támogatások								
Az EU által finanszírozott folyósított támogatások	323 387,7	197 852,9	x	197 852,9	326 478,7	333 126,2	x	333 126,2
Mindösszesen	592 073,1	472 391,6	122 264,0	365 630,3	627 236,8	648 866,3	136 164,2	512 702,3

Forrás: VM Agrárközgazdasági Főosztály, AKI Pénzügypolitikai Osztály

13.3.1. Notifikált támogatások

Állatjóléti támogatások célja a baromfi és sertés ágazatban az uniós előírásokon túlmutató állatjóléti kötelezettségvállalás ellentételezése. A 2012. évben kifizetésre kerültek a 2011. évi támogatások 10 milliárd

forint értékben, valamint előrehozott, tárgyevi kifizetesként a 2012. évi támogatások egy része, 7,7 milliárd forint összegben. Állatjóléti támogatásokra összesen 17,7 milliárd forint kifizetés történt.

Állati hulla eltávolítási és ártalmatlanítási támogatások célja, az állattartó telepeken keletkező állati hulla ellenőrzött, biztonságos eltávolításának és ártalmatlanításának elősegítése, és ezáltal az állategészségügyi biztonság növelése. A támogatás jogalapja az 56/2008. (IV.25.) FVM rendelet. 2012 nyarán, a több hetes hőség komoly mértékű elhullást eredményezett, amely miatt a támogatás keretösszegét év közben meg kellett emelni. 2012-ben ezen a jogcímen 2 milliárd forint teljesítés történt.

Az *Egyes állatbetegségek megelőzése, leküzdése* támogatási jogcím célja az állatállományokat veszélyeztető egyes állatbetegségek megelőzése, felszámolása, figyelemmel kísérése, valamint egyes zoonózisok megelőzése a 148/2007. (XII. 8.) FVM rendeletben foglaltak szerint. A jogcímről 2012-ben 6,4 milliárd forint kifizetés történt. A *Jégeső-elhárítás támogatására* szolgáló program díjtámogatás formájában működött, amelyre összesen *50 millió forint* kifizetés történt.

13.3.2. De minimis támogatások

A rendezett piaci kapcsolatok kialakítása érdekében igénybe vehető csekély összegű (de minimis) támogatás a baromfi, sertés és szarvasmarha ágazatban nyújtható, az állattartókkal termeltetési szerződést kötő termeltetők számára. A támogatás, a legalább egy évre megkötött termeltetési szerződések keretében kihelyezett előleg alapján igényelhető. E jogcímen 2012-ben *18,3 millió forintot* folyósítottak a gazdálkodók részére.

A haltenyészanyag támogatása jogcímen 82,9 millió forint kifizetés történt a halászati ágazat felé nemzeti költségvetésből.

A szőlő- és gyümölcsös ültetvényekben felhasznált gázolajhoz nyújtott, csekély összegű (de minimis) támogatás lehetőséget teremt a jövedéki adó visszatérítési szabályainak 2007. évi változásából eredő, úgynevezett *kieső támogatás* kompenzálására. A jogcímen *205,5 millió forint* teljesítés történt.

Az erdőfelújítási támogatás célja az erdők természetes illetve mesterséges felújításának támogatásával az erdők területének, természeti egyensúlyának és egészségi állapotának megőrzése. Az előirányzatból *163,7 millió forint* került kifizetésre.

A Fenntartható erdőgazdálkodás támogatása jogcímen a Nemzeti Erdőprogram 2012. évi feladatainak végrehajtására *8,7 millió forint* került kifizetésre.

Az Agrár Széchenyi Kártya Folyószámlahitel a KKV kritériumoknak megfelelő mezőgazdasági termeléssel, halgazdálkodással, mezőgazdasági feldolgozással és forgalmazással, erdőgazdálkodással, valamint vadgazdálkodással foglalkozó vállalkozások és természetes személyek kedvezményes finanszírozását szolgálja, kamattámogatott, szabad felhasználású hitellel, az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány (a továbbiakban: AVHGA) 80%-os kezességvállalása mellett.

A Vidékfejlesztési Minisztérium a teljes hitelösszegre és a teljes futamidőre évi 2 százalékpont kamattámogatást, valamint a teljes hitelösszegre és a teljes futamidőre az AVHGA által vállalt kezesség éves kezességvállalási díjának 50%-ig terjedő kezességvállalási díjtámogatást nyújtott. Az előirányzatból *27,1 millió forint* kifizetés történt.

Agrárfinanszírozás, mezőgazdasági hitelek kamattámogatás célja a jelenleg fennálló mezőgazdasági hitelek kamattámogatásának és intézményi kezességvállalásának finanszírozása. A kifizetés – amely szinte teljes egészében előző években vállalt determinációs kötelezettség – 2,0 milliárd forint volt.

A szárított takarmány előállítók által igénybe vehető támogatás jogcímen *140,0 millió forinthez* jutottak a gazdálkodók.

A fagykárokra 2,5 millió forint de minimis támogatást folyósítottak az MFB Fagykár 2011. Forgóeszköz Hitelprogram keretében. Azok a mezőgazdasági termelők, akik 2011. évben fagykárt szenvedtek, forgóeszköz hitelt igényelhetnek államilag támogatott, kedvezményes kondíciókkal a 2012. január 30. és 2012. augusztus 31. közötti időszakban.

13.3.3. Csoportmentességi rendelet alapján működő támogatások

Az állattenyésztési (tenyésztésszervezési) feladatok támogatásának célja a tenyészállat állomány genetikai minőségének fenntartása és javítása,

a tenyésztésszervezési feladatok ellátásának elősegítése. A hazai mezőgazdasági géralapokat fenntartó állattenyésztők, illetve tenyésztő szervezetek 2012-ben **906,2 millió forint** támogatásban részesültek.

Az **Egyes növény egészségügyi vizsgálatok** költségei támogatás célja a minőségi és magas biológiai értékű vetőmag és szaporítóanyag előállítása, valamint a növényi fajtafenntartás növény egészségügyi biztonságának növelése. A jogcímen **45,5 millió forint** került kifizetésre.

13.3.4. Egyéb intézkedések

Cukorrépa termelők nemzeti kiegészítő támogatására 2,8 milliárd forint összegben történt kifizetés azon termelők részére, akik fenntartották a termelésüket a gyárbezárásokat követően.

A **tejtermelők 35,2 millió forint átmeneti nemzeti támogatást** vehettek igénybe 2012-ben. Az állam a pénzügyi-gazdasági válság kapcsán nehéz helyzetbe került tejtermelők részére tette lehetővé átmeneti támogatás igénybevételét az *éven túli lejáratú forgóeszköz* hitelek után.

Az **erdőtelepítés, erdő-szerkezetátalakítás, fásítás determinációja** támogatás célja az uniós csatlakozásig nemzeti forrásból megkezdett erdőtelepítések befejezése, az erdőápolás finanszírozása, melyre 2012-ben **354,6 millió forint** kifizetés történt.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozást megelőző időszakban vállalt, agrárberuházásokkal kapcsolatos kötelezettségekből (építési beruházások, ültetvénytelepítések támogatása, beruházási hitelek kamattámogatása) eredő determinációk finanszírozását a Magyar Államkincstár végzi. 2012-ben összesen **61,6 millió forint** felhasználása történt meg **fejlesztési típusú támogatások keretében**.

Az **állat- és növénykártalanítás** célja a járványos állatbetegségek és növényi zárlati károsítók megelőzésének, felderítésének és felszámolásának érdekében tett hatósági intézkedések költségeinek megtérítése, valamint a hatóság által elrendelt állatok leölése, és a védekezés céljából megsemmisített növényi termékek miatt keletkezett károk megtérítése. A jogcímen **1,46 milliárd forint** kifizetése történt meg 2012-ben.

A **nemzeti agrárkár-enyhítési rendszer** a termelők és az állam közös kockázat- és tehervállalásán alapuló támogatási konstrukció. A 2011. évben a legsúlyosabb károkat a tavaszi fagyok okozták. A fagykárok címén, 2012-ben kifizetésre kerülő kárenyhítő juttatások aránya meghaladja az összes kifizetés 91%-át, a fennmaradó részt belvív- és jégesőkárokra fordították. A kárenyhítő juttatásokat az agrárkár-enyhítési eljárásról szóló 32/2009 (III.31.) FVM rendelet 11. § (2) bekezdésének előírása szerint a tárgyévét követő év március 15.-ig kellett kifizetni. Ennek alapján 2012. évben **4,2 milliárd forint** került kifizetésre a 2011. évi károk kompenzálására.

Az **Árfolyamkockázat és egyéb EU által nem térített kiadások** jogcímen 2012-ben **5,5 milliárd forint** kiadás keletkezett.

13.3.5. A Vidékfejlesztési Minisztérium saját fedezeti forrásaiból nyújtott támogatások

Tanyafejlesztési Program

A **Tanyafejlesztési Program** keretében a tanyák, valamint az alföldi tanyás térségek megőrzése és a tanyasi életmód hátrányainak csökkentése érdekében a **települési és térségi fejlesztések, valamint a tanyagazdaságok fejlesztésének** támogatására **498,0 millió forint** nemzeti támogatás került odaítélésre. Valamennyi támogatási cél nyílt pályázatként került kiírásra, célterülettől függően 75, illetve 90 százalékos vissza nem térítendő támogatást nyújtva.

Hegyközségek Nemzeti Tanácsa

2012 decemberében fogadta el az Országgyűlés a Hegyközségekről szóló új törvényt. A hegyközségi szervezetek megalakulása óta (1995) a szervezetek tevékenységében és a borpiacon egyaránt olyan változások történtek, amelyek szükségessé tették az addig hatályos hegyközségi törvény korszerűsítését. Az új törvény újraszabályozta a hegybíró státuszát, jogait és feladatait, a hegyközségi tagsági és szavazati rendszert, valamint a hegyközségek belső működési szabályait. A módosított törvény célja, hogy az új rendszer javítsa a magyar szőlő-bor ágazat versenyképességét, a tagok számára pedig magasabb szintű szolgáltatást nyújtson. Az új törvény végrehajtására és állandó feladatai ellátására a

Hegyközségek Nemzeti Tanácsa **179,2 millió forint** támogatást kapott.

Agrárkutatás támogatás

Az előirányzat célja az agrár- és környezetügyi kutatás-fejlesztés-innováció témák, a szőlészeti és borászati kutatóintézetek borrégiókénti (6 borrégió) feladatainak és a közhasznú kutatási feladatok támogatása (pld. gyümölcsnemesítés, alanykutatás, rezisztencianemesítés, növénykórtani kutatások), valamint a kutatóintézetek működési feltételeinek javítása. A tárca felügyelete alá tartozó kutatóintézetek **138,2 millió forint** támogatásban részesültek.

Határon átnyúló vidékfejlesztési feladatok

A határon túli magyarok programjainak támogatása kormány szinten is kiemelt fontosságú terület, melynek célja a határon túli magyarságnak a szülőföldjén való boldogulása. Ennek érdekében a minisztérium egyedi támogatást nyújt olyan határon túli magyar gazdákat tömörítő szervezeteknek, akik hazájukban vállalják az országukban gazdálkodó magyarok közötti koordinációs feladatok ellátását. Az előirányzat célja továbbá, hogy segítse a Kárpát-medencei vidékfejlesztési együttműködésekben résztvevő, és a határon átnyúló vidékfejlesztési feladatok megvalósítását. A jogcímen 2012-ben **25,6 millió forint** teljesítés történt.

13.4. Az agrártámogatások főbb támogatási jogcímeinek vállalalkozási típusonkénti megoszlása

Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások legnagyobb része, 91,7 százaléka 2012-ben is a mikro-, kis- és középvállalkozások tevékenységét segítette. A kvv-szektor legnagyobb kedvezményezettjei az östermelőket is beleértve a mikro- és középvállalkozások

voltak, ők kapták a támogatások 68,3 százalékát. A kisvállalkozásoknak folyósították a támogatások 12,7 százalékát, a középvállalkozásoknak pedig 10,7 százalék jutott. A fennmaradó 8,3 százalék az egyéb kategóriába sorolt nagyvállalatokhoz és az önkormányzatokhoz került. A nemzeti támogatások 88,9 százaléka a kvv-khoz jutott, ezen belül a mikro- és kisvállalkozások részesedése 36,1 százalék, a kisvállalkozásoké 23,9 százalék, a középvállalkozásoké 28,9 százalék volt.

A DIT-ÚMVP keretében folyósított támogatásokon belül az I. tengely versenyképességet javító intézkedéseinél és a II. tengely környezetvédelmi intézkedéseinél 90 százalék feletti volt a kvv-k részesedése, ebből mintegy 89 százalék a mikro- és kisvállalkozások működését segítette. A III. tengely vidékfejlesztési intézkedéseinél és a IV. tengely LEADER intézkedéseinél a források jelentős részét az önkormányzatok és nonprofit egyesületek részére fizették ki.

A Halászati Operatív Program forrásai döntő részt a mikro- és kisvállalkozásokat támogatták, a Nemzeti Diverzifikációs Program elsősorban a mikro- és kisvállalkozások tevékenységét segítette.

A közvetlen támogatások többségét a mikro- és kisvállalkozások vették igénybe. A különleges tejtámogatás, a nemzeti tejtámogatás, valamint a szárított takarmánytámogatás inkább a középvállalkozásokhoz jutott el, az anyajuh és anyatehén támogatások, a szarvasmarha tartás támogatása, illetve a dohánytermesztési támogatások jellemzően mikro- és kisvállalkozásokhoz kerültek. A belpiaci intézkedések 60,0 százaléka a mikro- és kisvállalkozásokat támogatta, míg a külpiaci intézkedések háromnegyede a középvállalkozások tevékenységét segítette.

73. táblázat: A főbb támogatási jogcímek vállalalkozási formánkénti megoszlása (százalékban)

Megnevezés	vállalkozások			KKV összesen	Egyéb
	Alkics- vállalkozások	Kis- vállalkozások	Közep- vállalkozások		
Nemzeti Támogatásos Dél-É-MV					
I. tengely Versenyképesség javító intézkedések					
II. tengely Környezetvédelmi intézkedések					
III. tengely Vidékfejlesztési intézkedések					
IV. tengely Leader intézkedések					
Technikai segítségnyújtás					
IFOP					
NDF					
Közvetlen támogatás					
Belpiaci intézkedések					
Külpiaci intézkedések					
Együtt	68,3	12,7	10,7	91,7	8,3

*Östermelőkkel együtt

Forrás: MVH adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán.

14. Agrárpenzügyek

14.1. Adó- és járulérendszer

Személyi jövedelemadóval és járulékokkal összefüggő szabályok

A mezőgazdasági tevékenységet végző, egyéni gazdaságokat érintő új intézkedések 2012-ben:

- 2012. január elsejétől egységesen 16% a személyi jövedelemadó kulcsa, az adójóváírás teljesen kivezetésre került. 2 millió 424 ezer forintig nem kell szuperbruttósítani, csak az ezen összeg feletti jövedelemrészt, így 2 millió 424 ezer forint felett 1,27*0,16 százalék lett az adó kulcsa.

Változás a költségek fedezetére, vagy fejlesztési célra előre folyósított támogatás felhasználásban. Amennyiben a magánszemély a költségek fedezetére vagy fejlesztési célra előre folyósított támogatás összegét annak jogszabályban meghatározott célja szerint a megadott határidőig nem használta fel, a támogatás fel nem használt része annak az évnek az utolsó napján minősül bevételnek, amikor a felhasználásra jogszabály szerint nyitva álló határidő lejár, ilyen határidő hiányában a folyósítás évét követő negyedik adóév utolsó napján. (1995. évi 117. törvény a személyi jövedelemadóról (Szja tv.) 19. § (4) bekezdés)

- Az átalányadózás időszakában önálló tevékenységből származó jövedelemként (1253-A lap 6. sor) kell elszámolni a

költségek fedezetére, valamint a fejlesztési célra jogszabály vagy nemzetközi szerződés alapján folyósított vissza nem térítendő támogatást. (Szja tv. 19. §, 51. § (1));

- A korábbi évekről áthozott veszteség a tárgyévi jövedelemmel szemben korlátozott mértékben számolható csak el, nevezetesen a jövedelem 50 százalékáig vehető figyelembe. (Szja tv. 49/B. § (7) bekezdés)
 - Mezőgazdasági tevékenység folytatása esetén a tárgyévi veszteség összege ugyancsak korlátozottan vihető vissza a megelőző 2 évre önellenőrzés keretében azzal, hogy a veszteség visszamenőleges elhatárolása esetén az egyes adóévekre a jövedelem 30 százaléka vonható csak be veszteségelhatárolás címén. Amennyiben a veszteség összege ennél több, akkor a fennmaradó rész a később évek jövedelmével szemben érvényesíthető. (Szja tv. 49/B. § (7) bekezdés)
3. Az östermelésre vonatkozó speciális adózási és járulékfizetési szabályok továbbra is érvényben vannak. Az alábbi táblázat foglalja össze a mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni gazdaság jövedelembevallási és adózási lehetőségeit:

74. táblázat: Az egyéni gazdálkodók adózása az árbevétel függvényében millió forint

Bevétel (ezer forint)	0-600	600-4000	4000-8000	8000-15 000	15-30 000	30 000-
Östermelő		Nemleges költségek				
Egyéni vállalkozó						
FVA						
Önálló tevékenység						

Forrás: AKI szerkesztés

- A kezdő egyéni vállalkozó kategória 2012. január 1-jével megszűnt. Hatályon kívül helyezte a 2011. évi CLVI. törvény (a továbbiakban: Szcho.tv.) 218. § (2) bekezdése.
- A biztosított egyéni vállalkozó esetében 2012. január 1-jével megszűnt a 27 százalékos mértékű társadalombiztosítási járulékfizetési kötelezettség.
- 2012. január 1-jével megszűnt a minimális járulékalap „havi átlagos”

számítással kapcsolatos szabálya, tehát a járulékfizetési kötelezettséget már nem „göngyöltve” havi átlagban, hanem havonta kell megállapítani.

- **A minimálbér 2012. január 1-jétől havi 93.000 forint, a garantált bérminimum havi 108.000 forint lett**
- **2012. január 1-jétől az egyéni vállalkozó saját maga után szociális hozzájárulási adó fizetésére kötelezett.** Az Szja tv. rendelkezései szerint a vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozót saját maga után terhelő adó alapja – figyelemmel az adóalap megállapításának különös szabályaira is - a vállalkozói kivét, az átalányadózást alkalmazó egyéni vállalkozót saját maga után terhelő adó alapja az átalányban megállapított

jövedelem. Az egyéni vállalkozót saját maga után havonta terhelő adó alapja legalább a minimálbér 112,5 százaléka. Amennyiben az egyéni vállalkozó a személyes közreműködésre tekintettel jövedelmet nem vesz fel, vagy a jövedelem összege nem éri el a minimálbér 112,5 százalékat, ekkor az adót legalább a minimálbér 112,5 százaléka után meg kell fizetni (Szoc.ho tv.). A számított adó az adóalap 27 százaléka

A magasabb alkohol tartalmú termékek adója 4 141,5 Ft/literről, 4 762,7 Ft/literre emelkedett, kivéve a párlatok (gyümölcs pálinka) és a természetes aromával előállított szeszes italok esetén, amelyeknél 2899 Ft/literről 3333,8 Ft/literre emelkedett a jövedéki adó.

14.2. Agrár-kockázatkezelési rendszer

A mezőgazdaság időjárási kockázatainak kezelésére az elmúlt 20 évben több próbálkozás is történt, amelyek jellemzően a kockázatkezelésben részt vevő szereplők (termelők, állam, biztosítók) egymástól elkülönült kockázatkezelési gyakorlatát igyekeztek elősegíteni.

A klímaváltozással együtt növekvő időjárási kockázatok azonban teljesítőképessége határáig sodorták a korábbi rendszert. Jól mutatta ezt a helyzetet az állam által 2007 óta működtetett Nemzeti Agrárkár-enyhítési Rendszerhez befutó kárenyhítési kérelmek, és a kifizetések közötti különbség, jelezve a termelői kártérítési igény és a korábbi Kárenyhítési Alap kapacitása közti különbséget.

Hasonló problémákat jeleztek az üzleti biztosítók 2006 és 2010 közötti adatai is, amelyek folyamatos és súlyos biztosítói veszteséget mutattak. A biztosítók még a díjak 25 százalékát kitevő üzemi költségeiket sem tudták érvényesíteni, mivel a kárhányad⁴⁰ minden évben a 75 százalékos szint felett volt. Ezzel magyarázható, hogy a 4 szereplős mezőgazdasági biztosítási piac 2011-ben 3 szereplősre szűkült. Ráadásul a biztosítói kínálatban nem szerepelt a hazai mezőgazdaságra súlyos fenyegetést jelentő aszály és árvíz elleni fedezet.

Ezen problémákra válaszolva született meg a mezőgazdasági termelést érintő időjárási és más természeti kockázatok kezeléséről szóló 2011. évi CLXVIII. törvény, ami alapján, 2012-ben bevezetésre került az új, két pilléren nyugvó mezőgazdasági kockázatkezelési rendszer.

Az új kockázatkezelési rendszer I. pillérét a – korábbi szabályozáshoz képest – kibővített agrárkár-enyhítési rendszer alkotja, amely a törvényben meghatározott területméret feletti termelők számára kötelezővé vált. Ezzel jelentősen kibővült a kockázatközösség tagjainak száma (28 ezerről 74 ezerre nőtt), a kárenyhítés céljára rendelkezésre álló forrás összege pedig 4,268-ról 8,285 milliárd forintra emelkedett.

⁴⁰Kárhányad: a kifizetett kártérítési összeg és a biztosítási díj hányadosa

75. táblázat: A Nemzeti Agrárkár-enyhítési Rendszer és a 2012-ben bevezetett új kockázatkezelési rendszer I. pillérének működése (millió forint)

	Nemzeti Agrár-kárenyhítési Rendszer				Új rendszer I. pillére
	2008	2009	2010	2011	2012
Jogosan igényelt összeg	100	25 426	37 269	13 115	7 411
Folyósított kárenyhítő juttatás	100	5 228	4 421	4 195	7 411
Befizetett kárenyhítési tozzájárulás	378	2 111	2 111	2 102	4 135
Alap eredetű összege	919	5 208	4 421	4 195	4 135
A kárenyhítő juttatás kifizetésének mértéke ⁴¹ (%)	100	20,6	11,9	32	100

Forrás: MVH

A II. pillért a törvényben meghatározott veszélynemekre vonatkozó, a termelők által önkéntesen választható biztosítások állami díjtámogatása jelenti, amelynek bevezetésével új biztosítási konstrukciók jelentek meg. Ezzel először vált biztosíthatóvá több, Magyarországon gyakran, és jelentős mértékben pusztító kockázat, mint az aszály, a felhőszakadás, a tavaszi fagy, illetve az árvíz. Az új kockázatkezelési rendszerben kiemelt célként jelent meg a termelők ösztönzése a biztosításkötésre, vagyis aki nem köt biztosítást a terményértékének legalább 50 százalékára, az a kárenyhítési juttatásnak csak az 50 százalékára jogosult.

76. táblázat: Díjtámogatásban részesülő biztosítások 2012-ben

	2012			
	Szerződésszám (db)	Díjbevétel (millió Ft)	Kárfizetés (millió Ft)	Kárhányad (%)
Díjtámogatott „A”	547	605	393	65
Díjtámogatott „B”	307	174	45	26
Díjtámogatott „C”	1 042	688	74	11
Összesen	1 996	1 467	512	35

Forrás: MVH

Az új rendszer indulása sikeresnek tekinthető. Az önkéntesen választható II. pillérbe közel kétezren léptek be, és mintegy 1,5 milliárd forintnyi díjat fizettek be, ami az összes biztosítási díj közel 20 százaléka.

⁴¹Forráshány esetén a kárenyhítő juttatás összege arányosan csökkentésre kerül.

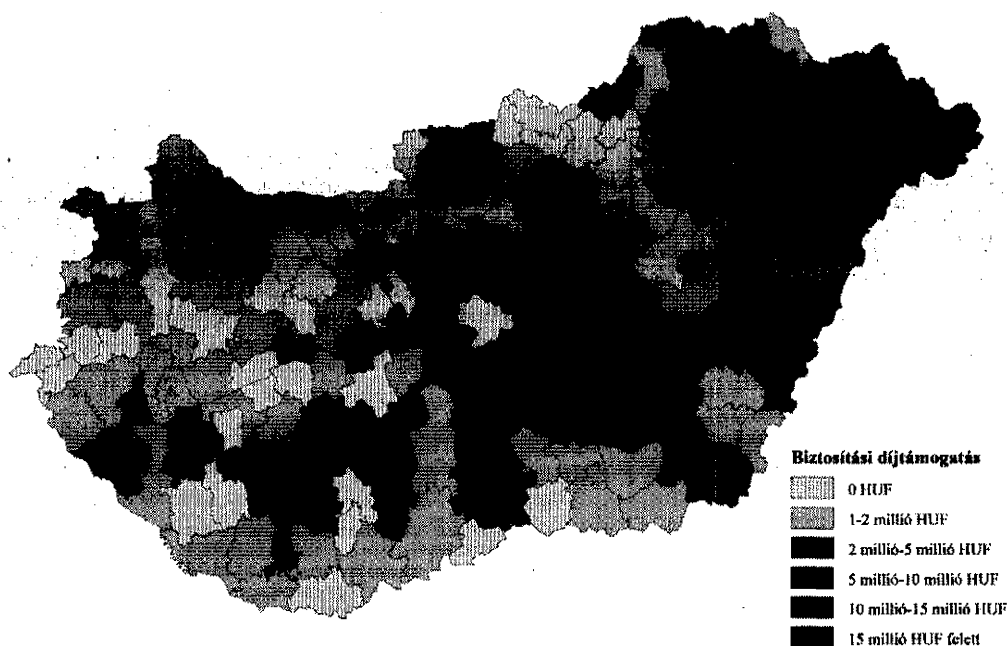
Egyértelműen nőtt a biztosítással rendelkező termelők köre is.

A biztosítási díjbevétel 2011-ről 2012-re 22 százalékkal növekedett. Ebből 18 százalék tudható be a főbb mezőgazdasági termények árnövekedésének, és nagyságrendileg 4 százalék, közel 300 millió forintnyi díjnövekmény vezethető vissza az új, államilag támogatott módozatok megjelenésére. A biztosítást kötő termelők számának jelentős, 37 százalékos növekedése is zömében az új konstrukciónak köszönhető, illetve annak, hogy a legtöbb ilyen biztosítást kötő termelő

maga szerződött a biztosítóval, és nem vette igénybe az integrátori közvetítést.

Az II. pilléres biztosítások esetén elmondható, hogy alapvetően az aszály- és tavaszifagy-kockázatnak leginkább kitett területeken (az Alföld középső része, Tolna megye kukoricatermő területe és Északkelet-Magyarország gyümölcsstermő vidékei) a legnagyobb a biztosítások elterjedtsége, míg az e károknak kevésbé kitett területeken nem jellemző a díjtámogatott biztosítások kötése. A 175 kistérségből 45 olyan volt, ahol egyetlen díjtámogatott biztosítást sem kötöttek, zömmel a Dunántúlon.

51. ábra: A biztosítási díjakhoz kapcsolódó díjtámogatások nagyságrendje kistérségenként

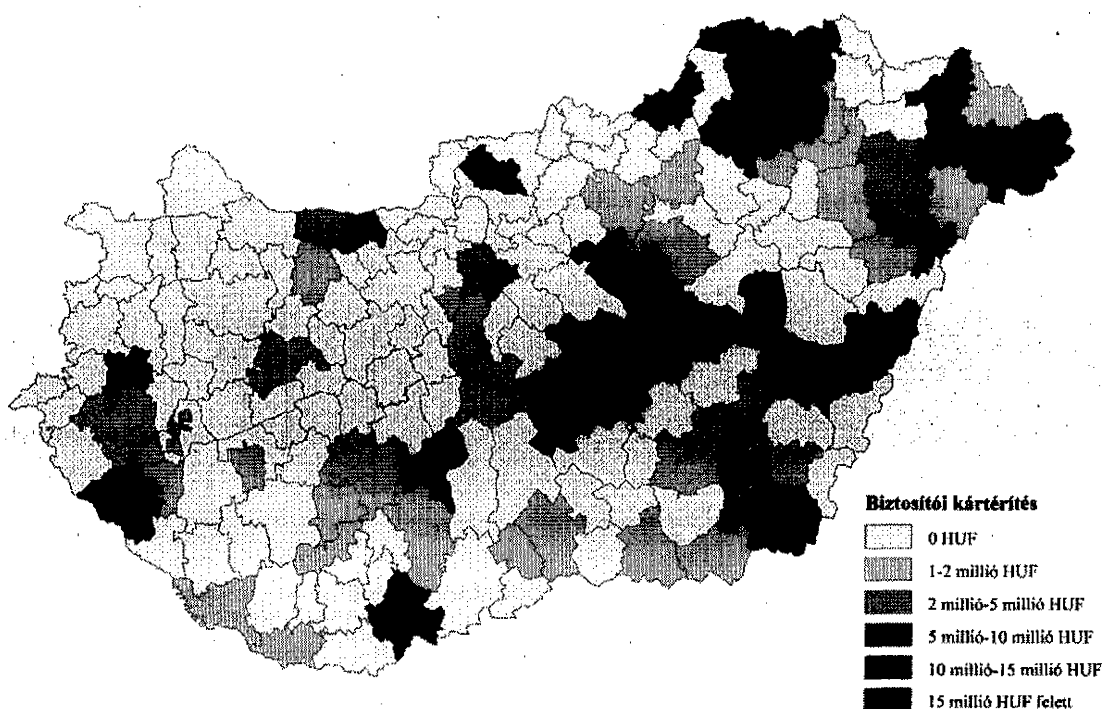
Forrás: MVH adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A biztosítói kártérítéseket elemezve megállapítható, hogy a II. pillér esetében az újonnan bevezetett veszélynek (aszály, árvíz, felhős szakadás, tavaszi fagy) esetén működő 50 százalékos abszolút önrész⁴² biztosította, hogy csak a nagykáros ügyfelek részesüljenek kifizetésben. A főként a jégverés kockázata ellen védelmet nyújtó, nem díjtámogatott biztosítások, és a díjtámogatott „B” és „C” típusú biztosítások esetén a kárhányad nagyon kedvező (27%).

Az aszály ellen is védő „A” típusú biztosítás esetében a kárhányad 65 százalék volt, ami jól jelzi, hogy még egy ilyen magas abszolút önrésszel dolgozó biztosítás is érdemi védelmet nyújt a katasztrófa károkkal szemben. Jól mutatja ezt a helyzetet, hogy abban a 18 kistérségben került kifizetésre a díjtámogatott biztosításokhoz köthető kártérítések 64 százaléka, amelyben a kárhányad 100 százalék feletti volt.

⁴² 50 %-os abszolút önrész esetén 51%-os kárra 1%-ot fizet a biztosító

52. ábra: A biztosítói kártérítések nagyságrendje kistérségeként

Forrás: MVH adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

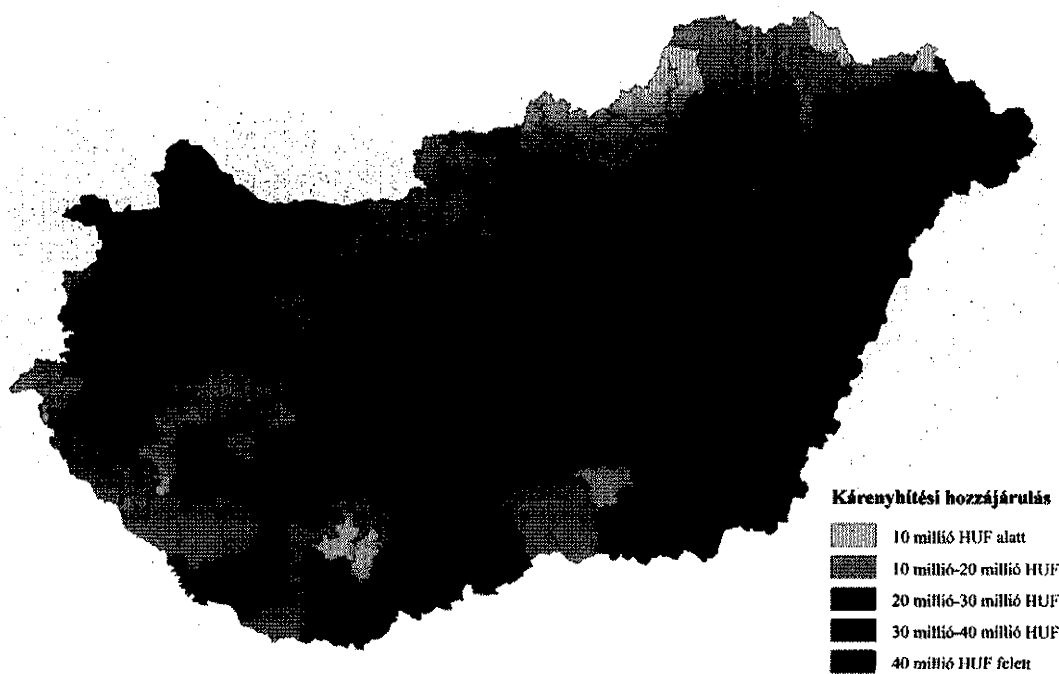
Az I. pilléres tagság az egész országban jellemző, de alapvetően az ország legfontosabb mezőgazdasági területei (Alföld, Mezőföld, Kisalföld) vannak többségben a kárenyhítési hozzájárulás-fizetésben.

A 2012-es év azonnal komoly próba elé állította az új rendszert, súlyos aszály és tavaszi fagykár jellemezte az időszakot. A hozamkiesésből fakadó hozamérték-csökkenést szerencsére nagymértékben ellensúlyozták a jelentősen megugró mezőgazdasági árak. Ennek köszönhető, hogy az I. pillérben a

kifizethető kárenyhítési juttatás nagyságrendje nem haladta meg a rendelkezésre álló forrásösszeget, és csak a legsúlyosabban károsodó kistérségek esetében történt érdemi kifizetés.

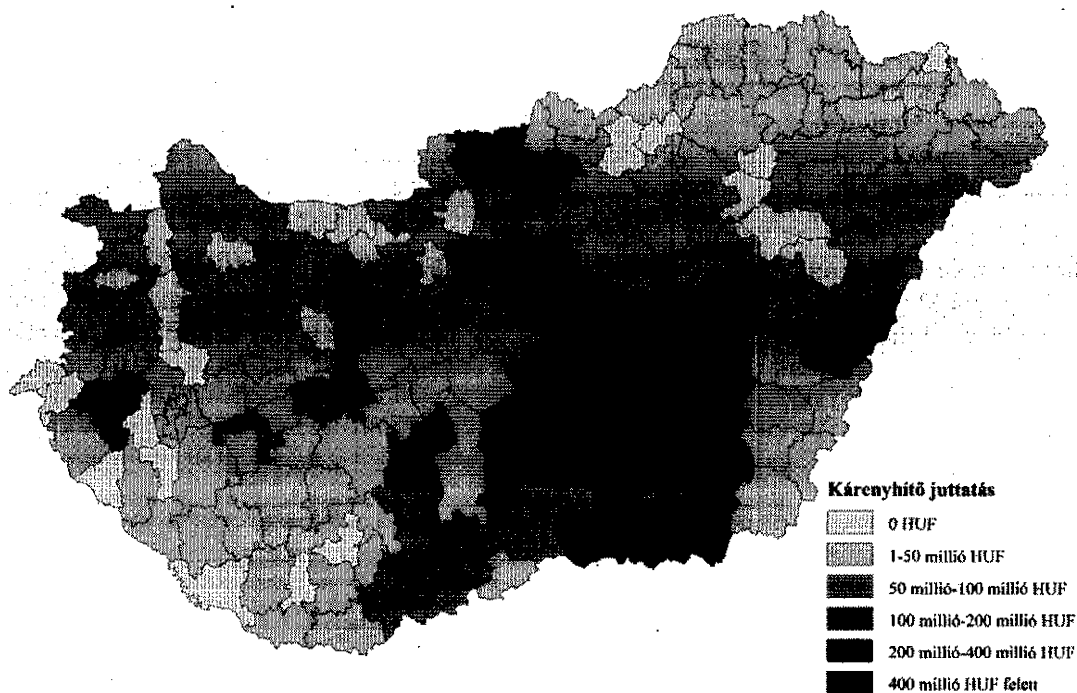
A koncentrációt jól mutatja, hogy alapvetően az Alföld középső és délkeleti részén, 26 kistérségben került kifizetésre a teljes kárenyhítési juttatás 65 százaléka, ezen belül a legsúlyosabban károsodó 9 kistérségben a 40 százaléka (kistérségenként 170–700 millió forintos kifizetésekkel).

53. ábra: A befizetett kárenyhítési hozzájárulások nagyságrendje kistérségenként

Forrás: MVH adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

54. ábra: A kifizetett kárenyhítő juttatások nagyságrendje kistérségenként

Forrás: MVH adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az új kockázatkezelési rendszer jól teljesített az első évben. A termelők 4,135 milliárd forintnyi kárenyhítési hozzájárulást és a kiegészítő biztosítással együtt 1,75 milliárd forintnyi biztosítási díjat fizettek be a két pillérbe. Ezzel szemben kifizetésre került 7,4 milliárd forintnyi kárenyhítés, 673 millió forintnyi biztosítói kártérítés, valamint 881

millió forintnyi biztosítási díjtámogatás. A kárenyhítés és a biztosítói kártérítés több mint kétharmadát a legsúlyosabban károsodó 20–30 kistérség, az igazán rászorulóknak kapták meg, ami azt jelenti, hogy működött a kockázatporlasztás elve, az adott évben bajba jutottakat kisegítő országos veszélyközösség.

15. Élelmiszerbiztonság, növény- és állategészségügy

15.1. Élelmiszerhigiéna, élelmiszerbiztonság

2012-ben **élelmiszereredetű megbetegedés** gyanúját 77 esetben (1327 megbetegedés) jelentették, az azonnali helyszíni- és laboratóriumi vizsgálatok alapján ebből 31 esemény bizonyult valóban élelmiszer eredetűnek, az összes megbetegedettek száma 790, közülük 119 beteg került kórházba. A tömeges méretű – azaz egyidejűleg 30 főt meghaladó – események száma (11) azonos a 2011. évi adattal. Legtöbb megbetegedés a közétkeztetésben történt (21 esetben 589 fő). Élelmiszeripari illetve kistermelői terméktől élelmiszer eredetű megbetegedés nem történt.

A 2012 évi élelmiszerlánc-felügyeleti ellenőrzések tapasztalatai:

Az élelmiszerláncban *nyilvántartott létesítmények száma 2012 évben 109423* volt. Ebből 756 engedélyköteles élelmiszer-előállító létesítmény, 5485 bejelentés-köteles élelmiszer-előállító létesítmény, és 5725 takarmány előállító és forgalmazó létesítmény. A legnagyobb számot kitevő vendéglátó és közétkeztetést végző létesítmények száma országosan összesen 53038, élelmiszer-forgalmazási tevékenységet 44419 egységben végeztek.

Az élelmiszerlánc hatóság 6388 *kistermelőt tartott nyilván*. Az élelmiszerlánc-felügyelet során elvégzett *létesítmény ellenőrzések száma 71556* volt, az elmúlt évhez képest (73827) csökkenés tapasztalható.

Vállalkozó 1980 esetben részesült figyelmeztetésben, 2618 esetben került bírság kiszabásra, amely összesen *1 022 521 511 Ft* volt, az élelmiszer előállítói, forgalmazói *tevékenység részleges vagy teljes korlátozására* 505 esetben volt szükség (1. számú melléklet).

Az élelmiszerlánc ellenőrzések kitértek a létesítmények működésének, minőségirányítási és önellenőrzési rendszerének ellenőrzésére is. A legjellemzőbb problémák voltak – a strukturális hiányosságok mellett – a HACCP rendszer nem megfelelése, a személyi higiénia és az egészségügyi dokumentáció hiányosságai.

2012. évben is folytatódott *az ünnepekhez kötődő élelmiszerek célellenőrzése*. Tavasszal a *sonka* termékekre, nyáron a *jégkrém, fagylalt,*

csapolt sör termékekre, kora ősszel a *kenyér* termékekre és téli időszakban a *beigli (beigli)* termékekre vonatkozó célellenőrzést rendelte el a NÉBIH. A célellenőrzések a vizsgált termékcsoportok biztonsági, valamint minőségi tulajdonságaira egyaránt kiterjedtek.

Élelmiszerlánc-biztonsági laboratóriumi feladatokhoz köthető tevékenységének keretében a NÉBIH Élelmiszer- és Takarmánybiztonsági Igazgatóság 14 vizsgálo laboratóriuma 2012-ben 65 214 mintaszámból 233 788 vizsgálatot végzett (2. számú melléklet). Ezen vizsgálatok 88%-a hatósági, a fennmaradó rész pedig szolgáltatási jellegű vizsgálat volt. A laboratóriumok mindegyike akkreditált, 2012-ban sikeresen lezajlottak az akkreditációs ciklus éves felülvizsgálatai. A központi élelmiszerlánc-biztonsági hatóság 2012-ben 13 élelmiszervizsgáló laboratórium működését engedélyezte.

15.2. Növény- és talajvédelem, növényegészségügy, növényi termék ellenőrzés

A **növényvédő szer forgalmazásának és felhasználásának** ellenőrzése során 2012-ben a 1 678 kis- és nagykereskedelmi egységnél tartottak ellenőrzéseket. 213 esetben találtak valamilyen szabálytalanságot a forgalmazott termékek címkézésére, csomagolására, illetve a forgalmazásra vonatkozó előírások megsértése kapcsán. A termelői raktárakat és a növényvédő szerek felhasználását a termelőhelyen illetve telephelyen összesen 5 421 esetben ellenőrizték (ebből a KM ellenőrzések száma 2 528 volt). A forgalmazóknál és a termelőknél feltárt szabálytalanságokért összesen 19,2 millió forint növényvédelmi bírságot szabtak ki.

2012-ben 2161 db hatósági – 1233 db hazai és 928 db nem hazai eredetű friss zöldség –, gyümölcs és gabona minta vizsgálata során, határérték feletti mennyiségben mért **szermaradék** tartalom miatt a minták 0,55 %-a minősült kifogásoltnak. Növényvédelmi tevékenységre visszavezethető káresemény kivizsgálására 273 esetben volt szükség. Az Országos Magyar Méhészeti Egyesülettel (OMME) közösen, célzott monitoring programra került sor a **méhpusztulások növényvédelmi okainak** kivizsgálására. A növényvédő szerek minőségének vizsgálata érdekében 911 termék mintázására került sor, a

laboratóriumi vizsgálatok alapján nem volt olyan, amely minőségi eltérést mutatott volna. A növényvédő szerek minőségének vizsgálata érdekében 555 tétel (982 minta) mintázására került sor, a laboratóriumi vizsgálatok 7 esetben állapítottak meg minőségi eltérést.

Zöldség-gyümölcs ellenőrzés keretében 7441 export-import tétel valamint 4 200 belföldi forgalmazó ellenőrzése során megvizsgált közel tízezer tételből 883 esetben került sor bírság kiszabására összesen 123,7 millió forint mértékben. Az **összehangolt piac és fogyasztóvédelmi akciók** keretében végrehajtott zöldség-gyümölcs ellenőrzések során a nagybani piacokon és raktárakban végzett átfogó ellenőrzéseket, ahol 16 tétel esetében szabtak ki élelmiszerellenőrzési bírságot 10,2 millió forint mértékben. Az esetek többségében az ismeretlen eredetű termékek megsemmisítésre kerültek.

A **növényegészségügyi** export vizsgálatok száma az utóbbi években folyamatosan csökkent, 2012-ben alig haladta meg a 20 ezer tételt elsősorban a környező harmadik országok EU-s import előírások átvétele miatt. Import ellenőrzésre 2500 tétel esetében került sor. Az EU-n belüli forgalmazás ellenőrzésében, 9 lengyel áruburgonya tételből mutatta ki a laboratóriumi vizsgálat zárlati károsító fertőzését. Növény-egészségügyi kifogás miatt 285 esetben történt intézkedés. A **nem-honos károsítók** felderítését a növényegészségügyi vizsgálatokon kívül 51 ezer rendszerezett és szűrőpróba-szerű ellenőrzéssel, 50 károsítóra végeztük el a termelésben és a forgalmazásban.

2012-ben 12 655 db **gazdálkodási naplót** nyújtottak be. 2012-ben folytatódta az AKG Minimumkövetelmények betartására vonatkozó ellenőrzések is melynek keretében 181 ellenőrzést hajtottak végre. A Kölcsönös Megfeleltetés jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményei közül a felszín alatti vizek védelmére, a szennyvíziszap felhasználására, a nitrát direktíva betartására, valamint a növényvédelemre vonatkozó JFGK 2,3,4,9 követelményeinek az ellenőrzésére került sor 2 078 ügyfélnél.

2012-ben 80 új **forgalomba hozatali és felhasználási növényvédőszer engedélyt** adott ki a hatóság. Engedély módosításra 112 visszavonásra 11 esetben került sor. 113 esetben párhuzamos behozatali engedély adott

a hatóság. Új terméknövelő anyag engedélyezésére 68 termék esetében került sor.

Növényvédő szerekkel biológiai hatásvizsgálatokat végző vizsgálóhelyek hatósági GEP elismerése kapcsán az osztály 2012-ben 21 vizsgálóhelyen végzett helyszíni ellenőrzést és 360 növényvédő szerekkel végzett biológiai hatásvizsgálatot koordinált.

2012-ben a **talajvédelmi hatósági ügyek** száma megközelítette a 16 000-t, 18 millió forint talajvédelmi járulékot és közel 50 millió forint bírság került kiszabásra. A 2012. augusztus 1-től hatályos díjtétel rendelet bevezette a *talajvédelmi igazgatási szolgáltatási díjakat*, amelyek 2012-ben 70 millió forint bevételt jelentettek. A Talajvédelmi Laboratóriumok 2012-ben 44819 db mintát, ebből 4944 db TIM mintát (Talajvédelmi Információs és Monitoring rendszer) vizsgáltak.

15.3. Állategészségügy, állatvédelem

Hazánk szarvasmarha állományainak 2012-ben is több mint 99,9 %-a mentes a *szarvasmarha gümőkórtól*. 2012 decemberében az EC-nek benyújtottuk Magyarország hivatalos szarvasmarha állományok gümőkór mentesség elismerésének kérelmét.

Továbbra is mentes valamennyi *szarvasmarha állományunk a kergemarha-kórtól (BSE - Bovine Spongiform Encephalopathy)*. 2012-ben összesen 39494 korhatár feletti szarvasmarhát, 14742 korhatár feletti juhot, valamint 200 korhatár feletti kecskét vizsgáltunk. A tavalyi évben 11 esetben került megállapításra surlókóros (scrapie) fertőzés hazai juh állományokban. Minden esetben atipikus surlókór került megállapításra.

A *juhok és kecskék brucellózisa (B. melitensis)* esetében megtörtént az uniós előírásoknak megfelelő számú, 6 hónaposnál idősebb egyed negatív eredményű szerológiai vizsgálata. Hazánk továbbra is mentes státuszú.

2010 októbere óta Magyarország a *kéknyelv betegségtől* ismét hivatalosan mentes státuszú. 2009. október 30-a óta a *klasszikus sertéspestis* vírusa nem került kimutatásra. (Fontos hangsúlyoznunk, hogy 2013. június 14-vel az utolsó KSP-vel fertőzött terület is

feloldásra került, így a vaddisznókban előforduló KSP esetek miatt elrendelt összes korlátozó intézkedés megszűnt hazánkban.) 2012-ben a mentesség ellenőrzésére irányuló vizsgálatok eredménye alapján minden nagylétszámú sertésállomány mentes volt Aujeszky-betegségtől. 2012-ben a NÉBIH elkészítette Magyarország Aujeszky-betegségtől való mentességének elismerésére irányuló kérelmét.

Magyarország 2011-ben a sertésállományok PRRS-től való mentesítési tervének kidolgozásába kezdett. A PRRS Nemzeti Mentesítési Terv alapján kidolgozásra került a *sertésállományoknak a sertés reprodukciós zavarokkal és légzőszervi tünetekkel járó szindrómájától való mentesítéséről* szóló miniszteri rendelet tervezet, mely 2012 augusztusában elküldésre került az Európai Bizottság felé notifikáció céljából. *Szalmonellózis – zoonóziót okozó szalmonellák* vonatkozásában házityúk tenyészállományok, házityúk tojóállományok, brojlerállományok, valamint hízó- és tenyészpulyka állományok esetében az uniós gyérítési célkitűzést elértük.

A róák veszettség elleni immunizálását 46.326 km² területen végeztük. Az immunizálás 12 megyét érintett; a két immunizálási kampány során mintegy 1 853 000 vakcina (Lysvulpen) kiszórása történt meg. A 2012-ben megvizsgált minta-róák mindegyike negatív eredményű volt veszettség vonatkozásában. Egyéb állatfajok esetében egy denevér vizsgálata mutatott pozitív eredményt veszettségre.

2012. szeptember elsején elindult hazánkban több Európai Unió tagállammal egyetemben a Kísérleti felügyeleti program a méhcsalád-veszteségek felmérésére.

Az állatok, állati eredetű termékek exportálásához szükséges állategészségügyi bizonyítványminták egyeztetése során több mint 80 új exportbizonyítvány került jóváhagyásra. Különösen kiemelt terület az Oroszországi Föderációba irányuló élőállat, illetve állati eredetű termékexport.

2012. január elsejétől a vonatkozó jogszabályi előírások értelmében be kellett szüntetni a tojótyúkok hagyományos, ún. fel nem javított ketrecekben történő tartását a nagylétszámú telepeken. Hatóságunk

folyamatosan nyomon követte a más típusú, engedélyezett tartásmódra történő átállást az egyes telepek vonatkozásában. Január 1-jétől módosult az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény is. Bár az ebek egyedi azonosítására vonatkozó kötelezettség csak 2013-tól lépett hatályba, ugyanakkor az országos eb adatbázis kialakítása érdekében a szükséges előkészületek megtörténtek. Az élőállat export és állati melléktermékek területén elsősorban a török szarvasmarha exporttal kapcsolatos egyeztetések, a kétoldali megállapodás alapján az új eljárásrend kialakítása, az új állategészségügyi bizonyítványok elkészítése, a megállapodás szerinti fűszámlista elkészítése, a gyűjtőállomások kijelölése adott feladatot.

Hatályba lépett az új, belföldi szállítási rendelet, melynek előkészítésében, illetve a megjelenést követően az eljárásrend kialakításában, a felmerülő kérdések tisztázásában, illetve a dokumentáció kialakításában vállaltunk szerepet. A szállítási rendelet hatályba lépésének következménye volt az állat-egészségügyi forgalomképeségi igazolás átalakítása és ehhez kapcsolódóan az egyes szállítási bizonylatok átalakítása, illetve a magán-állatorvosi pecsétek regisztrálása és összevezetése az OÁIR rendszerrel.

2012-ben az állatgyógyászati termékek forgalomba hozatalának, előállításának és forgalmazásának engedélyezéséhez és felügyeletéhez kapcsolódó hatósági eljárások száma 5412 volt. Az új állatgyógyászati készítmények 70%-a közösségi eljárásban lett engedélyezve. A törzskönyvezett új gyógyszerkészítmények és oltóanyagok száma 133, az engedélyezett új állatgyógyászati biocid termékek száma 35, új gyógyhatású készítmények és ápolószerek száma 217, új felületfertőtlenítő szerek száma 14, új állati ivóvíz fertőtlenítőszer száma 3 volt. A kiadott gyógyszergyártás/import engedélyek száma 41, a kiadott GMP igazolások száma 15 volt. Az év során 17 GMP inspekció lefolytatására került sor. Az EU gyors riasztási rendszerén keresztül 10 állatgyógyászati vonatkozású bejelentés érkezett. Magyarország két állatgyógyászati oltóanyag esetén indított nemzetközi Rapid Alert eljárást.

Az Állat-egészségügyi Diagnosztikai Igazgatóság laboratóriumai Budapesten

országos, Debrecenben és Kaposváron területi illetékességgel végeznek vizsgálatokat. Az Állat-egészségügyi Diagnosztikai Igazgatóság 18 fertőző betegség esetében tölti be a nemzeti

referencia laboratórium feladatait. Az ÁDI laboratóriumaiba összesen 911.308 minta érkezett vizsgálatra, ezekből a mintákból 1.924.380 vizsgálatot végeztek el.

16. Kutatás és oktatás

16.1. Kutatás-fejlesztés

A Központi Statisztikai Hivatal kimutatása szerint 2012. évben az agrár- és élelmiszer-tudományi kutatási-fejlesztési tevékenységet az alábbi mutatószámok jellemezték. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatal tájékoztatása szerint a 2009-ig csökkenő

tendenciát mutató növényfajta-oltalmi bejelentések száma 2011-ben jelentősen megnőtt.

Ez a tendencia a 2012-es évben megtorpanni látszik. Öröndetes tény, hogy a növénytermesztéssel, növényvédő szerekkel és állattenyésztéssel kapcsolatos bejelentések száma megnövekedett az elmúlt időszakban.

77. táblázat: Agrár- és élelmiszer-tudományi kutatás-fejlesztés adatai, 2012

Tudományági besorolás	Kutató-fejlesztési munkán foglalkoztatottak száma (fő)	Kutatási, kísérleti, fejlesztési tevékenység összes költsége (millió Ft)	Kutatási, kísérleti, fejlesztési tevékenység összes beruházásai (millió Ft)
Agrártudományok			
Növénytermesztési, kertészeti, erdőszeti és vadgazdálkodási tudományok			
Állattenyésztési tudományok			
Állatorvosi tudományok			
Agrár biotechnológiai tudományok			
Egyéb agrár tudományok			
Élelmiszer-tudományok			

Forrás: KSH

Az élelmiszeripari termékekre, eljárásokra vonatkozó szabadalmi bejelentések száma a 2010. évi visszaesést követően ismét elérte a korábbi években tapasztalható átlagos bejelentési számot. A hazai és a külföldi

bejelentők megoszlása tekintetében a hazai bejelentések száma arányaiban változatlanok tekinthető. A megadott szabadalmak vonatkozásában 2012-ben növekedés figyelhető meg minden területen.

78. táblázat: Az agráriummal kapcsolatos szabadalmi és növényfajta-oltalmi bejelentések (db)

	2011	2012
Növényfajta	20	22
Növénytermesztés	20	21
Növényvédőszer, növényvédelem		
Állattenyésztés		
Élelmiszeripari termék vagy eljárás		
Élelmiszeripari berendezés, csomagolás		
Összesen		
Ebből hazai bejelentés		

Forrás: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala

A Nemzeti Innovációs Hivatal koordinálásával tárcánk közreműködésével kidolgozásra került a Kutatás-fejlesztési, Innovációs Ágazati Stratégiai Fehér Könyvnek agrár- és élelmiszeripari KFI (KFI ÁSFK) része. A fehér könyv egy szakpolitikai területéről készített átfogó, más stratégiai tervdokumentum megalapozását szolgáló rövid- vagy középtávú stratégiai tervdokumentum.

A hazai agrárkutatás intézményrendszerében is jelentős változás következett be. 2012. január 1-jén a Magyar Tudományos Akadémia három

kutatóintézetnek – az Állatorvos-tudományinak, a Növényvédelminek, valamint a Talajtani- és Agrokémiai Kutatóintézetnek – az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetébe történő beolvadásával létrejött martonvásári székhellyel az MTA Agrártudományi Kutatóközpont (MTA ATK).

Az új kutatóintézet-hálózat ésszerűbb és takarékosabb intézményi működési keretek között, kutatási potenciálját megőrizve, koncentráltabb kutatási stratégia mentén teljesítheti közfeladatait.

16.2. Oktatás

2012-ben átalakult a szakképzés jogi szabályozása és finanszírozási rendszere: a szakiskolai képzés ismét három, a szakközépiskolai képzés négy éves lett, megújult az Országos Képzési Jegyzék, a szakmai és vizsgakövetelmények, és elkészültek a szakképzés kerettantervei.

Az új köznevelési törvény és a szakképzési törvény a szakközépiskola elsődleges funkciójának a szakirányú képzés és továbbtanulás biztosítását tekinti. A szabályozás szerint a szakközépiskolában a

közismereti képzéssel párhuzamosan az első évfolyamtól kötelezően szakmai elméleti és gyakorlati képzés is folyik. Az iskola a tanulókat a számukra kötelező és ágazatonként egységes szakmai érettségire, elsősorban szakirányú felsőoktatásba történő belépésre, az ágazathoz tartozó munkakör betöltésére, az ágazathoz tartozó, érettségi végzettséghez kötött szakképesítés megszerzésére készíti fel.

A 2012. szeptember 1-jén hatályba lépő új Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) 639 alap-szakképesítés szerepel. Ebből Vidékfejlesztési Minisztérium kizárólagos hatáskörébe 109 alap-szakképesítés tartozik.

79. táblázat: A szakképzési rendszer 2012-ben az alábbi megoszlás szerinti alap-szakképzéseket kínálta:

Szakterület	Szakmacsoport*	Szakképesítés	Rész-szakképesítés	Szakképesítés-ráépülés	Összesen
Környezetvédelem					
Vízügy					
Turisztika					
Kertészet					
Állattenyésztés					
Halászs					
Erdészeti vadászati					
Földmérő-terképész					
általános mezőgazdász					
mezőgazdasági gépész					
élelmiszeripar					
VM kompetencia			33	4	37
Összesen			151		639

*Az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítések mindegyike egy szakmacsoportba tartozik. Az OKJ-ban jelenleg 22 szakmacsoport van, a táblázatban azt jelöli, hogy a szakterület melyik szakmacsoportba van besorolva.

Felsőoktatás

Agrár-felsőoktatás 2012-ben 7 egyetemen és 4 főiskolán folyt. Az alapképzésben jelenleg az alábbi képzési szakok választhatóak:

Agrár műszaki	Gazdasági, vidékfejlesztési és informatikus agrármérnöki	Mezőgazdasági
földmérő és földhasználati mérnöki mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnöki gépvezető és gépjavító mérnöki	erdőmérnöki és vidékfejlesztési agrármérnöki informatikus és szakirányú agrármérnöki	állattenyésztési mérnöki mezőgazdasági mérnöki mezőgazdasági szőlő- és bogyótermesztési mérnöki
Élelmiszer- és kertész-mérnöki élelmiszer-mérnöki kertész-mérnöki szőlész-borász mérnöki	Környezetgazdálkodási és természetvédelmi mérnöki környezetgazdálkodási agrármérnöki természetvédelmi mérnöki vadgazda mérnöki	

1. Osztatlan képzésben az alábbi képzési szakok választhatóak.
 - állatorvosi
 - erdőmérnöki
2. Mesterképzésben agrárszakterületen 21 képzési szak választható.

16.3. Génmegőrzés

A mezőgazdasági és élelmezési célú genetikai erőforrások védelme az egész világon, így hazánkban is kiemelt állami feladat. Az állat- és növénygenetikai erőforrásokkal kapcsolatos tevékenységek magukba foglalják a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedéseket, az agrártermelés céljainak hosszú távú megvalósítását, a termelés folyamatosságát biztosító biológiai alapok, állat- és növényfajok, fajták, szaporítóanyagok genetikai értékének megőrzését, fenntartását, fejlesztését.

A mezőgazdaság sokszínűségének megőrzése érdekében 2010. november 1-jétől két új intézmény, a **Növényi Diverzitás Központ** (NÖDIK), illetve a gödöllői **Haszonállat-génmegőrzési Központ** (HaGK, jogelődje: Kisállattenyésztési Kutatóintézet és Génmegőrzési Koordinációs Központ, KÁTKI) alakult. Mindkét intézmény jogelődje kiemelkedő szerepet játszott évtizedeken keresztül a kárpát-medencei kultúrnövény- és haszonállat biodiverzitás megőrzésében, fenntartásában. A NÖDIK ellátja a hazai növényi genetikai erőforrások védelmével kapcsolatos koordinációs, illetve egy új magyar génmegőrzési hálózat kialakításával kapcsolatos feladatokat. A NÖDIK 88 ezer tétel szántóföldi és zöldségnövény genetikai erőforrás megőrzését biztosítja és ezzel a világ 13. legjelentősebb génbankjaként tartják számon.

A HaGK a haszonállat-génmegőrző és -tenyésztő tevékenységén keresztül biztosítja a tradicionális állatfajták és géntartalékok tenyész- és haszonértékének, genetikai sokféleségének megőrzését, az állattenyésztésben alkalmazott tenyésztési módszerek környezet- és természetvédelmi, állatvédelmi, közegészségügyi, piaci, valamint állategészségügyi követelményeknek való megfelelését.

A HaGK jogelődje a KÁTKI 2011-től megkezdte a súlyosan veszélyeztetett egyéb haszonállatfajták (magyar óriás nyúl, magyar parlagi kecske, magyar juhajták, kárpáti borzderes szarvasmarha, magyar bivaly) bemutató- és génbanki nukleusz állományainak kialakítását, génmentési programját illetve szervezi a régi magyar haszonállatfajták

hasznosítását és terjesztését vidékfejlesztési mintaprogramok keretében.

A génmegőrzési kutatásokban jelentős feladatokat ellátó herceghalmi **Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet (ÁTK)** feladata az úgynevezett nagy gazdasági haszonállatok (szarvasmarha, sertés, juh, ló) genetikai, tenyésztési, reprodukciós, takarmányozási, takarmány-felhasználási és takarmány-életteni, tartás- és takarmány-technológiai feladatok ellátása, továbbá alap-, alkalmazott és fejlesztő kutatások végzése, valamint országos és regionális állattenyésztési és takarmányozási szaktanácsadás és informatika.

Az állatgenetikai erőforrások megőrzése terén kiemelt jelentősége van az államnak és a tenyésztő szervezeteknek. Az állam a jogalkotáson és az egyes feladatok költségvetési támogatásán, a tenyésztő szervezetek pedig a kifejezett tenyésztésszakmai érdekek érvényre juttatásán keresztül hatnak az állatgenetikai erőforrások megőrzésére. A tenyésztő szervezetek feladata a magas színvonalú, haszonállat-génmegőrző és -tenyésztő tevékenység folytatása, a tradicionális állatfajták és géntartalékok tenyész- és haszonértékének, genetikai sokféleségének megőrzése. A tenyésztő szervezetek tevékenységének állami szintű felügyeletét a **Vidékfejlesztési Minisztérium (VM)** hatósági felügyeletét pedig a **Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH)** Állattenyésztési Igazgatósága – mint tenyésztési hatóság – látja el.

Magyarországon a 2012. év végén **99 tenyésztőszervezet működött**. A Magyarországon **elismert állatfajták száma jelenleg 214**, ebből 139 belföldi, illetve világfajta, melynek a tenyésztése döntően Magyarországon történik és 75 külföldi állatfajta, melynek csak szaporítása, hasznosítása folyik nálunk.

Az **ENSZ Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Szervezetének (FAO)** becslése szerint világszinten a mezőgazdaságban használatos fajták 75%-át az elmúlt száz évben elvesztettük. Ez a folyamat Magyarországra is érvényes és jól mutatja a biológiai alapokat fenyegető veszélyt.

16.4. GMO

Jelenleg az EU-ban a MON810 eseményt hordozó genetikailag módosított (GM) kukorica, valamint az Amflora GM-burgonya termesztése engedélyezett. Magyarországon teljes GMO tilalom van érvényben. Magyarország, 2012-ben kiemelt figyelemmel járt el a GMO szennyeződések megelőzésében, valamint GMO tartalmú vetőmagvak felhasználásának megakadályozásában.

A 2011. év tapasztalatai alapján a 2012. évben is prioritásként kezelte a vetőmagok GMO tartalom ellenőrzési rendszerének felülvizsgálatát és módosítását. Ennek keretében a Vidékfejlesztési Minisztérium egyrészt jelentős jogszabályi módosításokat hajtott végre, mely a hatóság gyors, hatékony és azonnali intézkedését segítette elő, valamint a gyakorlati végrehajtást segítő intézkedési tervet is kidolgozott.

A jogszabályi módosítások közül kiemelendő a szántóföldi növényfajok vetőmagvainak előállításáról és forgalomba hozataláról szóló 48/2004. (IV.21.) FVM rendelet módosítása. A jogszabály-módosítás lefekteti az ellenőrzések elvi alapjait, mely szerint a vetőmag-előállítás szempontjából kockázati forrást jelent és kiemelt ellenőrzési

területnek számít, ha a származási országban nagy területen történt genetikailag módosított (GM) fajták termesztése, valamint, hogy ha az előállítás olyan harmadik országban történt, ahol a vetőmag minősítésre vonatkozó fémzáró szabályzat nem felelt meg az Európai Unió, valamint a nemzetközi előírásoknak.

A Magyarországon szaporított vetőmagvak esetében a szigorítás arra vonatkozik, hogy ha az alapanyag nem magyarországi előállítású, akkor fokozott ellenőrzést rendel el a hatóság.

A jogszabály-módosításon túl elkészült a gyakorlati végrehajtást segítő intézkedési terv is, melynek keretében befejeződött a vizsgálatokat végző hatósági laboratóriumok kapacitásának felmérése, a vizsgálati módszerek összeállítása.

Az operatív munkát segítette, hogy módosult az Alaptörvény XX. cikk (2), *a genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdaságra utaló rendelkezésének végrehajtásával összefüggő bekezdése, valamint megszületett a jogsértés esetén megállapítható, a büntetőjogi felelősséget is tartalmazó szankciórendszer, illetve a speciális kártérítési alakzat kialakításához szükséges jogszabály is.*

17. Agrárjogalkotás

A 2012. évben aktív agrár-jogalkotási tevékenység zajlott. Ennek főbb eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze. A teljesség igénye nélkül bemutatott jogszabályok jelzik azokat a szakmai előrelépéseket, amelyek közül több is mérföldkőnek tekinthető a hazai agrár-államigazgatásban.

1.

A magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény egy kerettörvény, amely a vázát adja annak a szabályozási rendszernek, amelyen keresztül megvalósul a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok körének meghatározása, azok felkutatása, dokumentálása, rendszerezése, népszerűsítése, a jelenlegi és a jövő nemzedékkel történő megismertetése és ápolása.

Meghatározza a települési és megyei önkormányzatok, valamint a hatáskörrel rendelkező minisztériumok ezzel kapcsolatos feladatait, továbbá felállítja azt a rendszert, amelyen keresztül e komplex és sokrétű feladatok megvalósíthatóak.

2.

A földmérési és térképészeti tevékenységről szóló 2012. évi XLVI. törvény a szakterületen bekövetkezett, a szakma technikai és technológiai fejlődésével összefüggő változásokra tekintettel újraszabályozza a földmérési és térképészeti tevékenységet.

A törvény biztosítja az állami alapadatok adatbázisai útján történő térképellátás iránti igények kielégítését, szabályozza az állami alapadatok kötelező felhasználását, rendelkezik az ingatlan-nyilvántartás térképi alapjául szolgáló ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázisról, valamint az állami topográfiai térképi adatbázisokról, és megteremti a háromdimenziós, egységes ingatlan-nyilvántartás jogszabályi hátterét.

3.

A géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvény (a továbbiakban: Gtv) módosításáról szóló 2012. évi LXXIV. törvény elősegíti az ötpárti egyetértéssel elfogadott 53/2006. (XI. 29.) OGY határozat céljának teljesítését, a környezeti és egészségügyi biztonság növelését. Az új szabályok a Gtv. 2006. évi CVII. törvénnyel történt módosítása során, a hagyományos

módon és az ökológiai gazdálkodással termesztett növények, valamint a géntechnológiával módosított növények egymás melletti termesztésére (ún. koezgisztenciájára) vonatkozóan megállapított előírásokat szigorítja tovább. Pl. az Európai Unió által a jövőben esetlegesen engedélyezésre kerülő újabb géntechnológiával módosított növényfajták ne kerülhessenek korlátok nélkül köztermesztésre Magyarországon.

A törvénymódosítás kiemelt védelmet biztosít a védett, fokozottan védett és érzékeny természeti területek, a Natura 2000 területek, valamint a génbanki területek, továbbá a hagyományos és az ökológiai gazdálkodást folytató termelők számára. A módosítás értelmében a fajtatulajdonos mintát köteles adni a Magyarországon végzett kísérletek esetében, így lehetővé válik a fajtatulajdonosoktól független ellenőrző vizsgálatok elvégzése. Az új előírások alapján a termelők önkéntes döntésük alapján géntechnológiával módosított fajtáktól mentes övezeteket hozhatnak létre.

4.

A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vonatkozásában a beszállítókkal szemben alkalmazott tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról szóló 2009. évi XCV. törvény módosításáról szóló 2012. évi LXXXIX. törvény.

A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vonatkozásában a beszállítókkal szemben alkalmazott tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról szóló 2009. évi XCV. törvény (a továbbiakban: Tfmtv.) hatálybalépése óta figyelemre méltó, kedvező folyamatok mentek végbe a beszállítók és kereskedők kapcsolatrendszerében. Ez együtt járt a piaci viszonyok tisztulásával, illetve a kereskedelmi kapcsolatok kiegyensúlyozottságának növekedésével.

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján felmerült az igény a Tfmtv. rendelkezéseinek felülvizsgálatára, egyes szabályainak pontosítására, valamint az eddig nem szankcionált, de a piaci viszonyokat zavaró magatartások tilalmazására, így a termékek diszkriminatív árazására vonatkozó tilalomra.

5.

A szőlőtermesztésről és a borgazdálkodásról szóló 2004. évi XVIII. törvény módosításáról szóló 2012. évi CVIII. törvény egyik indoka a vállalkozói adminisztratív költségek csökkentésére irányuló, Egyszerű Állam című középtávú kormányzati programban foglalt feladatok végrehajtásához kapcsolódott. A borászati intézkedéscsomag keretében a termékpálya szabályozórendszerének egyszerűsítésére és ésszerűsítésére, a versenyhátrányt okozó rendelkezések felülvizsgálatára a Vidékfejlesztési Minisztérium javaslatot dolgozott ki.

A módosítás értelmében 2013. augusztus 1-jétől az ültetvénytelepítési és -kivágási jogok átkerülnek a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivataltól a hegyközségekhez, amelynek köszönhetően nő a hegybírók szerepe és felgyorsulhat az ágazati igazgatás. A módosítás kiterjedt a nem művelt ültetvények helyzetének rendezésére, valamint a borászati melléktermékek, így például a borseprő felhasználására vonatkozó szabályozásra is.

A módosítás következtében a szőlőtermesztésre és a borgazdálkodásra vonatkozó törvényi szintű szabályokat a bortörvény átlátható módon, keretjelleggel biztosítja. Az egyszerűsítés részletszabályai pedig a rendeleti szintű jogszabályokban jelennek meg.

6.

A Magyar Agrár-, Élelmiszergazdasági és Vidékfejlesztési Kamaráról szóló 2012. évi CXXVI. törvény célja az agrárkamari rendszer újjáalakítása. Az agrárkamari rendszer újjáalakításának általánosan megfogalmazott célja a magyar agrár- és élelmiszergazdaság, valamint az egyéb vidéki gazdasági ágazatok erősítése, a gazdálkodók piacra jutásának elősegítése és versenyképességének növelése, továbbá az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának elsődleges célkitűzéseit figyelembe véve a vidékfejlesztés ügyének előmozdítása, valamint az agrár- és élelmiszergazdaság szereplőinek minél szélesebb körű integrálása.

7.

A Magyar Állatorvosi Kamaráról, valamint az állatorvosi szolgáltatási tevékenység végzéséről szóló 2012. évi CXXVII. törvény a Magyar Állatorvosi

Kamaráról, valamint a magán-állatorvosi tevékenység gyakorlásáról szóló 1995. évi XCIV. törvényt váltja fel, amely másfél évtizeden át biztosította a Magyar Állatorvosi Kamara működésének és a magán-állatorvosok tevékenységének alapvető szabályait. Időközben azonban a törvény rendelkezéseit számos ponton meghaladta a gyakorlat.

Az új szabályozás fontosabb változásai a következők: a törvény meghatározza a Kamara feladatait, szervezetét, ezen belül is az országos és területi szervezeteinek működését, a tisztségviselőinek és az ügyintéző szervek nem tisztségviselő tagjainak választására, tevékenységére vonatkozó szabályokat; a kamarai tagsági viszony létszakai; továbbá az erkölcsi-etikai felelősségre, a Kamara állami felügyeletére és gazdálkodására vonatkozó alapvető rendelkezéseket.

A törvény külön fejezetben szabályozza a szolgáltató-állatorvosi tevékenység végzésének követelményeit, a szolgáltató-állatorvos jogait, kötelezettségeit csakúgy, mint az állategészségügyi szolgáltató működésének jogi kereteit. A törvény további, az állatorvosi asszisztensekre vonatkozó rendelkezéseket is tartalmaz.

8.

A szakmaközi szervezetekről és az agrárpiaci szabályozás egyes kérdéseiről szóló 2012. évi CXXVIII. törvény célja a biztos jogszabályi háttér kialakítása a szakmaközi szervezetek működéséhez. Összhangban az Európai Unió Közös Agrárpolitikájával, Magyarországon is egyre nagyobb hangsúlyt kap az alulról szerveződő, nyitott tagság elvén működő ágazati önszabályozás. Ezt a célkitűzést a szakmaközi szervezetek valósítják meg a gyakorlatban.

A Vidékfejlesztési Minisztérium célja, hogy minél több ágazatban jöhessen létre szakmaközi szervezet és kezdhesse meg munkáját. A szakmaközi szervezetek létrejöttével a kialakuló önszabályozó tevékenység megkönnyítheti az ágazati érdekegyeztetéseket, valamint elősegíti a kormányzat szakmai és jogalkotási tevékenységét. A törvény további kiemelt célja, hogy biztosítsa a hatékony piacsabályozást az egyes ágazatokban. Ennek érdekében a VM erősíteni kívánta a termelők beszállítói biztonságát és alkupozícióját.

A törvény egyebek mellett maximalizálja a fizetési határidőt a termelők, a feldolgozók, a

viszonteladók, valamint a forgalmazók között bonyolított ügyleteknél, természetesen a szerződéskötés szabadságának megőrzése mellett. Az új törvény hatályon kívül helyezte a már elavult agrárpiaci rendtartásról szóló törvényt, és egyértelműsítette a szakmaközi szervezetek működésének hazai feltételeit.

9.

A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvényt váltja fel. Célja a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. november 19-i 2008/98/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hazai jogrendbe történő átültetése.

A törvény új logikai rendszerre épül, új és pontosított fogalmakat vezet be, intézkedéseket és kötelezettségeket állapít meg, valamint az elmúlt 10 év gyakorlati tapasztalatai alapján lehetőséget biztosít az irányelvhez szorosan nem kapcsolódó egyéb rendelkezések egyszerűsítésére. Fő célja a hulladékképződés megelőzése, a képződő hulladék minél nagyobb arányú gyűjtése és hasznosítása.

10.

A hegyközségekről szóló 2012. évi CCXIX. törvény célja a hegyközségi rendszer átalakítása. Az új szabályozás fontosabb változásai a következők: a hegyközségek vonatkozásában szigorodniak a minimális területi feltételek, meghatározásra kerülnek a feltételeknek meg nem felelő hegyközségek másik hegyközségbe történő beolvadásának szabályai.

A szakmaközi szervezetekről szóló uniós jogi és hazai szabályozás adta lehetőséggel élve a törvény megteremtí az alapjait, hogy a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa a jövőben kezdeményezhesse szakmaközi szervezetként való elismerését. Az új hegyközségi törvény másik fontos alappillére, miszerint a hegybíró a hegyközségtől függetlenné vált.

A törvény továbbá megszünteti a szőlőterülettel nem rendelkező felvásárlók hegyközségi tagsági viszonyát: hegyközségi tagságra kötelezettek továbbra is a szőlőművelők és a borászati termelők, ugyanakkor nem lesznek tagok a kizárólag továbbértékesítési céllal szőlészeti-borászati terméket felvásárlók.

A törvény a szavazati jogot – a korábbi, „egy tag egy szavazat” elve helyett – a hegyközségi tagok gazdasági tevékenységének nagyságához köti, amelynek érdekében

területalapú szavazati rendszer kerül kialakításra, továbbá korlátozza az egy tagot megillető maximális szavazati hányadot is.

A 2012. évben kormányrendeleti szinten nagyságrendileg 50, miniszteri szinten 151 rendelet született a Vidékfejlesztési Minisztérium kezdeményezésére.

11.

A mezőgazdasági termelést érintő időjárás és más természeti kockázatok kezeléséről szóló 2011. évi CLXVIII. törvény

A *2010. májusi rendkívüli időjárás körülmények* miatt kialakult árvíz és belvív kapcsán a mezőgazdasági termelők komoly károkat szenvedtek el, miközben olyan termény értékesítéséről szóló szerződéseket írtak alá, melyek tartalmilag szállítási szerződésnek minősültek és egyoldalúan a felvásárló érdekét szolgálták. Ezen szerződésekkel a termelők ún. fedezeti vásárlásokra kötelezték magukat olyan esetben is, amikor a szerződött terménymennyiség vagy annak egy része nekik fel nem róható okból nem is termelt meg.

A termelők kiszolgáltatottságának csökkentése érdekében megalkotásra került - a jelenleg a mezőgazdasági termelést érintő időjárás és más természeti kockázatok kezeléséről szóló 2011. évi CLXVIII. törvényben (a továbbiakban: Mkk. törvény) rögzíti - **semmisségi klauzula**, mely alapján **semmis az olyan szerződéses kikötés**, amely szerint a maga termelte mezőgazdasági termény szolgáltatására elvárhatóan külső ok (vis maior) miatt egészben vagy részben nem képes termelő a hiányzó mezőgazdasági terményt teljesítés céljára mástól beszerezni, vagy helyette más szolgáltatást nyújtani köteles. Ez tükrözi azt is, hogy a mezőgazdasági termelést érintő időjárás és más természeti események által **okozott károk miatti kockázatokat** az Mkk. törvény **meg kívánja osztani a mezőgazdasági termelő**, a termény felvásárlására a betakarítást megelőzően szerződött **felvásárló között**.

Ez alapján **a terménykereskedelemmel foglalkozó vállalkozásnak számolnia kell azzal**, hogy szélsőséges körülmények között a felvásárolni szándékozott termény vagy annak egy része nem termelődik meg olyan okból, amely egyik szerződő félnek sem róható fel. Ugyanakkor a termelőt **nem mentesíti** a szerződésben vállalt egyéb kikötések teljesítése alól.

18. Az Európai Unió mezőgazdasága⁴³

18.1. Általános áttekintés - jövedelem, kibocsátás, árak, kereskedelem

A 2012-es évet az MSZR szerint az unióban stabil munkaegységre vetített reáljövedelem⁴⁴ jellemezte a 2011-es 8 százalékos, illetve a 2010-es 17 százalékos rekord bevétel növekedés után. Összességében az EU27 tagállamaiban 2005 óta a munkaegységre vetített reáljövedelem 28,5 százalékkal nőtt, a jövedelmek mintegy 3 százalékos növekedése és a munkaerő felhasználás 20 százalékos csökkenése következett.

A 2012-es stabil mezőgazdasági jövedelem elfedi a tagországok közti óriási különbségeket. A legnagyobb egy főre jutó jövedelememelkedést Belgiumban (+27,8%), Lettországonban (+21%), Litvániában (+17,5%), Hollandiában és Németországban (+14,9-14,9) mérték, míg a legnagyobb csökkenés Romániát (-27,1%), Lengyelországot (-13,7%) és Szlovéniát (-12,2%) jellemezte. (Érdemes megjegyezni a mutatóval kapcsolatban, hogy a mezőgazdasági kibocsátás ingadozása miatt egyik évről a másikra jelentős különbségek alakulnak ki. Ezért egy kedvezőtlen mezőgazdasági év után egy kedvező, a munkaerőegységre vetített reáljövedelem nagymértékű emelkedését eredményezi. Ezért ezt a mutatót inkább hosszabb időtávban célszerű alkalmazni.)

Az EU27 tagállamaiban 2012-ben a mezőgazdasági kibocsátás reálértéke 2 százalékkal bővült, az élő állatok és állati termékek 3,1, illetve a növényi termékek 1,4 százalékos növekedésének köszönhetően.

A növényi termékek értékének emelkedése a reálárak 7 százalékos növekedésének eredménye, amely ellensúlyozta az 5,2 százalékos volumencsökkenést. A volumen csökkenése majdnem minden növény esetében

elmondható: a gabonanövények 6,4 százalékkal, (ezen belül is kukorica 13,4 százalékkal), a szőlő 15,4, a burgonya 14,6, a nyers dohány pedig 8,5 százalékkal termett kevesebbet. Fehérjenövényekből 12,7, cukorrépából 3,2, gyümölcsökből pedig 7,6 százalékkal takarítottak be kevesebbet. Egyedül az olivaolaj termésmennyisége növekedett (+8).

A növényi termékek ára reálértéken, az előzetes számok alapján, 2011-hez képest jelentősen emelkedett, leginkább a gabonaárak (+9,4%) és az olajnövények árai (+12,0%), ezzel szemben a rizs termelői ára 13,3 százalékkal esett.

Az élő állatok és állati termékek kibocsátási értékének 3,1 százalékos növekedése mögött a termelői árak reálértéken való 3,8 százalékos emelkedése, és az enyhe (-0,6%) volumencsökkenés áll. Nőtt a ló (+14%), a sertés (+9,6%) és a marha (+8,1%) ára, ugyanakkor volumenük visszaesett (-0,8%, -1,7, illetve -2,5%). Mindemellett az állati termékek termelői átlagára enyhe, 0,5 százalékos csökkenést mutatott, amely többek között a tojásár több mint 30,6 százalékos emelkedésének, és a tejár 4,8 százalékos csökkenésének eredménye. A tojástermelés volumene 1,7 százalékkal esett vissza, a tejtermelés pedig stagnált.

Az EU27 termelő fogyasztása (folyó termelő felhasználása, mezőgazdasági input költségei) a becslések szerint 2 százalékkal nőtt, főként a magas, reálértéken 3,5 százalékkal növekvő ráfordítási áraknak köszönhetően. Mindezt leginkább a 6,5 százalékkal magasabb műtrágya-, energia- és olajárak, valamint a 4,1 százalékkal dráguló takarmány árak okozták. A termelő fogyasztás volumene 1,4 százalékkal csökkent, ami a műtrágya (-4,6%), a vetőmag (-7,5%) és az energiafelhasználás (-2,5%) csökkenésében tükröződik.

Az unió gazdasága 2012-ben tovább lassult. A reál GDP 2009 óta másodszor csökkent, ennek mértéke az Eurostat előzetes becslése szerint, uniós szinten -0,3 százalék. A számok eltérő megoszlást mutatnak az unió tagországaiban között. Az előzetesen becsült növekedési ráta (már a második évben egymás után) a Baltikum országaiban, Észtországban (2,5%), Litvániában (2,9%), Lettországonban (4,3%) százalék, valamint Szlovákiában a

⁴³ Ez a fejezet egy, az Európai Bizottság által 2012 decemberében kiadott jelentés fordításaként készült, amely a 2012 decemberéig rendelkezésre álló adatok alapján került összeállításra, ezért sok esetben csak előzetes, és évközi, féléves adatokat tartalmaz.

⁴⁴ Munkaerőegységre vetített reáljövedelem: az ún. „A” jövedelemmutató. A mutató az egy teljes munkaidős dolgozóra számított mezőgazdasági tevékenységből származó reáljövedelem változásáról tájékoztat.

legnagyobb (2,6%). A főbb mediterrán országok komoly visszaesést mutatnak, elsősorban Görögország, (-6,0%), öt követi Portugália (-3,0%), Olaszország (-2,3%) és Spanyolország (-1,4%). Franciaország és Németország 0,2 és 0,8 százalékos növekedést, az Egyesült Királyság pedig -0,3 százalékos lassulást könyvelhet el. Világszinten a 2012-es GDP-t +2,5 százalékra becsülik.

Az éves infláció 2012-ben mintegy 2,6, az élelmiszer-fogyasztói árak emelkedése pedig 3,0 százalék volt. Az euró gyengült az USA dollárral szemben, 2012 júliusában 2010 óta nem látott mélypontot ért el, 1,21\$/€ árfolyamot, majd a következő hónapokban az árfolyam lassú felértékelődése volt a jellemző, végül 2012 végén 1,31 \$/€-n állt meg.

Az előzetes adatok szerint 2012-ben az agrárkereskedelem kiemelkedő, 14,3 milliárd euro többletet ért el. Az unió mezőgazdasági importja mintegy 3 százalékkal növekedett, míg az export érték 12 százalékos bővülést mutatott. A legfőbb kereskedelmi partner továbbra is az Egyesült Államok maradt, 16,5 milliárd euróval, ami 2011-hez képest 13 százalékos növekedést jelent, és a teljes kereskedelmi forgalom 14 százalékát adja. Az USA-ba irányuló legfőbb exportcikk az italok, az export majdnem felét teszi ki. A legfontosabb importországok továbbra is a MERCOSUR térség államai, részesedésük közel 21,4 százalék. A legfontosabb kereskedelmi partnerek Brazília (14%) és Argentína (6%), amely országokból a fő importcikk az állati takarmány és az olajosmagvak.

Az EU mezőgazdasági exportja 2012-ben az előzetes becslések szerint 116 milliárd euro körül alakult, ami 12 százalékkal haladja meg az előző évit. A növekedés a cukrok (+22%), az italok (+15%, vagyis 3,1 milliárd eurós növekedés) és a gabonakészítmények (+18%, vagyis 1,2 milliárd eurós növekedés) esetében volt a legjelentősebb. Az unió exportértékének csaknem 62 százalékát a késztermékek adják. A gabonaexport legnagyobb része a Maghreb Országokba, valamint Szaud-Arábiába és Egyiptomba irányult. A húsexport fél milliárd euróval, 7 százalékkal bővült 2011-hez képest. A tejtermékek exportja 8 százalékos növekedést mutatott. A hús- és tejkivitel legfőbb célállomása továbbra is Oroszország maradt 1,6, illetve 1,2 milliárd eurós értékével.

Az EU mezőgazdasági importjának becsült értéke 2012-ben megközelítőleg 102 milliárd euróra nőtt, ami 3 százalékos növekedést jelent 2011-hez képest. A trópusi termékek jelentették a legfontosabb importcikkeket, értékük meghaladta a 24 milliárd eurót. A behozatal leginkább az élő állatok (+35%), az olajos magvak (+15%) és az állati és növényi zsír, olaj (+6%) kategóriában emelkedett.

18.2. A mezőgazdasági piacok áttekintése⁴⁵

18.2.1. Növényi termékek

A gabona (kivéve rizs) vetésterülete a 2012/2013-as gazdasági évben 56,9 millió hektár volt, ami 1 millió hektárral (+19%) több mint az előző 2011/2012-es évben. Az EU15 országaiban 0,7, az EU12-ben 0,3 millió hektárral nőtt a gabonaterület. Ugyanakkor a hektáronkénti 4,81 tonnás átlaghozam 6,7 százalékkal alacsonyabb a 2011/2012. évi hozamnál, és 3,4 százalékkal alacsonyabb az öt éves átlagnál is. Ennek eredményeként 271,5 millió tonna volt a gabonatermés, ami 4,9 százalékkal, mintegy 14,1 millió tonnával kevesebb termést jelent az egy évvel korábbinál. A hozamcsökkenést elsősorban a 2012-es év aszálya okozta, ami néhány közép és kelet-európai államot, köztük Magyarországot, Romániát és Bulgáriát sújtott leginkább.

Az egyes gabonafajták termése nagyon vegyes képet mutat: a búza (-4,5%), a kukorica (-18,6%), a cirok (-14,9%) és a tritikálé (-1,4%) termésmennyisége csökkent, míg a durum búza, az árpa (+1,8%), a rozs (+24%), a zab (+1,7%) és más gabonák termése (+4,8%) növekedett.

Az EU27-ben az olajos magvak vetésterülete 10,9 millió hektár volt a 2012/2013-as gazdasági évben. A teljes olajosmag termés 27,1 millió tonna lett, ami 7,1 százalékos csökkenés jelent,

⁴⁵ „gazdasági év” alatt, attól függően mely növénykultúráról van szó, más és más időszakokat értünk. Gabonáknál, olajos magvaknál júliustól-júniusig, rizsnél szeptember-augusztusig, cukornál októbertől-szeptemberig, a bornál pedig augusztustól-júliusig tart. A 2012/2013-ra vonatkozó legfrissebb előrejelzések az alábbi linkeken érhetőek el:

http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/markets/sto-crop-meat-dairy/2012-09_en.pdf

http://ec.europa.eu/agriculture/cereals/balance-sheets/cereals/2012-2013-forecast_en.pdf

összehasonlítva az előző évvel, amikor a termés mennyisége elérte a 29,2 millió tonnát. A hektáronkénti átlaghozam mintegy 2,5 tonnát, ez 2,1 százalékkal kevesebb, mint a 2011/2012-es év hektáronkénti 2,54 tonnájára.

A fehérjenövény termés visszaesett 2,2 millió tonnára, ez mintegy 19,3 százalékos visszaesést jelent az előző évhez képest. Ennek oka a termőterület jelentős csökkenése, 1,1 millió hektárról 0,895 millióra (-18,6%).

Az EU rizstermelése 1,77 millió tonna volt a 2012/2013-as gazdasági évben, ami 4 százalékkal marad el az előző évitől, de még így is 3 százalékkal haladja meg az ötéves átlagot. A rizs termőterülete új rekordot ért el a maga 479 ezer hektárjával, ami 1 százalékkal haladta meg a tavalyi csúcst. A hántolatlan rizs hektáronkénti átlaghozama (6,4 tonna) kedvező volt, bár alatta maradt az előző évinek. Olaszország rizstermelése 2011-ről 2012-re, az alacsony hozamnak köszönhetően csaknem 10 százalékkal, 0,81 millió tonnára csökkent. Ugyanakkor Spanyolország termelése 1 százalékkal, 0,55 millió tonnára nőtt, a termőterület nagysága nem változott, a hozam viszont enyhén nőtt.

A 2011/2012-es év becsült rizsfogyasztása elérte a 2,52 millió tonnát, ami nagyjából megfelel az ötéves átlagnak, jóllehet 5 százalékkal alacsonyabb az előző gazdasági évnél. A rizskészlet a gazdasági év végén (2012. augusztus 31-én) 0,45 millió tonna volt, ami 6 százalékkal maradt el az egy évvel ezelőtől. A 2011/2012-es gazdasági évben nem volt rizs intervenció. A hántolt egyenértékű rizsimport 0,97 millió tonnáról 0,86 millióra, az export pedig 0,22-ről 0,17 millió tonnára esett vissza 2011/2012-ben. A mértékadó uniós árak 2011/2012-ben alapvetően stabilizálódtak tonnánkénti 270-300 euro körül (az indiai rizs kvótája enyhén alacsonyabb a japán rizsénél), amely 90-100 százalékkal magasabb volt, mint a referencia árszint.

Az EU rizstermése a becslések szerint hántolt egyenértéken 1,71 millió tonna volt 2012-ben, 4 százalékkal kevesebb, mint 2011-ben és mintegy 3 százalékkal alacsonyabb, mint az ötéves átlag. A rizs vetésterülete először csökkent 2008/2009 óta, mindössze 450 ezer hektárt tett ki, a 2011. évinél 6 százalékkal kisebb területen vetettek rizst. A várható hozam hektáronként eléri a 6,5 tonnát,

kicsivel magasabb, mint 2011-ben, ami részben kárpótolja a vetésterület csökkenését.

Az ISO (International Sugar Organisation – Nemzetközi Cukorszervezet) szerint a globális cukortermelés 175,05 millió tonnát tett ki 2011/2012-ben, mintegy 10 millió tonnával többet, mint 2010/2011-ben. A cukorfogyasztás elérte a 168 millió tonnát, így 6,9 millió tonna többlet keletkezett.

Ez a folyamat a várakozások szerint folytatódik a 2012/2013-as gazdasági évben is. A cukortermelés 177,6 millió tonnás rekordot ér el a becslések szerint (+2,5 millió tonnával többet, mint az előző évben), valamint a fogyasztás 171,4 tonnára emelkedik, tehát 2012/2013-ban 6,2 millió tonna többlet keletkezését várják a szakértők.

A 2011/2012-es gazdasági évben az EU cukor- és izoglükóz termelése kvóta alapján 14 millió tonna, kvótán kívül pedig további 5,4 millió tonna volt, amelyből 0,7 millió tonnát a hazai (belső) piacon hoztak forgalomba. A teljes cukor és izoglükóz fogyasztás elérte a 16,3 millió tonnát, kvótán kívül pedig az 1,95 millió tonnát (2012. novemberi becslés). A piaci helyzet javítása érdekében a Bizottság számos rendkívüli intézkedést hozott a 2011/2012-es gazdasági évben. Kétszer engedte a kvótán kívüli cukor értékesítését az EU piacán (2011 decemberében 0,4 millió tonnát és 2012 májusában 0,25 millió tonnát), és csökkentette az importvámot 4 millió tonna cukor esetében (ebből 0,384 millió tonna nyerscukorra és 0,015 millió tonna fehér cukorra vonatkozott). A cukor áthozatal 2011/2012-ről 2012/2013-ra jelentős, a becslések szerint 0,82 millió tonnányi.

A 2012/2013-ra vonatkozó előrejelzések szerint az EU cukorrépa területe 1,59 millió hektár, 1,8 százalékkal több, mint a 2011/2012-es gazdasági évben. A termelés kvóta alapján 13,8 millió tonna, melyből 0,7 millió tonna az izoglükóz.

A cukorárak kevésbé voltak változékonyak 2012-ben, mint 2011-ben. A fehércukor világpiaci ára tonnánkénti 540 (július) és 425 (szeptember) euró között mozgott 2012-ben. 2009. október 1-jén a fehércukor tonnánként referenciaára elérte a 404 eurót, a 2006-os cukorpiaci reform utáni végső szintjét. A 2011/2012-es gazdasági évben az EU piacán a cukor tonnánkénti átlagára jelentős mértékben

emelkedett, 2011 októberétől 2012 szeptemberéig 634 euróról 708 euróra. A cukor londoni tőzsdei ára és az EU közösségi cukorára közötti különbség 2012 szeptemberében elérte a tonnánkénti 270 eurót.

A becslések szerint a 2011/2012-es gazdasági évre a teljes musttermelés 163,5 millió hektoliter körül alakult, ami 0,6 százalékkal kevesebb, mint az előző évben. Ebből 156,3 millió hektolitert használtak borkészítésre.

Az alacsonyabb 2011/2012-es termelési szintnek, és a növekvő kivitelnek köszönhetően, a készletek 8,2 millió hektoliterrel, 5 százalékkal csökkentek.

Az "egyéb bor" készlete a 2011/2012-es borpiaci évben 6 millió hektoliterrel 30,8 millió hektoliterre csökkent, ami 9 havi fogyasztásnak megfelelő.

2012 júliusában, az OEM⁴⁶/OFJ⁴⁷ borok kivételével, az FN⁴⁸ spanyol vörösborokat az előző évhez képest 54 százalékkal többért, 3,39 euróért, az olasz FN vörösborokat 46 százalékkal többért, 4,05 euróért, a francia FN vörösborokat pedig 11 százalékkal kevesebbért, 3,95 euró/hektóliterfok értéken hozták forgalomba. Az OEM/OFJ borok kivételével, az FN fehérborok forgalomba kerülő mennyisége többnyire kevés volt ahhoz, hogy reprezentatív árat lehessen közölni.

Az export mennyisége 7 százalékkal nőtt, elérte a 23,4 millió hektolitert, míg az import enyhén csökkent, 0,8 százalékkal volt kevesebb az előző évhez képest a 2011/2012-es borpiaci év alatt. Az export értéke 14 százalékkal, 8,6 milliárd euróra bővült, 6,2 milliárd eurós kereskedelmi mérleg egyenleget eredményezve, ami 19 százalékos növekedést jelent 2010/2011-hez képest.

A zöldség-gyümölcs szektor számára 2012 globálisan nézve kedvező év volt. Semmiféle nagyobb megrázkódtatás nem érte az uniós termelőket és az árat is kiegyensúlyozottak voltak.

A 2012-es őszibarack és nektarin termés elfogadhatóan alakult az előző évhez, és az előző három év átlagához viszonyítva. Az őszibarack termelés enyhén, 2 százalékkal

csökkent, a nektarin termés mintegy 9 százalékkal nőtt 2011-hez képest. A spanyol és az olasz termést a kisebb méret jellemezte, amely a vártnál alacsonyabb árakat eredményezett. Ezzel együtt, mind az őszibarack, mind a nektarin ára magasabb volt világszinten az előző évhez és az utolsó három év átlagához viszonyítva, amely magában foglalja a 2009-es és a 2011-es válságéveket is.

A 2011/2012-es gazdasági évben az alma és a körte ára a magasabb termésnek köszönhetően elmaradt az előző évhez viszonyítva. Ezzel szemben 2012-ben a kedvezőtlen időjárási viszonyok és a virágzási időszakban uniószerre fellépő fagy miatt az alma termése szinte mindenhol visszaesett. A legutóbbi becslések szerint az EU termése 9,7 millió tonnára várható, ami 9 százalékkal kevesebb az előző évinél. A fent említett okok miatt a pillanatnyi árak magasabbak az átlagnál. A rossz időjárási körülmények még kedvezőtlenebbül érintették az EU körtetermését. A termés 30 százalékkal csökkent az előző évhez viszonyítva és a legfrissebb becslések szerint 1,8 millió tonna lesz. A pillanatnyi árak uniószerre megfelelő szintet értek el.

Jó árakkal zárt a paradicsom 2011/2012. téli (január-május) termelési időszaka, ami segítette a termelőket, hogy összeszedjék magukat az előző gazdasági év rossz piaci feltételei után. Ugyanakkor nem teljesültek a várakozások a paradicsom nyári termelési időszakának első felében, amit stagnáló árak jellemeztek. A kedvezőtlen időjárás (esős tavasz és nyár az EU nagy részén), és a különböző országokból származó áruk együttes jelenléte a piacon késleltette az árak mérséklődését, amelyek végül augusztusban tetőztek és kielégítő szinten maradtak az év végéig. A 2012/2013-as téli értékesítési időszak kedvező körülmények között kezdődött, és az árak jelenleg elfogadható szinten vannak annak ellenére, hogy harmadik országok is most lépnek piacra.

A 2012-es burgonyatermés szinte az egész EU területén visszaesett, az árak viszont meglehetősen magas szinten maradtak az előző évhez viszonyítva. Összehasonlítva 2012 első 10 hónapját, a megelőző év ugyanezen időszakával, az előzetes becslések szerint az EU friss és szárított gyümölcs, valamint a diófélék importja 2,6 százalékkal, 9,7 millió

⁴⁶ OEM: Oltalom alatt álló eredetmegjelölés

⁴⁷ OFJ: Oltalom alatt álló földrajzi jelzés

⁴⁸ FN: Földrajzi jelzés nélküli

tonnára csökkent 2012-ben, követve az elmúlt évek irányvonalát.

A diófélék importja (trópusi és nem trópusi egyaránt) 2011-hez képest 2,9 százalékkal, a csemegeszőlőé 5, a csonthéjas gyümölcsöké pedig 11 százalékkal növekedett, miközben a két utóbbi a teljes gyümölcsimport mindössze 1,6 százalékát adja.

2012-ben az EU friss és szárított gyümölcs, valamint diófélék exportja mintegy 3,2 millió tonna volt, 20 százalékkal több, mint 2011-ben. A fő célállomás Oroszország maradt. A friss alma és körte exportja 27 százalékkal emelkedett, és a teljes gyümölcs kivitel mintegy 50 százalékát képviseli. Kisebb tempóval ugyan, de a 2011-es trend folytatódott, 2012-ben az összes termék közül 5 százalékos növekedést mutatott a citrusfélék exportja, az őszibarack és a nektarin exportja még nagyobb sebességgel folytatta a tavalyi trendet, 18 százalékkal bővült. A kajszibarack szintén kimagasló teljesítményt mutatott, exportja 2011-hez képest 60 százalékkal emelkedett.

2012-ben az EU friss zöldségimportja megközelítette 1,2 millió tonnát, ami 11 százalékos visszaesést jelent 2011-hez képest (burgonya nélkül). A főbb importált termékek a paradicsom (-5%), amely egymagában 25 százalékos részesedéssel bír a teljes zöldségimportból, a hagyma (-29%), amely az egész 18 százalékát adja, a paprika (-8%), a sárgarépa és a fehérrépa (+19%) és a fokhagyma (-10%). A burgonya importja mintegy 15 százalékkal esett vissza 2011-hez képest.

Az EU friss zöldségexportja 10 százalékkal, 1,5 millió tonnára bővült (burgonya nélkül). A fő exporttermék a hagyma (+12%), amely a teljes export 42 százalékát képviseli, ezt követi a paradicsom, (+40%), a teljes export 15 százaléka, a káposztafélék (-8%) és a paprika (+9%). A fokhagyma export megduplázódott (+98%), de ez a teljes export alig 1 százalékát adja csak. A burgonya exportja 34 százalékkal csökkent, 2011-hez képest, amely kivételesen jó év volt a burgonyaexport szempontjából.

18.2.2. Állati termékek

2012-ben is folytatódott a szarvasmarha-állomány csökkenése (az előző évhez képest, -1,4%). Az állomány az EU legtöbb

országában, de leginkább a fő termelő országokban csökkent. Ennek mértéke Franciaországban -2,4%, Németországban -1,4%, az Egyesült Királyságban -2,2% volt. A legfrissebb előrejelzések szerint az EU 2012-es marha- és borjúhús termelése 4,8 százalékkal csökkent 2011-hez viszonyítva. A harmadik országokkal folytatott marhahús kereskedelemben az EU pozíciót váltott, nettó exportőrből nettó importőrré vált (az élőmarha kereskedelmet kivéve).

A visszaesés legfőbb oka a csökkenő szarvasmarha állomány, amelynek következtében csökkent a vágás, így kevesebbet exportáltak. 2012-ben az unióba érkező marhahús import is várhatóan 6 százalékkal csökkent, a legfőbb globális termelők visszafogott termelésének, a feltörekvő országok erősödő keresletének és az euro gyengülésének köszönhetően. A marhahús export a becslések szerint 43 százalékkal lesz kevesebb, az unió csökkenő állományának, illetőleg a hús export Mediterrán országokba irányuló, élő állatokkal történt kiváltása következtében. A Törökországba irányuló export visszaállt a 2011 előtti szintre, bár az élő állatok kivitele növekedett. Az EU teljes marha- és borjúhús fogyasztása 2012-ben várhatóan csökken, az egy főre jutó fogyasztás 15,3 kg körül alakul. A termelői árak egész évben, minden kategóriában (fiatal bika, ökör, tehén és üsző) magasak voltak, felülmúlva az előző évet. Fiatal bikára decemberben rekord árat jegyeztek, 100 kg-ra 396 eurót kínáltak. Az ökör, üsző és tehén árak az egész 2012-es évben magas szinten maradtak.

Az EU sertésszektorát 2012-ben végig a magas takarmányárak jellemezték, amit ellensúlyoztak a magas sertéshús árak, ezért a termelők árreése átlagos szinten alakult. A sertésállomány 1,7 százalékkal zsugorodott (2011. decemberi adatok 2010 decemberéhez viszonyítva), ezen belül is jelentős az anyakoca állomány fogyása (-3,2%), mindez magyarázza a sertéshús termelés enyhe visszaesését (-0,5%). A 2012. évi export hasonlóan jó volt, mint a kivételesen jó 2011. évi, az EU sertéshús exportja 2,2 millió tonna körül alakult, amely a termelés 10 százaléka. A legfőbb célállomásokat Oroszország, Kína és Ukrajna jelentették, az EU sertéshúsexportjának mintegy 34 százaléka irányult ezekbe az országokba. Az unióba tartó

sertéshús behozatal jöellehet marginális, 2012-ben tovább csökkent 14 ezer tonnával, 2011-hez képest 8 százalékkal volt kevesebb. Az EU behozatal majdnem fele Chiléből érkezett. A sertéshús-fogyasztás a becslések szerint 2012-ben enyhén csökkent, a fejenkénti fogyasztás 41,2 kg volt. A sertéshús átlagára hasított melegsúlyra vetítve novemberig 171 euró/100 kg körül alakult, ami 18 euróval több, mint előző évben.

A baromfi-hús-termelés 1,5 százalékkal nőtt. Az import ugyanazon a szinten maradt, mint 2011-ben. Az első helyen még mindig a brazil behozatal végzett (megközelítőleg 70 százalékat adta a teljes importnak), bár nagysága a becslések szerint 7 százalékkal csökkent. Az EU exportja 2012-ben is kedvezően alakult, elsősorban az erős ukrán, dél-afrikai, benini és ghánai keresletnek köszönhetően. Az unió baromfi-hús kivitele 2012-ben 1,5 százalékkal bővült 2011-hez képest. A broiler csirke ára az elmúlt évek átlagát meghaladó árszintet ért el, 100 kg-ra vetítve 192 eurót (+3%-os növekedés a 2011-es szinthez képest). Az EU baromfi-hús fogyasztása mintegy 1,5 százalékkal emelkedett, a fejenkénti fogyasztás elérte a 23,9 kg-ot.

Az EU juhhústermelése 1,6 százalékkal csökkent 2012-ben. A juhhús behozatal 20 százalékkal esett vissza az alacsonyabb új-zélandi termelésnek köszönhetően. Az export volumene enyhén nőtt, 22 ezer tonnát tett ki. Az EU juhhús fogyasztása 5,6 százalékkal esett, az egy főre jutó fogyasztás 2,2 kg volt. Az árak a juhhús esetében is nőttek 2012-ben: a könnyű bárány uniós átlagára hasított melegsúlyra, 100 kg-ra számítva 2012 októberéig felment 594 euróra, míg a nehéz bárányé 507 euró/100 kg volt.

A tejtermékek árai 2011 első félévének magas értékei után, 2011 nyarától 2012 májusáig bezárólag csökkenést mutattak, június-júliusban azonban új erőre kaptak, ahogy a kínálati nyomás csökkent. Az EU termelői tej ára 2012 szeptemberében 32 euró/100 kg-t volt, ami a 2011. szeptemberi szintnél 11 százalékkal volt kevesebb. A tejtermelés a becslések szerint 153,1 millió tonnára emelkedett, ami 1,5 százalékkal több, mint az előző évben, köszönhetően a tejhozam állandó növekedésének mind az EU-15-ben, mind az EU-12-ben, ami ellensúlyozza az

állomány csökkenését. Az uniós tejelő állományt 22,7 millió egyedre becsülték 2012-ben, ami 0,8 százalékos csökkenésnek felel meg. Ugyanakkor az egy tehénre jutó átlaghozam 1,7 százalékkal, 6 584 kg-ra nőtt.

A legfrissebb előrejelzések szerint, a tejüzemekbe 140,1 millió tonna tejet szállítottak be, 1,1 százalékkal többet, mint 2011-ben, az EU-15-ben Franciaország és Németország tejbeszállítása növekedett a legjobban (+1%), az EU-12-ben pedig Lengyelország és a Balti államok vezetnek 2,5 százalékos növekedéssel.

Az EU 2012-es sajttermelése 1 százalékot nőtt, elérte a 9 061 millió tonnát. A belpiaci fogyasztás enyhén bővült, (+0,2%), az egy főre jutó fogyasztás 16,7 kg maradt. A sajtexport növekedését 11 százalék körül várják, mindösszesen 756 ezer tonnát tett ki.

Az EU vajtermelése 2,7 százalékkal, vagyis 58 ezer tonnával emelkedett, így elérte a 2,25 millió tonnát. A behozatal 35 ezer tonnára nőtt, míg a kivitel az előző éves szinten maradt. Az EU vajfogyasztása 2011-el összehasonlítva enyhén növekedett, az egy főre jutó fogyasztás 4,2 kg körül alakult.

A sovány tejporgyártás 9 százalékkal volt magasabb 2012-ben, mint egy évvel korábban, elérte az 1 164 ezer tonnát, ami az export folyamatos bővülésének (+19%) köszönhető. Ezzel szemben a fogyasztás enyhe visszaesést mutatott (630 ezer tonna). A közraktárakból 53 ezer tonna vajat osztottak szét a leginkább rászorulóknak.

A folyadéktej termelés a becslések szerint 1,1 százalékos növekedést mutatott, a tejszín és a fermentált tejtermékek viszont 1,3, illetve 0,4 százalékkal csökkentek. A friss tejtermékek egy főre eső fogyasztása, enyhén, 0,4 százalékkal, 94 kg-ra növekedett.

19. Magyarország és az EU mezőgazdasági mutatói

Magyarország és az EU-tagállamok mezőgazdasági mutatóinak összehasonlítására lehetőséget ad a Mezőgazdasági Számlarendszer (MSZR), melyet minden tagállamban azonos módszertan alapján számolnak. Az MSZR tevékenységi alapon, a tevékenységet végzők ágazati besorolásától függetlenül, teljes körűen veszi számításba a mezőgazdasági termelést és szolgáltatást. A mutatók folyó áron, euróban vannak meghatározva, emiatt az euróövezeten kívüli tagországok adataiban az árfolyamhatás is megjelenik, de a többi tagországgal való összehasonlíthatóság érdekében a magyar adatokat is euróban értékeljük. Jelentős eltérést okozhat a tagországok között, hogy egyesek áttértek a naptári év alapú elszámolásra a gazdasági éves elszámolásra. Ez elsősorban olyan években nehezíti meg az összehasonlítást, amikor az árak nemzetközileg nagy ingadozásokat produkálnak.

Az Európai Unió teljes, szolgáltatásokkal és másodlagos tevékenységekkel együtt mért mezőgazdasági kibocsátása euróban, folyó alapon összességében **3,3 százalékkal, a magyar mezőgazdaság teljes kibocsátása ugyanakkor csak 2,5 százalékkal maradt el az előző évitől**⁴⁹. A 27 tagországban 2012-ben a folyó termelő felhasználás értéke (+3,4) nagyobb mértékben emelkedett, mint Magyarországon (+2,8 %). Közösségi szinten a bruttó hozzáadott érték (a kibocsátás és a folyó termelő felhasználás különbsége) 3,2 százalékkal nőtt. A kibocsátásnál nagyobb mértékben növekvő ráfordítások révén a magyar mezőgazdaság bruttó hozzáadott értéke 11,3 százalékkal csökkent a 2011. évihez mérten.

A hozzáadott érték 16 tagállamban nőtt, egyben stagnált, és 10-ben pedig mérséklődött. A legnagyobb növekedés Lettországon (+34,8%) és Belgiumban (+32%) volt megfigyelhető, míg a leginkább Romániában (-22,0%) és Szlovákiában (-13,8%) maradt el a hozzáadott érték az előző évi értéktől.

⁴⁹ Forintban számolva viszont 2,8%-os növekedést volt megfigyelhető

A vállalkozói jövedelem az EU átlagában 1,2 százalékkal emelkedett, míg, a hazai mezőgazdaságban 8,9% százalékkal csökkent 2012-ben. A vállalkozói jövedelem 16 országban nőtt, míg 11-ben elmaradt a 2011. évi értéktől. A legnagyobb növekedés Belgiumban (+67,9%) és Hollandiában (+42,4%) volt megfigyelhető, míg Szlovákiában (-37,0%) és Romániában (-28,5%) volt a legnagyobb visszaesés az előző évhez viszonyítva. Érdemes megjegyezni, hogy Belgiumban és Hollandiában a bázishatás is erőteljesen érvényesült, mivel 2011-ben nagymértékben csökkent a vállalkozói jövedelem a két országban.

Az „A” mutató – amely az *egységnyi munkaerőegységre jutó reáljövedelem* változását fejezi ki – 2012-ben az EU átlagában 0,1 százalékos, Magyarországon pedig 9,5 százalékos csökkenést jelzett. Az előző évben ugyanakkor mintegy másfélszeresére (+48,2%) nőtt a mutató értéke Magyarországon.

Az Európai Unió termelői áron számolt összes kibocsátásának 15,6 százaléka termelődött a tizenkét új tagországban 2012-ben, amely 1,2 százalékponttal elmarad az előző évi szinttől, de 1 százalékponttal meghaladja a 2004-es értéket. *Az új tagállamok együttes mezőgazdasági kibocsátása az elmúlt évtizedben az EU-átlagot meghaladó mértékben bővült*, de még így is messze elmarad attól a szinttől, amely várható lenne az alapján, hogy az Unió teljes mezőgazdasági területéből 28,7 százalékkal részesednek. Az EU mezőgazdaságának kibocsátásából 2012-ben Franciaország (18,7%) és Németország (13,9%) részesedett a legnagyobb mértékben. Az új tagállamok közül Lengyelország, és Románia képviselte a legmagasabb arányt (5,6% illetve 3,6%), Magyarország részesedése 1,9% volt.

Az EU teljes, szolgáltatásokkal és másodlagos tevékenységekkel együtt mért, termelői áras kibocsátásából 2012-ben a szolgáltatások 4,7 százalékot, a másodlagos tevékenységek 2,8 százalékot, a növényi és kertészeti termékek 51,8%-ot, az állatok és állati termékek pedig 40,7 százalékot tettek ki. Az Unió 15 régi tagországának átlagában, 2012-ben a növényi és kertészeti termékek aránya a teljes kibocsátásból 50,9 százalék, az állatok és állati termékek pedig 41,3% volt.

Az új tagállamok átlagában ugyanezek az arányok a növényi termékek esetében 56,3 százalék, az állatok és állati termékek esetében 37,4 százalék. Tehát a régi tagállamokban kedvezőbb a mezőgazdaság szerkezete, mivel magasabb az állattenyésztés részaránya, mint az újakban.

A magyar kibocsátásból a szolgáltatások 4,7%-kal, a másodlagos tevékenységek 2,2%-kal, a növényi és kertészeti termékek 58,5%-kal, az állati termékek pedig 34,6%-kal részesedtek. A csatlakozás óta eltelt időszakban Magyarországon a növénytermesztés és az állattenyésztés részesedése is nőtt 1,7 illetve 0,7 százalékponttal. Ezzel szemben mérséklődött a szolgáltatások és a másodlagos tevékenységek részesedése (-1,5 illetve 1,0 százalékpont). Az előző évhez viszonyítva ugyanakkor 2012-ben nőtt az állattenyésztés szerepe a kibocsátásban (+2,8 százalékpont), és csökkent a növényi termékeké (-2,5 százalékpont).

Az EU mezőgazdasága 2012-ben 10,1 millió éves munkaerő egységet használt fel. Ebből a régi és az új tagállamok felefele arányban részesedtek. Magyarország 440 ezer éves munkaerőegységgel az EU27 mezőgazdasági munkaerő ráfordításából 4,3 százalékkal részesedett. A termelés intenzitásában rejlő különbségeket jól mutatja az egy hektár mezőgazdasági területre jutó

termelői áron számított kibocsátás. A régi tagállamok 2012-ben egy hektáron átlagosan 2684 euró értékű terméket állítottak elő, a tizenkét új tagállamban ez a mutató 1239 euró volt, Magyarországon valamivel magasabb, 1398 euró volt. Az állattenyésztés torzító hatását figyelembe kell venni, de attól függetlenül is megállapítható, hogy a régi és az új tagországok területi intenzitása közötti különbség közel kétszeres.

Az egységnyi munkaerőre vetített kibocsátást vizsgálva még nagyobb a régi tagországok előnye, mint a mezőgazdasági területre vetített kibocsátásnál. A régi tagállamok átlagában egy munkaerőegységre 2012-ben 66,8 ezer euró kibocsátás jutott, az új tagállamoknál pedig ennek mintegy ötöde, 12,4 ezer euró. Az uniós átlag 39,7 ezer euró volt, a tagországok közül Romániában (9,1 ezer euró) és Bulgáriában (10,7 ezer euró) találjuk a legalacsonyabb értékeket Dánia (212,1 ezer euró), és Hollandia (156,0 ezer euró) pedig az egy munkaerőegységre jutó legmagasabb kibocsátást produkálta, amelyben nyilván szerepe van a gazdaságszerkezetnek, illetve az állattenyésztés-növénytermesztés arányának. A magyar kibocsátás 17,0 ezer euró volt munkaerő egységenként, amely 36,4 százalékkal magasabb az EU-12 átlagánál, és negyede (25,4%-a) az EU-15-ök átlagának.

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

J/13214. számú

jelentés

az agrárgazdaság 2012. évi helyzetéről

I-II. kötet

II. kötet

**Előadó:
Dr. Fazekas Sándor
vidékfejlesztési miniszter**

Budapest, 2013. november

Tartalom

Táblázatok	7
1. Földterület használat szerint*2012. május 31.....	9
2. A földterület művelési ágak szerint*2012. május 31.	10
3. A mezőgazdasági és szántóterületet használó gazdasági szervezetek száma és területe nagyságkategóriánként*	11
4. Az öntözhető terület, az öntözött terület és a kiöntözött vízmennyiség megoszlása régióként 2012-ben	12
5. A Nemzeti Földalapba tartozó földrészletek hasznosítási struktúrája.....	13
6. A Nemzeti Földalapba tartozó hasznosított földrészletek szektorális összetétele.....	14
7. A szőlő- és gyümölcsös területet használó gazdasági szervezetek száma és területe nagyságkategóriánként*	15
8. Mezőgazdasági számla.....	16
9. Élelmiszeripari foglalkoztatás és jövedelem adatok 2012-ben	17
10. Az élelmiszeripar termelési értéke 2012-ben ⁺	18
11. Az élelmiszeripar összes értékesítése szakágazati bontásban 2012-ben ⁺	19
12. Az élelmiszeripar exportértékesítése szakágazati bontásban 2012-ben ⁺	20
13. Az élelmiszeripar belföldi értékesítése szakágazati bontásban 2012-ben ⁺ ...	21
14. Élelmiszeripari vállalkozások tulajdonosi arányai a jegyzett tőke százalékában (2011. december 31.)	22
15. Fontosabb szántóföldi növények termelése	24
16. Szőlő-, gyümölcs-, és zöldségtermelés	25
17. Állatállomány	26
18. Egy gazdaságra jutó állatok száma	27
19. Az állattenyésztés fajlagos mutatói	28
20. Egy főre jutó fogyasztás	29
21. Erdőterület, erdőszültség.....	30
22. Erdősítés	31
23. Összes fakitermelés	32
24. Vadgazdálkodás	33
25. A természetes vizek és víztározók halzsákmánya 2012-ben	34
26. A tógazdasági haltermelés szektoronkénti megoszlása 2012-ben.....	35
27. A halászat fontosabb termelési adatai	36
28. A mezőgazdasági beruházások teljesítményértéke és volumen változása	37
29. A mezőgazdasági beruházások ár- és értékindexe.....	38
30. Az élelmiszeripari beruházások teljesítményértéke és volumen változása ..	39
31. Az élelmiszeripari beruházások ár- és értékindexe.....	40
32. Az élelmiszeripar beruházásainak teljesítményértéke szakágazatok szerint (folyó áron)	41
33. A főbb termékek felvásárlási átlagára.....	42
34. A mezőgazdasági termékek termelői árindexe.....	43
35. A mezőgazdasági ráfordítások árindexe.....	44
36. Egyes termékek éves fogyasztói átlagára.....	45
37. A kivitel termékszerkezetének alakulása.....	46
38. A behozatal termékszerkezetének alakulása.....	47

39. Kiviteli forgalom egyes országokkal és országcsoportokkal.....	48
40. Behozatali forgalom* egyes országokkal és országcsoportokkal	49
41. A külkereskedelmi forgalom egyenlege és megoszlása a termékek feldolgozottsági foka szerint.....	50
42. Az agrár- külkereskedelem indexei a nemzetgazdaság tükrében*	51
43. Egyes agrártermékek kivitelének alakulása.....	52
44. Egyes agrártermékek behozatalának alakulása	53
45. Foglalkoztatás.....	54
Nemzetközi adatok.....	55
46. Becsült termelői támogatás (PSE - mutató) százalékos értéke	57
47. Az összes gabona termésmennyisége.....	58
48. A búza termésmennyisége	59
49. A kukorica termésmennyisége.....	60
50. A repce termésmennyisége.....	61
51. A napraforgó termésmennyisége.....	62
52. A cukorrépa termésmennyisége	63
53. A burgonya termésmennyisége.....	64
54. Az összes zöldségtermés ^{a)}	65
55. Az összes gyümölcsstermés ^{a)}	66
56. A szőlő termésmennyisége.....	67
57. A szarvasmarha-állomány	68
58. A sertésállomány	69
59. A juhállomány	70
60. Marhahústermelés	71
61. Sertéshústermelés.....	72
62. Termelői árak változása (nominál áron, %)	73
63. Mezőgazdasági ráfordítások árainak változása (nominál áron, %)	74
64. Mezőgazdasági termékek értékesítési árindexe (nominál áron, 2005 = 100,0%)	75
65. Mezőgazdasági folyó termelő felhasználás árindexe (nominál áron, 2005 = 100,0%)	76
Grafikonok.....	78
66. A mezőgazdasági kibocsátás megoszlása 2012-ben (folyó alapon).....	81
67. A használt mezőgazdasági terület megoszlása gazdálkodási forma szerint (2012. május 31.)	82
68. A használt szántóterület megoszlása gazdálkodási forma szerint (2012. május 31.).....	83
69. A gazdasági szervezetek száma a mezőgazdasági terület nagyságkategóriái szerint 2012-ben	84
70. A gazdasági szervezetek által használt mezőgazdasági terület nagyságkategóriák szerint 2012-ben	85
71. A gazdasági szervezetek száma a szántóterület nagyságkategóriái szerint 2012-ben	86
72. A gazdasági szervezetek által használt szántóterület nagyságkategóriák szerint 2012-ben	87
73. A fontosabb növények termésmennyisége	88

74. Állatállomány alakulása (2012. december 1.).....	89
75. Vágóállat termelés 2012-ben	90
76. Mezőgazdasági termékek termelői árindexe 2005=100% 2012-ben	91
77. Erdőtelepítés és fásítás alakulása	93
78. Élelmiszeripari vállalkozások tulajdonosi arányai a jegyzett tőke százalékában (2011. december 31.)	95
79. Becsült termelői támogatás (PSE mutató) százalékos értéke	96
80. Az agrár-külkereskedelem megoszlása 2012-ben euró alapon számolva.....	97
Mellékletek.....	98

TÁBLÁZATOK

1. Földterület használat szerint*2012. május 31.

Megnevezés	Szántó		Konyha-kert	Gyümölcsös	Szőlő	Gyep	Mezőgazdasági terület		Erdő	Nádas	Halastó	Termőterület		Művelés alól kivett terület	Összes földterület	
	ezer ha	%					ezer ha					ezer ha	%		ezer ha	
Gazdasági szervezetek	1 806	41,7	0	20	13	220	2 060	38,6	1 243	21	27	3 350	45,5	271	3 621	38,9
Egyéni gazdaságok	2 065	47,7	38	63	49	304	2 519	47,2	237	4	5	2 764	37,5	204	2 968	31,9
Gazdaságra nem azonosítható területek összesen	453	10,5	43	10	19	235	760	14,2	448	40	6	1 254	17,0	1 461	2 715	29,2
- ebből: nem mezőgazdasági hasznosítású területek	-	-	16	0,5	1	75	91	1,7	-	29	3	123	1,7	1 001	1 125	12,0
Összesen	4 324	100,0	81	93	82	759	5 338	100,0	1 928	66	37	7 368	100,0	1 935	9 303	100

^{*)} Azon területek nagysága, melyek a megfigyelés időszakában a mezőgazdasági tevékenységet végző gazdaságok - a földtulajdoni nyilvántartástól függetlenül - tényleges használatában volt. Az új módszertan szerint a gazdálkodási formákon belül, az egyéni gazdálkodók csak a gazdaságra azonosítható területet tartalmazzák.

Forrás: KSH

2. A földterület művelési ágak szerint*2012. május 31.

(ezer hektár)

Művelési ág	2008	2009	2010	2011	2012
Szántó	4 503	4502	4322	4322	4324
Kert	96	96	82	82	81
Gyümölcsös	99	99	94	92	93
Szőlő	83	83	83	82	82
Gyep	1010	1004	763	759	759
Mezőgazdasági terület	5790	5783	5343	5337	5338
Erdő	1891	1903	1913	1922	1928
Nádas	59	61	65	66	65
Halastó	35	36	35	35	37
Termőterület	7775	7783	7356	7360	7368
Művelés alól kivett terület	1529	1520	1947	1943	1935
Földterület összesen	9303	9303	9303	9303	9303
megoszlás (%)					
Szántó	48,4	48,4	46,5	46,5	46,5
Kert	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
Gyümölcsös	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0
Szőlő	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Gyep	10,9	10,8	8,2	8,2	8,2
Mezőgazdasági terület	62,2	62,2	57,4	57,4	57,4
Erdő	20,3	20,5	20,6	20,7	20,7
Nádas	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7
Halastó	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Termőterület	83,6	83,7	79,1	79,1	79,2
Művelés alól kivett terület	16,4	16,3	20,9	20,9	20,8
Földterület összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Azon területek nagysága, melyek a megfigyelés időszakában a mezőgazdasági tevékenységet végző gazdaságok - a földtulajdoni nyilvántartástól függetlenül - tényleges használatában voltak. Az új módszertan szerint a gazdálkodási formákon belül, az egyéni gazdálkodók csak a gazdaságra azonosítható területet tartalmazzák. A gyep 2010-től nem tartalmazza a nem hasznosított gyep területeket. Forrás: KSH

3. A mezőgazdasági és szántóterületet használó gazdasági szervezetek száma és területe nagyságkategóriánként*

Méret (ha)	A szervezetek száma					A terület nagysága, hektár				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Mezőgazdasági terület</i>										
0,99 és alatta	246	246	277	207	194	87	82	97	72	72
1,00- 4,99	411	562	733	677	622	1 100	1 526	2 002	1 841	1 705
5,00-9,99	358	485	561	527	471	2 533	3 419	3 958	3 730	3 373
10,00-19,99	499	635	704	674	642	7 188	9 125	10 039	9 664	9 170
20,00-49,99	757	904	964	914	864	25 028	29 225	31 347	29 829	28 301
50,00-99,99	594	689	703	690	665	43 195	49 601	50 859	49 544	47 898
100,00-199,99	633	719	745	705	689	91 749	103 293	107 243	101 890	99 303
200,00-299,99	476	482	468	459	472	118 854	120 254	115 684	113 816	116 816
300,00-499,99	448	445	471	481	461	173 021	171 820	180 090	184 601	177 389
500,00-999,99	505	543	562	540	551	364 242	391 783	400 170	386 156	393 754
1 000-2 499,99	502	498	489	480	479	781 465	777 328	761 351	742 541	743 180
2 500-5 000	115	106	105	104	100	380 044	353 952	345 739	342 435	335 949
5 000-	26	26	24	23	21	197 386	196 974	183 036	176 480	102 461
Összesen	5 570	6 340	6 806	6 481	6 231	2 185 892	2 208 382	2 191 615	2 142 599	2 059 371
<i>ebből Szántóterület</i>										
0,99 és alatta	205	213	240	187	164	68	71	83	69	59
1,00- 4,99	318	443	556	538	473	834	1 167	1 487	1 457	1 280
5,00-9,99	235	351	382	392	360	1 651	2 478	2 704	2 796	2 592
10,00-19,99	375	475	495	478	457	5 473	6 843	7 079	6 878	6 574
20,00-49,99	590	701	715	672	657	19 719	23 040	23 258	22 183	21 716
50,00-99,99	489	543	546	537	522	35 578	39 109	39 325	38 586	37 952
100,00-199,99	541	598	628	617	614	78 261	85 914	90 326	88 696	88 607
200,00-299,99	440	443	438	426	435	109 706	110 353	108 952	105 678	108 146
300,00-499,99	398	396	414	427	410	153 195	152 700	159 038	164 672	157 574
500,00-999,99	490	511	514	504	511	349 349	363 073	362 945	359 461	362 720
1 000-2 499,99	465	466	461	447	449	717 466	715 062	707 659	686 625	690 470
2 500-5 000	79	77	76	73	69	257 854	251 241	248 500	237 103	228 219
5 000-	18	17	16	16	14	125 413	117 143	111 875	110 654	100 416
Összesen	4 643	5 234	5 481	5 314	5 135	1 854 566	1 868 194	1 863 231	1 824 858	1 806 325

^{*)} Használat szerint, csak a jelentést küldők adatai.

Forrás: KSH

4. Az öntözhető terület, az öntözött terület és a kiöntözött vízmennyiség megoszlása régióként 2012-ben

Régió	Vízjogilag engedélyezett öntözhető terület (ha)	Ebből megöntözött alapterület (ha)	Megöntözött terület aránya (%)	Kiöntözött vízmennyiség (ezer m ³)	1 hektárra kiöntözött vízmennyiség (m ³)
Közép-Magyarország	1 998	1 442	72	1 158	803
Közép-Dunántúl	17 206	3 744	22	3 266	872
Nyugat-Dunántúl	20 481	6 194	30	9 832	1 587
Dél-Dunántúl	3 549	2 092	59	2 447	1 170
Észak-Magyarország	4 676	2 263	48	1 046	462
Észak-Alföld	83 274	46 388	56	144 935	3 124
Dél-Alföld	62 823	37 569	60	55 051	1 465
Mindösszesen	194 007	99 692	51	217 735	2 184

Forrás: AKI

5. A Nemzeti Földalapba tartozó földrészletek hasznosítási struktúrája

A Nemzeti Földalapba tartozó földrészletek hasznosítási struktúrája	Terület (ha)	Szerződés (db)
Vagyonkezelésbe adott terület, ebből	1 238 055,5588	239
Központi Költségvetési szervek	318 338,0974	112
Egyéb vagyonkezelők (pl. Erdőgazdaságok)	918 579,6806	33
Önkormányzat részére szociális földprogram keretében vagyonkezelésbe adott terület	134,9497	6
Önkormányzat részére közfoglalkoztatási program keretében vagyonkezelésbe adott terület	1 002,8311	88
Haszonbérletbe adott terület, ebből	305 236,9456	5 148
2010. szeptember 01. napja előtt kötött haszonbérleti szerződések	282 345	3 732
2012. évben haszonbérleti pályáztatás útján kötött szerződések ebből:	22 891,9456	1 416
<i>Természetes személyek</i>	<i>17 096,7707</i>	<i>1 182</i>
<i>Jogi személyek</i>	<i>5 795,1749</i>	<i>234</i>
Megbízási szerződéssel hasznosított terület, ebből	73 268,8038	6 089
Természetes személyek	35 078,6557	4 426
Jogi személyek	36 767,5074	1 509
Önkormányzatok	1 422,6407	154
Összesen:	1 616 561,3082	11 476
Nem hasznosított terület összesen, ebből	156 418,8657	
Nemzeti parki átadás-átvétel	44 430,7903	
Egyéb (közös tulajdonosi joggyakorlás, jogi rendezés, nyilvántartási rendezés, osztatlan közös területek, kivett területek, zártkert stb.)	111 988,0754	
Mindösszesen:	1 772 980,1739	

Forrás: NFA

6. A Nemzeti Földalapba tartozó hasznosított földrészek szektorális összetétele

A Nemzeti Földalapba tartozó hasznosított földrészek szektorális összetétele	Terület (ha)	Szerződés (db)
Központi Költségvetési szervek	318 338,0974	112
Egyéb vagyongazdálkodók	918 579,6806	33
Önkormányzatok	2 560,4215	248
Jogi személyek	42 562,6823	1 743
Természetes személyek	52 175,4264	5 608
Haszonbérleti szerződések vonatkozásában (2010. szeptember 01. napja előtt kötött haszonbérleti szerződések szektorális összetételét a táblázat nem tartalmazza.)	282 345	3732

Forrás: NFA

7. A szőlő- és gyümölcsös területet használó gazdasági szervezetek száma és területe nagyságkategóriánként*

Méret (ha)	A terület nagysága, hektár					A szervezetek száma				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Szőlő</i>										
0-0,99	27,4	27,3	36,2	31,8	32,1	63	60	88	80	71
1-2,99	145,2	180,2	212,5	208,6	204,8	98	107	123	119	110
3-4,99	255,9	284,0	324,4	344,6	297,2	82	103	122	119	114
5-9,99	710,2	817,7	937,5	807,6	820,9	59	67	56	53	49
10-19,99	1 323,7	1 444,9	1 673,1	1 606,8	1 515,8	49	54	56	52	46
20-29,99	1 383,8	1 617,0	1 343,8	1 263,4	1 187,4	64	72	85	89	76
30-49,99	1 888,0	2 058,2	2 149,4	1 968,9	1 713,8	42	37	45	46	46
50-99,99	2 801,3	2 552,7	3 079,2	3 078,5	3 016,1	100	115	133	115	115
100-199,99	2 450,5	2 663,2	2 277,9	2 232,0	2 323,6	18	19	17	17	18
200-299,99	1 283,7	1 913,1	1 930,8	1 910,6	1 459,2	5	8	8	8	6
300-	769,2	717,2	-	-	550,3	2	2	-	-	1
Összesen	13 038,9	14 275,4	13 964,7	13 452,9	13 121,2	582	644	733	698	652
<i>Gyümölcsös</i>										
0-0,99	31,7	31,6	42,3	33,9	36,9	75	79	100	85	82
1-2,99	194,9	195,7	214,7	222,9	204,8	159	167	155	163	149
3-4,99	249,3	270,0	292,0	298,5	302,1	104	106	117	124	114
5-9,99	939,2	1 084,5	1 131,8	980,7	941,8	90	86	86	82	81
10-19,99	2 217,2	2 347,9	2 187,1	2 284,9	2 094,4	82	78	76	75	74
20-29,99	2 242,5	2 119,5	2 110,9	2 046,8	2 031,3	63	69	74	76	77
30-49,99	3 217,0	3 021,4	2 956,5	2 932,5	2 880,9	79	77	80	70	63
50-99,99	5 559,7	5 179,3	5 508,6	4 991,9	4 323,0	130	150	158	138	132
100-199,99	4 716,1	5 101,2	4 468,0	4 457,8	4 448,0	32	35	32	32	32
200-299,99	1 889,7	1 672,9	2 413,1	2 154,2	1 993,1	8	7	10	9	8
300-	2 486,5	2 107,9	1 038,0	1 338,1	1 013,2	7	6	3	4	3
Összesen	23 743,7	23 131,8	22 362,9	21 742,1	20 269,5	829	860	891	858	815

^{*)} Használat szerint, csak a jelentést küldők adatai.

Forrás: KSH

8. Mezőgazdasági számla

(millió forint)

Megnevezés	Folyó alapon				
	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
Gabonafélék (vetőmaggal)	570 158	393 047	459 927	667 211	599 380
Ipari növények (hüvelyesekkel)	222 321	151 957	159 276	258 971	277 926
Takarmánynövények	47 471	42 423	40 992	46 802	52 659
Szőlő, gyümölcs	91 503	83 867	85 319	89 982	117 984
Kertészeti termékek (zöldség, ültetvény, virág)	177 614	166 753	155 029	167 464	168 836
Burgonya (vetőgumóval együtt)	26 292	23 687	29 754	31 391	23 816
Egyéb növényi termékek	35 547	35 876	27 213	44 582	46 844
Növénytermesztési és kertészeti termékek együtt	1 170 905	897 610	957 510	1 306 403	1 287 445
Állatok	425 562	415 642	407 989	491 246	551 545
Állati termékek	219 250	182 357	191 881	216 328	237 588
Élő állatok és állati termékek együtt	644 812	598 999	599 870	707 573	789 133
Mezőgazdasági termékek összesen	1 815 717	1 496 609	1 557 380	2 013 977	2 076 578
Mezőgazdasági szolgáltatások	110 264	99 816	93 866	105 901	103 783
Nem mezőgazdasági másodlagos tevékenység	46 695	40 542	35 175	48 141	48 141
Mezőgazdasági kibocsátás összesen	1 972 676	1 636 966	1 686 421	2 168 018	2 228 501
Folyó termelő felhasználás	1 296 818	1 166 332	1 141 130	1 350 618	1 463 673
Bruttó hozzáadott érték alapon	675 859	470 634	545 291	817 400	764 828
Termelési tényezők jövedelme	740 558	535 973	643 942	965 643	931 738
Működési eredmény/vegves jövedelem	540 716	328 369	442 221	754 772	699 779
Nettó vállalkozói jövedelem	464 072	247 082	361 581	669 693	610 349

⁺Előzetes adat

Megjegyzés: Az MSZR adatai tevékenységi alapon számítva.

Forrás: KSH, AKI

Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás 2008-2012

(Éves Munkaerő Egység)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
Összesen	430 107	442 275	439 955	431 758	440 393
Fizetett	325 358	336 482	334 981	328 889	335 466
Nem fizetett	104 750	105 793	104 974	102 869	104 927

⁺Előzetes adat

Forrás: KSH

Mezőgazdasági jövedelem indexek 2008-2012

(előző év= 100,0)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
'A' mutató	131,8	68,0	117,9	148,2	90,5
'C' mutató	147,6	51,4	142,8	179,6	87,2

⁺Előzetes adat

Forrás: KSH, AKI

9. Élelmiszeripari foglalkoztatás és jövedelem adatok 2012-ben

Megnevezés (TEÁOR '08 szerint)	Alkalmazásban állók száma, (fő)	Havi bruttó átlagkereset (Ft/hó/fő)	Havi nettó átlagkereset (Ft/hó/fő)
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	92 166	187 811	121 520
Ezen belül:			
Élelmiszergyártás	81 152	173 639	112 632
ebből:			
Húsfeldolgozás, -tartósítás	10 203	134 757	87 926
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	7 949	152 116	99 151
Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	7 172	172 126	111 740
Gyümölcs-, zöldség- feldolgozás, és -tartósítás	6 794	174 196	113 108
Növényi, állati olaj gyártása	855	398 511	255 174
Tejfeldolgozás	6 455	211 607	136 798
Malomipari termék, keményítő gyártása	1 959	245 947	158 415
Pékáru, tésztafélék gyártása	26 713	138 653	90 509
Kenyér, friss pékáru gyártása	21 738	126 709	82 899
Tartósított lisztes áru gyártása	3 637	190 470	123 522
Tésztafélék gyártása	1 337	159 988	104 098
Cukorgyártás
Édesség gyártása	2 269	182 699	118 287
Takarmány gyártása	4 198	234 568	151 002
Italgyártás	9 775	276 996	177 211
ebből:			
Szőlőbor termelése	2 942	172 684	112 037
Sörgyártás	1 923	349 547	222 480
Üdítőital, ásványvíz gyártása	3 719	324 064	207 178
Dohánytermék gyártása	1 239	318 713	205 478

Forrás: KSH, (5 fő és a fölötti vállalkozások adatai)

10. Az élelmiszeripar termelési értéke 2012-ben⁺

Megnevezés (TEÁOR '08 szerint)	Termelési érték (Mrd Ft)	Volumen-index 2012/2011* (%)	Értékindex 2012/2011 (%)	Árindex 2012/2011 (%)
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	2 524,1	104,4	110,5	106,0
Élelmiszergyártás	2 162,0	105,0	111,4	106,3
Húsfeldolgozás, -tartósítás	254,2	110,0	121,7	111,0
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	237,5	110,6	119,3	108,3
Hús-, baromfihús- készítmény gyártása	162,1	85,7	93,2	109,1
Gyümölcs-, zöldség- feldolgozás, és -tartósítás	205,6	104,3	110,7	107,6
Növényi, állati olaj gyártása	175,8	109,1	112,6	102,5
Tejfeldolgozás	227,6	102,1	104,3	102,2
Malomipari termék, keményítő gyártása	199,5	108,7	114,4	104,5
Pékáru, tésztafélék gyártása	207,3	107,1	110,6	103,1
Kenyér, friss pékáru gyártása	108,3	104,2	107,1	102,7
Tartósított lisztes áru gyártása	70,8	107,8	112,2	104,2
Tésztafélék gyártása	28,3	118,1	121,3	102,3
Cukorgyártás
Édesség gyártása	38,8	88,0	95,1	108,0
Takarmány gyártása	232,9	107,2	114,7	106,7
Italgyártás	337,0	99,2	103,4	104,5
ebből:				
Szőlőbor termelése	55,2	93,6	101,2	108,0
Sörgyártás	86,3	102,0	103,6	102,1
Üdítőital, ásványvíz gyártása	161,7	100,2	105,2	104,8
Dohánytermék gyártása	25,2	135,1	138,1	...

⁺ 4 fő feletti vállalkozások előzetes adatai.

Forrás: KSH

11. Az élelmiszeripar összes értékesítése szakágazati bontásban 2012-ben⁺

Megnevezés (TEÁOR '08 szerint)	Összes értékesítés (Mrd Ft)	Volumen-index 2012/2011* (%)	Értékindex 2012/2011 (%)	Árindex 2012/2011 (%)
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	2 502,6	104,5	110,6	106,0
Élelmiszergyártás	2 144,0	105,0	111,5	106,3
Húsfeldolgozás, -tartósítás	252,8	108,9	120,4	111,0
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	233,1	108,8	117,3	108,3
Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	163,3	86,2	93,7	109,1
Gyümölcs-, zöldség- feldolgozás, és -tartósítás	197,9	106,4	113,3	107,6
Növényi, állati olaj gyártása	172,0	106,6	110,0	102,5
Tejfeldolgozás	226,8	101,9	104,1	102,2
Malomipari termék, keményítő gyártása	198,1	108,4	114,1	104,5
Pékáru, tésztafélék gyártása	206,4	106,5	109,9	103,1
Kenyér, friss pékáru gyártása	108,3	104,2	107,1	102,7
Tartósított lisztes áru gyártása	70,4	107,2	111,6	104,2
Tésztafélék gyártása	27,7	114,3	117,5	102,3
Cukorgyártás
Édesség gyártása	38,9	88,2	95,3	108,0
Takarmány gyártása	232,2	106,5	113,9	106,7
Italgyártás	334,1	99,1	103,5	104,5
ebből:				
Szőlőbor termelése	52,7	91,2	98,7	108,0
Sörgyártás	86,1	101,3	102,9	102,1
Üdítőital, ásványvíz gyártása	161,2	100,5	105,6	104,8
Dohánytermék gyártása	24,5	140,8	144,8	..

⁺ 4 fő feletti vállalkozások előzetes adatai.

Forrás: KSH

12. Az élelmiszeripar exportértékesítése szakágazati bontásban 2012-ben⁺

Megnevezés (TEÁOR '08 szerint)	Export- értékesítés (Mrd Ft)	Volumen-index 2012/2011* (%)	Értékindex 2012/2011 (%)	Árindex 2012/2011 (%)
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	907,9	110,4	117,9	107,7
Élelmiszergyártás	831,0	110,2	117,6	107,6
Húsfeldolgozás, -tartósítás	95,2	98,8	108,1	110,1
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	94,8	115,9	125,6	110,0
Hús-, baromfihús- készítmény gyártása	44,8	78,0	83,8	109,0
Gyümölcs-, zöldség- feldolgozás, és -tartósítás	124,5	107,3	114,2	108,3
Növényi, állati olaj gyártása	102,9	122,3	129,4	105,7
Tejfeldolgozás	35,5	102,7	106,8	104,0
Malomipari termék, keményítő gyártása	77,7	121,0	126,9	105,4
Pékáru, tésztafélék gyártása	32,6	116,1	122,3	106,4
Kenyér, friss pékáru gyártása	7,3	114,2	117,3	103,6
Tartósított lisztes áru gyártása	22,0	115,1	122,1	107,1
Tésztafélék gyártása	3,3	128,0	136,8	106,0
Cukorgyártás
Édesség gyártása	17,3	94,1	107,3	115,1
Takarmány gyártása	83,3	108,7	114,8	105,4
Italgyártás	61,0	103,3	112,9	110,5
ebből:				
Szőlőbor termelése	14,3	76,7	86,0	113,0
Sörgyártás	3,5	78,0	79,9	101,3
Üdítőital, ásványvíz gyártása	33,2	111,5	122,4	109,9
Dohánytermék gyártása	15,9	176,6	174,7	..

⁺4 fő feletti vállalkozások előzetes adatai.

Forrás:KSH

13. Az élelmiszeripar belföldi értékesítése szakágazati bontásban 2012-ben⁺

Megnevezés (TEÁOR '08 szerint)	Belföldi értékesítés (Mrd Ft)	Volumen-index 2012/2011* (%)	Értékindex 2012/2011 (%)	Árindex 2012/2011 (%)
Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	1 594,7	101,3	106,8	105,2
Élelmiszergyártás	1 313,1	102,0	107,9	105,7
Húsfeldolgozás, -tartósítás	157,6	116,0	129,4	111,5
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	138,4	104,4	112,2	107,2
Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	118,5	89,8	98,1	109,2
Gyümölcs-, zöldség- feldolgozás, és -tartósítás	73,4	105,0	111,8	106,5
Növényi, állati olaj gyártása	69,1	89,4	90,0	99,2
Tejfeldolgozás	191,3	101,8	103,7	102,0
Malomipari termék, keményítő gyártása	120,4	101,6	107,1	104,0
Pékáru, tésztafélék gyártása	173,8	104,9	107,8	102,7
Kenyér, friss pékáru gyártása	101,0	103,5	106,4	102,7
Tartósított lisztes áru gyártása	48,4	104,0	107,3	103,2
Tésztafélék gyártása	24,4	112,7	115,3	102,1
Cukorgyártás
Édesség gyártása	21,6	84,0	87,5	104,4
Takarmány gyártása	148,9	105,4	113,5	107,6
Italgyártás	273,1	98,2	101,6	103,5
ebből:				
Szőlőbor termelése	38,5	98,2	104,3	105,6
Sörgyártás	82,6	102,6	104,1	102,2
Üdítőital, ásványvíz gyártása	128,0	98,1	102,0	103,9
Dohánytermék gyártása	8,5	102,2	109,9	..

⁺ 4 fő feletti vállalkozások előzetes adatai.

Forrás:KSH

14. Élelmiszeripari vállalkozások tulajdonosi arányai a jegyzett tőke százalékában (2011. december 31.)

TEÁOR '08 kód	Szakágazat	Állami tulajdon	Önkorm. tulajdon	Külföldi tulajdon	Hazai társaság tulajdona	Hazai magán-tulajdon	Egyéb	Összes jegyzett tőke= 100,0
1011	Húsfeldolgozás, tartósítás	..	0,28	19,72	54,29	22,80	..	100,00
1012	Baromfi-hús feldolgozása, tartósítása	..	0,02	31,20	51,59	9,08	..	100,00
1013	Hús-, baromfi-hús-készítmény gyártása	87,14	11,90	0,96	..	100,00
1020	Halfeldolgozás, tartósítás	12,93	17,72	69,35	..	100,00
1031	Burgonyafeldolgozás, tartósítás	98,03	0,03	1,94	..	100,00
1032	Gyümölcs-, zöldséglé gyártása	..	0,18	73,52	8,26	18,04	..	100,00
1039	Egyéb gyümölcs, zöldségfeldolgozás, tartósítás	0,09	0,43	12,90	52,28	33,74	..	100,00
1041	Olaj gyártása	88,49	9,26	2,24	..	100,00
1042	Margarin gyártása	17,92	81,22	0,85	..	100,00
1051	Tejtermék gyártása	67,04	24,21	8,75	..	100,00
1052	Jégkrém gyártása	95,41	2,05	2,53	..	100,00
1061	Malomipari termék gyártása	..	0,16	31,28	16,08	52,48	..	100,00
1062	Keményítő, keményítőtermék gyártása	47,76	51,23	1,01	..	100,00
1071	Kenyér, friss tésztaféle gyártása	..	0,47	23,51	30,02	45,55	..	100,00
1072	Tartósított lisztes áru gyártása	58,68	21,74	19,58	..	100,00
1073	Tésztafélék gyártása	5,77	33,85	60,38	..	100,00
1081	Cukorgyártás	..	1,25	87,34	11,10	0,32	..	100,00

Forrás: NAV, AKI

**Élelmiszeripari vállalkozások tulajdonosi arányai a jegyzett tőke
százalékában**

2011. december 31. (14. táblázat folytatása)

TEÁOR '08 kód	Szakágazat	Állami tulajdon	Önkorm. tulajdon	Külföldi tulajdon	Hazai társaság tulajdona	Hazai magán-tulajdon	Egyéb	Összes jegyzett tőke= 100,0
1082	Édesség gyártása	93,10	0,39	6,50	..	100,00
1083	Tea, kávé feldolgozása	31,59	0,88	67,53	..	100,00
1084	Fűszer, ételízesítő gyártása	0,09	..	0,13	62,12	22,89	..	100,00
1085	Készétel gyártása	11,05	5,39	83,56	..	100,00
1086	Homogenizált, diétás étel gyártása	47,53	..	52,47	..	100,00
1089	Máshová nem sorolt egyéb élelmiszer gyártása	40,01	14,45	44,23	..	100,00
1091	Haszonállat-eledel gyártása	..	0,01	58,62	19,88	21,49	..	100,00
1092	Hobbiállat-eledel gyártása	86,48	11,92	1,61	..	100,00
1101	Desztillált szeszes ital gyárt.	4,75	47,33	47,92	..	100,00
1102	Szőlőbor termelése	7,55	0,01	38,98	23,64	29,71	..	100,00
1103	Gyümölcsbor termelése	100,00	..	100,00
1104	Egyéb nem desztillált, erjesztett ital gyártása	100,00	..	100,00
1105	Sörgyártás	..	0,05	97,89	0,12	1,94	..	100,00
1106	Malátagyártás	92,31	7,69	..	100,00
1107	Üdítőital, ásványvíz gyártása	..	0,05	86,15	5,15	8,28	..	100,00
1200	Dohánytermék gyártása	..	1,49	54,82	43,67	0,02	..	100,00
	Összesen	0,95	0,15	56,61	23,82	17,41	..	100,00

15. Fontosabb szántóföldi növények termelése

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺⁾
<i>Betakarított terület, 1000 hektár</i>					
Búza	1 130	1 146	1 011	978	1 071
Rozs	44	40	37	33	35
Árpa	330	321	281	261	275
Zab	61	52	51	54	53
Kukorica	1 192	1 177	1 079	1 230	1 191
Cukorrépa	10	14	14	15	19
Napraforgó	550	535	502	580	615
Repce	247	261	259	234	165
Lucerna	143	126	138	124	133
Burgonya	25	22	21	21	25
<i>Összes termés, 1000 tonna</i>					
Búza	5 631	4 419	3 710	4 107	4013
Rozs	112	73	78	75	79
Árpa	1 467	1 064	944	988	996
Zab	182	111	118	129	137
Kukorica	8 897	7 470	6 985	7 992	4763
Cukorrépa	573	737	819	856	882
Napraforgó	1 468	1 256	970	1 375	1317
Repce	655	579	531	527	415
Lucerna	769	613	587	556	465
Burgonya	684	561	488	600	548
<i>Termésátlag, kg/hektár</i>					
Búza	4 980	3 850	3 710	4 200	3 750
Rozs	2 580	1 810	2 110	2 300	2 240
Árpa	4 450	3 320	3 360	3 780	3 620
Zab	2 970	2 130	2 320	2 410	2 590
Kukorica	7 470	6 390	6 470	6 500	4 000
Cukorrépa	59 670	53 600	59 090	56 510	47 090
Napraforgó	2 670	2 350	1 930	2 370	2 140
Repce	2 650	2 220	2050	2 250	2 510
Lucerna	5 380	4 870	4 260	4 480	3 490
Burgonya	22 280	21 260	20 420	25 860	20 540

Forrás: KSH

⁺ Előzetes adat.

16. Szőlő-, gyümölcs-, és zöldségtermelés

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Szőlőtermelés</i>					
Összes terület, ezer ha	83	82	80	81	82
Termőterület, ezer ha	76	76	74	76	72
Termésátlag (termőterületre), kg/ha	7 530	7 240	3 990	5 960	4 930
Termésmennyiség, ezer t	571	550	295	450	356
Ebből: étkezési célra felhasznált szőlő, ezer t	17	22	12	15	13
Egyszer fejtett bortermés, millió liter	345	334	176	282	224
<i>Gyümölcstermelés</i>					
Összes terület, ezer ha	99	96	93	91	91
Termőterület, ezer ha	85	84	83	82	81
Termésmennyiség, ezer t	841	884	766	513	822
Ebből: Alma	569	575	497	293	651
Körte	22	32	24	17	15
Meggy	68	79	52	62	53
Szilva	56	52	71	37	43
Kajszi	27	34	27	25	11
Őszibarack	48	61	53	42	16
<i>Zöldségtermesztés</i>					
Összes terület, ezer ha	88	83	68	76	77
Termésmennyiség, ezer t	1 818	1 614	1 144	1 475	1 363
Ebből: Csemegekukorica	537	422	303	427	434
Paradicsom	206	193	134	163	109
Paprika	148	149	110	118	79
Fűszerpaprika	12	20	15	21	22
Görögdinnye	224	220	141	203	183
Sárgadinnye	14	12	9	9	12
Vöröshagyma	67	61	41	58	57
Uborka	55	52	38	36	34
Fokhagyma	5	4	4	7	6
Fejes saláta	8	8	8	8	8
Fejes káposzta	79	76	57	81	65

Forrás: KSH

17. Állatállomány

(ezer db)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
	december 1-jén				
<i>Összes gazdaság</i>					
Szarvasmarha összesen	701	700	682	694	753
ebből: tehén	324	312	309	327	336
Sertés összesen	3 383	3 247	3 169	3 025	2 956
ebből: anyakoca	230	226	219	210	198
Juh összesen	1 236	1 223	1 181	1 081	1 147
Tyúk összesen	31 165	32 128	31 848	32 865	30 075
<i>Gazdasági szervezet</i>					
Szarvasmarha összesen	474	465	449	450	474
ebből: tehén	221	213	203	209	213
Sertés összesen	2 267	2 263	2 323	2 158	2 159
ebből: anyakoca	162	160	160	152	146
Juh összesen	168	153	152	137	155
Tyúk összesen	16 762	18 187	19 622	21 530	19 030
<i>Egyéni gazdálkodó</i>					
Szarvasmarha összesen	227	235	233	244	280
ebből: tehén	103	100	106	118	123
Sertés összesen	1 117	984	846	867	796
ebből: anyakoca	68	66	59	58	52
Juh összesen	1 068	1 070	1 029	944	992
Tyúk összesen	14 403	13 941	12 227	11 335	11 044

Forrás: KSH

18. Egy gazdaságra jutó állatok száma (a december 1-jei állatszámolás alapján)

(darab)

Időpont	Szarvasmarha		Tehén		Sertés		Anyakoca	
	Gazdasági szervezet	Egyéni gazdálkodó	Gazdasági szervezet	Egyéni gazdálkodó	Gazdasági szervezet	Egyéni gazdálkodó	Gazdasági szervezet	Egyéni gazdálkodó
2008	545	12	283	8	4 253	4	416	2
2009	538	13	276	7	4 473	4	430	2
2010	499	14	261	8	4 467	6	416	2
2011	468	12	255	8	4 524	5	422	2
2012	466	14	253	9	4 565	5	417	2

Forrás: KSH adatok alapján számítás

19. Az állattenyésztés fajlagos mutatói

(kilogramm)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺⁾
<i>Vágómarha-termelés</i>					
Egy tehénre	272	251	259	248	231
Egy lakosra	8,8	8,0	8,1	8,0	7,7
<i>Vágósertés-termelés</i>					
Egy kocára	2 490	2 511	2 458	2 507	2 534
Egy lakosra	61,7	56,8	55,2	54,5	51,9
<i>Vágójuh-termelés</i>					
Egy lakosra	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0
<i>Vágóbaromfi-termelés</i>					
Egy lakosra	64,3	65,8	64,9	66,5	70,8
<i>Tejtermelés, liter</i>					
Egy tehénre	6 788	6 661	6 696	6 670	6 866
Egy lakosra	178,4	170,7	163,9	166,9	175,8
<i>Tojástermelés, darab</i>					
Egy tojóra	215	215	218	214	213
Egy lakosra	286,6	273,3	272,8	246,1	237,0
<i>Gyapjútermelés</i>					
Egy juhra	3,9	4,0	3,6	3,6	3,9
Egy lakosra	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4

Forrás: KSH

⁺⁾ Előzetes adat.

20. Egy főre jutó fogyasztás

Megnevezés	2008	2009	2010	2011
	kilogramm/fő			
<i>Élelmiszerfogyasztás</i>				
Húsfélék összesen	61,5	61,7	56,7	55,8
ebből: sertéshús	25,8	27,0	25,3	24,8
marha- és borjúhús	2,8	2,6	2,5	2,7
belsőség	2,8	2,7	2,7	2,2
baromfihús	28,7	27,8	24,6	24,4
Hal	3,8	3,7	3,5	3,6
Tej	158,2	155,9	156,8	152,3
Tojás	14,9	14,4	13,7	12,6
Zsiradék összesen	36,8	36,6	34,6	34,4
ebből: sertészsiradék	12,2	12,2	11,8	11,6
Liszt	83,9	82,5	83,2	80,3
Rizs	6,0	5,9	5,1	4,6
Cukor	31,9	29,8	28,7	28,1
Burgonya	65,5	60,8	60,5	63,5
Zöldség-főzelékfélék ^{a)}	120,2	116,9	105,3	111,7
Gyümölcs összesen ^{a)}	88,7	92,4	84,7	66,2
Égetett szeszesitalok, ^{b)} liter	7,1	6,9	6,3	6,5
Bor, liter	24,1	23,6	23,4	26,0
Sör, liter	72,9	72,6	66,4	69,1
Dohány	1,6	1,6	1,4	1,5
Kávé	2,6	2,5	2,3	2,2
Tea, dkg	28,4	25,2	22,7	18,2
<i>Napi energia és tápanyag bevétele</i>				
Kilojoule	13 372	13 199	12 750	12 429,0
Fehérje, gramm	100,6	99,5	95,8	93,6
Ebből: állati fehérje, gramm	56,7	56,4	53,3	52,1
Zsír, gramm	143,2	143,0	136,1	133,7
Szénhidrát, gramm	380,4	370,7	363,2	351,9

Forrás: KSH

^{a)} A feldolgozott termékek friss súlyban számolva.

^{b)} 50 fokos szeszre átszámítva

21. Erdőterület, erdősültség

(ezer hektár)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012*
Összes földterület	93030,0	93030,0	93030,0	93030,0	93030,0
Összes erdőgazdálkodás alá vont terület	2030,8	2039,3	2046,4	2050,7	2054,0
ebből:					
- Faállománnyal borított terület	1903,4	1912,9	1922,1	1927,7	1931,4
- Állami tulajdonú erdők	1058,4	1061,7	1063,4	1063,6	1063,9
- Közösségi tulajdonú erdők	19,1	19,2	19,0	21,1	20,3
- Magántulajdonú erdők	825,9	832,0	839,7	843,0	847,2
Erdősültség, %	20,5	20,6	20,7	20,7	20,8

*Előzetes adatok

Forrás: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság

* Az eltérés az 5. és a 6. oldalon található KSH adatbázisoktól abból fakad, hogy a NÉBIH adatgyűjtése és a KSH adatpublikálása között fél éves időeltolódás van.

22. Erdősítés

(hektár)

Megnevezés	2008	2009	2010 ^{a)}	2011	2012*
<i>Erdőfelújítás első kivétel^{b)} / sikeres első erdősítés</i>					
Állami erdőgazdálkodók	10 869,1	10 010,1	6 543,2	6 196,5	6 744,6
Egyéb erdőgazdálkodók (magán és közösségi)	8 508,4	8 895,1	6 477,1	6 289,9	7 938,7
Összesen:	19 377,5	18 905,2	13 020,3	12 486,4	14 683,3
<i>Erdőtelepítés és fásítás, első kivétel</i>					
Állami erdőgazdálkodók	391,2	791,1	1 084,0	143,2	516,6
Egyéb erdőgazdálkodók (magán és közösségi)	6 941,3	4 377,2	4 012,5	2 659,8	3 986,4
Összesen:	7 332,5	5 168,3	5 096,5	2 803,0	4 503,0

*Előzetes adatok

^{a)} 2010-től a sikeres első erdősítés az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény értelmében nem összehasonlítható a korábbi évek erdőfelújítás első kivétel adataival.

^{b)} Az adatok az erdőfelújítást pótló telepítések nélkül értendők.

Forrás: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság

* Az eltérés a KSH adatbázisoktól abból fakad, hogy a NÉBIH adatgyűjtése és a KSH adatpublikálása között fél éves időeltolódás van.

23. Összes fakitermelés

(ezer m³)

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012*
Föld feletti bruttó fatömeg	7 024,0	6 773,5	7 424,0	8 080,2	7 470,5
Föld feletti nettó fatömeg	5 956,5	5 890,2	6 406,1	6 950,2	6 522,9
Ebből: Ipari fa	2 821,7	2 364,7	2 746,3	3 017,6	2 941,6
Tűzifa	3 134,8	3 525,5	3 659,8	3 932,6	3 581,3

*Előzetes adatok

Forrás: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság

24. Vadgazdálkodás

Megnevezés	<i>Becsült vadállomány (ezer db)</i>				
	2008	2009	2010	2011	2012
Gímszarvas	85,1	87,1	92,6	94,1	96,5
Dámszarvas	25,9	26,7	30,0	30,4	33,2
Őz	340,4	349,6	366,6	355,6	365,6
Muflon	9,9	10,5	10,9	11,5	12,2
Vaddisznó	95,6	99,3	106,7	105,8	109,8
Mezei nyúl	522,9	523,8	538,7	454,5	497,1
Fácán	790,4	795,4	761,7	612,8	678,8
Vadállomány hasznosítás, teríték (ezer db)					
Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
	2008	2009	2010	2011	2012
Gímszarvas	36,2	39,3	41,1	48,2	48,8
Dámszarvas	9,7	10,5	10,8	11,7	12,0
Őz	86,1	89,8	88,6	94,3	95,9
Muflon	2,9	3,1	3,4	3,5	3,8
Vaddisznó	94,4	111,2	112,4	130,0	157,1
Mezei nyúl	104,0	107,0	307,0	376,0	331,0
Fácán	421,0	378,0	307,0	376,0	331,0
Pénzügyi adatok (millió Ft)					
Bevétel	16 604	15 869	16 370	18 666	20 002
Összes kiadás	16 161	15 707	15 972	17 197	18 638
ebből:					
- munkabér	3 852	3 971	3 820	4 005	4 319
- vadgazdálkodás	7 292	6 747	6 389	7 033	7 625
- mezőgazdasági vadkár	1 559	1 437	2 142	2 236	2 526
- erdei vadkár	127	118	141	157	143
- egyéb kiadások	3 330	3 434	3 480	3 765	4 027

Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár

25. A természetes vizek és víztározók halzsákmánya 2012-ben

Szektor	Hektár	Zsákmány (tonna)			
		Nemes hal	Fehérhal	Összesen	ebből: étkezési célra
Balaton, Kis-Balaton	62 842	159	122	281	251
Egyéb állami	3 884	432	4	436	433
Mezőgazdasági szervezetek	3 860	2	14	16	16
Önkormányzatok	1 847	0,2	0,1	0,3	0,3
Halászati szervezetek, Kft.-k	32 428	618	287	905	704
Horgász-szervezetek	32 976				
- üzemi halászat		203	48	251	96
- horgász-zsákmány		3 619	1 122	4 741	4 741
Kistermelők	3 573	70	17	87	53
Összesen:	141 237	5 103	1 614	66 717	6 294
2011. évi mutatók	140 989	5 461	1 587	7 047	6 790
2012/2011-es arány (%)	99,82	107,01	98,32	104,91	107,88

Forrás:Országos Halászati Adattár

26. A tógazdasági haltermelés szektoronkénti megoszlása 2012-ben

Megnevezés	Üzemelt tóterület, ha	Lehalászás összesen*, tonna	- ebből: étkezési hal összesen tonna
Állami gazdálkodó szervezetek	3 968	3 212	2 401
Mezőgazdasági Szövetkezetek	1 108	412	372
Halászati szövetkezetek	366	231	61
Horgász szervezetek	928	728	434
Más társas vállalkozások	16 920	12 596	8 559
Egyéb	2 792	1 931	1 336
Összesen	26 083	19 111	13 163

*Intenzív termelés nélkül

Forrás: AKI

27. A halászat fontosabb termelési adatai

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
Tógazdaságok és intenzív üzemek					
Halastó-üzemelt terület (hektár)	24 248	23 967	23 639	24 364	26 083
Étkezési haltermelés (tonna)	15 687	14 825	14 244	16 348	15 512
Természetes vizek és víztározók					
Hasznosított terület (hektár)	139 515	140 647	140 402	140 989	141 237
Teljes zsákmány (tonna)	7 394	6 364	6 216	7 047	6 717
Ebből étkezési hal (tonna)	7 027	6 098	6 006	6 790	6 294
Összes étkezési hal (tonna)	22 714	20 923	20 250	22 654	21 806

Forrás: AKI és Országos Halászati Adattár

28. A mezőgazdasági beruházások teljesítményértéke és volumen változása

<i>Folyó áron, milliárd forint</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
Nemzetgazdaság összesen	4 942 419	4 659 670	4 505 735	4 390 857	4 167 689
ebből: mezőgazdasági	215 838	255 451	202 579	237 187	230 564
Gép és jármű összesen	112 087	129 249	83 321	108 031	107 567
Gép összesen	82 914	96 068	63 229	83 859	75 384
- ebből: belföldi gép	45 235	52 418	34 006	44 208	34 957
import gép	37 679	43 651	29 223	39 651	40 427
Jármű összesen	29 173	33 181	20 092	24 172	32 184
- ebből: belföldi jármű	12 121	13 684	10 668	9 855	10 509
import jármű	17 051	19 496	9 424	14 317	21 674
Épület	56 840	77 109	60 571	70 858	62 990
Ültetvény	11 214	11 398	17 053	14 593	11 743
Tenyészállat	33 496	36 561	40 243	42 731	47 152
Föld, telek, öntözés	2 201	1 134	1 392	974	1 111
<i>Volumenindex, előző év=100</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
Nemzetgazdaság összesen	100,4	91,9	95,0	95,4	94,8
ebből: mezőgazdasági	111,8	113,9	77,6	114,5	97,6
Gép és jármű összesen	110,3	113,2	63,6	124,6	105,6
Gép összesen	107,0	115,5	65,1	126,4	96,2
- ebből: belföldi gép	102,3	123,5	64,0	124,9	92,2
import gép	113,1	107,2	66,4	128,1	99,9
Jármű összesen	120,9	106,9	59,3	118,7	137,3
- ebből: belföldi jármű	90,8	123,2	76,1	92,4	124,9
import jármű	158,3	97,8	47,5	147,6	144,3
Épület	135,4	131,3	77,1	114,2	92,0
Ültetvény	77,7	100,0	147,6	85,2	73,6
Tenyészállat	100,4	97,1	104,1	107,1	96,7
Föld, telek, öntözés	130,1	49,0	119,4	68,6	99,6

⁺Előzetes adatok

Forrás: KSH

29. A mezőgazdasági beruházások ár- és értékindexe

<i>Árindex, előző év=100</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
Nemzetgazdaság összesen	103,1	102,6	101,7	102,1	102,2
ebből: mezőgazdasági	106,6	103,9	102,1	79,3	102,6
Gép és jármű összesen	107,3	101,9	101,4	64,5	102,1
Gép összesen	108,2	100,3	101,1	65,8	102,7
- ebből: belföldi gép	101,2	93,8	101,4	64,9	100,5
import gép	119,2	108,1	100,8	66,9	104,8
Jármű összesen	104,3	106,4	102,1	60,6	100,4
- ebből: belföldi jármű	108,7	91,6	102,4	78,0	99,8
import jármű	99,4	116,9	101,8	48,3	100,8
Épület	105,9	103,3	101,8	78,6	102,6
Ültetvény	105,3	101,6	101,4	149,6	102,9
Tenyészállat	106,0	112,4	105,7	110,1	103,7
Föld, telek, öntözés	106,0	105,2	102,8	122,8	103,2
<i>Értékindex, előző év=100</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
Nemzetgazdaság összesen	103,6	94,3	96,7	97,5	96,8
ebből: mezőgazdasági	119,1	118,4	79,3	117,1	100,2
Gép és jármű összesen	118,3	115,3	64,5	129,7	107,9
Gép összesen	115,8	115,9	65,8	132,6	98,7
- ebből: belföldi gép	103,5	115,9	64,9	130,0	92,6
import gép	134,9	115,8	66,9	135,7	104,7
Jármű összesen	126,2	113,7	60,6	120,3	137,9
- ebből: belföldi jármű	98,6	112,9	78,0	92,4	124,6
import jármű	157,4	114,3	48,3	151,9	145,4
Épület	143,4	135,7	78,6	117,0	94,4
Ültetvény	81,8	101,6	149,6	85,6	75,7
Tenyészállat	106,5	109,2	110,1	106,2	100,3
Föld, telek, öntözés	138,0	51,5	122,8	70,0	102,7

⁺Előzetes adatok

Forrás: KSH

30. Az élelmiszeripari beruházások teljesítményértéke és volumen változása

<i>Folyó áron, millió forint</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
Nemzetgazdaság összesen	4 942 419	4 659 670	4 505 735	4 390 857	4 167 689
ebből: élelmiszeripari	96 844	87 303	98 184	109 249	104 491
Gép és jármű összesen	69 065	63 175	69 421	72 185	75 410
Gép összesen	60 104	57 132	61 430	66 027	68 649
- ebből: belföldi gép	36 600	33 073	33 302	34 469	28 837
import gép	23 503	24 059	28 128	31 557	39 812
Jármű összesen	8 962	6 043	7 991	6 158	6 761
- ebből: belföldi jármű	5 179	3 213	5 308	3 832	3 784
import jármű	3 783	2 830	2 683	2 327	2 977
Épület	27 183	23 223	27 616	36 072	28 306
<i>Volumenindex, előző év=100</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺
Nemzetgazdaság összesen	100,4	91,9	95,0	95,4	94,8
ebből: élelmiszeripari	81,1	88,5	111,0	108,7	91,3
Gép és jármű összesen	87,4	90,1	108,4	101,6	104,8
Gép összesen	82,2	91,8	106,0	104,6	106,4
- ebből: belföldi gép	84,7	90,4	98,7	102,1	85,2
import gép	78,6	93,9	116,2	107,3	129,8
Jármű összesen	151,5	76,2	131,3	77,7	90,6
- ebből: belföldi jármű	174,8	83,5	163,4	74,0	86,4
import jármű	128,1	69,3	94,6	84,7	96,5
Épület	68,9	83,1	117,4	127,6	68,2

⁺Előzetes adatok

Forrás: KSH

31. Az élelmiszeripari beruházások ár- és értékindexe

<i>Árindex, előző év=100</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012 [†]
Nemzetgazdaság összesen	103,1	102,6	101,7	102,1	102,2
ebből: élelmiszeripari	96,9	101,9	101,3	102,3	102,5
Gép és jármű összesen	92,8	101,6	101,4	102,4	102,2
Gép összesen	96,0	103,5	101,4	102,8	103,0
- ebből: belföldi gép	92,7	100,0	102,0	101,4	100,0
import gép	101,2	109,0	100,6	104,5	106,5
Jármű összesen	65,5	88,5	100,7	99,1	95,9
- ebből: belföldi jármű	56,1	74,3	101,1	97,5	94,2
import jármű	78,7	108,0	100,2	102,4	98,3
Épület	106,1	102,8	101,3	102,4	103,0
<i>Értékindex, előző év=100</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012 [†]
Nemzetgazdaság összesen	103,6	94,3	96,7	97,5	96,8
ebből: élelmiszeripari	78,5	90,1	112,5	111,3	93,6
Gép és jármű összesen	81,0	91,5	109,9	104,0	107,1
Gép összesen	78,9	95,1	107,5	107,5	109,6
- ebből: belföldi gép	78,4	90,4	100,7	103,5	85,2
import gép	79,6	102,4	116,9	112,2	138,3
Jármű összesen	99,2	67,4	132,2	77,1	86,8
- ebből: belföldi jármű	98,1	62,0	165,2	72,2	81,4
import jármű	100,8	74,8	94,8	86,7	94,9
Épület	73,1	85,4	118,9	130,6	70,3

[†]Előzetes adatok

Forrás: KSH

32. Az élelmiszeripar beruházásainak teljesítményértéke szakágazatok szerint (folyó áron)¹

(millió forint)

Szakágazat	2008	2009	2010	2011	2012 [*]
Húsfeldolgozás,- tartósítás	3 655	3 631	5 986	6 527	6 026
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	4 119	3 956	4 824	6 778	4 127
Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	4 545	3 745	3 886	4 618	5 297
Halfeldolgozás, tartósítás	10	11	15	467	4
Gyümölcs-,zöldségfeldolgozás, tartósítás	7 234	9 275	8 225	7 618	7 086
Olaj gyártása	2 524	1 666	1 337	808	1 692
Tejtermék gyártása	7 160	6 422	7 368	6 446	4 138
Malomipari termék gyártása	3 046	3 178	6 358	2 481	935
Kenyér; friss pékáru gyártása	5 462	5 317	5 836	4 021	5 848
Tartósított lisztes áru gyártása	3 983	4 365	3 507	4 399	6 017
Tésztafélék gyártása	1 024	1 159	867	880	2 561
Takarmány gyártása	4 125	4 608	6 959	4 772	3 393
Cukorgyártás	742	474
Édesség gyártása	2 428	1 704	2 958	1 590	2 095
Tea, kávé feldolgozása	2 766	3 306	6 351	8 716	11 190
Desztillált szeszes ital gyártása	1 187	1 841	1 208	1 881	1 811
Szőlőbor termelése	3 391	5 198	6 431	7 267	5 438
Sörgyártás	6 801	2 696	3 519	3 324	4 749
Üdítőital, ásványvíz gyártása	8 929	5 119	4 568	9 116	5 021
Dohánytermékek gyártása	2 318	1 585	4 924	1 296	3 712
Egyéb	10 317	7 911	4 468	22 760	19 304
Összesen	85 768	77 168	89 597	105 765	100 444

*Előzetes adatok

Forrás: KSH

¹ A 4 fő feletti vállalkozások, valamint valamennyi költségvetési, társadalombiztosítási és a megfigyelésbe bevont nonprofit szervezet adatai.

33. A főbb termékek felvásárlási átlagára

Termékek	2008	2009	2010	2011	2012 ⁺⁾
Búza, Ft/t	40 095	29 872	39 241	51 168	60 425
Árpa, Ft/t	36 052	26 715	29 316	49 781	54 762
Kukorica, Ft/t	29 953	29 179	37 591	48 964	56 697
Napraforgómag, Ft/t	80 363	59 198	90 439	109 262	134 078
Repce, Ft/t	104 102	71 592	80 417	119 332	140 487
Burgonya, Ft/t	39 110	48 063	69 286	52 282	50 747
Fejeskáposzta, Ft/kg	61	50	76	47	61
Vöröshagyma, Ft/kg	45	57	76	61	52
Zöldbab, Ft/kg	61	59	61	66	70
Zöldborsó (szemes súlyban), Ft/kg	74	68	64	78	88
Paradicsom, Ft/kg	54	40	79	51	141
Zöldpaprika, Ft/kg	173	137	189	135	177
Borszőlő, Ft/kg	64	51	73	85	100
Alma, Ft/kg	17	13	33	38	33
Körte, Ft/kg	58	50	76	66	81
Sárgabarack, Ft/kg	100	74	139	146	213
Őszibarack, Ft/kg	59	50	56	52	58
Vágósertés ^{a)} , Ft/kg	306	315	296	330	388
Vágómarha ^{b)} , Ft/kg	303	327	356	507	520
Vágóbaromfi, Ft/kg	286	263	262	301	322
Tehéntej, Ft/liter	83	61	72	87	88
Tyúktojás, Ft/db	18	20	19	19	25

Forrás: KSH

⁺⁾ Előzetes adat.

^{a)} Süldő és malac nélkül.

^{b)} Vágóborjú nélkül.

34. A mezőgazdasági termékek termelői árindexe

Termék	2008	2009	2010	2011	2012 ^{†)}
<i>2005 = 100,0</i>					
Növénytermesztési és kertészeti termékek	145,4	126,9	161,9	196,8	231,7
Gabonafélék	158,3	135,8	180,0	234,1	279,6
ebből: kukorica	137,0	131,7	177,2	225,9	271,1
ebből: búza	191,6	144,3	192,8	246,4	293,5
Ipari növények	132,3	113,6	126,2	168,1	193,2
ebből: repce	210,7	143,9	163,3	241,4	284,7
ebből: napraforgó	166,0	135,2	178,5	204,0	242,3
Zöldségfélék	131,7	122,6	149,4	131,7	159,4
Gyümölcsök	113,1	91,3	138,1	161,8	177,4
Élő állatok, állati termékek	121,5	115,9	118,0	136,1	151,1
Mezőgazdasági termékek összesen	134,9	122,1	142,6	170,1	196,3
<i>előző év = 100,0</i>					
Növénytermesztési és kertészeti termékek	85,6	87,3	127,6	121,6	117,8
Gabonafélék	76,4	85,8	132,5	130,1	119,4
ebből: kukorica	63,0	96,1	134,5	127,5	120,0
ebből: búza	91,3	75,3	133,6	127,8	119,1
Ipari növények	111,9	85,9	111,1	133,2	114,9
ebből: repce	162,2	68,3	113,5	147,8	117,9
ebből: napraforgó	91,5	81,4	132,0	114,3	118,8
Zöldségfélék	108,0	93,1	121,9	88,2	121,0
Gyümölcsök	74,0	80,7	151,3	117,1	109,6
Élő állatok, állati termékek	113,6	95,4	101,8	115,3	111,0
Mezőgazdasági termékek összesen	97,3	90,5	116,8	119,3	115,4

Forrás: KSH
^{†)} Előzetes adat.

35. A mezőgazdasági ráfordítások árindexe

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
Mezőgazdasági ráfordítások árindexei	137,3	129,3	135,0	152,4	162,8
<i>2005 = 100</i>					
Folyó termelő felhasználás	140,5	130,7	136,7	156,8	168,3
Vetőmagok	126,7	122,4	125,0	141,1	149,4
Energia	130,9	124,1	142,7	161,1	171,6
Műtrágya	208,0	184,6	164,4	203,2	225,4
Növényvédő szerek	111,4	116,7	118,7	118,0	127,8
Takarmány	160,7	132,3	141,7	180,8	197,5
Gépek fenntartása és javítása	109,8	115,3	119,5	122,2	126,9
Épületek fenntartása és javítása	120,8	125,9	128,6	130,5	133,0
Állatgyógyászati készítmények	121,2	132,5	138,5	141,5	148,1
Egyéb költségek	118,1	123,9	128,1	130,9	135,2
Mezőgazdasági beruházások	116,6	120,0	123,8	122,8	125,8
Gépek	116,6	120,1	125,9	122,5	126,0
Épületek	116,9	120,3	121,4	124,0	126,2
Agrárrolló	98,3	94,4	105,6	111,6	120,6
Mezőgazdasági ráfordítások árindexei	115,0	94,2	104,4	112,9	106,8
<i>előző év = 100</i>					
Folyó termelő felhasználás	116,6	93,0	104,6	114,7	107,3
Vetőmagok	112,4	96,6	102,1	112,9	105,9
Energia	115,6	94,8	115,0	112,9	106,5
Műtrágya	160,9	88,8	89,1	123,6	110,9
Növényvédő szerek	105,1	104,8	101,7	99,4	108,3
Takarmány	121,1	82,3	107,1	127,6	109,2
Gépek fenntartása és javítása	102,8	105,0	103,6	102,3	103,8
Épületek fenntartása és javítása	105,3	104,2	102,1	101,5	101,9
Állatgyógyászati készítmények	105,7	109,3	104,5	102,2	104,7
Egyéb költségek	106,0	104,9	103,4	102,2	103,3
Mezőgazdasági beruházások	104,8	102,9	103,2	99,2	102,4
Gépek	103,9	103,0	104,8	97,3	102,9
Épületek	105,8	102,9	100,8	102,1	101,8
Agrárrolló	84,6	96,1	111,9	105,7	108,1

Forrás: KSH

36. Egyes termékek éves fogyasztói átlagára

Termék	2008	2009	2010	2011	2012
	évben, forint				
Sertéscomb, csont és csülök nélkül, kg	1 090	1 160	1 110	1 150	1 280
Rostélyos, csontos, kg	1 280	1 390	1 440	1 540	1 740
Bontott csirke, kg	706	735	729	742	781
Szárazkolbász, kg	2 980	3 280	3 360	3 370	3 530
Párizsi, kg	890	995	1 030	1 080	1 200
Tojás, 10 db	300	310	320	310	420
Pasztörözött tej, 2,8 %-os zsírtartalom, liter	219	201	201	226	231
Trappista tömbsajt, kg	1 560	1 270	1 400	1 540	1 570
Tejföl, 20% zsírtartalom, 0,175 l műanyag pohárban, db	126	119	124	132	128
Sertészsír, kg ¹	440	564	534	554	410
Csemege szalonna, füstölt, kg	1 010	1 150	1 170	1 190	1 330
Napraforgó étolaj, 1 literes műanyag flakonban,	494	420	405	490	495
Finomliszt, kg	134	123	122	172	165
Hántolt rizs, fényezetlen, kg	278	333	301	293	301
Kenyér, házi jellegű, kg	293	293	295	321	326
Normál kristálycukor, kg	209	215	192	300	300
Pörkölt kávé, 250 g-os, csomag	513	549	574	671	753
Fehér asztali bor, 2 liter	445	457	451	467	546
Világos hazai sör, 0,5 l, palack	141	155	172	176	185
Gyümölcsaromával ízesített szeszesital, 0,2 l, palack	485	521	590	599	668
Sopiane cigaretta, multifilteres, rövid, 19 db, csomag	502	547	602	557	690

¹⁾ 2012-től 500 gr

Forrás: KSH

37. A kivitel termékszerkezetének alakulása

millió euró

Árucsoport	2008	2009	2010	2011	2012
Élő állatok	220,5	232,0	278,9	367,1	359,2
Hús, vágási melléktermék és belsőség	718,1	667,5	829,2	980,4	984,4
Halak, édesvízi állatok	4,1	10,3	12,0	19,0	17,8
Tejtermékek és egyéb élelmezési célra alkalmas állati eredetű élelmiszer	261,3	211,1	250,8	323,0	340,8
Egyéb állati termék	46,1	35,6	50,9	63,7	78,9
Növényi termékek	28,3	30,8	31,4	46,3	51,0
Zöldségfélék	187,4	163,9	192,4	211,8	229,8
Gyümölcs, dió, citrusfélék	122,1	114,8	128,8	152,4	135,6
Kávé, tea, fűszer	44,6	64,0	65,6	95,6	120,1
Gabonafélék	1 275,7	931,5	1 097,5	1 364,1	1 507,2
Malomipari termékek	103,4	91,2	84,5	107,4	104,6
Olajos mag, takarmány	499,2	489,9	499,6	612,3	710,0
Növényi nedv és -kivonat	1,5	1,3	1,1	1,0	1,1
Egyéb növényi termékek	5,2	2,7	2,8	4,1	4,5
Állati, növényi zsír	225,1	188,1	228,0	365,6	521,7
Állati eredetű élelmiszerkészítmény	138,1	135,8	146,0	170,9	176,7
Cukor, cukorkaárúk	225,6	216,1	289,1	371,8	427,7
Kakaó, készítményei	69,1	56,5	76,8	77,2	92,8
Cukrászati termék	122,3	107,7	116,2	147,8	158,8
Zöldség, gyümölcskészítmény	455,9	384,7	397,4	433,3	505,2
Egyéb ehető készítmény	283,5	265,3	300,5	393,5	427,4
Ital, szesz, ecet	281,7	223,6	269,7	299,9	402,7
Állati takarmány, melléktermék	418,7	415,9	440,1	488,5	599,6
Dohány és termékei	44,4	45,6	53,8	96,5	117,1
Összesen	5 781,8	5 086,0	5 843,2	7 193,1	8 074,6

Forrás: KSH

38. A behozatal termékszerkezetének alakulása

millió euró

Árucsoport	2008	2009	2010	2011	2012
Élő állatok	114,7	139,6	194,4	201,9	205,9
Hús, vágási melléktermék és belsőség	296,4	298,9	323,6	432,0	471,4
Halak, édesvízi állatok	29,2	24,8	26,1	33,2	30,4
Tejtermékek és egyéb élelmezési célra alkalmas állati eredetű élelmiszer	295,3	258,9	329,7	363,5	311,3
Egyéb állati termék	28,3	23,3	21,7	34,7	45,2
Növényi termékek	65,1	61,6	63,0	81,3	83,9
Zöldségfélék	123,9	108,8	141,9	148,8	122,2
Gyümölcs, dió, citrusfélék	227,2	166,4	178,8	210,7	179,9
Kávé, tea, fűszer	94,7	94,1	98,2	118,0	122,6
Gabonafélék	116,7	78,9	83,0	128,3	132,2
Malomipari termékek	28,6	27,4	30,8	72,5	72,0
Olajos mag, takarmány	116,0	75,3	109,4	129,3	206,2
Növényi nedv és -kivonat	10,7	11,4	11,6	13,7	17,8
Egyéb növényi termékek	0,8	0,7	1,2	1,7	1,9
Állati, növényi zsír	228,8	164,9	233,1	286,5	222,2
Állati eredetű élelmiszer- készítmény	120,1	116,8	122,4	146,4	149,6
Cukor, cukorkaárúk	195,9	171,2	177,5	246,0	293,3
Kakaó, készítményei	177,2	160,2	171,4	185,9	186,6
Cukrászati termék	229,0	198,6	200,0	225,2	230,2
Zöldség, gyümölcskészítmény	160,9	138,7	145,1	170,6	154,9
Egyéb ehető készítmény	324,0	312,7	317,0	369,3	364,5
Ital, szesz, ecet	282,7	212,2	216,6	260,4	227,3
Állati takarmány, melléktermék	428,0	339,4	376,1	410,7	453,4
Dohány és termékei	165,8	185,8	137,6	175,0	169,8
Összesen	3 860,2	3 370,7	3 710,6	4 445,7	4 454,7

Forrás: KSH

39. Kiviteli forgalom egyes országokkal és országcsoportokkal

Megnevezés	2011	2012	2011	2012	2012/2011 (%)
	millió euró		% -os megoszlás az összesből		
Kivitel összesen	7 193,1	8 074,6	100,0	100,0	112,3
Európa	6 904,1	7 737,9	96,0	95,8	112,1
EU 27	5 994,5	6 785,5	83,3	84,0	113,2
EU 15	3 276,2	3 956,6	45,5	49,0	120,8
ebből: Ausztria	628,8	744,4	8,7	9,2	118,4
Belgium	122,2	131,2	1,7	1,6	107,3
Franciaország	184,4	181,8	2,6	2,3	98,6
Hollandia	297,5	611,0	4,1	7,6	205,4
Nagy-Britannia	174,1	193,2	2,4	2,4	110,0
Németország	985,6	1 119,3	13,7	13,9	113,6
Olaszország	614,8	679,2	8,5	8,4	100,5
Spanyolország	69,7	87,0	1,0	1,1	124,9
Svédország	44,6	47,6	0,6	0,6	106,6
Új EU tagok	2 718,4	2 828,9	37,8	35,0	104,1
ebből: Bulgária	107,0	114,3	1,5	1,4	106,8
Ciprus	26,6	38,7	0,4	0,5	145,3
Csehország	282,6	307,4	3,9	3,8	108,8
Lengyelország	314,9	356,1	4,4	4,4	113,1
Litvánia	29,2	31,9	0,4	0,4	109,3
Románia	838,1	948,2	11,7	11,7	113,1
Szlovákia	938,1	825,3	13,0	10,2	88,0
Szlovénia	153,1	176,6	2,1	2,2	115,3
EU-n kívüli európai országok	909,5	952,4	12,6	11,8	104,7
ebből: Bosznia-Hercegovina	86,8	104,0	1,2	1,3	119,9
Horvátország	125,0	135,8	1,7	1,7	108,6
Oroszország	192,3	214,3	2,7	2,7	111,4
Svájc	67,4	74,3	0,9	0,9	110,2
Szerbia	53,3	73,0	0,7	0,9	137,0
Törökország	165,1	116,2	2,3	1,4	70,4
Ukrajna	150,1	159,4	2,1	2,0	106,2
Ázsia	229,6	261,5	3,2	3,2	113,9
ebből: Izrael	16,8	12,0	0,2	0,1	71,7
Japán	77,5	87,5	1,1	1,1	113,0
Afrika	11,7	19,2	0,2	0,2	164,0
Amerika	42,1	49,0	0,6	0,6	116,4
ebből: USA	32,3	34,4	0,4	0,4	106,4
Ausztrália és Óceánia	5,7	6,9	0,1	0,1	120,8

Forrás: KSH

40. Behozatali forgalom* egyes országokkal és országcsoportokkal

Megnevezés	2011	2012	2011	2012	2012/2011 (%)
	millió euró		% -os megoszlás az összesből		
Behozatal összesen	4 445,7	4 454,7	100,0	100,0	100,2
Európa	4 298,4	4 293,5	96,7	96,4	99,9
EU 27	4 091,0	4 053,8	92,0	91,0	99,1
EU 15	2 574,6	2 459,1	57,9	55,2	95,5
ebből: Ausztria	390,3	367,0	8,8	8,2	94,0
Belgium	99,8	100,1	2,2	2,2	100,3
Dánia	39,8	42,5	0,9	1,0	106,8
Franciaország	182,2	192,7	4,1	4,3	105,8
Görögország	26,6	20,8	0,6	0,5	78,2
Hollandia	418,4	368,7	9,4	8,3	88,1
Nagy-Britannia	109,2	97,3	2,5	2,2	89,1
Németország	916,8	893,4	20,6	20,1	97,4
Olaszország	240,1	229,6	5,4	5,2	95,7
Spanyolország	82,3	88,2	1,9	2,0	107,2
Svédország	19,0	19,5	0,4	0,4	102,8
Új EU tagok	1 516,3	1 594,7	34,1	35,8	105,2
ebből: Csehország	185,9	207,7	4,2	4,7	111,8
Lengyelország	499,7	534,8	11,2	12,0	107,0
Románia	216,8	177,9	4,9	4,0	82,1
Szlovákia	464,8	526,6	10,5	11,8	113,3
Szlovénia	105,1	111,1	2,4	2,5	105,7
EU-n kívüli európai országok	207,4	239,7	4,7	5,4	115,6
ebből: Horvátország	60,2	77,9	1,4	1,7	129,4
Szerbia	70,6	79,5	1,6	1,8	112,6
Törökország	16,1	18,1	0,4	0,4	112,6
Ukrajna	33,5	49,4	0,8	1,1	147,4
Ázsia	57,7	59,9	1,3	1,3	103,8
ebből: Kína	14,0	14,6	0,3	0,3	104,2
Thaiföld	3,4	3,1	0,1	0,1	92,2
Afrika	13,2	22,8	0,3	0,5	171,9
Amerika	75,1	77,5	1,7	1,7	103,2
ebből: Argentína	6,5	4,9	0,1	0,1	75,8
Brazília	30,0	31,5	0,7	0,7	104,9
USA	29,4	30,6	0,7	0,7	103,9
Ausztrália és Óceánia	1,3	1,0	0,0	0,0	79,6

Forrás: KSH

* feladó ország szerint összeállítva

41. A külkereskedelmi forgalom egyenlege és megoszlása a termékek feldolgozottsági foka szerint

<i>A külkereskedelmi forgalom értéke a termékek feldolgozottsági foka szerint, (ezer euro)</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Teljes forgalom	1 921 586	1 715 403	2 132 686	2 747 428	3 619 942
ebből: nyersanyag	1 506 296	1 280 319	1 428 823	1 796 749	2 008 746
félkész termék	388 322	382 570	477 395	649 138	943 677
feldolgozott termék	26 968	52515	226 468	301 541	673 571
<i>A külkereskedelmi forgalom megoszlása a termékek feldolgozottsági foka szerint, %</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Teljes forgalom	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
ebből: nyersanyag	78,4	74,6	67,0	65,4	55,5
félkész termék	20,2	22,3	22,4	23,6	26,1
feldolgozott termék	1,4	3,1	10,6	11,0	18,4
<i>A kiviteli forgalom értéke a termékek feldolgozottsági foka szerint, (ezer euro)</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Export összesen	5 781 801	5 086 000	5 843 247	7 193 142	8 074 619
ebből: nyersanyag	2 296 230	1 940 210	2 211 151	2 740 592	2 985 200
félkész termék	1 627 301	1 463 596	1 766 713	2 255 450	2 598 688
feldolgozott termék	1 858 270	1 682 194	1 865 383	2 197 100	2 490 731
<i>A kiviteli forgalom megoszlása a termékek feldolgozottsági foka szerint, %</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Export összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
ebből: nyersanyag	39,7	38,1	37,8	38,1	37,0
félkész termék	28,1	28,8	30,2	31,4	32,2
feldolgozott termék	32,1	33,1	31,9	30,5	30,8
<i>A behozatali forgalom értéke a termékek feldolgozottsági foka szerint, (ezer euro)</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Import összesen	3 860 214	3 370 597	3 710 560	4 445 714	4 454 676
ebből: nyersanyag	789 934	659 892	782 328	943 843	976 454
félkész termék	1 238 979	1 081 026	1 289 318	1 606 312	1 655 010
feldolgozott termék	1 831 302	1 629 679	1 638 915	1 895 559	1 823 212
<i>A behozatali forgalom megoszlása a termékek feldolgozottsági foka szerint, %</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Import összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
ebből: nyersanyag	20,5	19,6	21,1	21,2	21,9
félkész termék	32,1	32,1	34,7	36,1	37,2
feldolgozott termék	47,4	48,3	44,2	42,6	40,9

Forrás: AKI, KSH

42. Az agrár-külkereskedelem indexei a nemzetgazdaság tükrében*

<i>Agrár-export</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Értékindex	112,3
Volumenindex	109,7
Árindex	102,3
Cserearány	99,3
<i>Agrár-import</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Értékindex	100,2
Volumenindex	97,3
Árindex	103,0
Cserearány	99,3
<i>Nemzetgazdasági-export</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Értékindex	106,3	89,9	118,8	113,5	103,6
Volumenindex	104,2	87,3	116,9	109,9	100,7
Árindex	100,4	103,0	101,6	103,3	102,9
Cserearány	98,3	101,8	99,9	98,4	98,7
<i>Nemzetgazdasági-import</i>					
	2008	2009	2010	2011	2012
Értékindex	106,5	83,9	117,1	112,0	104,2
Volumenindex	104,3	82,9	115,1	106,7	99,9
Árindex	102,1	101,2	101,7	105,0	104,3
Cserearány	98,3	101,8	99,9	98,4	98,7

Forrás: AKI, KSH

*A nemzetgazdasági export és import adatok a - forintban mért - külkereskedelmi termékforgalomra vonatkoznak.

43. Egyes agrártermékek kivitelének alakulása

Termékcsoport	2011			2012			Árváltozás %
	Mennyiség	Érték	Átlagár	Mennyiség	Érték	Átlagár	
	(ezer tonna)	(millió euró)	(euró/t)	(ezer tonna)	(millió euró)	(euró/t)	(2011 = 100)
Kukorica	3 964	941	237	4 676	1 078	231	97,1
Baromfi hús frissen hűtve, fagyasztva	180	478	2 660	195	498	2 548	95,8
Állatok etetésére szolgáló készítmény	534	422	790	597	471	788	99,8
Napraforgómag-, pórsáfrány-, és gyapotmagolaj, finomítva is	273	299	1 096	420	446	1 060	96,7
Napraforgómag	429	220	514	637	339	533	103,8
Búza és kétszeres (búza és rozs 2:1 keveréke)	1 415	301	213	1 478	336	227	106,8
Sertéshús frissen, hűtve vagy fagyasztva	161	352	2 184	143	335	2 337	107,0
Repce, vagy olajrepce-mag	643	307	478	579	286	494	103,3
Zöldség ecet vagy ecetsav nélkül tartósítva, nem fagyasztva	225	216	959	234	236	1 007	105,0
Nád- vagy répacukor és vegytiszta szacharóz	234	182	778	282	220	781	100,3
Etilalkohol és más szesz	115	81	700	246	178	727	103,8
Tej és tejszín nem sűrítve, édesítő hozzáadása nélkül	480	164	341	463	155	335	98,2
Másutt nem említett élelmiszerkészítmény	32	115	3 554	40	149	3 771	106,1
Élő szarvasmarhafélék	65	205	3 134	46	145	3 121	99,6
Tejcukor, malátacukor, szőlőcukor, gyümölcscukor, műméz, égetett cukor	289	97	334	328	140	426	127,6
Más módon elkészített vagy tartósított gyümölcs és növényrész alkohollal is.	78	95	1 227	84	120	1 418	115,6
Víz, ásványvíz és szénsavas víz édesítőszer hozzáadásával, vagy ízesítve	204	106	519	223	117	527	101,5
Más elkészített, konzervált hús, vágási melléktermék, belsőség	29	107	3 631	30	111	3 638	100,2
Élő sertés	48	66	1 387	68	109	1 621	116,9
Gyümölcsle (must) és zöldséglé nem erjesztve, cukor hozzáadásával is	72	78	1 080	93	105	1 135	105,1
Szivar, szivarka, cigaretta dohányból és dohánypótlókból	8	87	10 233	8	98	12 090	118,1
Kávé nyersen, pörköelve, koffeinmentesen, valódi kávé is tart. pótkávé	16	68	4 264	22	94	4 372	102,5
Csokoládé- és kakaótartalmú más élelmiszerkészítmény	22	75	3 332	25	92	3 646	109,4
Kenyér cukrászsütemény, kalács és más pékáru	45	84	1 874	49	90	1 852	98,8

Forrás: AKI

44. Egyes agrártermékek behozatalának alakulása

Termékcsoport	2011			2012			Árváltozás %
	Mennyiség	Érték	Átlagár	Mennyiség	Érték	Átlagár	
	(ezer tonna)	(millió euró)	(euró/t)	(ezer tonna)	(millió euró)	(euró/t)	(2011 = 100)
Sertéshús frissen, hűtve vagy fagyasztva	143	266	1 862	149	327	2 187	117,5
Szójababolaj kivonásakor keletkező olajpogácsa	672	215	320	616	242	393	122,8
Nád- vagy répacukor és vegytiszta szacharóz	291	177	608	335	230	687	112,9
Másutt nem említett élelmiszerkészítmény	61	197	3 215	61	189	3 091	96,1
Csokoládé- és kakaótartalmú más élelmiszerkészítmény	48	154	3 222	49	157	3 227	100,2
Állatok etetésére szolgáló készítmény	149	136	916	167	140	835	91,2
Kenyér cukrászsütemény, kalács és más pékáru	67	134	2 012	63	131	2 084	103,6
Sajt és túró	46	144	3 156	43	130	3 051	96,7
Kávé nyersen, pörköelve, koffeinmentesen, valódi kávét is tartalmazó pótkávé	22	90	4 140	31	97	3 130	75,6
Szivar, szivarka, cigaretta dohányból és dohánypótlóból	10	87	8 542	10	91	9 223	108,0
Élő szarvasmarhafélék	32	87	2 731	28	80	2 817	103,2
Élő sertés	61	82	1 352	45	79	1 771	131,0
Kukorica	125	70	563	175	76	435	77,3
Napraforgómag	68	39	576	98	68	701	121,6
Más elkészített, konzervált hús, vágási melléktermék, belsőség	28	65	2 296	31	65	2 084	90,8
Tej és tejszín nem sűrítve, édesítő hozzáadása nélkül	189	101	533	129	65	502	94,2
Kávé- teakivonat, ezeken alapuló készítmények, pótkávé és kivonata	14	69	5 133	13	64	4 910	95,7
Margarin, étkezési növényi olaj	68	68	993	64	63	976	98,3
Repce-, vagy olajrepcemag	39	21	546	111	61	550	100,6
Lisztből, darából, keményítőből előállított élelmiszer készítmény alacsony kakaótartalommal	33	55	1 659	34	60	1 779	107,3
Víz, ásványvíz és szénsavas víz édesítőszer hozzáadásával, vagy ízesítve, egyéb alkoholmentes ital	172	81	470	126	59	469	99,8
Kolbász, téliszalámi és más szalámi	20	51	2 570	19	51	2 756	107,2
Banán frissen vagy szárítva	96	61	636	72	51	703	110,5
Más élő növény, dugvány, oltvány és gombacsíra	34	50	1 483	40	51	1 256	84,6
Feldolgozatlan dohány, dohányhulladék	11	55	5 018	12	50	4 308	85,8

Forrás: AKI

45. Foglalkoztatás

Megnevezés	2008	2009	2010	2011	2012
	TEÁOR '08 szerint				
<i>A foglalkoztatottak száma, ezer fő</i>					
Ágazatok összesen	3 879,4	3 781,9	3 781,2	3 811,9	3 877,9
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	169,2	175,8	171,8	185,1	200,3
ebből: Erdőgazdálkodás	13,7	15,8	15,5	18,1	20,7
Élelmiszeripar	114,1	117,7	107,6	107,9	110,4
Együtt	283,3	293,5	279,4	293,0	310,7
Részesedési arány, %					
Ágazatok összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	4,4	4,6	4,5	4,9	5,2
ebből: Erdőgazdálkodás	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
Élelmiszeripar	2,9	3,1	2,8	2,8	2,8
Együtt	7,3	7,8	7,4	7,7	8,0

Forrás: KSH, Munkaerő-felmérés

NEMZETKÖZI ADATOK

46. Becsült termelői támogatás (PSE² - mutató) százalékos értéke

Ország	2008	2009	2010	2011	2012*
Ausztrália	4	3	3	3	2,7
Európai Unió	22	23	20	18	19,0
Japán	48	49	53	52	55,9
Új-Zéland	0,6	0,4	0,5	0,8	0,8
Svájc	56	60	54	55	56,6
Egyesült Államok	9	11	8	8	7,1
OECD	21	23	20	19	18,6

*Előzetes adatok
Forrás: OECD

² PSE: Producer Subsidy Equivalent – Termelői Támogatási Egyenérték

47. Az összes gabona termésmennyisége

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	2 525 081	2 496 099	2 476 416	2 587 131	..
EU-15 összesen	227 865	213 454	200 623	203 364	..
EU-27 összesen	316 046	296 266	278 955	290 262	..
Ausztria	5 748	5 144	4 818	5 704	4 876
Bulgária	7 016	6 427	7 136	7 520	6 996
Csehország	8 443	7 832	6 878	8 285	6 596
Dánia	9 074	10 117	8 748	8 794	9 460
Finnország	4 229	4 261	2 989	3 668	3 687
Franciaország	70 246	70 000	65 669	63 825	68 458
Görögország	5 017	4 814	4 098	4 670	..
Lengyelország	27 664	29 827	27 228	26 767	28 544
Magyarország	16 841	13 590	12 262	13 678	10 310
Egyesült Királyság	24 282	21 618	20 946	21 485	19 515
Németország	50 105	49 748	44 039	41 920	45 397
Olaszország	20 459	15 892	16 941	18 226	17 133
Románia	16 826	14 873	16 713	20 842	12 621
Spanyolország	24 180	17 827	19 869	21 981	17 293
Szlovákia	4 137	3 330	2 571	3 714	3 036
Oroszország	106 418	95 616	59 624	91 825	..
Ukrajna	52 740	45 406	38 679	56 256	..
Japán	12 151	9 343	9 234	9 352	..
Kínai Népköztársaság	479 978	483 277	497 943	520 812	..
Kanada	56 031	49 552	45 651	47 211	..
USA	403 541	419 381	401 670	386 788	..
Ausztrália	35 211	34 500	33 506	39 992	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

48. A búza termésmennyisége

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	683 218	686 795	653 355	704 080	..
EU-15 összesen	114 150	105 449			
EU-27 összesen	150 596	138 363			
Ausztria	1 690	1 523	1 518	1 782	1 276
Belgium	1 944	1 978	1 913	1 688	1 809
Bulgária	4 632	3 977	4 095	4 459	4 455
Csehország	4 691	4 358	4 162	4 913	3 519
Dánia	5 019	5 940	5 060	4 831	4 525
Franciaország	39 002	38 325	40 760	38 021	40 301
Görögország	1 939	1 830	1 663	1 702	
Lengyelország	9 275	9 790	9 408	9 339	8 608
Magyarország	5 631	4 419	3 745	4 107	3 972
Egyesült Királyság	17 227	14 076	14 878	15 257	13 261
Németország	25 989	25 190	23 783	22 783	22 409
Olaszország	8 859	6 341	6 850	6 686	7 767
Románia	7 181	5 203	5 812	7 132	5 114
Spanyolország	6 832	4 773	5 941	7 777	5 093
Szlovákia	1 820	1 538	1 185	1 631	1 275
Oroszország	63 765	61 740	41 508	56 240	..
Törökország	17 789	20 520	23 118	21 807	49 807
Ukrajna	25 885	20 886	16 851	22 324	..
India	78 570	80 679	80 804	86 874	..
Kínai Népköztársaság	112 456	115 115	115 181	117 410	..
Kanada	28 611	26 848	23 167	25 261	..
USA	68 016	60 366	60 062	54 413	..
Ausztrália	21 420	21 656	22 138	27 410	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

49. A kukorica termésmennyisége

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	827 490	820 539	850 445	883 460	..
EU-15 összesen	40 991	37 143	35 379	41 691	37 679
EU-27 összesen	62 906	57 822	57 421	68 931	..
Ausztria	2 147	1 891	1 956	2 453	2 351
Bulgária	1 368	1 291	2 047	2 209	1 718
Csehország	793	890	693	1 064	928
Franciaország	16 013	15 300	13 975	15 913	15 614
Görögország	2 472	2 352	1 719	2 166	..
Magyarország	8 897	7 528	6 985	7 992	4 742
Németország	5 106	4 527	4 212	5 184	5 515
Olaszország	9 723	7 878	8 496	9 753	8 195
Románia	7 849	7 973	9 042	11 718	5 949
Spanyolország	3 718	3 498	3 313	4 200	4 115
Szlovákia	1 261	988	921	1 444	1 170
Oroszország	6 682	3 963	3 084	6 962	..
Törökország	4 274	4 250	4 310	4 200	4 600
Ukrajna	11 447	10 486	11 953	22 838	..
India	19 730	16 720	21 726	21 570	..
Kínai Népköztársaság	166 035	164 108	177 541	192 904	..
Egyiptom	7 401	7 686	7 041	6 876	..
Argentína	22 017	13 121	22 677	23 800	..
Brazília	58 933	50 720	55 364	55 660	..
Kanada	10 592	9 561	11 715	10 689	..
Mexikó	24 320	20 143	23 302	17 635	..
USA	307 142	332 549	316 165	313 918	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

50. A repce termésmennyisége

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	57 721	62 529	60 283	62 454	..
EU-15 összesen
EU-27 összesen	19 112	..
Ausztria	175	171	171	180	149
Bulgária	231	236	545	520	271
Csehország	1 049	1 128	1 042	1 046	1 109
Dánia	629	637	580	508	485
Franciaország	4 719	5 584	4 816	5 355	5 483
Lengyelország	2 106	2 497	2 229	1 862	..
Magyarország	655	579	531	527	401
Egyesült Királyság	1 973	1 912	2 230	2 758	2 564
Németország	5 155	6 307	5 698	3 870	4 821
Olaszország	28	51	50	44	25
Románia	673	570	943	739	159
Spanyolország	21	35	36	64	52
Szlovákia	424	387	323	332	213
Oroszország	752	667	670	1 056	..
Törökország	84	112	106	91	110
Ukrajna	2 873	1 873	1 470	1 438	..
Kanada	12 643	12 889	12 773	14 165	..
USA	656	669	1 113	699	..
Ausztrália	1 844	1 920	2 181	2 359	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

51. A napraforgó termésmennyisége

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	36 224	32 868	31 029	40 206	..
EU-15 összesen	..	3 021	2 982	3 841	2 508
EU-27 összesen	7 048	6 946	6 964	8 722	6 841
Bulgária	1 301	1 318	1 536	1 440	1 388
Franciaország	1 608	1 704	1 641	1 882	1 575
Magyarország	1 468	1 256	970	1 375	1 302
Románia	1 170	1 098	1 263	1 789	1 389
Spanyolország	873	870	847	1 090	619
Oroszország	7 350	6 454	5 345	9 697	..
Törökország	992	1 057	1 320	1 335	1 370
Ukrajna	6 526	6 364	6 772	8 671	..
Argentína	4 650	2 483	2 221	3 672	..
USA	1 553	1 377	1 241	925	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

52. A cukorrépa termésmennyisége

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	221 174	228 023	228 748	271 645	..
EU-15 összesen	84 164	97 340	87 399	104 002	64 246
EU-27 összesen	100 924	114 624	103 865	123 130	..
Ausztria	3 091	3 083	3 132	3 456	3 114
Belgium	4 714	5 185	4 465	5 409	4 538
Csehország	2 885	3 038	3 065	3 899	3 869
Dánia	2 187	1 898	2 356	2 700	2 649
Franciaország	30 306	34 913	31 838	37 259	33 374
Hollandia	5 219	5 735	5 280	5 858	5 735
Lengyelország	8 715	10 849	9 973	11 674	..
Magyarország	573	737	819	856	759
Egyesült Királyság	7 641	8 457	6 527	8 504	8 400
Németország	23 003	25 919	23 432	29 578	27 891
Olaszország	3 520	3 308	3 550	3 548	2 501
Románia	707	817	838	661	739
Spanyolország	4 171	4 225	3 535	4 189	3 460
Svédország	1 975	2 406	1 976	2 493	2 177
Szlovákia	679	899	978	1 161	895
Oroszország	28 995	24 892	22 256	47 643	..
Törökország	15 488	16 300	17 942	16 126	15 000
Ukrajna	13 438	10 068	13 749	18 740	..
Japán	4 248	3 649	3 090	3 547	..
Kínai Népköztársaság	10 044	7 179	9 296	10 731	..
USA	24 386	27 019	29 061	26 152	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

53. A burgonya termésmennyisége

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	327 510	333 956	334 263	374 382	..
EU-15 összesen	43 947	45 847	42 078	46 227	39 606
EU-27 összesen	61 575	62 529	56 138	62 468	..
Ausztria	757	722	672	816	665
Belgium	2 947	3 296	3 456	4 129	2 930
Csehország	770	753	665	805	662
Dánia	1 705	1 618	1 358	1 620	1 664
Franciaország	6 808	7 164	6 615	7 405	6 297
Hollandia	6 993	7 181	6 844	7 333	6 766
Lengyelország	10 109	9 380	8 188	9 111	..
Magyarország	684	561	488	600	511
Egyesült Királyság	6 145	6 399	6 046	6 016	5 215
Németország	11 369	11 683	10 143	11 837	10 666
Olaszország	1 730	1 753	1 558	1 537	1 491
Románia	3 649	4 004	3 284	4 077	2 464
Spanyolország	2 147	2 719	2 298	2 455	2 203
Szlovákia	245	216	126	217	166
Oroszország	28 846	31 134	21 141	32 682	..
Ukrajna	19 545	19 666	18 705	24 248	..
India	34 658	34 391	36 577	42 339	..
Japán	2 743	2 459	2 290	2 349	..
Kanada	4 724	4 581	4 422	4 168	..
USA	18 827	19 623	18 338	19 362	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

54. Az összes zöldségtermés^{a)}

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	994 650	1 019 114	1 044 380	1 087 592	..
EU-15 összesen
EU-27 összesen	64 379	67 361	63 498
Ausztria	574	595	606	718	626
Bulgária	507	502	504	454	382
Franciaország	5 638	..	6 786	6 103	6 212
Hollandia	4 580	4 701	4 742	1 642	4 680
Lengyelország	4 430	4 810	4 250	4 305	..
Magyarország	1 818	1 614	1 144	1 475	1 281
Németország	3 477	3 662	3 291	3 686	..
Olaszország	13 306	11 668	13 973	13 351	..
Románia	2 666	2 734	2 318	2 710	2 559
Spanyolország	8 860	9 941
Szlovákia	118	100	82	110	91
Oroszország	14 349	14 827	13 283	16 275	..
Törökország	27 259	26 784	..	40 603	28 105
Ukrajna	8 520	9 011	8 911	10 608	..
India	91 729	90 635	100 405	105 795	..
Japán	11 905	11 383	10 746	10 859	..
Kínai Népköztársaság	512 000	522 721	540 028	561 745	..
Egyiptom	19 707	21 350	19 487	18 945	..
Brazília	10 131	11 027	11 233	11 611	..
Kanada	2 420	2 376	2 314	2 253	..
Mexikó	12 106	11 727	12 515	11 908	..
USA	35 862	37 289	35 609	34 670	..

^{a)} Dinnyével együtt.

Forrás: EUROSTAT, FAO

55. Az összes gyümölcsstermés^{a)}

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	587 301	600 736	608 926	637 865	..
EU-15 összesen
EU-27 összesen
Ausztria	1 215	1 167	696	905	..
Franciaország	8 579
Csehország	498	503	215	447	330
Hollandia	589	745	646	760	..
Lengyelország	3 841	3 646	2 738	3 268	..
Magyarország	1 411	1 434	1 060	963	1 189
Olaszország	20 858	21 635
Portugália	1 952	1 780	2 225	11	..
Románia	2 189	2 313	1 602	2 191	2 077
Spanyolország	11 176	11 199
Oroszország	2 658	3 055	2 464	2 917	..
Törökország	12 927	14 223	13 946	14 388	..
Ukrajna	1 851	2 003	2 068	2 307	..
India	68 227	68 975	75 121	74 836	..
Japán	3 416	3 392	2 883	2 958	..
Kínai Népköztársaság	107 803	115 864	122 356	134 951	..
Egyiptom	9 617	10 299	9 581	9 922	..
Argentína	8 170	7 323	7 645	8 018	..
Brazília	38 790	37 155	38 793	40 949	..
Mexikó	16 125	15 890	15 368	16 117	..
USA	27 745	27 448	26 181	27 140	..
Ausztrália	3 592	3 413	3 283	3 117	..

a) Szőlővel együtt

Forrás: EUROSTAT, FAO

56. A szőlő termésmennyisége

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, 1000 tonna</i>				
Világ összesen	66 612	67 864	67 017	69 655	..
EU-15 összesen
EU-27 összesen	25 279
Ausztria	399	313	232	375	287
Bulgária	369	281	230	244	..
Görögország	853	..	1 003	857	..
Magyarország	571	550	295	482	379
Németország	1 352	1 235	953	1 299	1 215
Olaszország	7 813	8 243	7 788	7 116	..
Spanyolország	6 053	5 286	6 108	5 780	5 442
Portugália	751	785	947	745	712
Románia	1 010	990	735	874	724
Oroszország	268	299	324	412	..
Törökország	3 918	4 104	4 255	4 296	4 186
Kínai Népköztársaság	7 236	8 039	8 652	9 174	..
India	1 735	1 878	881	1 235	..
Egyiptom	1 531	1 370	1 360	1 321	..
Argentína	2 822	2 182	2 617	2 838	..
Brazília	1 421	1 365	1 355	1 542	..
USA	6 640	6 629	6 778	6 693	..
Ausztrália	1 957	1 797	1 684	1 716	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

57. A szarvasmarha-állomány

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, ezer db</i>				
Világ összesen	1 410 918	1 416 893	1 427 543	1 399 908	..
EU-15 összesen	75 935	76 235	74 905	73 737	..
EU-27 összesen	89 236	89 329	87 388	86 196	..
Ausztria	1 997	2 026	2 013	1 977	1 956
Belgium	2 538	2 535	2 510	2 472	2 438
Csehország	1 358	1 356	1 319	1 340	1 321
Dánia	1 599	1 621	1 630	1 612	1 607
Franciaország	19 366	19 842	19 599	19 129	19 052
Hollandia	3 996	3 998	3 960	3 912	3 985
Lengyelország	5 564	5 590	5 562	5 501	5 520
Magyarország	701	700	686	694	753
Egyesült Királyság	9 911	9 901	9 896	9 675	9 726
Németország	12 988	12 897	12 706	12 528	12 507
Olaszország	6 486	6 447	5 833	5 898	6 092
Románia	2 684	2 512	2 001	1 989	2 020
Spanyolország	6 020	6 082	6 075	5 923	5 813
Szlovákia	488	472	467	463	471
Oroszország	21 546	21 038	20 671	19 968	..
Ukrajna	5 491	5 079	4 827	4 494	..
India	202 700	205 940	210 384	210 824	..
Kínai Népköztársaság	82 815	82 625	83 798	83 024	..
Argentína	57 583	54 464	48 950	48 000	..
Brazília	202 307	205 308	209 541	212 798	..
Kanada	13 895	13 180	13 013	12 155	..
Mexikó	31 761	32 307	32 642	32 936	..
USA	96 035	94 521	93 881	92 682	..
Ausztrália	27 321	27 907	26 733	28 506	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

58. A sertésállomány

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, ezer db</i>				
Világ összesen	935 340	955 948	967 616	963 044	..
EU-15 összesen	122 914	122 278	121 972	122 061	..
EU-27 összesen	152 988	151 569	151 162	148 546	..
Ausztria	3 064	3 137	3 134	3 005	2 983
Belgium	6 208	6 228	6 176	6 328	6 448
Csehország	2 135	1 914	1 846	1 487	1 534
Dánia	12 195	12 873	12 293	12 348	12 281
Franciaország	14 810	14 552	14 279	13 967	13 778
Hollandia	11 735	12 108	12 206	12 103	12 104
Lengyelország	14 242	14 253	14 776	13 056	11 132
Magyarország	3 383	3 247	3 169	3 025	2 956
Egyesült Királyság	4 550	4 423	4 385	4 326	4 221
Németország	26 719	26 841	26 901	27 403	28 331
Olaszország	9 252	9 157	9 321	9 351	8 662
Románia	6 174	5 793	5 428	5 364	5 370
Spanyolország	26 290	25 343	25 704	25 635	25 250
Szlovákia	749	741	687	580	631
Oroszország	16 340	16 162	17 231	17 218	..
Ukrajna	7 020	6 526	7 577	7 960	..
Japán	9 745	9 899	9 800	9 768	..
Kínai Népköztársaság	446 656	469 501	476 267	470 961	..
Brazília	36 819	38 046	38 957	39 307	..
Kanada	13 810	12 465	12 690	12 785	..
Mexikó	15 231	15 268	15 435	15 547	..
USA	68 177	64 887	64 925	66 361	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

59. A juhállomány

Ország	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>évben, ezer db</i>				
Világ összesen	1 096 327	1 076 681	1 078 327	1 043 713	..
EU-15 összesen	
EU-27 összesen	104 410	102 741	99 791
Bulgária	1 475	1 400	1 368	1 455	1 345
Csehország	183	197	206
Franciaország	7 715	7 528	7 955	7 621	7 453
Görögország	8 994	8 859	9 791	8 956	..
Lengyelország	270	224	214	213	219
Magyarország	1 236	1 223	1 181	1 081	1 147
Egyesült Királyság	21 856	21 343	21 295	21 951	22 913
Németország	1 920	1 852	1 800	1 658	1 641
Olaszország	8 175	8 013	7 900	7 943	7 016
Portugália	3 145	2 368	2 226	2 170	2 092
Románia	8 882	9 142	8 417	8 533	9 052
Spanyolország	19 952	19 718	18 552	17 003	16 804
Szlovákia	362	377	394	394	410
Oroszország	19 290	19 602	19 850	19 761	..
Ukrajna	1 034	1 096	1 197	1 101	..
India	72 360	73 172	73 991	74 500	..
Kínai Népköztársaság	136 436	128 557	134 021	138 840	..
Argentína	15 700	15 800	16 000	16 250	..
Brazília	16 630	16 812	17 381	17 662	..
Mexikó	7 757	8 018	8 106	8 219	..
USA	5 950	5 747	5 620	5 480	..
Ausztrália	79 938	72 740	68 086	73 099	..

Forrás: EUROSTAT, FAO

60. Marhahústermelés

Ország	2008	2009*	2010	2011	2012
	<i>évben, ezer tonna</i>				
Világ összesen	61 670	64 032	64 276	62 543	..
EU-15 összesen	7 227	7 066	7 273	7 215	..
EU-27 összesen	8 072	7 717	7 918	7 844	7 537
Ausztria	221	224	225	221	221
Belgium	267	255	263	272	262
Csehország	80	77	74	72	66
Dánia	128	126	131	133	125
Franciaország	1 518	1 467	1 521	1 559	1 477
Hollandia	378	402	389	382	374
Lengyelország	381	385	386	380	371
Magyarország	32	30	27	26	25
Nagy-Britannia	852	850	924	936	883
Németország	1 210	1 174	1 187	1 159	1 140
Olaszország	1 059	1 055	1 075	1 009	981
Spanyolország	658	598	607	604	597
Oroszország		1 741	1 727	1 625	..
Ukrajna	480	454	428	399	..
India	896	1 056	1 076	1 087	..
Kínai Népköztársaság	5 841	6 060	6 244	6 182	..
Argentína	2 830	3 378	2 630	2 420	..
Brazília	9 024	9 395	9 115	9 030	..
Mexikó	1 667	1 705	1 745	1 804	..
USA	11 839	11 891	12 046	11 988	..
Ausztrália	2 155	2 124	2 108	2 110	..

* EU-27-ben 2009-től házi vágás nélkül.

Forrás: EUROSTAT

61. Sertéshústermelés

Ország	2008	2009*	2010	2011	2012
	<i>évben, ezer tonna</i>				
Világ összesen	104 164	106 610	109 370	110 012	..
EU-15 összesen		18 481	19 038	19 370	..
EU-27 összesen	22 574	21 279	22 009	22 387	..
Ausztria	526	533	542	544	530
Belgium	1 056	1 082	1 123	1 108	1 110
Csehország	336	285	276	263	240
Dánia	1 707	1 583	1 666	1 718	1 603
Franciaország	2 277	2 004	2 010	1 998	1 957
Hollandia	1 318	1 274	1 288	1 347	1 313
Lengyelország	1 888	1 608	1 741	1 811	1 695
Magyarország	460	389	416	387	346
Egyesült Királyság	740	720	772	806	825
Németország	5 114	5 241	5 443	5 598	5 459
Olaszország	1 606	1 588	1 632	1 570	1 620
Spanyolország	3 484	3 290	3 368	3 469	3 515
Oroszország	2 042	2 169	2 331	2 428	..
Ukrajna	590	527	631	704	..
India	368	350	333	329	..
Kínai Népköztársaság	47 190	49 880	51 681	51 535	..
Argentína	274	289	281	301	..
Brazília	3 015	3 130	3 195	3 227	..
Mexikó	1 161	1 162	1 175	1 202	..
USA	10 599	10 442	10 186	10 331	..
Ausztrália	360	321	336	343	..

*EU-27-ben 2009-től házi vágás nélkül.

Forrás: EUROSTAT

62. Termelői árak változása (nominál áron, %)

Tagállam	Növényi termékek		Állat és állati termékek		Összesen	
	2011/2010	2012/2011	2011/2010	2012/2011	2011/2010	2012/2011
EU-27	9,1	5,9	10,2	5,9	9,6	5,9
Belgium	-5,0	18,4	8,2	6,9	2,6	11,4
Bulgária	15,6	12,8	11,6	3,6	14,3	10,0
Csehország	26,9	4,9	7,6	5,3	16,5	5,1
Dánia	20,9	4,5	11,2	9,1	13,8	7,7
Németország	14,1	7,5	12,0	2,8	12,9	4,8
Észtország	29,9	6,0	12,9	-1,1	18,3	1,4
Görögország	-1,8	-6,8	1,8	0,5	-0,9	-4,9
Spanyolország	-4,7	10,8	8,4	9,1	0,6	10,1
Franciaország	12,4	6,4	9,0	6,4	10,8	6,4
Írország	4,2	13,3	16,0	2,7	14,5	3,9
Olaszország	7,0	5,9	10,2	6,9	8,2	6,1
Ciprus	-0,5	6,7	0,3	0,9	-0,1	4,0
Lettország	22,7	-0,9	13,1	2,1	18,0	0,5
Litvánia	27,3	-6,4	13,3	1,8	18,3	-1,4
Luxemburg	10,3	14,4	9,1	1,9	9,5	5,8
Magyarország	20,0	20,1	15,3	10,7	18,3	16,8
Málta	-5,4	14,0	6,1	7,4	2,0	9,6
Hollandia	0,6	2,1	10,8	4,2	5,0	3,1
Ausztria	2,7	4,4	10,0	4,7	6,8	4,5
Lengyelország	20,6	-2,6	15,0	10,9	17,7	4,3
Portugália	-5,0	0,2	5,0	7,4	-1,0	3,2
Románia	16,6	7,1	8,9	9,9	14,4	7,9
Szlovénia	6,1	3,8	10,7	4,2	9,0	4,1
Szlovákia	22,1	9,1	10,8	4,0	16,7	6,9
Finnország	19,3	3,7	10,6	6,7	13,5	5,7
Svédország	6,7	0,6	2,0	-1,6	3,9	-0,6
Egyesült Királyság	21,6	7,3	9,5	5,6	14,6	6,4

Forrás: EUROSTAT

63. Mezőgazdasági ráfordítások árainak változása (nominál áron, %)

Tagállam	Folyó termelő felhasználás		Beruházás		Összesen	
	2011/2010	2012/2011	2011/2010	2012/2011	2011/2010	2012/2011
EU-27	12,3	4,7	2,2	2,0	10,0	4,1
Belgium	13,6	5,3	3,7	2,8	12,1	5,0
Bulgária	10,7	6,5	5,6	-3,8	10,5	6,0
Csehország	8,6	4,3	-0,5	0,3	7,3	3,8
Dánia	14,3	4,4	2,1	3,0	11,5	4,1
Németország	12,9	5,3	2,1	2,6	10,1	4,6
Észtország	16,4	5,3	3,0	1,3	11,7	4,0
Görögország	12,7	3,8	0,8	0,3	8,8	2,8
Spanyolország	12,0	6,0	1,9	1,8	10,5	5,0
Franciaország	10,7	4,4	2,3	1,2	8,7	3,6
Írország	10,8	4,5	1,0	1,4	9,0	4,0
Olaszország	8,8	5,5	2,1	2,1	6,3	4,3
Ciprus	0,2	1,8	0,0	1,9	0,1	1,8
Lettország	16,7	4,9	0,8	1,0	10,2	3,4
Litvánia	22,5	4,8	20,0	25,2	22,0	8,7
Luxemburg	11,6	5,8	3,2	1,9	7,9	4,1
Magyarország	14,7	7,3	-0,8	2,4	12,9	6,8
Málta	12,1	5,3	3,1	2,5	11,4	5,2
Hollandia	12,7	3,7	0,4	2,5	10,0	3,4
Ausztria	9,3	5,7	2,8	3,4	6,8	4,9
Lengyelország	10,3	7,1	2,2	5,1	9,8	7,0
Portugália	7,6	4,2	2,3	2,1	7,0	4,0
Románia	18,1	6,8	3,5	4,8	16,9	6,6
Szlovénia	14,5	5,1	4,0	2,2	11,1	4,2
Szlovákia	11,8	3,2	0,2	-4,0	11,0	2,8
Finnország	14,9	4,2	3,9	2,2	12,2	3,8
Svédország	8,0	1,9	1,9	4,0	6,7	2,4
Egyesült Királyság	16,7	1,8	2,7	0,9	14,5	1,7

Forrás: EUROSTAT

**64. Mezőgazdasági termékek értékesítési árindexe
(nominál áron, 2005 = 100,0%)**

Tagállam	2008	2009	2010	2011	2012
EU-27	122,1	108,1	117,1	128,3	135,9
Belgium	112,8	100,1	108,6	111,4	124,1
Bulgária	151,8	120,4	134,0	153,2	168,4
Csehország	123,7	94,4	100,9	117,6	123,6
Dánia	120,2	101,6	111,3	126,7	136,5
Németország	124,4	100,7	114,9	129,7	135,9
Észtország	125,0	97,0	117,3	138,8	140,7
Görögország	121,4	112,4	127,5	126,4	120,2
Spanyolország	114,9	95,0	101,1	101,7	112,0
Franciaország	107,1	108,4	116,3	128,9	137,2
Írország	124,3	101,2	111,6	127,8	132,7
Olaszország	120,9	110,2	111,9	121,1	128,5
Ciprus	130,5	113,8	116,2	116,1	120,7
Lettország	140,6	110,8	131,8	155,6	156,4
Litvánia	137,0	106,7	124,2	147,0	145,0
Luxemburg	117,7	97,4	106,5	116,6	123,3
Magyarország	135,2	122,2	143,6	169,8	198,3
Málta	111,8	117,8	114,2	116,4	127,5
Hollandia	113,7	101,5	112,5	118,1	121,8
Ausztria	119,6	105,4	118,4	126,5	132,3
Lengyelország	120,5	113,0	124,3	146,2	152,6
Portugália	111,7	105,0	110,7	109,6	113,1
Románia	147,7	137,6	152,3	174,3	188,0
Szlovénia	131,2	112,1	114,4	124,7	129,8
Szlovákia	115,7	86,4	98,7	115,2	123,1
Finnország	120,9	108,5	115,2	130,8	138,2
Svédország	129,8	115,5	128,8	133,9	133,0
Egyesült Királyság	143,3	135,6	142,9	163,7	174,1

Forrás: EUROSTAT

**65. Mezőgazdasági folyó termelő felhasználás árindexe
(nominál áron, 2005 = 100,0%)**

Tagállam	2008	2009	2010	2011	2012
EU-27	132,2	121,0	122,4	137,5	144,0
Belgium	135,7	116,9	116,2	132,0	139,0
Bulgária	130,9	130,5	133,9	148,3	157,9
Csehország	119,0	109,7	107,6	116,8	121,8
Dánia	135,8	122,4	121,6	139,0	145,1
Németország	132,7	122,2	122,9	138,7	146,0
Észtország	137,6	123,4	127,3	148,2	156,1
Görögország	129,5	118,4	125,6	141,5	146,9
Spanyolország	130,7	115,6	118,1	132,3	140,2
Franciaország	132,2	117,6	116,2	128,6	134,2
Írország	129,7	118,6	116,6	129,2	135,1
Olaszország	129,0	120,8	124,3	135,2	142,6
Ciprus	126,3	110,2	107,8	108,0	110,0
Lettország	153,9	145,6	141,3	165,0	173,1
Litvánia	163,0	128,8	135,2	165,7	173,7
Luxemburg	129,0	114,1	118,1	131,8	139,5
Magyarország	140,5	130,7	136,7	156,8	168,3
Málta	131,1	122,3	125,5	140,6	148,1
Hollandia	126,9	113,3	116,7	131,5	136,3
Ausztria	123,3	115,5	117,4	128,3	135,7
Lengyelország	118,9	121,0	122,9	135,5	145,2
Portugália	128,1	124,7	125,3	134,8	140,5
Románia	136,3	128,9	141,3	166,8	178,1
Szlovénia	143,3	127,3	129,6	148,4	156,0
Szlovákia	119,3	103,4	104,5	116,8	120,5
Finnország	129,5	115,3	119,0	136,7	142,5
Svédország	128,3	122,1	119,9	129,5	132,0
Egyesült Királyság	145,4	136,8	135,0	157,5	160,3

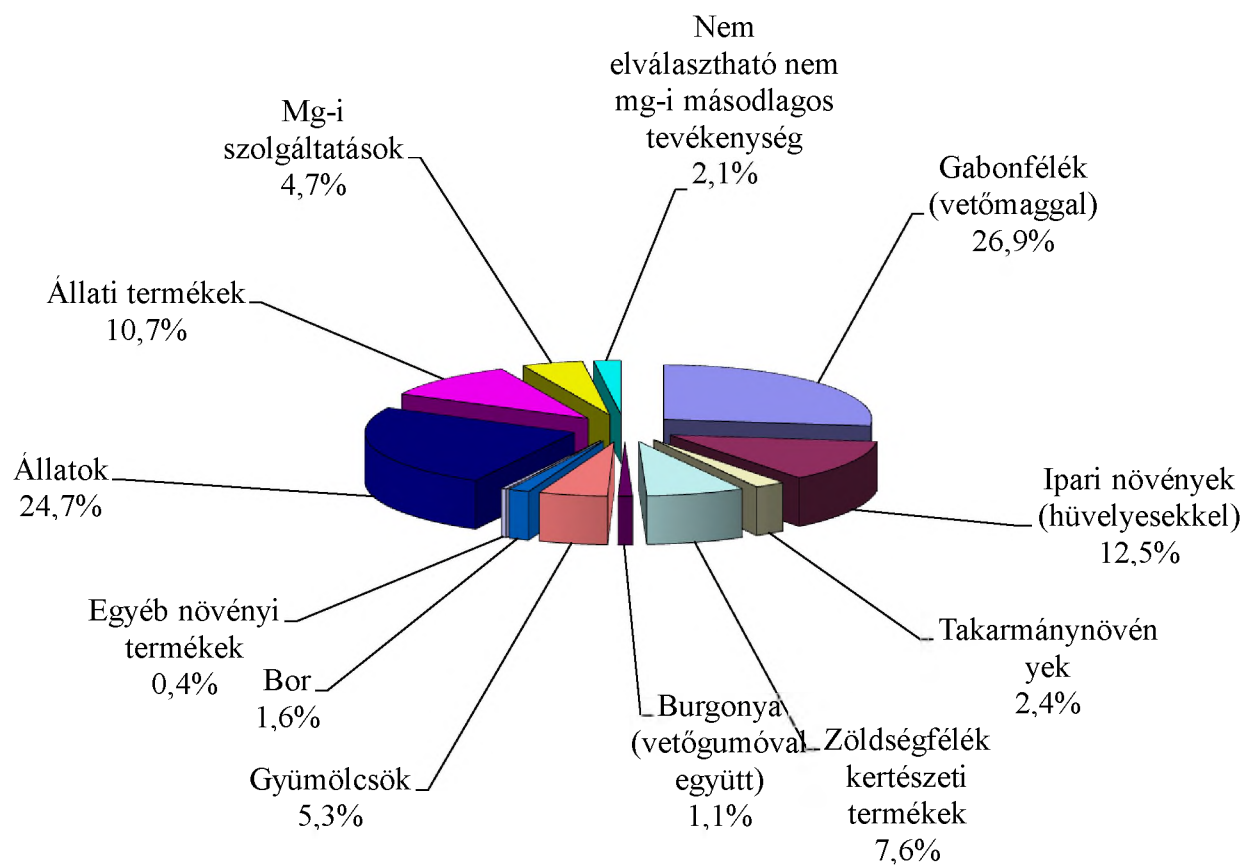
Forrás: EUROSTAT

GRAFIKONOK

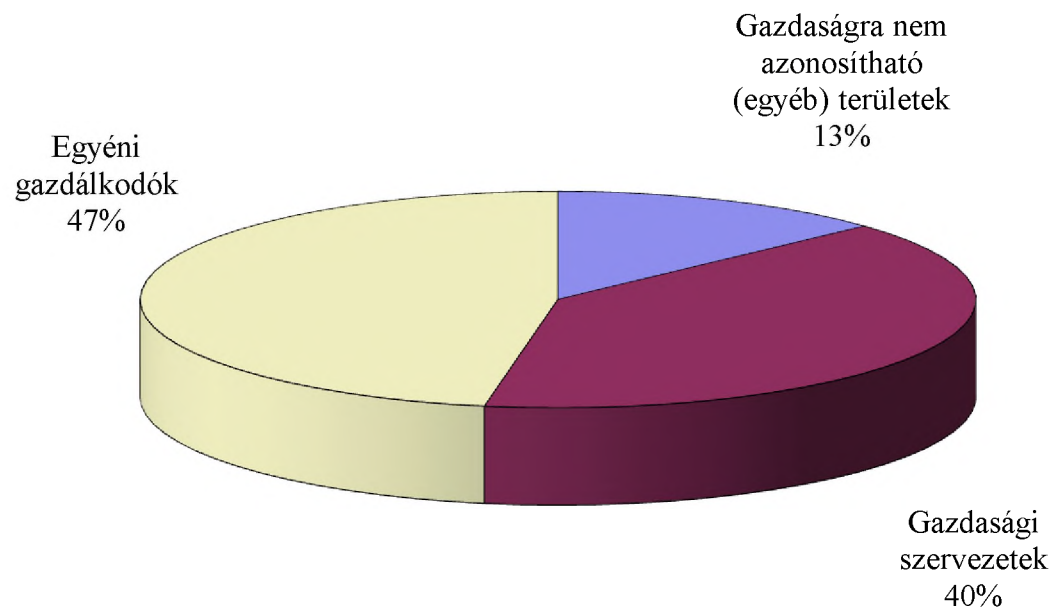

66. A mezőgazdasági kibocsátás megoszlása 2012-ben (folyó alapáron)

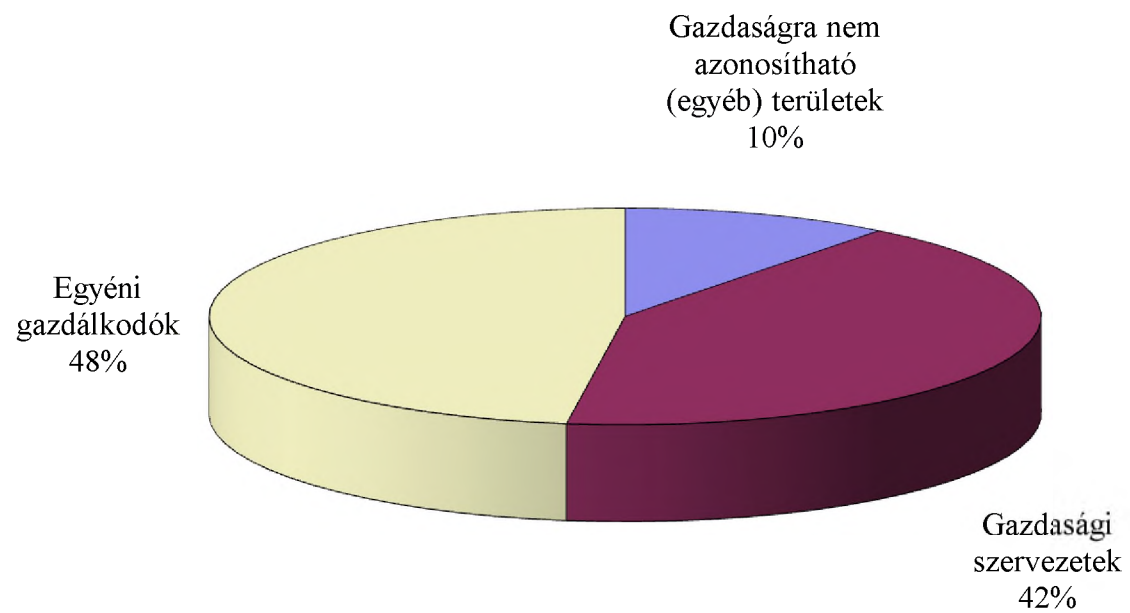
Forrás: KSH

67. A használt mezőgazdasági terület megoszlása gazdálkodási forma szerint (2012. május 31.)

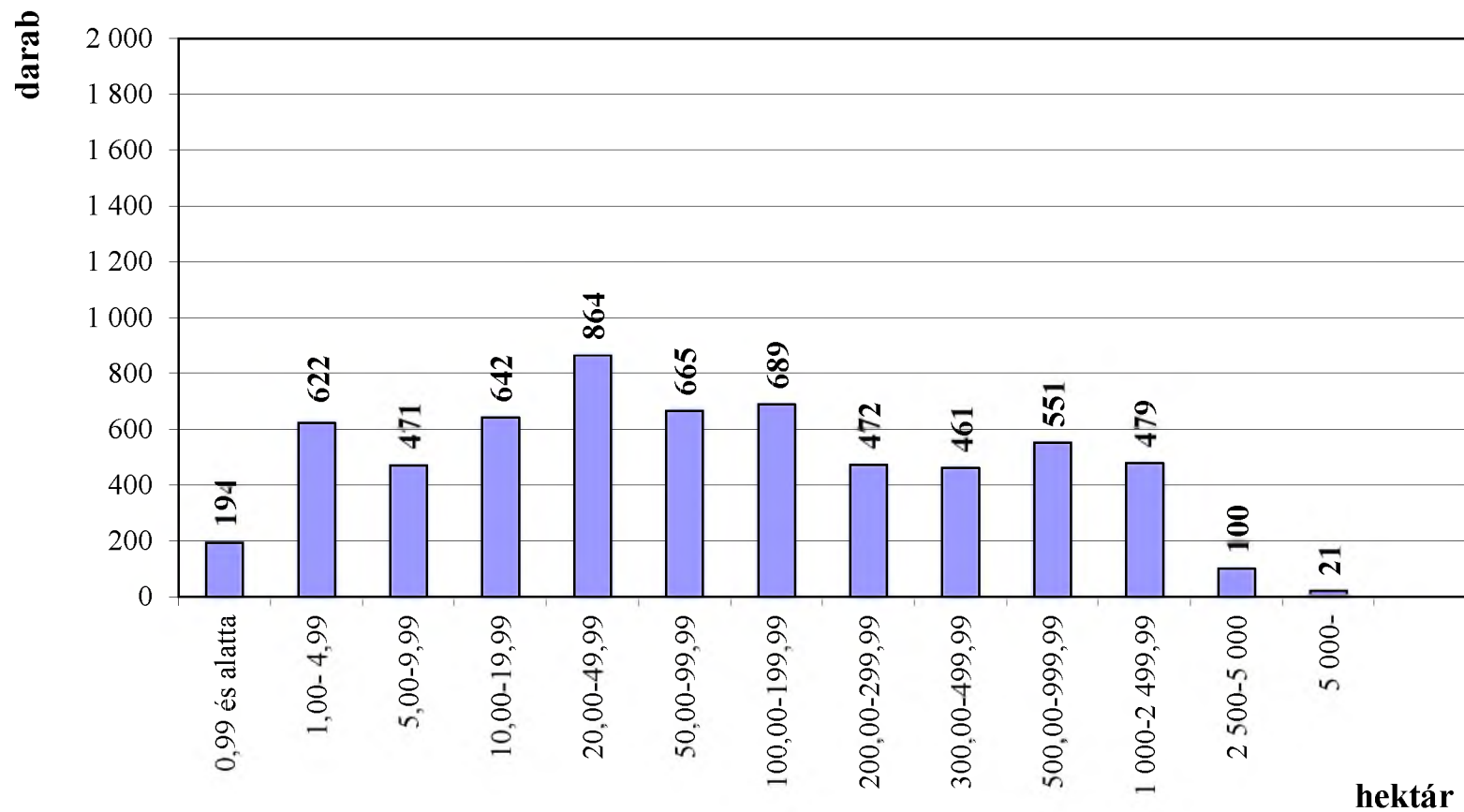
Forrás: KSH

68. A használt szántóterület megoszlása gazdálkodási forma szerint (2012. május 31.)

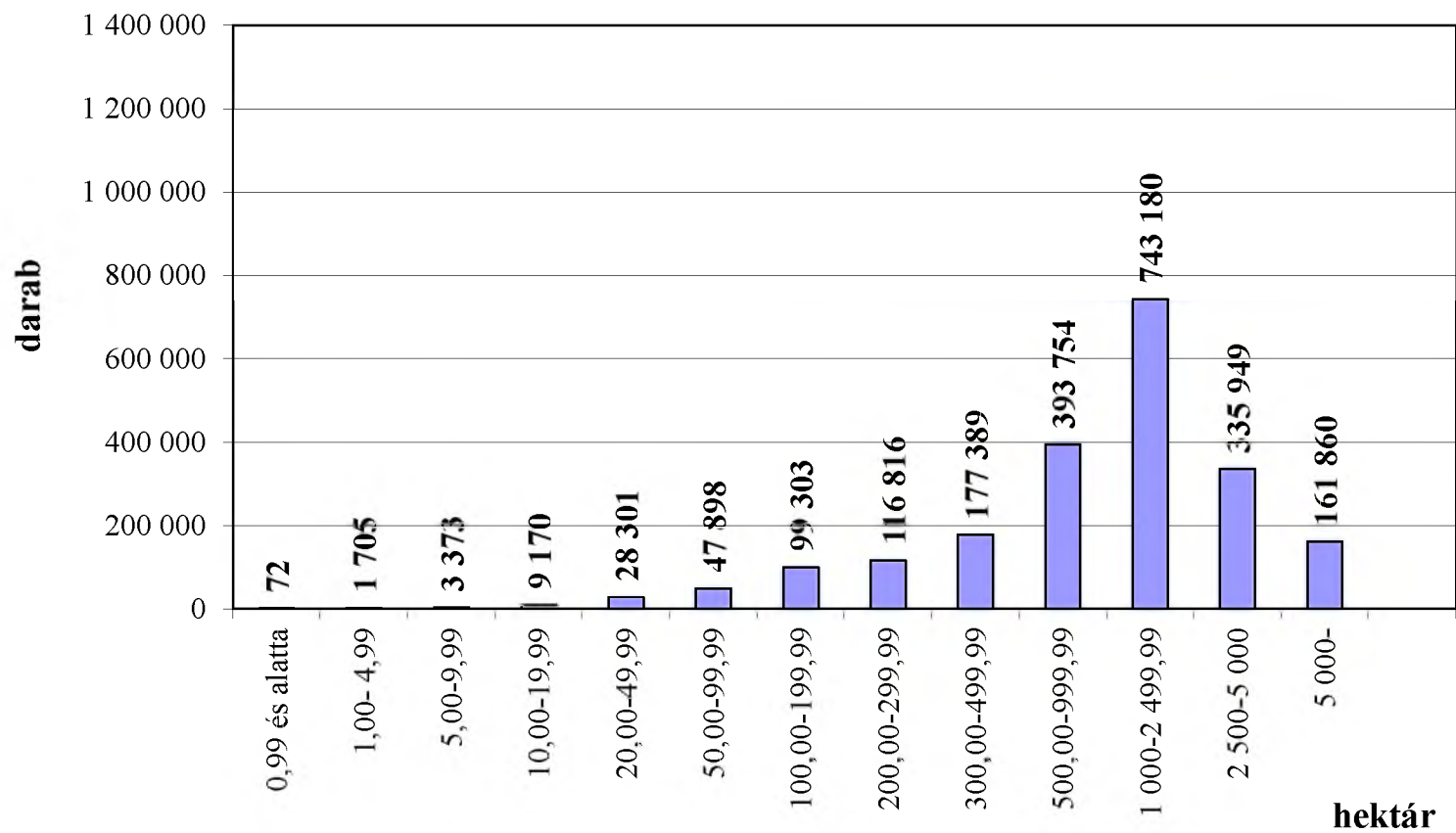
Forrás: KSH

69. A gazdasági szervezetek száma a mezőgazdasági terület nagyságkategóriái szerint 2012-ben

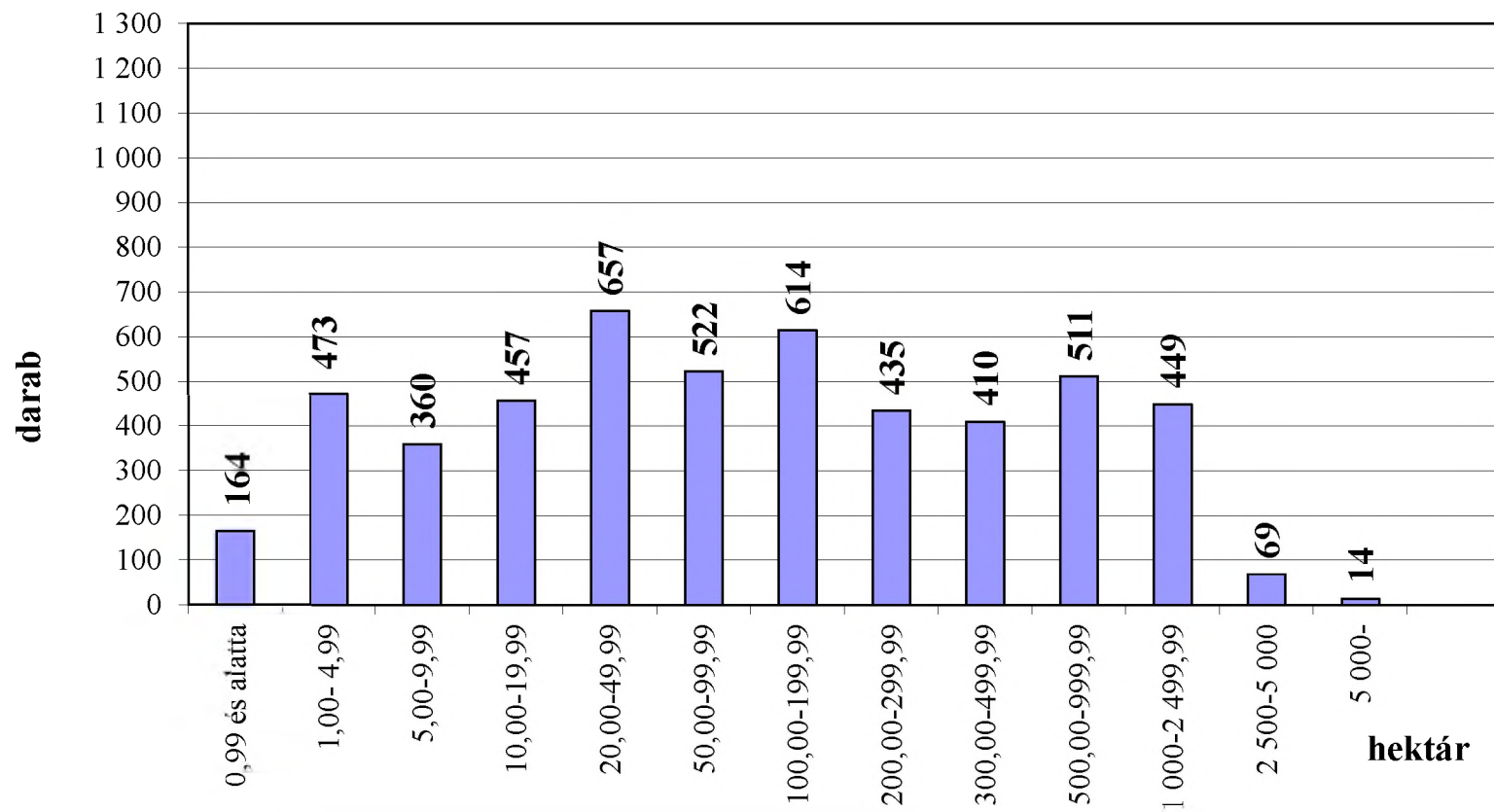
Forrás: KSH

70. A gazdasági szervezetek által használt mezőgazdasági terület nagyságkategóriák szerint 2012-ben

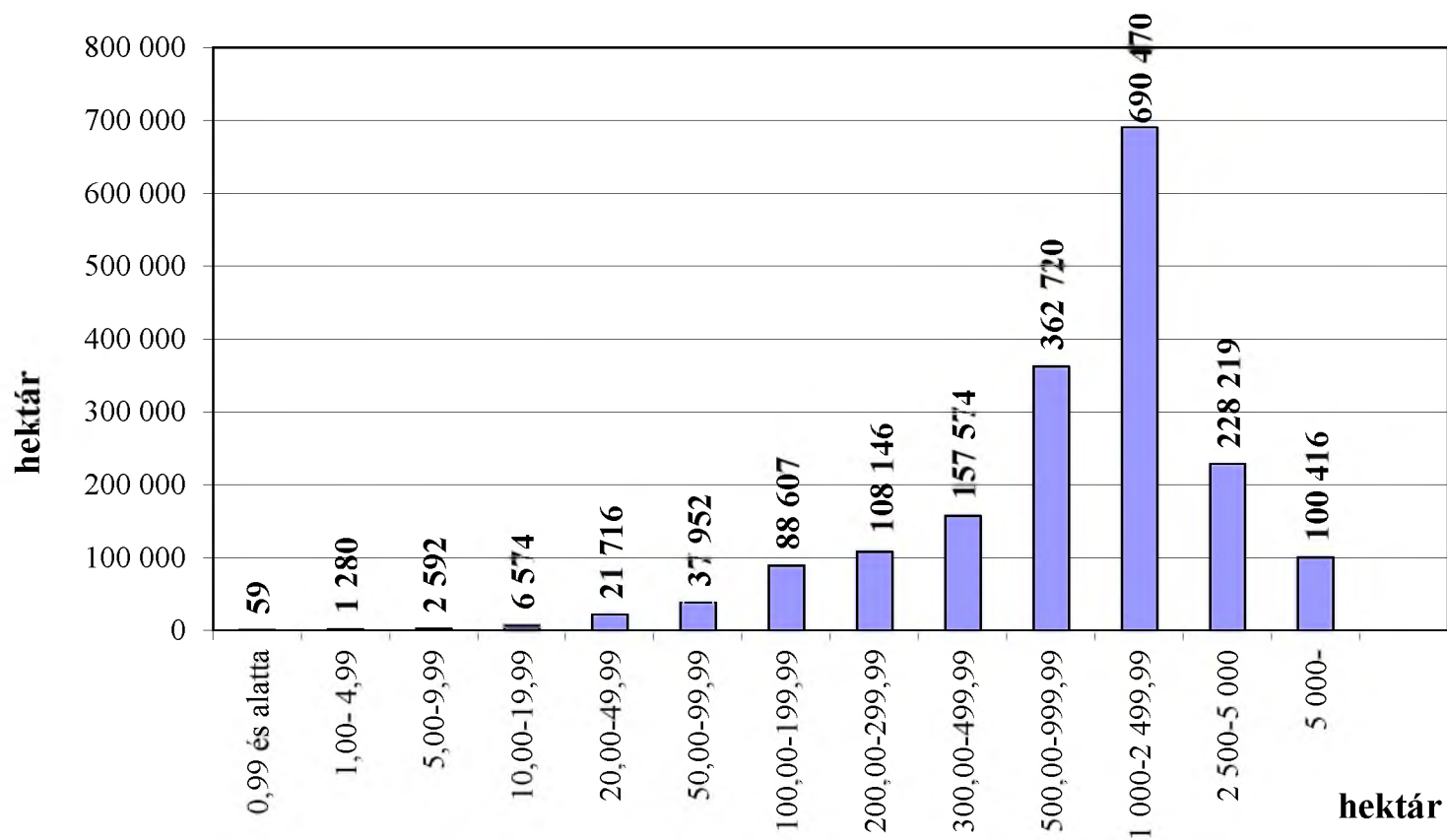
Forrás: KSH

71. A gazdasági szervezetek száma a szántóterület nagyságkategóriái szerint 2012-ben

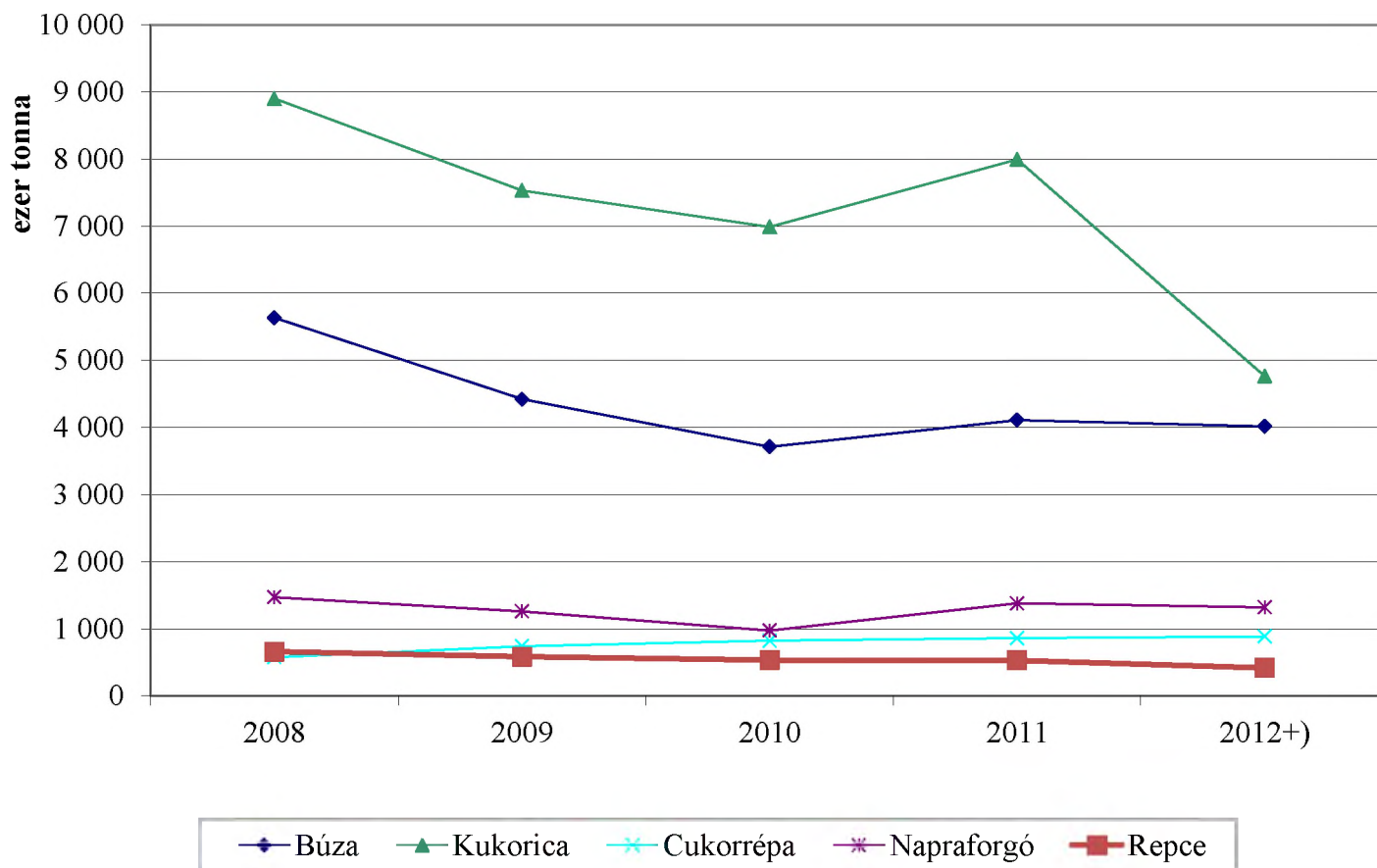
Forrás: KSH

72. A gazdasági szervezetek által használt szántóterület nagyságkategóriák szerint 2012-ben

Forrás: KSH

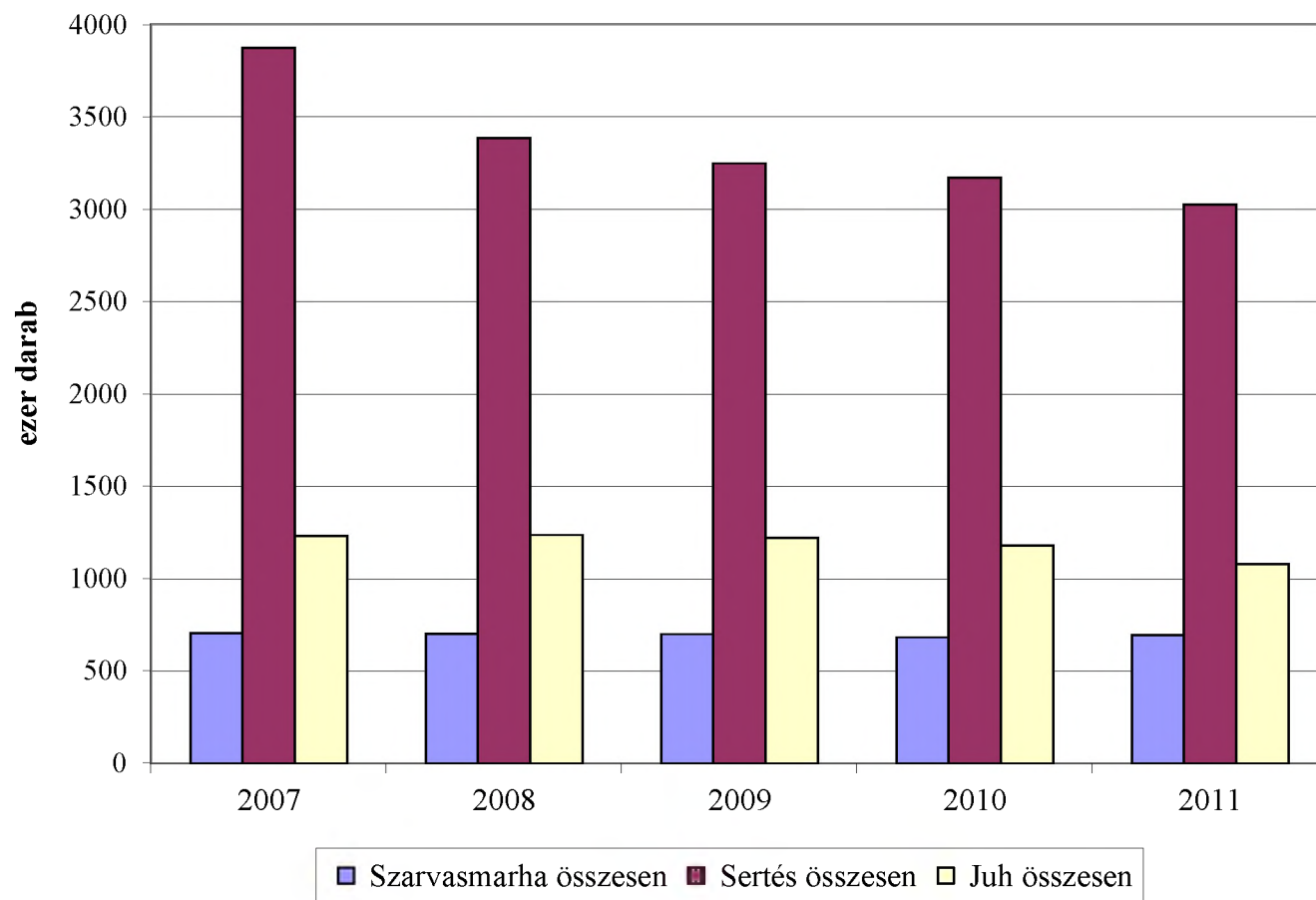
73. A fontosabb növények termésmennyisége

+) Előzetes adat

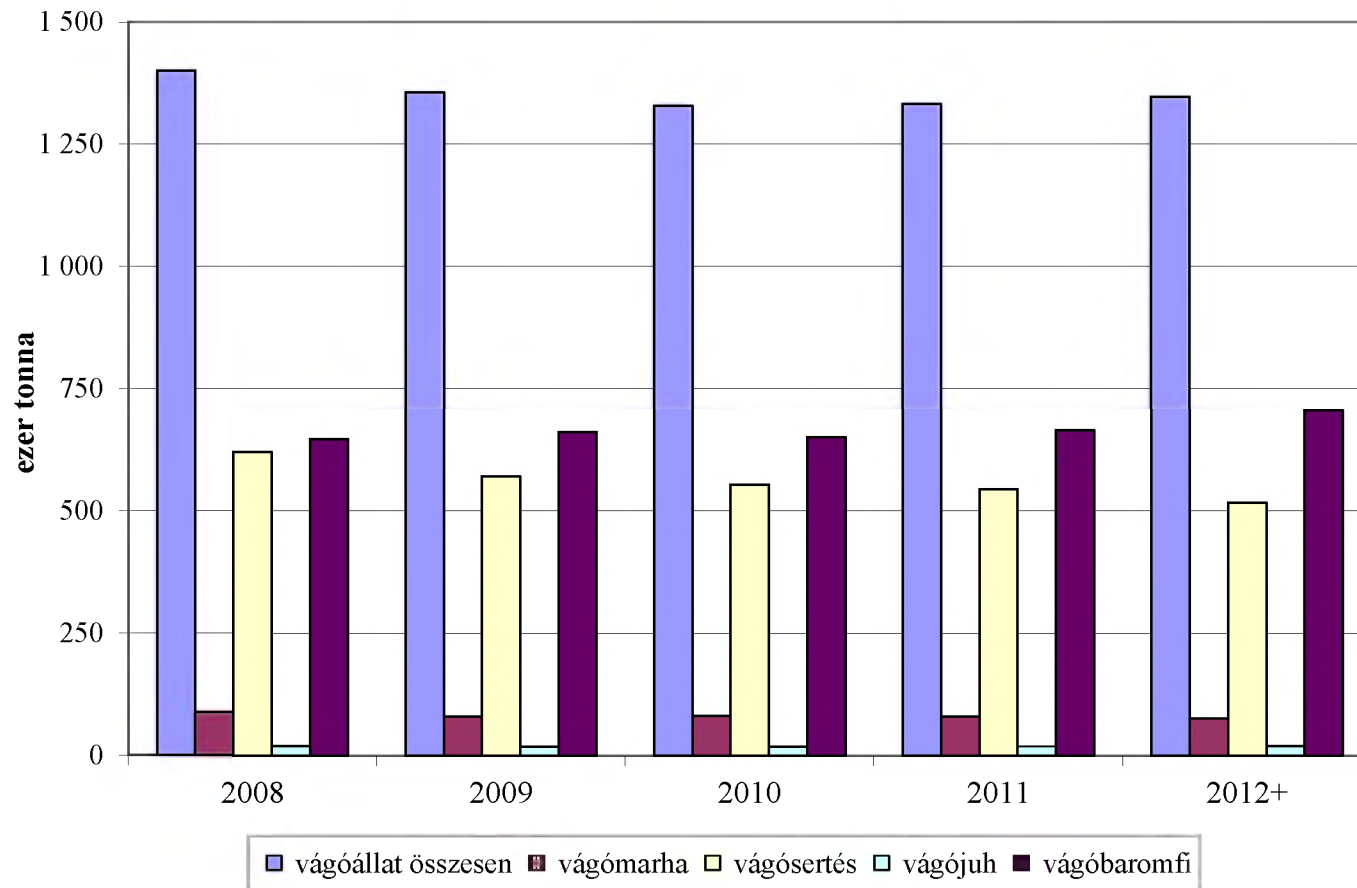
Forrás: KSH

74. Állatállomány alakulása (2012. december 1.)

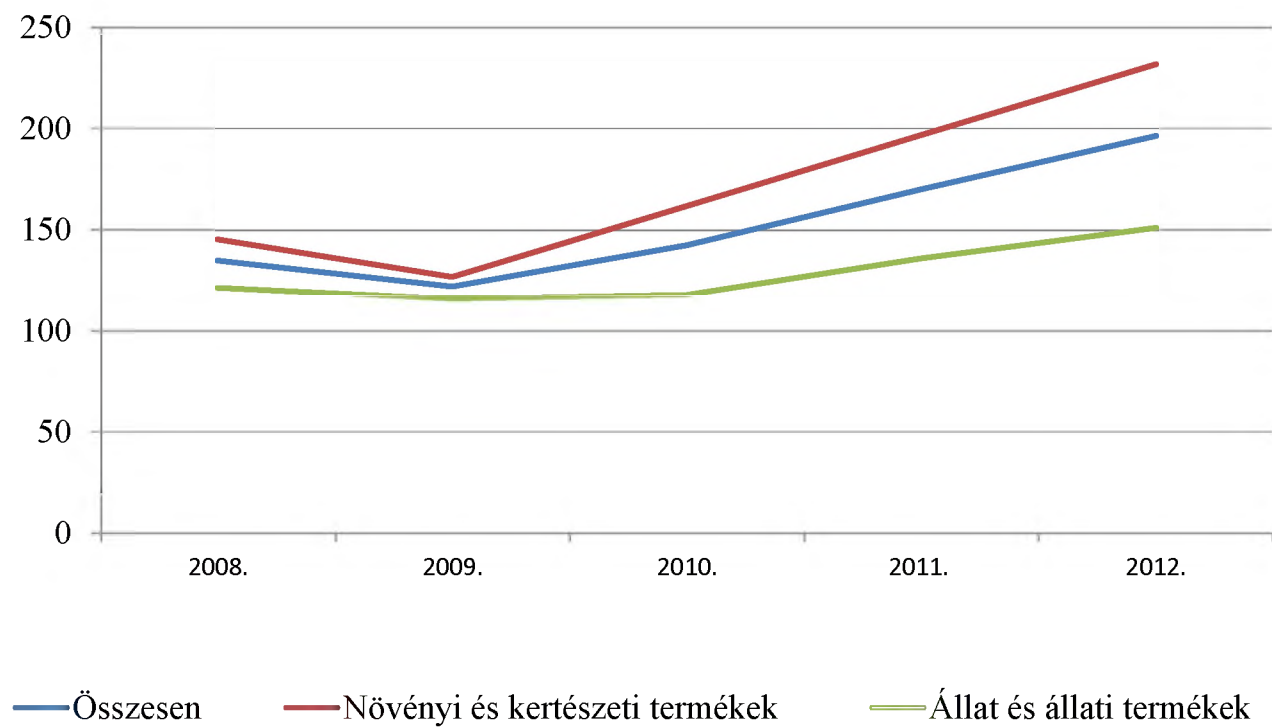
Forrás: KSH

75. Vágóállat termelés 2012-ben

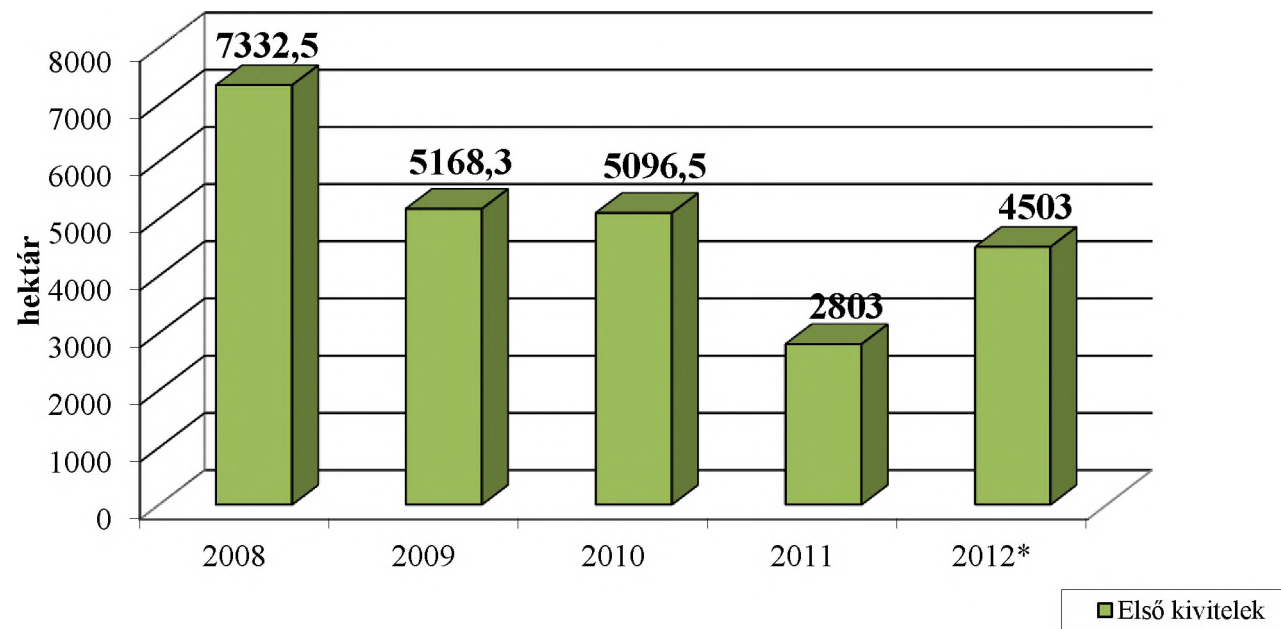
<sup>+) Előzetes adat
Forrás: KSH</sup>

76. Mezőgazdasági termékek termelői árindexe 2005=100% 2012-ben

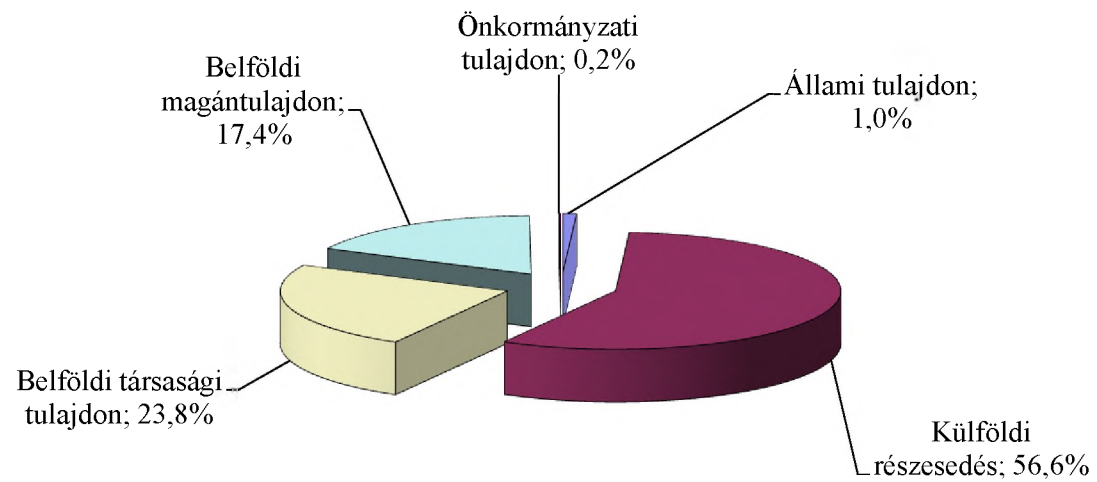
Forrás: KSH

77. Erdőtelepítés és fásítás alakulása

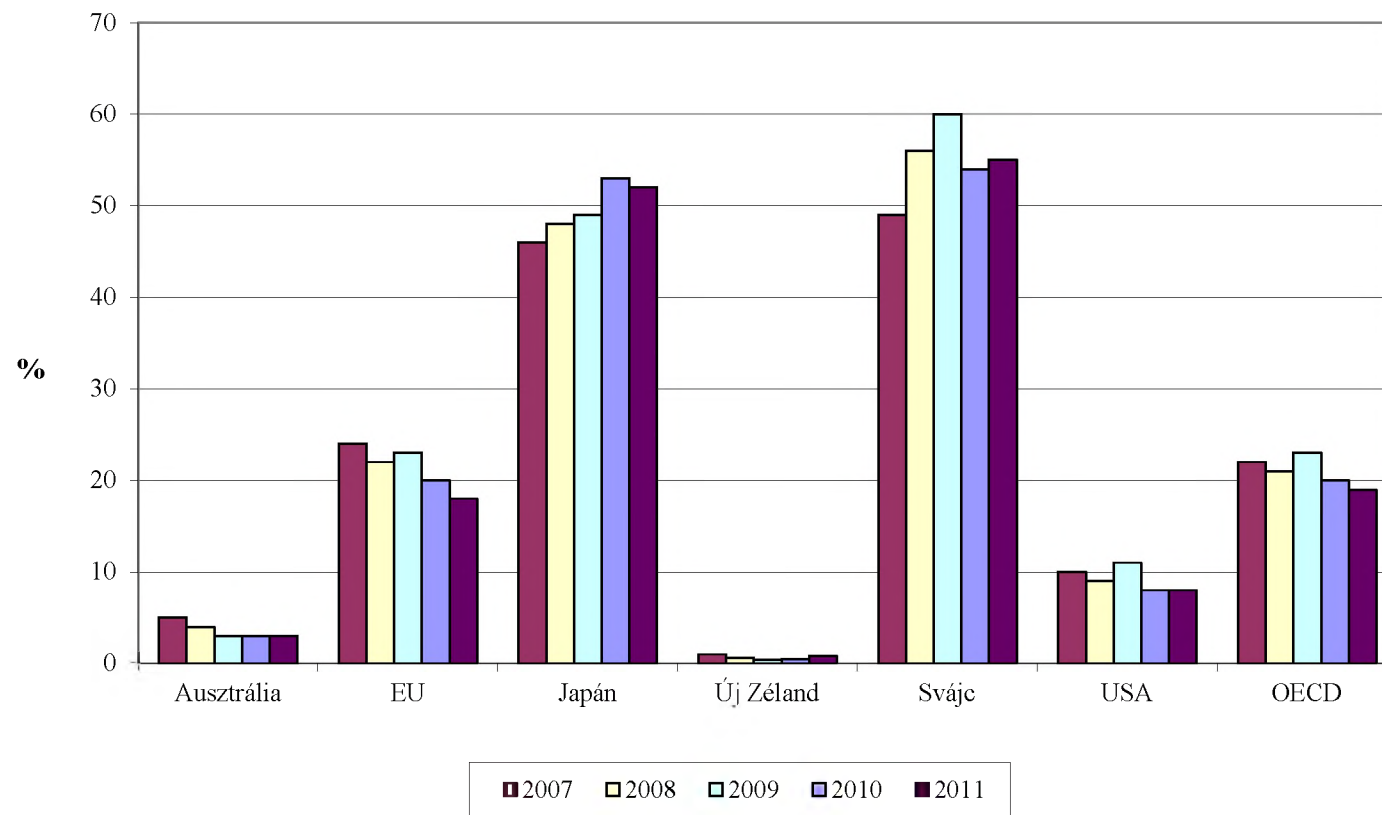
*Előzetes adatok
Forrás: NÉBIH

78. Élelmiszeripari vállalkozások tulajdonosi arányai a jegyzett tőke százalékában (2011. december 31.)

Forrás: NAV adatbázis

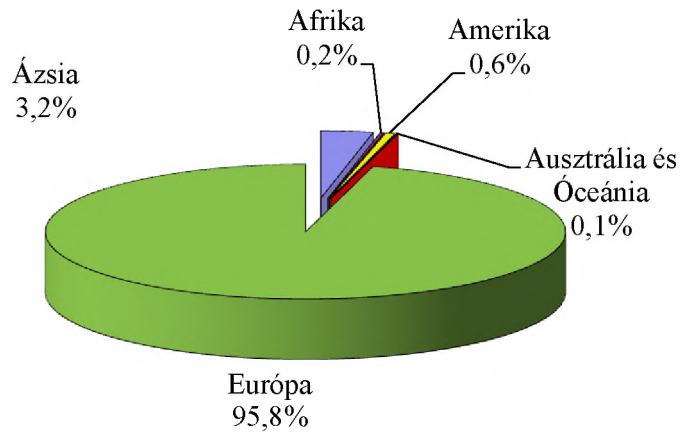
79. Becsült termelői támogatás (PSE mutató) százalékos értéke

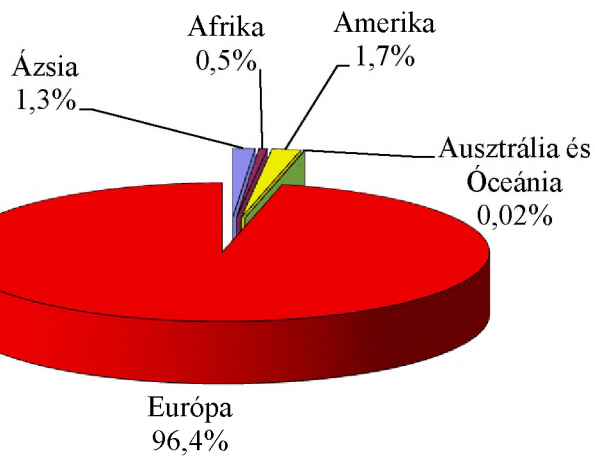
Forrás: OECD

80. Az agrár-külkereskedelem megoszlása 2012-ben euró alapon számolva.

Kivitel

Behozatal

Forrás: AKI

MELLÉKLETEK

A Mezőgazdasági Számlarendszer (MSZR) módszertana

A Mezőgazdasági Számlarendszer (MSZR) adatai az országban végzett összes mezőgazdasági tevékenységre vonatkoznak függetlenül attól, hogy az azt végzők főtevékenységük alapján mely nemzetgazdasági ágba tartoznak. Ezért az MSZR adatai nem felelnek meg egyértelműen a Nemzeti Számlarendszerből származó mezőgazdasági adatoknak.

Az MSZR számbavételi egysége – a Nemzeti Számlarendszerre vonatkozó előírásokkal összhangban – a szakosodott telephely. A mezőgazdasági „ágazat” szempontjából a szakosodott telephely szerepkörére leginkább a gazdaság alkalmas. A mezőgazdasági „ágazatot” az összes olyan szakosodott telephely (gazdaság) csoportjaként kezeljük, amely az alábbi gazdasági tevékenységeket végzi: növénytermesztés, kertészet (beleértve a bor előállítását az ugyanannál az egységnél megtermelt szőlőből), állattenyésztés, vegyes gazdálkodás, mezőgazdasági szolgáltatás, vadgazdálkodás, vadászat és vadszaporítás – a kapcsolódó szolgáltató tevékenységekkel együtt.

A mezőgazdaság teljes kibocsátása egyenlő a növénytermesztés és az állattenyésztés bruttó kibocsátásának és a mezőgazdasági szolgáltatásoknak valamint a nem elkülöníthető nem mezőgazdasági másodlagos tevékenység összegével.

Bruttó kibocsátás: Egyenlő a tevékenységi körön belüli felhasználás – azon termékek kivételével, amelyeket a TEÁOR 4 számjegyes szintjén ugyanazon tevékenységi körön belül állítottak elő –, a termelők által feldolgozott termékek, a saját fogyasztás, az értékesítés, a saját előállítású tárgyi eszközök és a készletváltozás összegével. A kibocsátás értékelése alapján történik.

A **bruttó kibocsátás** az MSZR előírásai alapján az alábbi tételeket tartalmazza:

- **Termelőegységen belüli felhasználás**, azon termékek kivételével, amelyeket a TEÁOR4 számjegyes szintjén ugyanazon tevékenységhez használják fel, mint amelyekben előállították. Ilyen például a saját termelésű vetőmag, állati eredetű takarmány, keltető-tojás, zöldtrágya.
- **Termelők által feldolgozott termékek** a nem elkülöníthető nem mezőgazdasági tevékenység keretében felhasznált termékek kivételével.
- **Saját fogyasztás**. a publikált kibocsátásadatok teljes körűen tartalmazzák a saját fogyasztásra termelt mezőgazdasági termékek értékét.
- **Értékesítés**. az MSZR jelenlegi módszertana szerint az összes (mezőgazdaságon belülről és kívülről történő) eladást kibocsátásként kell értékelni.
- **Saját előállítású tárgyi eszközök**. e tételben az idesorolandó tenyészállatok állományának változása, valamint az ültetvények tárgyévi értéknövekedése szerepel.
- **Készletváltozás**. a termelők saját termelésű késztermékei készleteinek állományváltozása. Az itt publikált adatok nem tartalmazzák a befejezetlen termelés értékváltozását.

Nem elkülöníthető nem mezőgazdasági másodlagos tevékenység

Két fő típusa van:

- Olyan tevékenységek, amelyek a mezőgazdasági tevékenység tovább folytatását jelentik, és amelyekben mezőgazdasági terméket használnak fel. Például tejfeldolgozás, szőlő- must-, és borfeldolgozás, állatok feldolgozása;
- Olyan tevékenységek, amelybe bevonják a gazdaságot és annak mezőgazdasági termelőeszközeit, pld. agrárturizmus, sport, tájvédelmi szolgáltatások.

Alapár: a termelő által a termékért a vásárlótól kapott ár, hozzáadva a terméktámogatásokat és levonva a termékadókat. A KSH által hagyományosan számított kibocsátási adatokat termelői áron (a terméktámogatások hozzáadása és a termékadók levonása nélkül) értékeltük.

Folyó termelő-felhasználás: a más termelőegységtől vásárolt, valamint a saját termelés kibocsátásaként is számba vett azon termékek és szolgáltatások értéke, amelyeket az elszámolási időszakban a termelési folyamat során új termékek és szolgáltatások előállításához használnak fel. A KSH által hagyományosan publikált folyó termelő-felhasználás adatai ezen felül tartalmazzák azon saját termelésű termékek értékét is, amelyeket ugyanazon tevékenységhez használnak fel, mint amelyekben előállították.

A folyó termelő-felhasználást – a Nemzeti Számlarendszerrel összhangban – **piaci beszerzési áron** értékeljük, amely az az ár, amit egységnyi termék vagy szolgáltatás igénybevételéért a felhasználó ténylegesen fizet. Nem tartalmazza a visszaigényelhető áfát, valamint a terméktámogatások értékét.

Bruttó hozzáadott érték: a bruttó kibocsátás és a folyó termelő-felhasználás különbsége.

Értékcsökkenés: az állóeszközöknek az elszámolási időszak folyamán előre láthatóan bekövetkező kopása és avulása. Az állóeszközök valódi piaci értéke és tényleges várható élettartama alapján került kiszámításra, és ezáltal a termelők számviteli nyilvántartásaiban szereplő értéket jelentősen meghaladja.

Munkavállalói jövedelem: a munkaadó által adott összes pénzbeli és természetbeni javadalmazás, amelyet a munkaadó a végzett munka ellenértékéért fizet a munkavállalónak. Két fő alkotórésze: a bérek és keresetek, ill. a munkáltató által fizetett társadalombiztosítási hozzájárulás.

Termelési adók: két főcsoportja a termékadók és az egyéb termelési adók. Termékadók, amelyeket a termék értékesítése, átadása vagy beszerzése után vetnek ki (pl. fogyasztási adó). Termékadót a Mezőgazdasági számlarendszer adatai nem tartalmazzák. Egyéb termelési adó minden egyéb, a termelési folyamathoz kapcsolható adó, amely nem tekinthető termékadónak (nem tartozik ide viszont a vállalati jövedelemadó).

Termelési támogatások: két fő csoportja a terméktámogatások és az egyéb termelési támogatások. Terméktámogatások, amelyeket a termék értékesítése, átadása vagy beszerzése után az államháztartás fizet a termelőnek (pl. exporttámogatás). A terméktámogatásokat a Mezőgazdasági számlarendszerben közvetlenül nem publikáljuk, azokat az alapáras kibocsátás, illetve folyó termelő-felhasználás adatai tartalmazzák. Az egyéb termelési támogatás a terméktámogatáson kívüli minden egyéb, az államháztartás által a termeléshez nyújtott támogatást magában foglal. (Nem tartoznak ide a

beruházásokhoz adott támogatások, amelyek tőke-transzferként vannak elszámolva). Az MSZR-ben elszámolt támogatási adatok csak a mezőgazdasági termelőknek adott támogatásokat tartalmazzák.

Nettó működési eredmény = bruttó hozzáadott érték–értékcsökkenés–munkavállalói jövedelem–egyéb termelési adók+egyéb termelési támogatások.

Vegyes jövedelem: a mezőgazdasági egyéni vállalkozók és egyéni gazdaságok termelésből származó jövedelme. Ezeknél a tételeknél nem lehet szétválasztani a saját munkájuk utáni jövedelmet és a tőkehozadékot kifejező működési eredményt.

A nettó vállalkozói jövedelem: a nem fizetett munkaerő jövedelmét, az egységekhez tartozó földből nyert jövedelmet és a tőke hozadékát mutatja, amit úgy kapunk meg, hogy a mezőgazdasági egységek által kapott kamatot hozzáadjuk a működési eredményükhöz, majd levonjuk belőle a fizetett bérleti díjat (a gazdaság és a földterület bérleti díját) és kamatot.

Bruttó állóeszköz-felhalmozás: a termelők által a naptári évben beszerzett, létesített, előállított állóeszközök értéke és a továbbadott állóeszközök értékének különbsége. Az állóeszközök valamilyen termelési folyamat során kibocsátásként előállított olyan tárgyi eszközök vagy immateriális javak, amelyek ismétlődő vagy állandó jelleggel maguk is felhasználásra kerülnek egy másik, egy évnél hosszabb termelési folyamatban. Az adatok a mezőgazdasági tevékenységet végző összes szervezet (gazdasági szervezet és egyéni gazdaság) mezőgazdasági célú állóeszköz-felhalmozására vonatkoznak. Az adatok nem felelnek meg a beruházás statisztika mezőgazdaságra vonatkozó adataival, mert azok csak a mezőgazdaságba sorolt gazdasági szervezetek körét fedik le.

Nettó állóeszköz-felhalmozás: a bruttó állóeszköz-felhalmozás és az értékcsökkenés különbsége. Tartalmazza a tenyészállatok bruttó állóeszköz-felhalmozását, azonban értékcsökkenésük nem kerül levonásra.

Tőke-transzferek: azok a viszonzatlan átutalások, amelyeket a termelők kifejezetten tőkefelhalmozási célra kapnak vagy adnak (ilyen például a mezőgazdasági gépvásárláshoz nyújtott támogatás). Az adatok csak a mezőgazdasági termelőknek adott tőke-transzfereket tartalmazzák.

Készletváltozás: a termelők által készleten tartott mezőgazdasági termékek állományváltozása (a naptári év végi és év eleji állomány különbsége). Nem tartalmazza a befejezetlen termelés (mezei leltár) értékváltozását. Az EAA97 előírásaival szemben nem tartalmazza a termelők által folyó termelő felhasználás céljára vásárolt áruk készletváltozását.

Mezőgazdasági munkaerő-felhasználás: ahhoz, hogy a részmunkaidőt és az időnőmunkát figyelembe vehessük, a mezőgazdasági foglalkoztatást, illetve annak változásait éves munkaegységekben (ÉME – angolul AWU) mérjük. Egy ÉME egyetlen olyan személy munkaidő-ráfordításának felel meg, aki egy egész éven át teljes munkaidőben végez mezőgazdasági tevékenységet egy mezőgazdasági egységben (1 ÉME = 1800 munkaóra). Megkülönböztetünk fizetés nélküli és fizetett éves munkaegységeket, amelyek együttesen teszik ki az éves munkaegységek teljes mennyiségét. A fizetett munkaerő-felhasználásban elszámolt munkamennyiség értéke megfelel a mezőgazdasági számlarendszer “munkavállalói jövedelem” sorában elszámolttal. A közölt eredmények az

Általános Mezőgazdasági Összeírás, az Intézményi munkaügyi statisztika és a Munkaerő-felmérés adatain alapulnak.

„A” jövedelemmutató: a mutató az egy teljes munkaidős dolgozóra számított mezőgazdasági tevékenységből származó reáljövedelem változásáról tájékoztat. Számítása: A termelési tényezők jövedelmének indexét elosztjuk a GDP implicit árindexével (deflátorral), majd a kapott értéket osztjuk az összes munkaerő-felhasználás indexével.

„B” jövedelemmutató: a mutató az egy nem fizetett munkaerőegységre jutó nettó vállalkozói jövedelem reálértékének változását fejezi ki. (A nettó vállalkozói jövedelem indexe és a bruttó hazai termék /GDP/ implicit árindexének hányadosa osztva a nem fizetett munkaerő-felhasználás indexével.)

„C” jövedelemmutató: a mutató a nettó vállalkozói jövedelem reálértékének változását fejezi ki. (A nettó vállalkozói jövedelem indexe osztva a bruttó hazai termék /GDP/ implicit árindexével.)

Az alkalmazott tesztüzemi mutatók és fogalmak értelmezése

$$\text{Termelési érték - arányos jövedelmezőség (\%)} = \frac{\text{Adózás előtti eredmény}}{\text{Összes termelési érték}} * 100$$

$$\text{Össztőke jövedelmezősége (\%)} = \frac{\text{Adózás előtti eredmény} + \text{Fizetett kamatok}}{\text{Források}} * 100$$

$$\text{Saját tőke jövedelmezősége (\%)} = \frac{\text{Adózás előtti eredmény}}{\text{Saját tőke}} * 100$$

$$\text{Munka - jövedelmezőség (1000Ft/ÉME)} = \frac{\text{Adózás előtti eredmény} + \text{Személyi jövedelmek}}{\text{Éves munkaerő egység}}$$

$$\text{Cash - flow (1000Ft)} = \text{Mérleg szerinti eredmény} + \text{Értékcsökkenési leírás}$$

$$\text{A befektetések fedezettsége (\%)} = \frac{\text{Mérleg szerinti eredmény} + \text{Értékcsökkenési leírás}}{\text{Bruttó beruházás}} * 100$$

$$\text{Likviditási gyorsráta} = \frac{\text{Pénzeszközök} + \text{Értékpapírok} + \text{Követelések}}{\text{Rövidlejáratú kötelezettségek}}$$

$$\text{Likviditási ráta} = \frac{\text{Forgóeszközök}}{\text{Rövidlejáratú kötelezettségek}}$$

$$\text{Saját tőke aránya (\%)} = \frac{\text{Saját tőke}}{\text{Források}} * 100$$

$$\text{Tőkeellátottság (\%)} = \frac{\text{Saját tőke}}{\text{Befektetett eszközök}} * 100$$

$$\text{Eladósodottsági mutató} = \frac{\text{Kötelezettségek}}{\text{Források}}$$

$$\text{Dinamikus eladósodottsági mutató (év)} = \frac{\text{Nettó kötelezettségek}}{\text{Cash - flow}}$$

Állandó költségek: egy adott *tevékenység (ágazat) méretétől független* költségtényezők. (Pl. egy 100 férőhelyes tehenistálló éves *amortizációja* nem változik attól függően, hogy 50 vagy 100 tehenet tartanak-e benne.) Az állandó költségek általában a gazdaság meglévő tartós erőforrásaihoz (föld, épületek, gépek, állandó dolgozók) kapcsolódnak. Számos döntéshez nem szükséges, hogy az állandó költségeket felosszuk az ágazatokra, hanem a gazdaság egészének szintjén egy összegben vehetjük őket számításba.

Bruttó termelési érték: a gazdaság termelő, szolgáltató tevékenységei, valamint az ezekhez kapcsolódó kiegészítő jellegű tevékenységek által előállított

teljesítmények (értékesítési árbevétel, aktivált saját teljesítmények, egyéb bevételek) értéke.

Bruttó beruházás: a befektetett eszközök állományának gyarapítására fordított pénzösszeg egy adott évben.

Bruttó hozzáadott érték: a gazdaságok által létrehozott kibocsátás (termelési érték) és a termelés során felhasznált termékek, szolgáltatások értékének (folyó termelő-felhasználás) különbsége (részletes számítást lásd a mellékletben). A nettó hozzáadott értéket úgy kapjuk, hogy a bruttó hozzáadott értékből levonjuk az értékcsökkenés összegét.

Eredmény levezetése a számvitelben:

01	Belföldi értékesítés nettó árbevétele
02	Export értékesítés nettó árbevétele
I.	Értékesítés nettó árbevétele (01+02)
03	Saját termelésű készletek állományváltozása
04	Saját előállítású eszközök aktivált értéke
II.	Aktivált saját teljesítmények értéke (±03+04)
III.	Egyéb bevételek
05	Anyagköltség
06	Igénybe vett szolgáltatások értéke
07	Egyéb szolgáltatások értéke
08	Eladott áruk beszerzési értéke
09	Eladott (közvetített) szolgáltatások értéke
IV.	Anyagjellegű ráfordítások (05+06+07+08+09)
10	Béreköltség
11	Személyi jellegű egyéb kifizetések
12	Bérfelrakások
V.	Személyi jellegű ráfordítások (10+11+12)
VI.	Értékcsökkenési leírás
VII.	Egyéb ráfordítások
A.	Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye (I±II+III-IV-V-VI-VII)
13	Kapott osztalék és részesedés
14	Részesedések értékesítésének árfolyamnyeresége
15	Befektetett pénzügyi eszközök kamatai, árfolyamnyeresége
16	Egyéb kapott (járó) kamatok és kamatjellegű bevételek
17	Pénzügyi műveletek egyéb bevételei

VIII.	Pénzügyi műveletek bevételei (13+14+15+16+17)
18	Befektetett pénzügyi eszközök árfolyamvesztése
19	Fizetendő kamatok és kamatjellegű ráfordítások
20	Részesedések, értékpapírok, bankbetétek értékvesztése
21	Pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai
IX.	Pénzügyi műveletek ráfordításai (18+19+20+21)
B.	Pénzügyi műveletek eredménye VIII-IX)
C.	Szokásos vállalkozási eredmény (±A±B)
X.	Rendkívüli bevételek
XI.	Rendkívüli ráfordítások
D.	Rendkívüli eredmény (X-XI)
E.	Adózás előtti eredmény (±C±D)
XII.	Adófizetési kötelezettség
F.	Adózott eredmény (±E-XII)
22	Eredménytartalék igénybevétele osztalékra, részesedésre
23	Jóváhagyott osztalék, részesedés
G.	Mérleg szerinti eredmény (±F+22-23)

Európai méretegység (EUME): a gazdaság összes SFH értékéhez (*standard fedezeti hozzájárulás*) hasonlóan, az *ökonómiai üzemméret* kifejezésére használatos jellemző az Európai Unióban. Kiszámítása úgy történik, hogy az euróban kifejezett SFH-értéket 1200-zal elosztják. (Az osztószámot központilag határozzák meg; értéke időközönként változhat.) 1 EUME tehát egyenlő az üzem összes SFH-jának 1200 eurójával.

A gazdaságok ökonómiai méretének meghatározása a magyar mezőgazdaság üzemszerkezetéhez igazodó csoportosítás szerint történik:

Gazdasági forma	Üzemméret (1000 Ft SFH)	Méretkategória
egyéni	≤2 500	Kicsi
	>2 500-7 000	Közepes
	>7 000	Nagy
társas	≤25 000	Kicsi
	>25 000-80 000	Közepes
	>80 000	Nagy

Éves munkaerőegység (ÉME): a *munkateljesítmény* mértékegysége; egy teljes munkaidőben foglalkoztatott, koránál és egészségi állapotánál fogva teljes értékű munkavégzésre alkalmas dolgozó éves munkaidő-teljesítménye, munkaórában. A kalkulációk során 2200 munkaórával vettük figyelembe.

Fedezeti hozzájárulás (FH): az üzemi termelő, szolgáltató tevékenységek (ágazatok) *termelési értéke és a változó költségek közötti különbség*. Tartalmazza tehát az ágazat nyereségét és fedezetet nyújt (az ágazatokra fel nem osztott) állandó költségekre. Az FH kiszámítható az ágazat egységnyi méretére – pl. 1 hektár búza vetésterület, 1 db tehén –, illetve az ágazat egészére is (fajlagos FH szorozva az

ágazat méretével). Valamennyi ágazat FH-ját összeadva a gazdaság összes fedezeti hozzájárulását kapjuk.

Nettó beruházás: a befektetett eszközök állományának növekménye a selejtezések és az értékcsökkenési leírás (mint csökkentő tényezők) figyelembe vételével (bruttó beruházás – selejtezés – értékcsökkenés).

Nettó hozzáadott érték: bruttó hozzáadott érték összege az amortizációval csökkentve.

Nettó kötelezettségek: a kötelezettségek összege csökkentve a követelések, értékpapírok és pénzeszközök összegével.

Saját tőke: a vállalkozás vagyonának saját forrása, amelyet a vállalkozás alapítói, tulajdonosai bocsátottak – végleges jelleggel – rendelkezésre. (A vagyon fennmaradó részét idegen források finanszírozzák, ezért azt kötelezettségek – törlesztés, kamatfizetés stb. – terhelik.) A saját tőke részét képezi a vállalkozás működése során elért mérleg szerinti eredmény is.

Standard fedezeti hozzájárulás (SFH): elsődlegesen a mezőgazdasági termelőtevékenységek *egységnyi méretére* (1 hektár, 1 állat) vonatkozóan meghatározott *normatív* (átlagos időjárási és üzemi feltételekre vonatkoztatott) *fedezeti hozzájárulás*. A termelőtevékenységek fajlagos SFH-értékét a tevékenységek adott üzemben található méretével megszorozva, majd a szorzatokat összegezve, *a gazdaság összes SFH értékét* kapjuk. Ez az érték a gazdaságok *tartós jövedelemtermelő kapacitását* fejezi ki a termelőeszköz-ellátottság, a termelési szerkezet és a termőhelyi adottságok függvényében. Ennél fogva a gazdaság *ökonómiai méretének* meghatározására is felhasználható. Egy gazdaság bizonyos tevékenységei, tevékenység-csoportjai által előállított SFH-értékeknek az üzemi SFH-ból való részesedési arányával az adott gazdaság *termelési iránya* is jellemezhető.

Standard Termelési Érték (STÉ): a mezőgazdasági termelő tevékenységek egységnyi méretére (1 hektár, 1 állat) meghatározott normatív termelési érték. A termelő tevékenységek (ágazatok) fajlagos STÉ-értékét a tevékenységek adott üzemben található méretével megszorozva, majd a szorzatokat összegezve a gazdaság összes STÉ-értékét kapjuk. Ez az érték a gazdaság ökonómiai méretét határozza meg.

Személyi jövedelem: a bérek, bérjellegű természetbeni juttatások és a személyi jellegű egyéb kifizetések összege.

Személyi ráfordítások: a személyi jövedelem és azt terhelő járulékok (társadalombiztosítás, egészségügyi hozzájárulás stb.) együttes összege.

Termelési irány: egy adott üzem vagy üzemcsoport jellemző tevékenységi köre a tevékenység-csoportok SFH-jának részaránya alapján. Jelen kiadványban a termelési irányok az alábbiak szerint különülnek el:

- árunövény-termelés (gabonafélék, repce, napraforgó, burgonya stb.): árunövények SFH-ja $\geq \frac{2}{3}$;
- állattenyésztés I. (tömegetakarmány-fogyasztó állatok: tehén, hízómarha, juh, ló stb. tartása): tömegetakarmány-fogyasztó állatok SFH-ja $\geq \frac{2}{3}$;
- állattenyésztés II. (abrakfogyasztó állatok: sertés, baromfi stb. tartása): abrakfogyasztó állatok SFH-ja $\geq \frac{2}{3}$;
- ültetvényes termelés (szőlő, gyümölcs, komló): ültetvények SFH-ja $\geq \frac{2}{3}$;
- zöldségtermesztés: a zöldség- és dísznövénytermesztés, valamint a faiskola SFH-ja $\geq \frac{2}{3}$;
- vegyes mezőgazdasági termelés: az előző kategóriákba be nem sorolható esetek.

Változó költségek: egy adott ágazat méretével összefüggésben módosuló költségek (pl. vetőmag, műtrágya, üzemanyag költség stb.). Ezek – ellentétben az állandó költségekkel – teljesen elmaradnak, ha a termelést szüneteltetjük.

Módszertani útmutató a 6.4.2. fejezet értelmezéséhez:

Szerkezeti mutatók

- Befektetett eszközök aránya: tartósan lekötött eszközök aránya mekkora hányadát teszi ki a vállalkozás vagyonának. Értéke függ a vállalkozás tevékenységétől, értékelésénél a tendencia fontos. Aránya az adott gazdasági ág jellegétől függően 30-70% között mozog, a termelő tevékenység magasabb lekötött eszköz igényvel jár.
*befektetett eszköz/összes eszköz * 100*
- Befektetett eszközök fedezettsége: befektetett eszközök milyen arányban vannak fedezve saját forrásokból. Fontos, hogy a tartósan befektetett eszközök tartós forrásból legyenek finanszírozva. Kedvező, ha a mutató minél nagyobb.
*saját tőke/befektetett eszközök * 100*
- Tőkeerősség: a vállalkozás tőkeellátottságát mutatja, vagyis a tulajdonosi tőkerész arányát. Minél nagyobb az értéke, annál kevésbé külső forrás függő a vállalkozás. Értéke minimum 30%. Nagyságát befolyásolja a vállalkozási tevékenység típusa és formája is.
*saját tőke/összes forrás * 100*
- Eladósodottság foka: kötelezettségek értékének viszonyítása az összes eszközhöz, vagyis milyen mértékben van megterhelve az eszközállomány kötelezettségekkel.
*kötelezettség/összes eszköz * 100*
- Vevők/szállítók aránya (szállítók fedezettsége): túl magas érték fizetési gondokat jelenthet. Optimális esetben egy vállalkozás a szállítói kötelezettségeit a befolyt vevőköveteléseiből egyenlíti ki, kedvező értéke épp ezért 100%. Jelentős eltérés egyik irányban sem kedvező.
*vevő/szállító * 100*

Hatékonyági és jövedelmezőségi mutatók

- Létszám arányos árbevétel: a vállalkozás egy foglalkoztatottjára mekkora árbevétel jut.
árbevétel/létszám
- Árbevétel arányos üzemi eredmény: a társaság alaptevékenységének jövedelmezőség fejezi ki, értéke minél magasabb, annál kedvezőbb. Ugyanakkor nagysága függ a gazdasági tevékenység jellegétől (pl. a kereskedelemben, és az élelmiszeripar egyes szakágazatiban alacsony).
*üzemi eredmény/árbevétel *100*
- Árbevétel arányos adózott eredmény (ROS). Értéke minél magasabb, annál kedvezőbb. Ugyanakkor nagysága függ a gazdasági tevékenység jellegétől (pl. a kereskedelemben, és az élelmiszeripar egyes szakágazatiban alacsony).
*adózott eredmény/árbevétel*100*
- Eszközarányos nyereség (ROA): 100 Ft eszközértékre mekkora mekkora eredmény jut. Értéke minél magasabb, annál kedvezőbb.
adózott eredmény/összes eszköz
- Saját tőke arányos nyereség (ROE): a vállalkozás saját tőkéjének az eredményhozamát fejezi ki. Értéke minél magasabb, annál kedvezőbb.
*adózott eredmény/saját tőke*100*

Likviditási mutatók

- Likviditási ráta: forgóeszközök mekkora hányadát fedezik rövid lejáratú kötelezettségek. Optimális értéke 1,1-2 között van, együtthatóban és százalékban is kifejezhető. Túl alacsony és túl magas érték sem kedvező.
forgó eszközök/rövid lejáratú kötelezettségek

Együtt kezelendő a J/13214. számú jelentéssel

Az Agrárgazdasági Tanács

állásfoglalása

**az agrárgazdaság 2012. évi helyzetéről
szóló jelentéshez**

Budapest, 2013. november

Az agrárgazdasági jelentés készítéséről szóló 42/2013. (V.29.) OGY határozat, valamint 1371/2013. (VI.27.) Kormányhatározat rendelkezik arról, hogy az Agrárgazdasági Tanács az agrárgazdasági jelentést követően nyilvánosságra hozza a jelentéssel kapcsolatos állásfoglalását.

Ebből a felhatalmazásból adódóan a Tanács 2013. november 11-én megvitatta a Vidékfejlesztési Minisztérium által készített Jelentést, és ajánlásaival kiegészítve támogatja, hogy azt a VM minisztere az Országgyűlés elé terjessze.

Az Agrárgazdasági Tanács megállapításai a 2012. évről

A 2012. évről szóló Jelentést készítői mind tartalmilag, mind alakilag megújították. Az elmúlt évek tapasztalatai, illetve a szakmai szervezetek kérései alapján eddig is minden évben kerültek bele új szempontok, új témák vagy új fejezetek. A beszámoló az utóbbi években trendelemzésekkel bővült, igyekszik a változások mögött meghúzódó folyamatokat is bemutatni.

A Jelentésbe bekerültek évek óta élénk érdeklődést kiváltó, új témák is (pl. agrobiznisz, takarmányipar, feketegazdaság), és a szerzők új szempontok alapján szerkesztettek át az anyagot.

Az Agrárgazdasági Tanács megállapítja, hogy a mezőgazdaság ágazonként eltérő mértékben ugyan, de kedvező pénzügyi helyzetben volt az elmúlt években. Az uniós csatlakozás óta a mezőgazdasági vállalatok jövedelemhelyzete folyamatosan javult, és a mérleget készítők adózás előtti eredménye 2012-ben már meghaladta a 150 milliárd forintot.

Ezt támasztják alá a mezőgazdasági társas vállalkozások hitelállományának alakulására vonatkozó adatok is. A válság ellenére a mezőgazdaságban nem volt drasztikus a hitelállomány csökkenése, az elmúlt években 300 milliárd forint felett stabilizálódott. Mindezt úgy sikerült elérnie az ágazatnak, hogy a kamattámogatott hitelek súlya csökkent.

A mezőgazdasági lejárt hitelek állományát vizsgálva megállapítható, hogy amíg 2010-ben 11,84 milliárd forint volt az egyéni és társas gazdaságok lejárt hiteleinek állománya, addig 2011-ben ez az érték lecsökkent 6,2 milliárd forintra. Ez az összes hitel 1,4%-a volt 2010-ben és 0,33%-a 2011-ben. Mivel a nemzetgazdaság egészében a 90 napnál régebben lejárt hitelek aránya az összes hitelhez képest folyamatosan nőtt, és ma már 20% körül alakul, megállapítható, hogy a mezőgazdaság a megbízható adósok közé tartozik.

A mezőgazdaság kedvező gazdasági kondícióját magyarázó okok közül elsőként a gabona és olajnövények áremelkedését célszerű megemlíteni. 2006-2007-től kezdődően az ingatlanpiaci, majd pénzügyi válság következtében az élelmiszerek piacán is felerősödött a spekuláció, a kínai és indiai élelmiszerkereslet erőteljes növekedése, valamint az élelmiszerekért versengő megújuló energiatermelés tényerése következtében drasztikus áremelkedés volt tapasztalható a világ élelmiszerpiacain, és az árkilengések még markánsabbá váltak.

Az okok között második helyen a támogatások szerepelnek. A 2002-2003. éveket jellemző 210-220 milliárd forintos agrár- és vidékfejlesztési támogatás összege 2004-re 400

milliárd forint körülre emelkedett. 2005-től kezdődően 2012-ig az éves kifizetések 410 és 650 milliárd forint közt alakultak, aminek mintegy négyötödét ma már az uniós források biztosítják.

Harmadik tényezőként a kialakult sokszínű üzemszerkezetet kell megemlíteni. Magyarországon több, mint 180 ezer gazdaság regisztrált a támogatási rendszerbe, és ezek olyan családok, amelyek tudatosan törekszenek arra, hogy a mezőgazdálkodásból biztosítsák megélhetésüket. A kisebb egyéni gazdaságok jelentősége sem vitatható el, hiszen mezőgazdasági tevékenységük komoly szerepet játszik a családi jövedelem kiegészítésében. Ez a kör azonban jóval inkább a szociálpolitika körébe sorolható, mint az agrárpolitikáéba.

A mezőgazdaság általánosan kedvezőnek ítélt helyzetével szemben komoly problémák tapasztalhatók az élelmiszer feldolgozás gazdasági helyzetében. Folyamatosan csökken a szakágazatok tőkeellátottsága, romlik az ágazat tőkevonzó képessége. Tartósan alacsony a jövedelmezőség, magas a veszteséges üzemek száma, ami az elmúlt év néhány kedvező jelensége ellenére előbb, vagy utóbb negatívan fog hatni a mezőgazdasági termelés helyzetére is.

A Tanács véleménye szerint a Jelentés tükrözi az ágazat általános állapotát, valós képet mutat az agrárgazdaság 2012. évi teljesítményeiről. A Jelentés magában foglal minden fontos információt, amely az agrárgazdaság 2012. évi folyamatainak megismertetéséhez és nemzetgazdasági szerepének megítéléséhez szükséges.

A mezőgazdaság nemzetgazdaságban betöltött szerepét nem lehet pusztán az ágazatra jellemző kibocsátási, foglalkoztatási vagy GDP adatokkal mérni, mivel az agrárgazdaság működéséhez, ezen belül a lakosság élelmiszertermékekkel való ellátáshoz sok más, a mezőgazdaságtól elkülönült ágazat hozzájárulására is szükség van. A szélesen értelmezett agrobizniszhez tartozik az agrárgazdaság, az agrárgazdaság számára inputokat biztosító ellátó tevékenységek, továbbá az agrárgazdaság termékeit feldolgozó és forgalmazó tevékenységek. Az agrobiznisz nemzetgazdasági részesedése a kibocsátásból 16,0%, a GDP-hez történő hozzájárulás mértéke 12,0%. A foglalkoztatáshoz való hozzájárulása 2012-ben 15,5% volt.

Annak ellenére, hogy 2012-ben régóta nem tapasztalt, rendkívül kedvezőtlen időjárással kellett szembenézni a gazdálkodóknak, a Mezőgazdasági Számlarendszer előzetes adatai alapján a mezőgazdaság kibocsátása folyó áron 2.229 milliárd forint volt, ami 2,8%-kal több, mint a különösen sikeres 2011-es évben. A termelés volumenének mintegy 20%-os csökkenését az árak emelkedése ellensúlyozta. A gyenge hozamok világszerte termelői árnövekedést okoztak, ezért az év második felében hazánkban is kiugróan magas termelői áremelkedés volt tapasztalható. A kedvezőtlen időjárási körülmények miatt bekövetkezett termésnövekedés, valamint a 2011. évi magas bázis a mezőgazdaság teljesítményének visszaesését okozta. 2012-ben így az ágazat 0,8 százalékponttal járult hozzá a nemzetgazdaság GDP volumenének csökkenéséhez.

Az agrártermékek termelőiár-szintje 2010 és 2011 után 2012-ben ismét növekedett. A 2010. évi 16,8, valamint a 2011. évi 19,3%-os árszintemelkedés után 2012-ben 15,4%-kal nőttek az árak. A drágulás hajtómotorja a szántóföldi növénytermesztés volt, melynek termelői árszínvonala 18,6%-kal, az élő állatok és állati termékeké pedig differenciáltan, összességében 11,0%-kal nőtt 2012-ben. Az előző két év pozitív tendenciája folytatódott, a mezőgazdasági termelői árak növekedése meghaladta a ráfordításokét, így az agrárrolló 2010 és 2011 után 2012-ben is jelentősen javult, értéke 108,1 % volt.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) gyorsjelentésének adatai szerint a mezőgazdaság jövedelme 2012-ben a 2011. évi kiemelkedő év után ismét tovább növekedett. Az ágazat adózás előtti eredménye 150,5 milliárd forintot ért el, amely az előző évi 136,3 milliárd forinthez képest csaknem 10,0%-os bővülést jelent. A 2011-es és a 2012-es érték egyaránt jóval meghaladja a korábbi évek eredményeit.

Az élelmiszeripar kibocsátása 4,4%-kal nőtt, ami alapvetően az export 10,4%-os növekedésének köszönhető. Pozitív emellett az, hogy az előző évek csökkenése után – igaz, hogy még csak szerény mértékben – 1,3%-kal nőtt a belföldi értékesítés volumene is.

Az élelmiszeripar a 2011. évi 38 milliárd forinttal szemben 2012-ben 45,8 milliárd forintos eredményt ért el. Ez a színvonal azonban továbbra sem biztosítja az ágazat hosszabb távú fenntarthatóságát.

A nemzetgazdaság társas vállalkozásainak hitelállományából a mezőgazdaság részesedése 4,5%, az élelmiszeriparé pedig közel 5,0% volt 2012-ben. Az elmúlt években a mezőgazdaság és az élelmiszeripar hitelállománya nagyobb mértékben csökkent, mint a nemzetgazdaságé, 2008 óta részesedésük 0,16, illetve 0,4 százalékponttal mérséklődött a teljes hitelállományból. A jelenleg fennálló kamattámogatott mezőgazdasági hitelállomány mindössze 25,03 milliárd forint. Növekvő szerepe van a Magyar Fejlesztési Bank által refinanszírozott kedvezményes kamatozású hitelkonstrukcióknak.

Az ökológiai területek nagysága, illetve az ökológiai gazdálkodással, termékekkel foglalkozó szervezetek száma uniós csatlakozásunk óta stagnál. Bár 2011 és 2012 között kis mértékben emelkedett az ellenőrzött területek nagysága, még mindig nem értük el a csatlakozás idejének szintjét sem. Legutoljára 2009-ben volt egy kisebb csúcs az ökológiai területben, amikor elindult az új támogatási program, de sajnos az adatok alapján nyilvánvaló a lemorzsolódás. Messze állunk attól a 300 ezer hektáros hosszú távú célkitűzéstől, amely először a 2002-es NAKP-ban (Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program) került meghatározásra 2006-os céldátummal, majd a 2007-2013-as ÜMVP-ben az időszak végére.

Az összes, ténylegesen öntözött terület közel 100 ezer hektár volt az elmúlt évben, ami az aszály ellenére is mindössze 25,0%-kal haladta meg az előző évit, de még így is csak a vízjogilag engedélyezett öntözhető terület 51,0%-át tette ki.

A termőföld árak az elmúlt 15 év folyamatos növekedését követően, 2012-ben is emelkedést mutattak az előző évhez viszonyítva. A mezőgazdasági termőföldek ára 2012-ben átlagosan 12,8%-kal voltak magasabbak a 2011. évinél. Ez a növekedés jelentős volt, az előző év 11,5%-os, és az azt megelőző 6,0%-os emelkedését tekintve.

A KSH lakossági munkaerő felmérése alapján a foglalkoztatottak száma 2011-hez hasonlóan 2012-ben is gyorsabban nőtt a mezőgazdaságban, mint a nemzetgazdaság egészében. Ennek következtében a mezőgazdaság aránya a foglalkoztatásból 5,2%-ra emelkedett, mely az előző évhez viszonyítva 0,3 százalékpontos növekedés. Az ágazat foglalkoztatottsági szintjének 8,2%-os emelkedésének köszönhetően a mezőgazdaságban dolgozók száma ezen statisztika alapján meghaladta a 200 ezer főt. Amennyiben a KSH intézményi munkaerő felmérését vesszük alapul, az 5 főnél többet foglalkoztató mezőgazdasági vállalkozásokban a foglalkoztatás – az erdészeti foglalkoztatásnak köszönhetően – 4,1%-kal emelkedett. Ebben meghatározó jelentősége volt az egyszerűsített foglalkoztatásnak.

Az élelmiszeripar területén is kedvezően alakult a foglalkoztatás. Az ágazatban foglalkoztatottak számának csökkenése megfordult, és 2012-ben már 1,9%-os növekedés volt megfigyelhető. Az élelmiszeripar részesedése a teljes foglalkoztatásból nem változott.

Az agrár-külkereskedelem 2012-ben is jelentősen hozzájárult a nemzetgazdaság teljesítményéhez. Az agrárkivitel és a külkereskedelmi aktívum nagymértékben meghaladta a 2011. évi, korábban rekordnak számító értéket. A kivitel 12,4%-kal nőtt, míg a behozatal gyakorlatilag stagnált (+0,6%). Ennek eredményeként az agrár-külkereskedelem aktívuma 2012-ben 31,4%-kal több volt, mint 2011-ben. Az agrárgazdaság korábban is számottevő részesedése a teljes nemzetgazdasági exportból tovább emelkedett (10,1%), az agrárimport részesedése a nemzetgazdaság importjából viszont nem változott (6,1%) a tavalyihoz képest.

A hazai élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem volumene 1,2%-kal csökkent 2012-ben az előző évhez képest. Az okok között első helyen kell említeni a vásárlóerő csökkenését, ami a gazdaság teljesítményéhez, ezen keresztül a reálkeresetekhez igazodik.

A feketegazdaság aránya Magyarországon a legutóbbi, 2011-es becslések szerint (termékpályánként jelentős szórással) 20-30%, ami magasabb, mint a válság előtti években. Magyarországon a szolgáltatások mellett a mezőgazdaság és az élelmiszeripar is erősen érintett. Az illegális gazdaság aránya a legmagasabb a cukor, növényolaj, hús, tojás, baromfi ágazatban. Ezekben az ágazatokban a legálisan működő cégek számára nagyon súlyos hátrányt jelent az illegális tevékenység. A 2012. július 1-jétől bevezetett fordított adózás következtében egyfajta „tisztulás” figyelhető meg a gabonaszektorbeli tevékenységet belföldön folytató adózók körében.

Magyarországon üzemanyagcélú etanol gyártása csak egy üzemben történt 2012-ig. 2012-ben indult meg a gyártás egy újabb üzemben. A két gyártó együttes kapacitása évente 1 millió tonna kukorica feldolgozását és 400 millió liter (320 ezer tonna) bioetanol gyártását teszi lehetővé. A biodizelgyártás 2012-ben megközelítőleg 160 ezer tonnát tett ki. További élelmiszer alapanyagok energia célú felhasználása azonban már nem indokolt. Ehelyett a melléktermékek és hulladékok ilyen célú felhasználására kell törekedni.

Napjainkra a víz – mint stratégiai jelentőségű erőforrás – szerepe társadalmi, környezeti és gazdasági szempontból is jelentősen felértékelődött, a vízkészletek védelme és hasznosítása a fenntartható fejlődés egyik kulcsfontosságú tényezőjévé vált. A víz nemzeti vagyon, annak mennyiségi és minőségi megőrzése megköveteli a vízzel, a vízkészlettel való megfelelő gazdálkodást.

Hazánk területének 9,1%-a országos jelentőségű védett természeti terület, 21,4%-a a Natura 2000 hálózat része. A Magyarországon külön jogszabállyal védett területeken túl 1,2 millió hektár Natura 2000 terület van. A különleges madárvédelmi területek és a különleges természet-megőrzési területek hálózata közötti átfedés 42,4%. A teljes Natura 2000 hálózat kiterjedése összesen 1,9 millió hektár. Az országos ökológiai hálózat, Magyarország zöld hálózata, azaz a természet közeli élőhelyeknek számító területek kiterjedése jelenleg még több mint 30,0%-ot fed le az országban. Ugyanakkor a Tanács felhívja a figyelmet a környezetvédelem és a mezőgazdasági termelés között még mindig meglévő feszültségekre.

Az agrár- és vidékfejlesztési támogatások eredeti előirányzata 2012-ben 627,2 milliárd forint volt. Év végéig összesen 648,9 milliárd forint támogatás kifizetésére került

sor, melynek 21,0%-a származott nemzeti forrásból, 79,0%-át uniós források biztosították. A 2012. évi kifizetések 148,3 milliárd forinttal meghaladták az előző évben folyósított támogatások összegét, amelynek több mint fele (53,5%) közvetlen uniós támogatás volt, 35,6%-át adták a társfinanszírozásban megvalósuló programok, a nemzeti jogcímek aránya pedig 10,9%-ot tett ki.

Az Agrárgazdasági Tanács pozitívnak ítéli az agrárkockázat kezelési rendszer 2012. évi bevezetését. Az új rendszer indulása sikeresnek tekinthető. Az önkéntesen választható II. pillérbe közel kétezer léptek be, és mintegy 1,5 milliárd forintnyi díjat fizettek be, ami az összes biztosítási díj közel 20,0%-a. Egyértelműen nőtt a biztosítással rendelkező termelők köre is. A biztosítási díjbevételek 2011-ről 2012-re 22,0%-kal növekedett. Ebből 18,0% tudható be a főbb mezőgazdasági termények árnövekedésének, és nagyságrendileg 4,0%, közel 300 millió forintnyi díjnövekmény vezethető vissza az új, államilag támogatott módozatok megjelenésére. A biztosítást kötő termelők számának jelentős, 37,0%-os növekedése is zömében az új konstrukciónak köszönhető, illetve annak, hogy a legtöbb ilyen biztosítást kötő termelő maga szerződött a biztosítóval, és nem vette igénybe az integrátori közvetítést. Mindemellett szükség van az új rendszer működését segítő források bővítésére.

Az Agrárgazdasági Tanács felhívja a figyelmet arra, hogy a világban csak azoknak az országoknak fejlődött érezhetően az élelmiszergazdasága, ahol jelentős forrásokat fordítottak a kutatásra, az oktatásra és szaktanácsadásra, és ahol magas szintű volt az innováció. Magyarországon ennek a célnak az elérését biztosító források nem elégségesek.

A Tanács összefoglalóan megállapítja, hogy a kedvező fejlemények mellett továbbra is aggodalomra ad okot a kivitel és behozatal termékszerkezetének alakulása (feldolgozott termékek importhányada magas, exporthányada alacsony), valamint a növénytermesztés és az állattenyésztés nem megfelelő aránya.

A Tanács meglepéssel nyugtázza, hogy a Jelentés pontos képet ad az élelmiszergazdasági termékpályákról, az integráció és a nemzetközi versenyképesség problémáiról. A termékpálya szereplői mindaddig ki lesznek téve a hektikus ármozgásoknak, amíg nem alakul ki közöttük bizalmi viszony. Ennek kiépítésére kell törekedni a beszállítók, a feldolgozók és kereskedők között, egyébként nem lehet csillapítani az egyes termékek nagy árkilengéseit.

A Tanács az elmúlt évhez hasonlóan továbbra is hiányolja, hogy máig sem készült el egy világos koncepció a fekete- és szürkegazdaság, a számla nélküli kereskedelem relatíve nagy súlyának, valamint az erdők illegális kitermelésének, a terménylopásoknak a visszaszorítására. Ez rontja az ágazat versenyképességét, akadályozza fejlődését. A Tanács határozott véleménye szerint a munkahely-teremtést minden lehetséges eszközzel támogatni kell. Ehhez elsősorban a munkahelyeket kínáló vállalkozások helyzetét indokolt javítani.

Az Agrárgazdasági Tanács ajánlásai

1. A 21. század egyik nagy kihívása a víz. Magyarország alapvető érdeke a **vízkezellet megőrzése és minél hatékonyabb felhasználása**. Ennél kitüntetett szerepet kell játszania a globális klímaváltozás okán az öntözésnek, az öntözhető területek növelésének és az öntözési hatékonyság javításának.
2. A magyar vidék és mezőgazdaság népesség megtartó képessége szempontjából **kiemelkedő jelentősége van az élőmunka igényes ágazatoknak**. A Tanács felhívja a figyelmet a növénytermesztés és az állattenyésztés helyes arányának kialakítására, **az állattenyésztés és a kertészeti kultúrák helyzetének erősítésére**. Az új pénzügyi tervezési időszak kiemelt programjai között ezért szerepeljen az állattenyésztés, a kertészeti kultúrák kiemelt támogatása.
3. Az élelmiszergazdaság területén meghatározó jelentőséggel bír **az élelmiszer feldolgozás helyzetének javítása**. A Tanács felhívja a figyelmet az ágazat tökéllátottsági problémáira. Támogatja a meglévő rövid élelmiszerlánc programot, de megállapítja, hogy ez nem helyettesítheti az élelmiszeripar kiemelt fejlesztését.
4. A Tanács javasolja a **termelői szerveződések erősítését és e szervezetek együttműködési formáinak támogatását**. Fontos erősíteni az élelmiszerláncon belüli vertikális kapcsolatokat. A piacra jutás területén is meg kellene hirdetni a „termőföldtől az asztalig” programot. Hatékony kommunikációval kell tudatosítani a gazdáknak, hogy az együttműködések nemzetközi versenyképességük jövőbeli zálogát jelentik.
5. A **feketegazdaság jelenléte ellen továbbra is minden eszközzel fel kell lépni**, mivel a legális foglalkoztatást, a mezőgazdaság versenyképességét veszélyezteti, miközben jelentős költségvetési bevételkiesést okoz. A Tanács kezdeményezi, hogy készüljön egy komplex program a feketegazdaság visszaszorítására, és az ágazathoz köthető hathatós vagyonsvédelemre.
6. A 2014 utáni uniós rendszer kiemelt prioritása az innováció. Ahhoz, hogy az ágazat ennek a kihívásnak meg tudjon felelni, erősíteni kell az **oktatást, a kutatást és a szaktanácsadást**. Az Agrárgazdasági Tanács amellet, hogy felhívja a figyelmet a humán- és pénzügyi erőforrás növelésére és erősítésére, az innovációs követelmények teljesítése érdekében felveti a teljesítmény alapú kutatásfinanszírozás szükségességét is.
7. A Tanács álláspontja szerint kiemelten kell kezelni a **támogatások átláthatóságát**. A rendszer működtetésének segítségével a közvéleményt is tájékoztatni kell a támogatások felhasználásnak társadalmi előnyeiről. Ehhez hasonlóan egyszerűsíteni és ügyfélbaráttá kell tenni a támogatások és pályázatok eljárásrendjeit. A Tanács felkéri az agrárkormányzatot, hogy **adjon folyamatos, részletes tájékoztatást** a különböző programok előrehaladásáról, a keretek eddigi lekötéseiről és a kifizetésekről.

8. A Tanács javasolja a **generációváltás kérdésének eddigieknél hangsúlyosabb, komplex kezelését**. Kiemelt célnak kell tekinteni a mezőgazdasági tevékenységet élethivatásnak választó fiatal gazdálkodók segítségét, ösztönzését és meg kell oldani biztonságos földhasználatukat.
9. A Tanács kiemelt jelentőséget tulajdonít a **megújuló energiatermelés további növelésének, különös tekintettel a melléktermékekből és a hulladékból képződő energia előállításának**. A Tanács felhívja a figyelmet arra, hogy a jövőben nem az élelmiszertermelés rovására, hanem más úton kell biztosítani az alternatív energia előállítását.
10. Az Agrárgazdasági Tanács javasolja, hogy a Jelentés az elkövetkező években a jelenlegi fő fejezeteken kívül térjen ki a **vidék helyzetének bemutatására**, különös tekintettel a vidék népességmegtartó képességének, a foglalkoztatásnak, továbbá a vidék gazdasági helyzetének értékelésére is. Erre a célra az EU–Magyarország partnerségi megállapodás vidék felzárkóztatására vonatkozó indikátorai (mutatószámjai) alkalmazását javasoljuk.

Budapest, 2013. november 11.

Dr. Székely Csaba

az MTA doktora
az Agrárgazdasági Tanács elnöke